



Serving JinShasan



049530

gyanmandir@kobatirth.org

३५६९

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीधम्मिल्लचरितं ज्ञाषातरोपेतं ॥

(चतुर्थो ज्ञागः)

उपावी प्रसिद्ध करनार—पंडित श्रावक हीरालाल हंसराज (जामनगरवाळ)

वीरसंवत्—२४४०. विक्रमसंवत्—१९७१. सने—१९१४.

किं. रु.-३-८-०

श्रीजैनज्ञास्करोदय प्रेस. जामनगर.

का. श्री केशवजीवर मुरि ज्ञान मंदिर
श्री महाचार जैन आराधना रुद्र, कोल्हापुर

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ अथ श्रीधम्मिल्लचरितं ज्ञाषांतरोपेतं प्रारब्धते ॥

(चतुर्थो ज्ञागः)

(मूलकर्त्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

ज्ञाषांतरकर्त्ता— श्रावक मनसुखलाल हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाळा)

दध्यौ शीलवतीपार्श्वे । प्राणेशसुहृदोऽपि हि ॥ एकाकिन्या न मे तव । गंतुं रहसि
युज्यते ॥ ५१ ॥ रहो हुतवहोदार्चि—करालां वीक्ष्य योषितं ॥ नृणां द्रवीजवत्येव । मनो म-
दनवन्मृदु ॥ ५३ ॥ आस्तां परपुमान् यूना । पित्रा ब्राता सुतेन वा ॥ एकाकिन्या सहैकांते । न

त्यारे शीलवतीए विचार्यु के त्यां मारा स्वामिना मिवनीपासे पण मारे एकांतमां एकला
जवुं योग्य नथी. ॥ ५१ ॥ केमके अग्निनी शिखासरस्वी जयंकर स्त्रीने एकांतमां जोशने पुरुषोनुं
कोमळ मन मीणनीपेठे पीगळीज जाय ठे. ॥ ५३ ॥ परपुरुष तो एक बाजु रह्यो, परंतु युवान ए-

धम्म-
सार्थ
११४

स्थातव्यं कुलस्त्रिया ॥ ५४ ॥ एषा कुलस्त्रीमर्यादा । तां न्यषेधयदेकतः ॥ प्रियप्रवृत्तिजिज्ञासा ।
पर्यं प्रेरयदन्यतः ॥ ५५ ॥ बाढं दृढमनस्कायाः । शक्रस्यापि न मे जयं ॥ विमृशंतीति सा चंद्र—
शालां शीलवती ययौ ॥ ५६ ॥ आकंठं कृतमिष्टजोजनमतो नासाग्रलघोदरं । सर्वांगं परिषक्तचंद-
नरसं तांबूलताम्राधरं ॥ पट्यंके मृदुपुष्कलेऽजगरवद्वेद्धंतमेकाकिनं । सा तं संमुखमैक्षत द्विजवरं
निद्रादरिद्रांबकं ॥ ५७ ॥ मंदैः पदैः समायांतीं । विन्यतीमिव वीक्ष्य तां ॥ मुक्त्वा शयनमुत्तस्थौ ।

वा पिता, ज्ञाह तथा पुत्रसाथे पण कुलीन स्त्रीए एकांते रहेवुं नहि. ॥ ५४ ॥ एवी रीते एक बा-
जुथी कुलीन स्त्रीनी ते मर्यादा तेणीने अटकाववा लागी, अने बीजी बाजुथी पोताना स्वामिनो
समाचार जाणवानी इह्या प्रेखा लागी. ॥ ५५ ॥ अत्यंत दृढ मनवाळी एवी मने इंद्रनो पण जय
नथी, एम विचारती ते शीलवती उपले माळे गइ. ॥ ५६ ॥ ठेक कंठसुधी करेलां मिष्ट जोजन-
वाळा अने तेथी ठेक नाशिकाना अग्र जागसुधी फुलेलां पेटवाळा, सर्व शरीरे लींपेला चंदनर-
सवाळा, तांबूलथी लाळ होठवाळा, अत्यंत कोमल पलंगपर अजगरनीपेठे आलोटता तथा निद्रा-
रहित आंखोवाळा ते एकाकी ब्राह्मणने तेणीए सन्मुख पडेलो जोयो. ॥ ५७ ॥ बीकणनीपेठे

धम्मि- सोमञ्चतिः ससंभ्रमं ॥ ५८ ॥ मधुमत्तपिकीरावा । सावादीदथ तं द्विजं ॥ तवास्ति स्वागतं भद्र ।
सार्थं ऋडं च प्रेयसो मम ॥ ५९ ॥ मत्प्रियस्य वयस्योऽसि । तस्य शुद्धिं निवेदय ॥ यत्किंचित्प्रेषितं
५५५ लेखा—दिकं तेन तदर्पय ॥ ६० ॥ द्विजराजस्ततः स्माह । द्विजराजप्रज्ञां किरन् ॥ द्विजराजप्रति-
स्पर्द्धि—वदने स्वागतं मम ॥ ६१ ॥ दयितस्तव कट्याणि । कट्यः कट्याणञ्जाजनं ॥ उपार्ज्य ध-
नमागता । कालेन कियतापि सः ॥ ६२ ॥

तेणीने धीमे पगले आवती जोशने ते सोमञ्चति ब्राह्मण बिठानुं ठोमीने संभ्रमसहित उभो थ-
यो. ॥ ५८ ॥ वसंत ऋतुथी उन्मत्त थयेली कोयलसरखा कंठवाळी ते शीलवती ते ब्राह्मणने क-
हेवा लागी के हे ऋड ! तमो कुशले आव्या ठो ? थने त्यां मारा स्वामी तो कुशल ठे ? ॥ ५९ ॥
तमो मारा स्वामिना मित ठो, माटे तेना समाचार कहो ? थने तेणे जो कागलपत्रादिक कइं
आण्युं होय तो आपो ? ॥ ६० ॥ तारै ते ब्राह्मण चंद्रसरखी कांतिने विस्तारतोथको बोड्यो के हे
चंद्रना प्रतिस्पर्धीमुखवाळी ! हुं अहीं कुशलक्षेमे आव्यो हुं. ॥ ६१ ॥ वळी हे कट्याणि ! मनोहर
थने कट्याणना स्थानसरखा ते तारा स्वामी धन उपार्जन करीने केठलेक काळे अहीं आवशे. ॥ ६२ ॥

धम्म-

सार्थ

५५६

स्वहस्तलिखितो लेख—स्तव हृद्वेखकारणं ॥ हृदयाजरणं चान्यत् । प्राहीयेतां मृगादि ते ॥
॥ ६३ ॥ एवं वार्त्तयतस्तां च । सर्वांगं तस्य पश्यतः ॥ विवेकरत्नमाङ्गित्तं । बलङ्गः स्मरदाङ्गिकः ॥
॥ ६४ ॥ विप्रो दध्यावहो देहो—ऽमुष्या रूपांबुसागरः ॥ यत्रोद्धर्तुं दृशं ममां । बेमामीक्षे न कां-
चन ॥ ६५ ॥ जैत्रजद्वेखरनंगस्य । सर्वस्त्रैणशिरोमणेः ॥ न भाग्यमंतरेणास्या । लन्यते संगमः कि-
ल ॥ ६६ ॥ तन्मन्ये भाग्यवानस्मि । दग्दिस्त्रैव कामधुक् ॥ इयं मे स्वयमेवागा—दन्यथा द-

वळी हे मृगादि! तेणे पोताने हाथे लखेलो कागल तथा तारा हृदयने आनंद करनारुं
पोताना हृदयनुं आच्छरण तने आपवामाटे मोकळ्युं ठे. ॥ ६३ ॥ एम वात करतांथकां तथा ते-
णीनुं सर्व शरीर जोतांथकां छलने जाणनारा कपटी कामदेवे ते ब्राह्मणनुं विवेकरूपी रत्न बीन-
वी लीधुं. ॥ ६४ ॥ त्यारे ते ब्राह्मण विचारवा लाग्यो के अहो! आनुं शरीर तो रूपरूपी जलना
समुद्रसरखुं ठे, के जेमां बुडेली आ मारी दृष्टिने कहाम्वामाटे मने कोइ पण होमी जोवामां
आवती नथी. ॥ ६५ ॥ कामदेवनी जयभल्लीसरखी तथा सर्व स्त्रीजिमां शिरोमणि एवी आ स्त्रीनो
संगम खरेखर जाग्यविना मळे नहि. ॥ ६६ ॥ माटे धारुं ठुं के हुं जाग्यशाळी ठुं, जो एम न

धम्मि-
सार्थ
५५७

कपथं कथं ॥ ६७ ॥ कंपस्वेदादिकान् ज्ञावान् । सात्विकान्नाटयन्नथ ॥ सोमञ्चतिः समुद्भिन्न—विका-
स्तामन्नाषत ॥ ६८ ॥ लेखाद्यं तेऽरविंदास्ये । दास्येऽहं शृण्वदः पुनः ॥ लावण्यसरसि स्वांगे ।
मां क्रीडासारसीकुरु ॥ ६९ ॥ तस्येति दुःश्रवं श्रुत्वा । वचनं सा व्यचिंतयत् ॥ हंत यच्चिंतितं पूर्वं
। तन्मे साक्षादुपस्थितं ॥ ७० ॥ पश्य मर्माविधं कर्म । स्मरवीरस्य कीदृशं ॥ श्रोत्रियं वा स्त्रियं
वापि । यो निघ्नन्नैव मुंचति ॥ ७१ ॥ इदमन्यादृशं लोके । तामसं कामसंज्ञवं ॥ मुह्यत्येवंविधा य-

होय तो दरिद्रीने जेम कामधेनु तेम आ स्त्री पोतानी मेळेज मारीपासे क्यांथी आवे! ॥ ६७ ॥
पढी ते सोमञ्चति ब्राह्मण कंप तथा पसीना आदिक कामविकारना सात्विक ज्ञावोने प्रकट कर-
तोथको कामातुर थइ बोव्यो के, ॥ ६८ ॥ हे कमलमुखि! हुं तने ते पत्रआदिक आपीश, परंतु
एक वात सांजळ? लावण्यना तळवसरखां तारां शरीरमां मने क्रीडा करनार सारससरखो कर? ॥
॥ ६९ ॥ एवी रीतनुं तेनुं नहि सांजळवालायक वचन सांजळीने ते विचारवा लागी के, थरे!
पूर्वे में जे चिंतव्युं हतुं तेज साक्षात मारी नजरे आवी जळुं. ॥ ७० ॥ थरे! जुळ तो आ का-
मसुजळनुं मर्मस्थानोने जेदनारुं केवुं कार्य ठे! के जे वेद जाणनार ब्राह्मणने अथवा स्त्रीने पण

धम्म-
सार्थ
५५८

त्र । श्रुतदीपकरा अपि ॥ ७२ ॥ यदीदृशोऽपि कामी स्यात् । को दोषस्तर्हि दुर्धियां ॥ मग्नो यत्र
जले नाग—स्तत्र नागस्य का कथा ॥ ७३ ॥ अथ कामतमस्तस्य । ज्ञेयं चित्तगुहागतं ॥ वितेने
वाङ्मयं ज्योति—दीप्रांगी दीपिकेव सा ॥ ७४ ॥ वर्णज्येष्ठ कुलश्रेष्ठ । विशिष्टश्रुतपारग ॥ किं प्रा-
कृतजनक्षुण्णं । पन्थानमनुवर्त्तसे ॥ ७५ ॥ अंतः कचवराकीर्णो । बहिश्च मसृणत्वचि ॥ खरीपुरीषसं-

पोताना ज्पायमांथी छोडतो नथी. ॥ ७१ ॥ दुनियामां कामथी उत्पन्न थयेदुं आ अंधकार वि-
चित्र प्रकारनुं ठे, के जेथी ज्ञानरूपी दीपक हाथमां होवा उतां पण आवा माणसो दिग्मूढ बनी
जाय ठे. ॥ ७२ ॥ ज्यारे आवो माणस पण कामी थाय त्यारे बीजा दुर्बुद्धिजुनो शो दोष ठे?
केमके जे जलमां हाथी रुब्यो त्यां बकरानी शुं वात करवी? ॥ ७३ ॥ हवे तेना मनरूपी गुफामां
रहेला कामरूपी अंधकारने जेदवामाटे दीपकनीपेठे तेजस्वी शरीरवाळी ते शीलवती वचनरूपी
प्रकाश विस्तारवा लागी के, ॥ ७४ ॥ हे उत्तम जातिकुलवाळा! तथा श्रेष्ठ शास्त्रोना पारंगामी!
नीच माणसोने योग्य एवा मार्गनुं तुं शामाटे अनुवर्तन करे ठे? ॥ ७५ ॥ अंदर मलीन कच-
राथी जरेलां तथा बहाराथी कोमळ चामनीवाळां एवां गधेमीनां लींडांसरखां स्त्रीनां शरीरमां तुं मो-

धम्मि-
सार्थ
५५ए

काशे । मा मुह स्त्रीशरीरके ॥ ७६ ॥ परस्त्रीसंगतिर्मान—जंगाय महतामपि ॥ ऋषिपत्नीस्तेराप ।
किं फलं नाकिनायकः ॥ ७७ ॥ अधर्मकर्म यन्मूढ । कुरुषे यौवनांधितः ॥ अंतःस्थशिशिशाखीव ।
वीक्ष्यसे तेन वार्द्धके ॥ ७८ ॥ तदजस्रस्रवत्तास्रा—मृतधौतामलां निजां ॥ ईदृग्दुर्वाक्यपंकेन ।
रसनां मा कलंकय ॥ ७९ ॥ वाचस्तस्या श्मा मेघ—मुक्ता आप श्वोज्ज्वलाः ॥ न तच्चित्ततडा-
गेऽस्थुः । स्मरगोधेरंध्रिते ॥ ८० ॥ द्विजोऽवादीदिमा उक्ती—जडे संवृणु संवृणु ॥ वेद्मि सर्वमिदं

ह कर नहि. ॥ ७६ ॥ परस्त्रीनो संग महान पुरुषोना माननो पण जंग करे ठे, केमके ऋषिपत्नी-
ने जोगववाथी इंडने पण शुं फल मढ्युं ठे ? ॥ ७७ ॥ वळी हे मूढ ! यौवनथी अंध थइने जे
तुं अधर्मनुं कार्य करे ठे, तेथी वृद्धावस्थामां तुं अंदर रहेला अग्निवाळ वृद्धसरखो देखाइश. ॥
॥ ७८ ॥ माटे निरंतर जरता शास्त्रामृतथी धोवावडे करीने निर्मल थयेली तारी पोतानी जीभने
आवां दुर्वचनरूपी कादवथी कलंकित कर नहि. ॥ ७९ ॥ कामदेवरूपी गरनारुं बंध नहि करवा-
थी तेना चित्तरूपी तळावमां मेघे छोडेला जलसरखी तेणीनी आवी उज्ज्वल वाणी पण टकी
शकी नहि. ॥ ८० ॥ त्यारे ते ब्राह्मण बोढ्यो के हे जडे आ तारी वाणी हवे बंध राख, आ स-

ધામ્મ-
સાર્થ
૫૬૦

કિંતુ । કામે વામે કરોમિ કિં ॥ ૮૧ ॥ તતઃ ક્ષિપ્તપરિણામં । વીદ્ય તં વિમર્શ સા ॥ અસ્ય બો-
ધૌષધાસાધ્યો । ધ્રુવં કામમહામયઃ ॥ ૮૨ ॥ પ્રત્યુત વિકારકારણ—મુપદેશો વિષયકદ્વષિતે મનસિ
॥ અશ્મનિ હુતવહદીપ્તે । ધૂમોજ્જારાય જલસેકઃ ॥ ૮૩ ॥ નપસ્થિતોઽસ્તિ તદ્વ્યાઘ—દુસ્તદીન્યાય
એષ મે ॥ કથમેષ પરિસ્પર્શ્યઃ । કથં પાત્યઃ સ્વનિશ્ચયઃ ॥ ૮૪ ॥ લેશ્વઃ પાણિતલે ઋષા । ઋષા ચા-
ભરણં હૃદઃ ॥ શીલે સર્વાંગઋષાયાં । યાતિ તાન્યામલં મમ ॥ ૮૫ ॥ ઇતિ નિશ્ચિત્ય સાવાદી—ચદૂઃ

ઘટ્ટું હું જાણું બું, પરંતુ કામદેવ વિપરીત થવાથી હું શું કરું? ॥ ૮૧ ॥ પઢી તેને દુષ્ટ અગ્નિપ્રાય-
વાળો જોઈને તેણીએ વિચાર્યું કે આનો કામદેવરૂપી મહારોગ સ્વરેસ્વર પ્રતિબોધરૂપી ઔષધથી મ-
ટી શકે તેમ નથી. ॥ ૮૨ ॥ વિષયોથી મલીન મનવાળાને આપેલો નપદેશ નલટો વિકાર કર-
નારો થાય બે, કેમકે અગ્નિથી તપેલા પથ્થરપર જલ રેડવાથી નલટો તેમાંથી ધૂમાનો પેદા થાય
બે. ॥ ૮૩ ॥ માટે આ સમયે તો વ્યાઘ અને અગાધ નદીસરસો ન્યાય મારેમાટે આવી પડ્યો બે,
આ બ્રાહ્મણને મારે શીરીતે શાંત પાડવો? તથા મારું વ્રત પણ મારે શીરીતે પાલવું? ॥ ૮૪ ॥ પ-
ત્ર તો હસ્તતલનું ઋષણ બે, અને હાર હૃદયનું આઋષણ બે, પરંતુ સર્વ અંગનું આઋષણરૂપ મારું

धम्मि-
सार्थ
५६१
चे सुजग त्वया ॥ तन्नाम कस्य नाज्जीहं । योवनद्रोः फलं ह्यदः ॥ ७६ ॥ प्रियस्य प्रियमित्तस्य ।
किमु ज्ञेदोऽस्ति कश्चन ॥ मानितोऽसि प्रियेण त्व-मतो मान्यो ममापि हि ॥ ७७ ॥ यत्प्रतीपं म-
या किञ्चि—दूचे तन्मास्म खिद्यथाः ॥ अग्निप्रेतमपि प्रायो । निषिध्यंत्येकदा स्त्रियः ॥ ७८ ॥ परं
सौम्य जनापाता—दत्र मे शंकते मनः ॥ ईयास्तदादिमे यामे । यामिन्या धाम मामकं ॥ ७९ ॥
काममूढेन तद्वाचि । तेन विश्वासमीयुषा ॥ विसृष्टा ववले साथ । पादैः सत्वरपातिभिः ॥ ८० ॥

शील जो जतुं होय, तो पढी मारे ते बनेनी जरूर नथी. ॥ ७५ ॥ एम निश्चय करीने ते बोली
के हे सुजग ! जे तें कहुं ते कोने वहाहुं न लागे ? केमके यौवनरूपी वृद्धानुं तेज फल ठे. ॥
॥ ७६ ॥ शुं स्वामी अने स्वामीना मित्तवचे कइं तफावत ठे ? मारा स्वामिने तुं माननीक ठे, मा-
टे मारे पण तुं माननीकज ठे. ॥ ७७ ॥ वळी हुं जे तारी सामुं बोली हुं तेथी तारे खेद करवो
नहि, केमके प्रायें करीने स्त्रीजुं आवी मनगमती वातनो पण एक वखत निषेध करे ठे. ॥ ७८ ॥
परंतु हे सौम्य ! अहीं कोइ माणस आवी चडे माटे मारुं मन शंका पामे ठे, माटे रात्रिने पहे-
ले पहोरे तुं मारे घेर आवजे. ॥ ७९ ॥ कामथी मूढ बनेला ते ब्राह्मणे पण तेणीना वचनपर

धाम्म-
 सार्थ
 ५६२

दध्यौ च तावत्तरणि-र्धावत्यस्ताचलं प्रति ॥ तस्मिन्नस्तमिते विप्रो । निर्विवादं समेष्यति ॥ ९१ ॥
 चिरत्नं शीखरत्नं मे । संरक्षिष्यति कस्तदा ॥ आत्मनैवात्मरक्षायै । यतितव्यं ततो मया ॥ ९२ ॥
 निवासमेनसामेन—मथ शिद्वयितुं द्विजं ॥ तत्पारक्षस्य दुष्टानां । शासितुः सागमद् गृहं ॥ ९३ ॥
 तस्याः कर्मवशात्सोऽपि । तदानीमेककोऽजवत् ॥ वीक्ष्य तामागतामेव । विव्यथे मन्मथेषुभिः ॥
 ॥ ९४ ॥ सा तत्पारक्षमाचख्यौ । प्रज्ञावाद्भवतः प्रज्ञो ॥ चौराश्च दिनेशस्य । न स्युरुहृन्खलाः स्व-

विश्वास राखीने तेणीने जवानी रजा आपवाथी ते पण जतावळे पगळे त्यांथी पाढी फरी, ॥ ९० ॥
 तथा विचारवा लागी के सूर्य तो अस्ताचलतरफ दोमी रह्यो ठे, अने ते अस्त थयावाद ब्राह्मण
 तो खरेखर आवशेज. ॥ ९१ ॥ अने ते वखते घणा समयथी सांचवी राखेला मारा शीखरत्ननी
 कोण रक्षा करशे? माटे हवे तो मारे पोतानेज मारा आत्माना रक्षणमाटे प्रयत्न करवानो ठे.
 ॥ ९२ ॥ पढी पापोना निवासस्थानसरखा ते ब्राह्मणने शिद्धाए प्होंचाम्बामाटे दुष्टोने शिद्धा क-
 रनार कोट्वाळने घेर ते गइ. ॥ ९३ ॥ ते समये तेणीना कर्मवशे ते पण एकदोज हतो, अ-
 ने तेथी तेणीने जोतावेतज ते कामबाणोथी वींधावा लाग्यो. ॥ ९४ ॥ पढी तेणीए कोट्वाळने

धम्मि-
सायं
९६३

लाः ॥ ९५ ॥ सोमभूतेः करे प्रैषि । लेखाद्यं प्रेयसा मम ॥ याचितो नार्पयत्येषो । यत्किंचिद्भ्रा-
षते पुनः ॥ ९६ ॥ न्यायश्रीवद्विपाथोदे । त्वयि धीमति जीवति ॥ द्विजो द्विजिह्वातां धत्ते । तदयं
शिक्षणोचितः ॥ ९७ ॥ अविग्रहग्रहावेश—विग्रहः सोऽपि तां जगौ ॥ पूर्वं स्वांगपरिष्वंग—रंग-
जाजं विधेहि मां ॥ ९८ ॥ पश्चात्तदैव दुर्दैवा—घातं गौरि निगृह्य तं ॥ अहं महोपकारिण्या ।
प्रविष्याम्यनृणस्तव ॥ १६०० ॥ साथ दध्यौ हहा वाहात्—तस्ताहमवटेऽपतं ॥ निर्गत्य शृङ्खला-

कहूँ के हे प्रजो! सूर्यसरखा आपना प्रजावथी दुष्ट चोरो उपद्रव करता नथी. ॥ ९५ ॥ मारा
स्वामीए सोमभूति ब्राह्मणमारफते पत्रआदिक मोकळ्युं ठे, परंतु माग्या ठां ते आपतो नथी,
अने जेम तेम बोले ठे. ॥ ९६ ॥ न्यायलक्ष्मीरूपी वेलडीने मेघसरखा एवा आप बुद्धिवान हैया-
त ठां पण ते ब्राह्मण बोलीने फरी जाय ठे, माटे तेने शिक्षा करवी जोश्ये. ॥ ९७ ॥ त्तारे
कामविकारना आवेशथी परवश थयेलो ते कोटवाल तेणीने कहेवा लाग्यो के प्रथम तुं मने तारा
शरीरना आलिंगनना रंगवाळो कर? ॥ ९८ ॥ तथा पढी हे गौरी! तेज वखते ते दुष्टने मारी-
ने तारो महोपकारीनो हुं अनृणी थइश. ॥ १६०० ॥ त्तारे ते विचारवा लागी के अरेरे! हुं तो

धम्म-
सार्थ
५६४

त्काष्ट—मयादाविशमायसां ॥ १ ॥ अयं हि चौरचक्रेज्यो । रक्षन् पृथ्वीपतेः पुरं ॥ स्वपुरं स्मरचौ-
रेण । ब्रुव्यमानं न पश्यति ॥ २ ॥ यदि निर्जर्त्सयाम्येन—मधुना मदनाकुलं ॥ तत्कुर्वतो बला-
त्कार—मस्य को नाम वारकः ॥ ३ ॥ उपायेनैव साध्योऽय—मिति ध्यात्वा जगाद सा ॥ द्विती-
ये यामिनीयामे । त्वमागच्छेर्गृहं मम ॥ ४ ॥ ततस्तेनापि मुक्ता सा । मुक्तपाशेव पक्षिणी ॥ नि-
र्गत्य सत्वरं तस्य । ज्वनात्सचिवं ययौ ॥ ५ ॥ तस्यापि सदानांतःस्थ—स्येयं दृग्गोचरं गता ॥ स्वा-

घोमाथी मरीने खामामां पमी, तथा काष्टनी सांकळमांथी निकळीने लोखंमनी सांकळमां पमी. ॥
॥ १ ॥ आ कोट्वाळ राजाना नगरुं चोरोथी तो रक्षण करे ठे, परंतु कामरूपी चोरोथी ब्रुवता
पोताना पुर एट्ठे शरीरने तो जोतो नथी. ॥ २ ॥ जो आ कामातुरने हुं हमणा निब्रंढीश तो
आने मारापर बलात्कार गुजार्तां कोण अट्कावशे? ॥ ३ ॥ माटे आने पण उपायथीज शिद्धा
करवी, एम विचारीने ते बोली के, रात्रिने बीजे पहोरे तारे मारे घेर आवुं ॥ ४ ॥ पढी तेणे
पण मुक्त करेली एवी ते शीलवती पाशमांथी बुटेली पक्षिणीनीपेठे तुरत तेना घरमांथी निक-
ळीने मंतीपासे गइ. ॥ ५ ॥ तेने पण घरमां बेठांज ते दृष्टि पमी, तथा कामदेवना चालांनी-

धम्मि- दूचक्रे स्मरजल्लीव । प्रविष्टा सहसा हृदि ॥ ६ ॥ त्वं पुरे मायिनां शूलं । मूलं सन्न्यायचरुहः ॥ वि-
सार्धं यामजंगुरं स्थान—मेवं तं सापनायत ॥ ७ ॥ एवमाह्लाद्य सा तस्मै । व्यसनाब्धितितीर्षया ॥ द्वि-
५६५ जन्मनस्तलारद—स्यापि वृत्तं न्यवेदयत् ॥ ८ ॥ सोऽप्यवोचत यद्यस्ति । स्वार्त्तिं शमयितुं मनः ॥
तत् पूर्वं स्वांगसंगेन । मम कामार्त्तिमद्वपय ॥ ९ ॥ अथ सा जातवैलक्ष्या । शीलद्वालितपातका
॥ तृतीयं प्रहरं रात्रे—स्तस्यांगंतुमुपादिशत् ॥ १० ॥ शार्दूलस्य कुर्गीव । तस्य पार्श्वमपास्य सा ॥

पेठे तुस्त तेना हृदयमां पेसीने ते खटकारो करवा लागी. ॥ ६ ॥ हे मंत्री! आप तो आप नगर-
मां कपटीनुने शूलसमान, सन्न्यायरूपी वृद्धना मूलसरखा तथा बुद्धिना अविचल स्थानसरखा गो,
एम ते तेनी प्रशंसा करवा लागी. ॥ ७ ॥ एवी रीते तेने खुशी करीने दुःखरूपी समुद्र तरवानी
झुठ्याथी तेणीए ते ब्राह्मण तथा कोट्वालनुं वृत्तांत निवेदन कर्युं. ॥ ८ ॥ त्यारे ते पण बोव्यो
के जो तारे तारुं दुःख मटाम्बानी झुठ्या होय तो प्रथम तारा शरीरना संगथी मारी कामपीडा नु-
छी कर? ॥ ९ ॥ त्यारे शीलथी धोयेलां पापोवाळी तेणीए विलखी थप्पने तेने रात्रिने त्रीजे प-
होरे आववानुं कह्युं. ॥ १० ॥ हरिणी जेम सिंहनुं तेम तेनुं पन्खुं गोडीने ते शीलवती बीजो

ધામ્ન-
સાર્થ
૫૬૬

તતો રાજો યયૌ ધામો—પાયાંતરમવિંદતી ॥ ૧૧ ॥ ઋવિતવ્યતયા ઋમિ—ભુજોડ્યેકાકિનસ્તદા
॥ ઐંદ્રજાલિકવિદ્યેવ । દૃષ્ટા સા મોહમાતનોત્ ॥ ૧૨ ॥ સા તુષ્ટાવ નૃપં રાજં—સ્ત્વં વર્ણસ્થાપનાગુ-
રુઃ ॥ ગતિસ્ત્વમેવ દીનાનાં । જાતે પરપરાન્નવે ॥ ૧૩ ॥ માર્ગમુચ્ચરમાણાનાં । ક્વાડ્વેલા સ્વલહસ્તિ-
નાં ॥ વજ્રાંકુશાયતે રાજા—માજ્ઞા ચેન્ન ઋયંકરી ॥ ૧૪ ॥ સદ્વિજિહ્વઃ ક્વ નાકૌકઃ । કઃ સ્વર્ગો
રંભયાન્વિતઃ ॥ ક્વાઙ્ધિર્મધ્યમીનાર્ત્તિ—દૃશ્વા રાજ્યં ક્વ તે પુનઃ ॥ ૧૫ ॥ પરં તવાપિ સપ્તાંગે । રાજ્યે

નપાય ન સુજવાથી રાજાને ઘેર ગઈ. ॥ ૧૧ ॥ ઋવિતવ્યતાને યોગે તે વચ્ચે રાજા પણ ત્યાં એક-
લોજ હતો, તેથી ઇંદ્રજાલવિદ્યાનીપેઠે તેણીએ તેને પણ મોહિત કરી દીધો. ॥ ૧૨ ॥ પછી તેણી-
એ રાજાની સ્તુતિ કરી કે હે રાજન! તું સર્વ માણસોનો સ્વામી બે, અને તેજને શત્રુનું તરફથી
પરાન્નવ થતી વચ્ચે તુંજ શરણરૂપ બે. ॥ ૧૩ ॥ ઋયંકર વજ્રાંકુશસરસી જો રાજાની આજ્ઞા ન હો-
ય તો નીચ માણસોરૂપી હાથીનું માર્ગનું ઉઘ્ઘન કરતાં શું વચ્ચે લાગે? ॥ ૧૪ ॥ બે જીન-
વાળા (બોલીને ફરી જનારા) એટલે નાગોથી ઝરેલો પાતાલ ક્યાં? તથા રંજાથી (અપરાધીના
ઋયથી) યુક્ત થયેલો સ્વર્ગ ક્યાં? અને અંદર મત્સ્યોની પીડા જોનારો સમુદ્ર ક્યાં? અને તારું

धम्मि- दुष्टवृणंत्यमी ॥ अपवित्रमुखा विप्र—तत्पारद्वकमंत्रिणः ॥ १६ ॥ किमिति क्षात्रजः पृष्टा । तेषां
 सा- दुर्वृत्तमादितः ॥ ततः पृथ्वीपतेः कर्णा—ध्वन्यध्वन्यं व्यधत्त सा ॥ १७ ॥ शीतार्तवत्कंपमानः । स्म-
 ५६७ रेणाथ जगौ नृपः ॥ निग्रहीष्ये खलानेतान् । केऽमी कामिनि मत्पुरः ॥ १८ ॥ परं विधेहि मां
 स्वांग—स्पर्शसौख्यविज्ञागिनं ॥ तत्कर्णकीलमाकर्ण्य । वार्यधीर्विममर्शं सा ॥ १९ ॥ कटरे पाति-
 तास्म्येषा । संकटे कटुकर्मजिः ॥ ये रक्षका ममाभागा—द्वन्द्वबुर्विप्लवाय ते ॥ २० ॥ वृत्तिश्चेत्स्वा-

राज्य क्यां? ॥ १५ ॥ परंतु हे राजन्! आपना सप्तांगी राज्यमां पण मलिनमुखवाळ ब्राह्मण, को-
 ट्वाळ तथा मंत्री छुष्ट जखमसरखा ठे. ॥ १६ ॥ ते केवी रीते? एम राजाए पूढवाथी तेणीए प्र-
 थमथी मांमीने तेजुनुं दुराचरण राजाने कही संजलाव्युं. ॥ १७ ॥ त्यारे जाणे दाढ चढी होय
 नहि तेम कामथी कंपतो राजा बोव्यो के हे कामिनी! हुं ते दुष्टोने मारी नाखीश, केमके तेजु
 मारी आगल शुं हिसावमां ठे? ॥ १८ ॥ परंतु मने तारा शरीरना स्पर्शना सुखवाळो कर? एवी
 रीतनुं कर्णोमां खीला ठोकवासखुं तेजुं वचन सांजलीने ते शुद्ध बुद्धिवाळी शीलवती विचारवा
 लागी के, ॥ १९ ॥ अरेरे! मारां छुष्कर्मोए मने महासंकटमां नाखी ठे, केमके मारां अभाग्यथी

धाम-
सार्ध
५६७

दति क्षेत्रं । चेन्निहन्ति पिता सुतं ॥ जलं चेज्ज्वालयत्यंगं । दीपः किरति चेत्तमः ॥ २१ ॥ चेन्मु-
चति घनोङ्गारां—श्चेन्मज्जायति तारकः ॥ राजा चेत्कुरुतेऽन्यायं । का तत्र स्यात्प्रतिक्रिया ॥ २२ ॥
रूपं मूलमनर्थानां । मयि किं विदधे विधे ॥ मांसलत्वमजाया हि । पराज्वनिबंधनं ॥ २३ ॥ प-
रीक्षां मम शीलस्य । किं कुर्वन्नसि दैव रे ॥ यदमून् रागिणो राग-दुर्विधायां मयि व्यधाः ॥ २४ ॥
निविशे वायुविवशे । वह्नौ जह्मि वा विषं ॥ म्रिये जिह्वामपि ठित्वा । शीलं धुपामि नो पुनः

जे रक्को ठे तेज्ज मारो विनाश करवाने तत्पर थया ठे. ॥ २० ॥ केमके जेम वाम पोतेज जो
खेतरेने खाय, पिताज जो पुत्रने मारे, जलज जो शरीरने बाळे, अने दीपकज जो अंधकार क-
रे, ॥ २१ ॥ मेघ जो अंगारानी वृष्टि वरसावे, तारुज जो रुबाडे, तेम जो राजाज अन्याय करे
तो पढी त्यां शुं इलाज करी शकय!! ॥ २२ ॥ कळी हे विधाता! अनर्थोना मूलजेवुं मारुं रूप
तें शामाटे बनाव्युं? केमके बकरीनुं पुष्टपणुं तेना पोतानाज पराभवना कारणरूप ठे. ॥ २३ ॥
रे दैव! तुं शुं मारां शीलव्रतनी परीक्षा करे ठे? के जेथी विरक्त एवी जे हुं तेनाप्रते आ लो-
कोने तें रागी बनाव्या ठे. ॥ २४ ॥ वायुथी वृद्धि पामेला अग्निमां पडीश, जेर खाइश, अथवा जी-

धम्मि- ॥ १५ ॥ वृथानुशिष्टिष्यत्र । वृष्टिर्दग्ध इव दुमे ॥ अयं बोधयितुं शक्यो । न महोपक्रमं विना ॥
 सार्थ ॥ १६ ॥ ध्यायंतीमिति तामेक-चित्तां वीक्ष्य विचक्षणः ॥ ममोत्तरं न दत्से कि-मित्यज्ञाषिष्ट-
 ५६९ पतिः ॥ १७ ॥ स्वप्रतिष्ठाधिकं प्राप्य । प्रसादं तव ब्रध्व ॥ उत्पिंजलाञ्चवं तेन । शून्येवास्मीति
 सावदत् ॥ १८ ॥ यत्त्वयाज्ञाषि ऋपाल । तत्स्त्रीणामतिसंमतं ॥ स्पर्शो दूरेऽस्तु ज्ञाग्येन । लज्ज्या
 वागपि तावकी ॥ १९ ॥ परमत्रावयोः क्रीमा—सक्तयोर्मले कुले ॥ जनापवादो जविता । स हि

न कचरीने पण मरी जइश, परंतु मारां शीलने हुं खंडित करीश नहि. ॥ १५ ॥ बळेलां वृद्धप्रते
 जेम मेघवृष्टि तेम आ राजाने प्रतिबोध आपवो नकामो ठे, मोठा उपायविना आने समजावी श-
 काय तेम नथी. ॥ १६ ॥ एम विचारमांज एक चित्तवाळी तेणीने जोइने ते हुशियार राजा बो-
 द्यो के तुं मने उत्तर केम आपती नथी? ॥ १७ ॥ त्यारे ते बोली के हे राजन्! गजा उपरांत
 मारापर आपनी कृपा थवाथी हुं हर्षवेलीनीपेठे शून्यजेवी थइ गइ बुं. ॥ १८ ॥ वळी हे राजन्!
 आपे जे कह्युं ठे ते स्त्रीजने अतिप्रिय होय ठे, आपनो स्पर्श तो एकबाजु रह्यो, परंतु आपसाथे
 वात करवानुं पण भाग्यथीज मळे ठे. ॥ १९ ॥ परंतु आपणे जो अहीं विषयक्रीडामां आसक्त

धर्म-
सार्थ
५७०

रह्यः प्रयत्नतः ॥ ३० ॥ तदद्यैव निशीथिन्यां । तुर्ये यामे ममाख्यं ॥ देवपादाः समायांतु । केना-
प्यनुपलक्षिताः ॥ ३१ ॥ ऋपेनाथ विसृष्टा सा । सौवं सन्न स्यादयात् ॥ विमृश्य कंचनोपायं । श्व-
श्रूमेवमवोचत ॥ ३२ ॥ मातरद्य निशि प्रत्या—सन्ने त्वं निवसेर्गृहे ॥ प्रगेऽरुणोदयात्पूर्व—मीयाः
सापि तथाकरोत् ॥ ३३ ॥ विनातिमहतीमेकां । मंजूषां शीलवत्यपि ॥ समस्तं गृहवस्तु स्वं । न्य-
स्यदासन्नवेश्मनि ॥ ३४ ॥ पिनच्छीलसन्नाहा । धीरिमोडुनधारिणी ॥ सुजटीव स्वयं सत्व—धाम

थशुं तो आपणा निर्मल कुलमां लोकापवाद थशे, माटे तेनुं आपणे प्रयत्नपूर्वक रक्षण करवुं
जोश्ये. ॥ ३० ॥ माटे आज्ञेज रात्रिने चोथे पहोरे आपे कोश पण जाणे नहि तेम मारे घेर
पधारवुं. ॥ ३१ ॥ हवे राजाए रजा आपवाथी ते तुरत पोताने घेर आवी, तथा कशंक उपाय चिं-
तवीने तेणीए सासुने कहुं के, ॥ ३२ ॥ हे माताजी! आज्ञे रात्रिए तमारे आ नजीकना घरमां
रहेवुं, तथा प्रजाते सूर्योदय पहेलां अहीं आवुं, त्यारे तेणीए पण तेमज कर्युं. ॥ ३३ ॥ पढी
एक मोटी पेटीशिवायनी सघली पोताना घरनी वस्तु शीलवतीए ते नजीकना घरमां मेली दीधी.
॥ ३४ ॥ पढी पोते शीलरूपी बखतर पहेरीने तथा धैर्यतारूपी जन्वानुं साधन धरनारी ते महा-

जा. ३६. ३७. ३८.

धम्मि- धामन्यवस्थिता ॥ ३५ ॥ इतश्च तदहःशेषं । द्विजस्य युगवद्ययौ ॥ सह तस्य विवेकेन । प्रापद-
सार्धं स्तं दिवाकरः ॥ ३६ ॥ यथा यथा वितस्तार । शुवि वैजावरं तमः ॥ पौष्पायुधं तमस्तस्य । हृदयेऽ-
५७१ पि तथा तथा ॥ ३७ ॥ तथा च लब्धावसरः । प्रसस्त्राप्तदुर्मतिः ॥ अस्या अगारं शृंगार — नासुरो
द्विजराज्ययौ ॥ ३८ ॥ समाया तं समायातं । कृतकृतिमसंभ्रमा ॥ सामोहयत् प्रियालाप — नीचैर्बु-
त्त्यासनार्पणैः ॥ ३९ ॥ नाज्ञासीत्कामबुद्धोऽसौ । तस्याः कपटपाटवं ॥ गीतासक्तो मृग इव । वी-

हिमती शीलवती पोते सुजटीनीपेठे घरनी अंदर रही. ॥ ३५ ॥ हवे ते दिवसनो बाकीनो जाग
ते ब्राह्मणनो युगनीपेठे गयो, एवामां तेना विवेकसाथे सूर्य पण अस्त पाम्यो. ॥ ३६ ॥ पढी जे-
म जेम पृथ्वीपर रात्रिनो अंधकार विस्तार पाम्यो, तेम तेम तेना हृदयमां कामदेवसंबंधी अंधकार
पण वृद्धि पाम्यो. ॥ ३७ ॥ पढी अवसर थावाथी अने दुर्बुद्धि पण विस्तार पामवाथी शृंगारथी दे-
दीप्यमान थइने ते ब्राह्मण तेणीने घेर गयो. ॥ ३८ ॥ त्यारे ते कपटी शीलवती पण तेने आ-
वेळो जाणीने जूठा संभ्रमपूर्वक प्रियवचनोथी नीचे नमी आसन आपी तेने मोहित करवा ला-
गी. ॥ ३९ ॥ ते कामबुद्ध ब्राह्मण तेणीनी आ कपटक्रिया जाणी शक्यो नहि, केमके गीतमां

धाम्म-
सार्थ
५७२

तंसं व्याधकट्टिपतं ॥ ४० ॥ वध्वेव वार्त्ताः सरसाः । सोऽकार्यत तथा तथा ॥ यथाबुध्यत दुर्बुद्धि-
र्न यांतीमपि यामिनीं ॥ ४१ ॥ अद्य ते प्रियमित्रस्य । चिराद्गृहमुपेयुषः ॥ क्रियते या मया न-
क्तिः । सा सर्वापि तनीयसी ॥ ४२ ॥ इत्युक्त्वा स्नानसामग्रीं । लघुहस्ता व्यधत्त सा ॥ ततो वि-
प्रोऽप्यभिप्रेत—प्राप्तप्रत्ययचूरचूत ॥ ४३ ॥ अहो कीदृग्विवेकोऽस्या । अहो स्नेहलता मयि ॥ नी-
तो ध्यायन्निति स्नान—पीठं स शठया तथा ॥ ४४ ॥ निषिद्धमपि रात्रौ स । स्नानं तस्या गिरा-

आसक्त थयेलो हरिण पाराधीए पाथरेला पाशने जाणी शकतो नथी. ॥ ४० ॥ पढी स्त्रीनीपेठे
तेणीए तेने रसयुक्त वार्तालापमां एवो तो गरकाव करी दीधो के जेथी ते दुर्बुद्धीए जती रात्री-
ने पण जाणी नहि. ॥ ४१ ॥ आज्ञे घणे काळे घेर आवेलो थने मारा स्वामीनो मित्र एवो जे
तुं, तेनी हुं जे नक्ति करुं ते थोमी ठे. ॥ ४२ ॥ एम कहीने तेणीए तुरतातुरत तेने स्नान कर-
वानी सामग्री तैयार करी, त्यारे ते ब्राह्मण पण मनोवांछितनी प्राप्तिमाटे खातरीवाळो थयो. ॥
॥ ४३ ॥ अहो! थानो विवेक केवो ठे! मारामां तेणीनुं स्नेहालपणुं केवुं ठे! एम विचारता ते
ब्राह्मणने ते चालाक शीलवती स्नान करवाना बाजोठपर लावी. ॥ ४४ ॥ पढी तेणीना कहेवा-

धम्मि- करोत ॥ वशापरवशाः प्राय—श्रेष्ठवत्किं न कुर्वते ॥ ४५ ॥ तयान्यक्तः स्वयं याव—दर्ष्टस्नातो ब-
सार्थं नृव सः ॥ अतिचक्राम यामिन्याः । प्रहरस्तावदादिमः ॥ ४६ ॥ तदा च दत्तसंकेत—स्तत्कारकः
५९३ स्मरातुरः ॥ विमुच्यापरकार्याणि । तद्गृहद्वारमाययौ ॥ ४७ ॥ वितेने तेन खाट्कारो । दृढदत्तक-
पाठ्योः ॥ हृदयं खाट्करोतिस्म । पुनस्तस्य द्विजन्मनः ॥ ४८ ॥ स्वकर्त्तव्यसमुद्भूत—जयव्रमित-
लोचनः ॥ विप्रस्तामथ सिप्राक्षी—मप्राक्षीद् द्वारि कोऽस्ति ते ॥ ४९ ॥ साप्यवोचदमुं मन्ये । त-

थी रात्रिण निषेधेदुं स्नान पण तेणे कर्णुं, केमके प्राये स्त्रीथी परवश थयेला पुरुषो दासनीपेठे
शुं करता नथी? ॥ ४५ ॥ पढी तेणीए तेना शरीरपर तेलआदिक चोव्याबाद ज्यारे ते पोते अ-
र्ध नाहेलो थयो तेवामां रात्रिनो पहेलो पहोर व्यतीत थयो. ॥ ४६ ॥ ते वखते संकेत आप्याथी
कामातुर बनेलो कोट्वाल बीजां कार्यो ठोमीने तेना घरने बारणे आव्यो. ॥ ४७ ॥ पढी तेणे
तो मजबूत बंध करेलां ते बारणापर खट्कारो कर्णो, परंतु ते ब्राह्मणना हृदयमां खट्कारो थवा ला-
ग्यो. ॥ ४८ ॥ पोताना आवी रीतनां कार्यथी जयव्रान्त थयेलां लोचनवाळो ते ब्राह्मण ते कम-
लमुखीने पूढवा लाग्यो के तारे बारणे वळी आ कोण आव्यो ठे? ॥ ४९ ॥ तारे ते पण बो-

धम्म-
सार्थ
५७४

लारुद्धं विचक्षण ॥ इयत्यामेव वेलायां । नित्यं मदगृहमेत्यसौ ॥ ५० ॥ तस्यंस्तस्यान्निधातोऽपि ।
जांगुव्या इव पन्नगः ॥ स क्षीणविषयाकांक्षा-विष एवं व्यचिंतयत् ॥ ५१ ॥ कुधीरधीतशास्त्रस्या-
प्यहो केयमनृन्मम ॥ मित्रस्यापि कलत्रं य-दत्रपोऽहमचीकमं ॥ ५२ ॥ यदीमां पूर्वमज्ञास्य-मार-
क्षस्य पश्चिहे ॥ तन्नाधास्यां मनोऽप्यस्यां । सन्नुजंगे निधाविव ॥ ५३ ॥ इहायातं विधिवशा-द्य-
दि मामेष ज्ञोत्स्यते ॥ तत्सर्वस्वापहारेऽपि । जीवंतं नैव मोक्षयति ॥ ५४ ॥ ध्यायन्निति तयोचे स

ली के हे विचक्षण ! हुं धारुं तुं के ते कोट्वालु ठे, केमके आज वखते ते हमेशां मारे घेर आ-
वे ठे. ॥ ५० ॥ गारुमीना नामथी जेम सर्प तेम तेना नामथी पण डरेखो ते ब्राह्मण विषयनी
इन्नारूपी जेर क्षीण थवाथी विचारवा लाग्यो के, ॥ ५१ ॥ अरे ! शास्त्रो जणेल्ला एवा पण मने
आ कुबुद्धि क्यांथी पेदा थइ ! के में निर्लेज्ज थइने मित्रनी स्त्रीसाथे विषयवांछा करी ! ॥ ५२ ॥
अरे ! मने जो प्रथम खबर होत के आ कोट्वालुनी राखेली ठे ! तो सर्पवाळ निधानमां जेम ते-
म हुं आ स्त्रीमां मारुं मन पण धारत नहि. ॥ ५३ ॥ हवे कर्मयोगे जो मने ते अहीं आवेल्लो
जाणशे तो मारी सर्व मीढकत बुंटीने पण ते मने जीवतो ठोरुशे नहि. ॥ ५४ ॥ एम विचार-

धम्मि- । मा नैः स्वस्थौ नव द्विज ॥ यास्यत्यसौ क्षणं स्थित्वा । निशास्त्यद्यापि नृयसी ॥ ५५ ॥ मंजू-
 सार्धं षायास्तावदस्या । वक्षारं गह्वरोपमं ॥ क्षणमध्यास्व सोऽपि द्वा—क्समुह्वाय तथाकरोत् ॥ ५६ ॥
 ५७५ प्रयत्नोपार्जितद्रव्य । श्व विप्रे निधीकृते ॥ ददौ श्रेष्ठिप्रिया प्रीता । वक्षारे तत्र तालकं ॥ ५७ ॥
 शंकासंकुचितस्तत्रा—नंतसंतमसि द्विजः ॥ स तस्थौ नाविनरका—वस्थामनुन्नवन्निव ॥ ५८ ॥
 अथोद्घाट्य कपाटौ सा । तलारक्षमवेशयत् ॥ धीवंध्यस्य द्विजस्येव । भक्तिं तस्याप्यदर्शयत् ॥

मां पडेला ते ब्राह्मणने शीलवतीए कहुं के हे ब्राह्मण तुं धीरज राख? ते तो अहीं क्षणवार र-
 हीने चाढ्यो जशे, अने हजु रात्री तो घणी ठे. ॥५५॥ माटे तुं आ पेटीना गुफासरखा खानामां
 क्षणवारसुधी बेसी जा? तारे तेणे पण जलदी उठीने तेमज कर्युं. ॥ ५६ ॥ महेनतवडे उपा-
 र्जन करेलां धननीपेठे ते ब्राह्मणने पेटीमां पूरीने खुश थयेली शीलवतीए ते खानाने ताडुं आ-
 प्युं. ॥ ५७ ॥ ते अनंता अंधारावाळ खानामां पोताने थनारी नरकनी अवस्थाने जाणे अनुन्न-
 वतो होय नहि तेम ते ब्राह्मण शंकाथी संकोचाष्टने तेमां बेठो. ॥ ५८ ॥ पढी कमाम उघामीने
 तेणीए कोटवाळने घरमां दाखल कर्यो, तथा ते ब्राह्मणनीपेठे ते बुद्धिहीन कोटवाळप्रते पण ते-

धाम्म-
सार्थ
५७६

॥ ५९ ॥ प्राग्वहार्त्ताविनोदेन । जातो वेलाव्यतिक्रमः ॥ सा तं स्नपयितुं स्नान—पीठेऽन्यस्मि-
न्यवीविशत् ॥ ६० ॥ अर्धस्नाते गतस्तस्मिन् ॥ द्वितीयः प्रहरो निशः । अस्तनिद्रस्तदा मंत्री । त-
त्सद्म उन्नमाययौ ॥ ६१ ॥ द्वारि खाट्कारिते तेन । कपाटपुटके शनैः ॥ किमेतदिति संभ्रांत—स्वां-
तः पप्रब्ध तामसौ ॥ ६२ ॥ तथा प्रोक्ते महामात्ये । किं कर्त्तव्यतयाकुलः ॥ कलविंक इव श्येना-
त्तस्माद् बाढं बिजाय सः ॥ ६३ ॥ सोऽक्षेपि वेपमानोऽर्ध—स्नातो निष्णातया तथा ॥ घोरान्धकारे

णीए ज्ञक्ति देखाडवा मांमी. ॥ ५९ ॥ पढी पूर्वनीपेठे वार्ताविनोदमांज वखत चाव्यो गयो, त्या-
खाद तेने स्नान कराववामाटे तेणीए बीजा बाजोठपर बेसाड्यो. ॥ ६० ॥ ज्यां ते अरधुं स्नान
करी रह्यो एवामां रात्रीनो बीजो पहोर व्यतीत थयो, त्यारे निद्रा उडी जवाथी मंत्री गुप्त रीते
तेणीने घेर आव्यो. ॥ ६१ ॥ पढी तेणे बारणामां धीरेथी कमाड ठोक्याथी आ वळी शुं ठे ? ए-
म मनमां संभ्रांत थड्ढने कोट्वाळे तेणीने पूळ्युं. ॥ ६२ ॥ त्यारे तेणीए महामंत्रीनुं नाम लीधा-
थी बाजथी जेम चकलो तेम तेनाथी ते अत्यंत डरवा लाग्यो. ॥ ६३ ॥ पछी धुजता तथा अर्ध
करेल स्नानवाळा ते कोट्वालने ते चतुर शीलवतीए घोर अंधकारवाळा पेटीना बीजा खानामां

धम्मि- वद्धारे । मंजूषाया द्वितीयके ॥ ६४ ॥

सार्धं ॥ ६५ ॥ तुरीयप्रहरस्यादौ । प्रदत्तावसरस्तया ॥ कट्वांतेऽब्धिरिवोदस्था—दुन्मर्यादो महीधवः ॥
५७७ ॥ ६६ ॥ ध्वांतसाधर्मिकपट-ब्रन्नकायो निरायुधः ॥ अनुपानहपदैकः । स्वसौधान्निरगान्नृपः ॥ ६७ ॥
नाजिज्ञपत्परीवारं । नाप्राद्वीत्कुलमंत्रिणः ॥ किंतु कामग्रहग्रस्तः । प्रस्थितः स्वयमेव सः ॥ ६८ ॥

पूरी दीधो. ॥ ६४ ॥

पढी तेणीए मंत्रीने प्रवेश करावीने तथा प्रिय वचनोथी खुश करीने जेवामां स्नान कराव-
वा मांडयुं, तेवामां रात्रीनो त्रीजो पहोर व्यतीत थयो. ॥ ६५ ॥ हवे चोथा पहोरनी आदिमां ते-
णीए वखत आपेलो होवाथी कट्वांतकाळना समुदनीपेठे मर्यादा तजीने राजा उठ्यो. ॥ ६६ ॥
अंधकारसरखां वस्त्रथी शरीर ढांकीने हथियार तथा पगरखांविनानो एकाकी राजा पोताना महेल-
मांथी निकळ्यो. ॥ ६७ ॥ तेणे पस्विरने जणाव्युं नहि तथा कुलमंतीजने पूव्युं नहि, परंतु का-
मातुर थयोथको ते पोतेज त्यांथी चालवा लाग्यो. ॥ ६८ ॥ पस्वश थइने जयजीत दृष्टिथी दशे

धर्म-
सार्ध
५७८

दृशा जयस्पृशा पश्य—नवशः स दिशो दश ॥ न्नन्नन्नैः पदैश्चौर । श्वानीये चतुष्पथं ॥ ६९ ॥
नासापुटस्फुरन्नुवास—स्तस्या आसाद्य सन्न सः ॥ आहोत्यन्नखैर्द्वारा—रं स्मरुजातुरः ॥ ७० ॥
कोऽस्ति द्वारीति पृष्टा सा । मंत्रिणा न्यगदन्मृदु ॥ स्यादेष नित्यं मे गेहे । निश्चितागमनो नृपः
॥ ७१ ॥ युवापि प्रापितः कंप—वातं नाम्ना नृपस्य सः ॥ वह्नारके तथाक्षेपि । मंजूषायास्तृतीयके
॥ ७२ ॥ प्रदाय तालकं तव । सा द्वारमुदघाटयत् ॥ प्रवेश्य नृपतिं स्निग्धै—रालापैः समरंजयत्

दिशानुतरफ जोतोथको नानागना पगलानुथी चोरनीपेठे ते बहुदामां आव्यो. ॥ ६९ ॥ ठेक
नाशिकासुधी आवेला श्वासवाळो तथा कामरोगथी आतुर थयेलो ते राजा तेणीना घरपासे आ-
वीने नखोथी बारणानो आगळीन ठोकवा लाग्यो. ॥ ७० ॥ बारणे कोण ठे? एम मंत्रीए पूठ-
वाथी तेणीए धीमेथी कहुं के आ वखते हमेशां मारे घेर आवनासे राजा होवो जोश्ये. ॥ ७१ ॥
युवान छतां पण राजाना नामथी तेने कंपवायु थयो, त्यारे तेणीए तेने पेटीना बीजा खानामां
पूरी दीवो. ॥ ७२ ॥ पढी तेणीए त्यां ताबुं देइने बारणुं उघाड्युं, तथा राजाने प्रवेश करावीने
मिष्ट वचनोथी खुशी कर्यो. ॥ ७३ ॥ पढी तेणीए कहुं के हे महाराज! आपने हुं स्नान करावुं,

धम्मि- ॥ ७३ ॥ स्तपये त्वं महाराज । रजन्यद्यापि ऋयसी ॥ अस्नातांगस्य या केलि-स्तद्धि रासजचेष्टितं
 सार्धं ॥ ७४ ॥ इति तद्वचसा यावत् । स्नातुं प्रवृत्ते नृपः ॥ संकेतितचरी श्वश्रू—स्तावद् द्वारे स्थिता
 ५७९ जगौ ॥ ७५ ॥ उद्घाटय वधु द्वार-मद्यापि शयितासि किं ॥ तत् श्रुत्वा तां नृपः केय-मिति ज्ञी-
 त इवान्यथात् ॥ ७६ ॥ हसित्वा सावदहेव । श्वश्रूर्मे गृहकर्मणि ॥ पृथग्गृहस्थितेयत्यां । वेलायां
 नित्यमेत्यसौ ॥ ७७ ॥ राजा दध्यौ जरत्यापि । गृहीतं दुर्यशो मम ॥ नवयौवनवद्भावि । जगद्ध-

केमके हजु राखी घणी ठे, वळी नाह्याविना जे कामक्रीमा करवी ते गद्दाचारजेवुं ठे. ॥ ७४ ॥
 एवी रीतना तेणीना वचनथी जेवामां राजा स्नान करवा लाग्यो तेवामां संकेत करी राखेली ते-
 णीनी सासु बारणे आवीने कहेवा लागी के, ॥ ७५ ॥ हे वहु ! द्वार उघाड ? हजुसुधी शुं सुती
 पमी हुं ? ते सांजलीने राजा जाणे डरी गयो होय नहि तेम बोड्यो के आ वळी कोण ठे ? ॥
 ॥ ७६ ॥ त्यारे शीलवती हसीने बोली के जूदा घरमां रहेली मारी सासु हमेशां घरना कामका-
 जमाटे आ वखते अहीं आवे ठे. ॥ ७७ ॥ त्यारे राजाए विचार्यु के आ मोकरीए पण जाणेलो
 मारो आ अपयश हवे युवान पुरुषनीपेठे आखा जगतमां फेलाइ जशे. ॥ ७८ ॥ सोइना अग्र

धाम्म-
सार्थ
५८०

घनजांघिकं ॥ ७८ ॥ आराग्रे सर्षपो वह्नि-शिखायामिव पारदः ॥ स्त्रीस्वजावान्न हृद्यस्या । वार्त्तेयं
स्थैर्यमाप्स्यति ॥ ७९ ॥ वार्षकस्य बलादेश । निर्जया निरपत्रपा ॥ विगोपयति राजान-मपि रंक-
मिव क्षणात् ॥ ८० ॥ वृद्धामूलोपवादोऽय-महो मे समुपस्थितः ॥ प्रमत्तः सप्रतिष्ठश्चे-द्धिनष्टस्त-
र्हि स ध्रुवं ॥ ८१ ॥ म्लानमित्यालपत्तं सा । पुरुषोत्तम मा क्लम ॥ श्मामध्यास्व मंजूषां । याति
यावज्जरत्यसौ ॥ ८२ ॥ मंजूषाया अथास्त्रीदे । तुर्यवद्वारकं नृपे ॥ सा तालकं दधौ बाढ-महो

जागपर जेम सर्षव तथा अग्निशिखामां जेम पारो तेम स्त्रीना स्वभावथी आ मोकरीना हृद्यमां
आ वात स्थिर रहेशे नहि. ॥ ७९ ॥ वृद्धपणाना बलथी आ मोकरी निर्जय तथा निर्लज्ज अश्ने
क्षणवारमां मने राजाने पण रंकनीपेठे वगोवशे. ॥ ८० ॥ अरे! मारापर आ मोकरीए जोयेलो
अपवाद आवी पड्यो! जो ते प्रमत्त अने प्रतिष्ठावाळो होत तो खरेखर नष्ट थात. ॥ ८१ ॥ ए-
वी रीते जंखवाणा पडी गयेला ते राजाने तेणीए कह्युं के हे पुरुषोत्तम! तुं खेद न कर? ज्यां-
सुधी आ मोकरी पाठी जाय त्यांसुधी तुं आ पेटीमां बेशी जा? ॥ ८२ ॥ पढी राजा ज्यारे ते
पेटीना चोथा खानामां पेठो त्यारे तेणीए त्यां मजबूत ताळुं दीधुं, अहो! स्त्रीजनुं पण धैर्य केवुं

धम्मि-
सार्थ
५७१

धैर्यं हि योषितां ॥ ७३ ॥ न ग्रामपुरराष्ट्रेषु । माति यः सपरिहृदः ॥ मंजूषागह्वरे सोऽपि । ममौ-
न्नपः स्वदोषतः ॥ ७४ ॥ फलकांतस्तिस्तस्यां । पेयायां ते द्विजादयः ॥ तूष्णीकाः सुचिरं तस्थु-
रौष्ट्रिका इव तापसाः ॥ ७५ ॥ विवृत्याथ तथा द्वारं । श्वश्रूर्वैश्मन्यवेश्यत ॥ तदीयं कंठमालंब्य ।
मुक्तकंठमरोदि च ॥ ७६ ॥ क्रंदसे किमकस्मात्त्वं । तयेत्युक्ता जगाद सा ॥ किं ब्रुवे मंदजाग्याहं
। सोमञ्चतिर्ब्रजाण यत ॥ ७७ ॥ विदेशस्थः समुद्रः प्रा—गुक्तमर्थं प्रपन्नवान् ॥ आदृतो धर्मराजे-

होय ठे ! ॥ ७३ ॥ जे राजा पस्विरसहित गाम नगर अथवा राज्यमां पण समाय नहि ते पण पो-
ताना दोषथी पेटीना खानामां समाइ गयो. ॥ ७४ ॥ वच्चे पाटीयां जडेली ते पेटीमां ते ब्राह्मण-
आदिक औष्ट्रिक तापसोनीपेठे घणा काळसुधी मौनपणे रह्या. ॥ ७५ ॥ पढी तेणीए बारणुं उ-
घाम्नीने सासुने घरमां प्रवेश कराव्यो, तथा तेणीने कंठे वलग्नीने घांटो कहाम्नीने ते रमवा ला-
गी. ॥ ७६ ॥ तुं अकस्मात केम रडे ठे ? एम तेणीए पूठवाथी ते शीखवती बोली के, अरे ! हुं
मंदजाग्यवाळी शुं कहुं ? केमके सोमञ्चति ब्राह्मण कहे ठे के, ॥ ७७ ॥ विदेशमां रहेला समुद्रद-
त्त प्रथम तो वर्णवेल्हो धनसमूह पाम्या, तथा पढी धर्मराजे आदर करवाथी सुरसंपत्ति पाम्या. ॥

धम्म-
सार्थ
१८२

न । प्राप्नोऽथ सुरसंपदं ॥ ८८ ॥ श्लेषोक्तिविदुषो वध्वा । व्याहतं सरलाशया ॥ तयेति प्रतिपेदा-
ना । जज्ञे सापि विलापिनी ॥ ८९ ॥ विलोक्य प्रातिवेशिमन्य—स्ते द्वे क्रंदनतत्परे ॥ तत्रैत्य रु-
रुदुस्तारं । तासां दूरे न दृग्जलं ॥ ९० ॥ सा च वार्त्ता वितस्तार । निखिलेऽपि पुरे क्रमात् ॥
वार्त्ता स्त्रीयानमारूढा । स्याद्वायोरपि जांधिकी ॥ ९१ ॥

अथेभ्या आयायुस्तत्र । कर्तुं तस्योर्ध्वदेहिकं ॥ सर्वेऽपि तद्गृहहारि । संनृयैवं मिथोऽन्यधुः

॥ ८८ ॥ श्लेषोक्ति एटले द्विअर्थी वचन बोलवामां चतुर एवी बहुए कहेहुं वचन सत्य मानीने स-
रल आशयवाळी तेणीनी सासु पण विलाप करवा लागी. ॥ ८९ ॥ एवी रीते तेज बनेने रडती
जोशने पमोशनी स्त्रीज पण त्यां आवीने मोटेथी रडवा लागी, केमके स्त्रीजनी आंखोमां आंसु
आववां कंइ ठेठां नथी होतां. ॥ ९० ॥ पछी ते वात अनुक्रमे आखा शहेरमां फेलाइ गइ, के-
मके स्त्रीरूपी वाहनपर चढेली वात वायुथी पण वेगवाळी आथ ठे. ॥ ९१ ॥

हवे तेनी मरणक्रिया करवामाटे त्यां शेठशाहुकारो आव्या, तथा तेज सधला तेना घरने
बारणे एकठा अइने परस्पर कहेवा लाग्या के, ॥ ९२ ॥ आ समुद्रदत्त परदेशमां पुत्ररहितज म-

धम्मि-
सारी
१८३

॥ ९२ ॥ अपुत्र एव दूरस्थः । समुद्रोऽयं व्यपद्यत ॥ अपुत्रस्य नवत्येव । श्री राजकुलगामिनी ॥
॥ ९३ ॥ राजानुज्ञां विनास्यौकः । प्रवेष्टुं तन्न युज्यते ॥ सुलंघा ज्वलनज्वाला । दुर्लभं राजशा-
सनं ॥ ९४ ॥ इति ते सहिताः सर्वे । नवनं नृभुजो ययुः ॥ नास्थाने न च शुद्धान्ते । तैस्तदा-
प्रापि नृपतिः ॥ ९५ ॥ राज्ञोत्तरगः सकल—स्तरपृष्ठि परिहृदः ॥ पुनर्देवहतस्येव । तस्य शुद्धिं न
कोऽप्यवक् ॥ ९६ ॥ इतरेतरमालोच्य । तेऽथ मंत्रिगृहं ययुः ॥ न तत्र नोपनृपौक—स्तैर्लेजे स-

रण पाम्यो ठे, अने पुत्ररहित मनुष्यनी लक्ष्मी राजकुलमांज जाय ठे. ॥ ९३ ॥ माटे राजाना हु-
कमविना आना घरमां जवुं लायक नथी, केमके अग्निनी ज्वाला लुलंगवी सारी, परंतु राजाना
हुकमनुं लुलंगवन करवुं सारुं नथी. ॥ ९४ ॥ एम विचारीने तेनुं सघला राजमंदिरे गया, परंतु
सज्जामां के जनानामां क्यांय पण तेनुंने राजानो मेलाप थयो नहि. ॥ ९५ ॥ त्यारे तेनुंए रा-
जाना सघला खानगी परिवारने पूब्युं, परंतु जाणे कोइ देव तेने हरी गयो होय नहि तेम को-
इये पण तेना समाचार कह्या नहि. ॥ ९६ ॥ पढी तेनुं परस्पर विचार करीने मंत्रिने घेर गया,
परंतु त्यां तेमज राजसज्जामां पण तेनुंने मंत्री मढ्यो नहि. ॥ ९७ ॥ त्यारे तेनुं सिंहदत्त कोट-

धर्म-
सार्थ
५७४

चिवस्तदा ॥ ९७ ॥ आरक्षसिंहदत्तस्य । तेऽथ मंदिरमाययुः ॥ निःशासनो निधिरिव । न लेप्ते
सोऽपि तैस्तदा ॥ ९८ ॥ विलक्षास्ते ततो राज्ञः । कुमारं गुणसागरं ॥ योजितांजल्योऽभ्येत्य ।
प्रणम्येति व्यजिज्ञपत् ॥ ९९ ॥ वार्त्ता श्रुत्वाप्यकव्याणीं । समुद्रस्य प्रवासिनः ॥ तद्देहं न प्रवि-
ष्टाः स्मो । यतः सोऽद्भुतपुत्रकः ॥ १०० ॥ तत्कुमार प्रसद्याशु । प्रेष्यंतां निजपूरुषाः ॥ दृष्टुं त-
द्देहसर्वस्वं । कुर्मो येनोर्ध्वदेहिकं ॥ १ ॥ सोऽप्युचे पुण्यवानस्मि । यत्केलिप्रियमद्य मां ॥ गौर-

वालने घेर गया, परंतु बेमादुम निधाननीपेठे ते पण तेजने मय्यो नहि. ॥ ९८ ॥ त्तारे वि-
लक्षा पडेला तेज गुणोना समुद्रसरखा राजाना कुमारपासे आवीने हाथ जोडी प्रणाम करीने
विनंति करवा लाग्या के, ॥ ९९ ॥ विदेश गयेला समुद्रदत्तना मृत्युनी वात सांजलीने पण अ-
मो तेना घरमां गया नथी, केमके ते पुत्ररहित हतो. ॥ १०० ॥ माटे हे कुमार! आप कृपा क-
रीने तेना घरनी मीढकत तपासवामाटे आपना माणसोने मोकलो? के जेथी अमो तेनी मरण-
क्रिया करीये. ॥ १ ॥ त्तारे ते राजकुमार पण बोव्यो के हुं पण पुण्यवान हुं के बालक्रीडा कर-
तो एवो जे हुं, तेनीपासे पिताजीना मानीता एवा तमो शेठीआज आजे पोतानीमेळेज आवे-

धम्मि- व्यास्तातपादाना-मिन्ध्या अन्ध्याययुः स्वयं ॥ २ ॥ तत्तत्कार्येषु नृपाद्यै-रात्तवित्तफला अपि ॥ पुनः
सार्थं पुनः फलंतीन्ध्या । डुमा नित्यफला इव ॥ ३ ॥ परं नास्ति ममेदानीं । व्यापारोऽयं शिशोस्वि ॥
१८५ जीवत्सु तातपादेषु । मन्त्र्यारक्षकयोस्वि ॥ ४ ॥ तैरुचिरे कुमारेंद्र । त्रयोऽप्येते बुद्धोकिरे ॥ रत्नव-
यमिवाञ्जव्यै-रस्माभिर्न तु लेज्जिरे ॥ ५ ॥ कुमारः स्माह संव्रान्त-मना नृमीधवादयः ॥ कामी
अहो गता राज-स्थसारथ्ययस्त्रयः ॥ ६ ॥ चिंतां च पूर्वमेतेषां । करिष्याम्येष वस्ततः ॥ एवं तं

ला ठो. ॥ २ ॥ अमुक अमुक कार्यप्रसंगे राजाआदिको जेजुनुं धनरूपी फल जो के ले ठे, तो
पण नित्य फलतां वृद्धोनीपेठे ते शाहुकारो फरी फरीने फट्या करे ठे. ॥ ३ ॥ परंतु हजु पिताजी
हयात ठतां जेम मंत्री अने कोट्वालनुं तेम मारे बालकने हालमां आ कार्य करवानुं नथी. ॥४॥
त्यारे तेजु बोड्या के हे कुमारेंद्र! ते बणेनी अमोए तपास करी, परंतु अज्जव्योने जेम (ज्ञाना-
दिक) बण रत्नो तेम अमोने तेजु मड्या नहि. ॥ ५ ॥ ते सांभळी मनमां गजरायेळो कुमार
बोड्यो के राजा, स्थ अने सारथिसरखा ते राजाआदिक क्यां गया? ॥ ६ ॥ माटे प्रथम हुं ते-
जुनी तपास करीश, अने पढी तमारुं कार्य करीश, एवी रीते तेने आमंवरवाळो जोइने महाजने

धर्म-
सार्थ
५७६

वीक्ष्य साटोपं । पुनरुचे महाजनः ॥ ७ ॥ ऋजुस्वप्नाव मा वत्स—मृतो भाणीरिदं वचः ॥ न वे-
त्ति प्रहरिष्यंति । पुरं बलदृशो द्विषः ॥ ८ ॥ पूर्वं विज्ञप्तिमेतेषां । प्रमाणय गुणालय ॥ क्षुत्तृष्णी-
डास्पृशां वेला—विलंबः सहते न नः ॥ ९ ॥ तेनाथ प्रहिता वेश्म । समुद्रस्य स्वमंतिणः ॥ म-
त्वा निरीक्ष्य संवेक्ष्य । यथादृष्टं बजाषिरे ॥ १० ॥ स्वामिन् समुद्रसंबन्धि—धनस्याशा विमुच्यतां ॥
तस्यौकः साधुशाल्दाव—दिदानीमस्त्यकिंचनं ॥ ११ ॥ तत् श्रुत्वा विस्मितः प्राह । कुमारः प्रत्ययो

फरीथी कह्युं के ॥ ७ ॥ अरे जोळा ! ठोकरमत करीने तुं एम बोलमां ? तने हजु खबर नथी के-
मके कदाच लाग जोनारा शत्रुजं आ नगर लेश लेशे. ॥ ८ ॥ माटे हे गुणवान ! प्रथम आ
लोकोनी विनंति तुं स्वीकार ? केमके अमाराथी भुख्या तरस्या विलंब सहन थइ शकशे नहि. ॥
॥ ९ ॥ पढी ते राजकुमारे पोताना हजुरीजने समुद्रदत्तने घेर मोकव्या, तेजुं पण त्यां जइ
जोइ तपासीने जेवुं हतुं तेवुं आवीने कह्युं के, ॥ १० ॥ हे स्वामी ! तमारे समुद्रदत्त शेठना ध-
ननी आशा छोमी देवी, केमके तेनुं घर तो साधुना उपाश्रयनीपेठे कशी पण मिळकतविनानुं
वे. ॥ ११ ॥ ते सांजळीने विस्मय पामेलो कुमार बोव्यो के मने तमारां वचनपर विश्वास आवतो

न मे ॥ वाचि युष्माकमाकर्णि । यतोऽसौ प्राग्महाधनः ॥ १२ ॥ स्वयं गतोऽथ सोऽप्यात्त—फल-
पुष्पडुमोपमं ॥ तद्वेश्म सर्वथा निःश्रि । दृष्ट्वा शीलवतीं जगौ ॥ १३ ॥ कथयावितथं जडे । सा
विच्रतिः क ते गता ॥ पश्चादपि हि ज्ञोत्स्यंते । सहसादा महीश्रुजः ॥ १४ ॥ साथोचे वत्स द्र-
व्याशा—वेशाद्देशांतरंप्रति ॥ पतिर्मे प्रस्थितः सर्व । गृहसारं सहानयत् ॥ १५ ॥ केवलं मां च
मंजूषां । चेमां ज्ञारकरीं पथि ॥ गृहे मुमोच को वेत्ति । यदस्या अस्ति कोटरे ॥ १६ ॥ परमार्था-

नथी, केमके पूर्वे ते महाधनाव्य संज्ञाळायो ठे. ॥ १२ ॥ पढी ते कुमारे पोते त्यां जड्ने पुष्प-
फल तोमी लीधेलां वृक्षसरखां तेना घरने सर्वथा धनरहित जोड्ने शीलवतीने कहुं के ॥ १३ ॥
हे जडे! तुं सत्य कहे? तारी समृद्धि क्यां गइ? केमके हजारो आंखोवाला राजानने पाळलथी
पण तेनी खबर पढी जशे. ॥ १४ ॥ त्यारे ते बोली के हे वत्स! द्रव्य मेलववानी आशाना आ-
वेशथी ज्यारे मारा स्वामीए देशांतरमां प्रस्थान कर्यु त्यारे घरनी तमाम मीळकत ते पोतानी सा-
थे लेइ गया ठे. ॥ १५ ॥ केवल मने अपने मार्गमां अति बोजो करनारी आ पेटीने ते घरमां
मुकी गया ठे, परंतु कोने खबर के आ पेटीनी अंदर शुं हशे! ॥ १६ ॥ पढी परमार्थ नहि जा-

धाम्न-
सार्थ
१८८

नजिज्ञेन । मंजूषेक्षणहर्षिणा ॥ ततो ऋपञ्चुवादिष्टा । भृत्यास्तां शिरसो दधुः ॥ १७ ॥ निविष्टो ऋ-
मिभृद्यत्र । ऋक्कूटः समेखलः ॥ सा मंजूषाञ्चवद्युक्तं । वोदृष्टां नारकारणं ॥ १८ ॥ ऋग्निजारेयमि-
त्युक्त-स्तैः प्रीतो ऋपञ्चर्जगौ ॥ रत्नस्वर्णादिभिः पूर्णा । मंजूषेयं नविष्यति ॥ १९ ॥ स्वं धामैत्य-
सन्नालोके । लोकमाने सकौतुकं ॥ जित्वाद्यं तालकमसौ । मंजूषामुदघाटयत् ॥ २० ॥ ततस्तत्र-
त्यवद्वारा—ब्रह्मचिह्नविनाकृतिः ॥ प्राच्यात्परिचयाद्ब्रह्मः । प्रादुरासीत् पुरोहितः ॥ २१ ॥ कथम-

एनारा अने पेटी जोझने खुश थयेला राजकुमारे हुकम कर्वाथी तेना नोकरोए ते पेटी मस्त-
कपर जपाडी. ॥ १७ ॥ जे पेटीमां घणा कूटवाळो (शिखरोवाळो) तथा कंदोरावाळो (मेखला-
वाळो) राजा (पर्वत) बेठेलो ते, ते पेटी जंचकनाराने जे नार करनारी थइ ते युक्तज ते.
॥ १८ ॥ अहो! आ तो बहु नारवाळी ते! एम तेजए कहेवाथी खुशी थयेलो राजकुमार बोव्यो
के खरेखर आ पेटी रत्न तथा स्वर्ण आदिकथी नरेली होशे. ॥ १९ ॥ पछी तेणे पोताने घेर
आवीने सन्नासदोनी नजरे कौतुकपूर्वक पहेबुं ताबुं जांगीने ते पेटी जघाडी. ॥ २० ॥ त्यारे ते-
ना खानामांथी ब्रह्मचिह्नविनानी आकृतवाळो तथा पूर्वना परिचयथी जळखी शकाय एवो पुरोहित

धम्मि- वागतोऽसीति । सन्धै पृष्ठो द्विजो जगौ ॥ मा मां पृष्ठत पार्ष्ण्याः । पश्यत प्रथमं पुरः ॥ ११ ॥
 सार्धं तालकेऽथाग्रिमे जिन्ने । तल्लारद्धो विनिर्ययौ ॥ वद्धारकांततः शैल—गह्वरादिव कौशिकः ॥ १२ ॥
 १८९ एवं तृतीयतुर्याभ्यां । वद्धाराभ्यां निरीयतुः ॥ मंत्री च मेदिनीशश्च । तपासंकुचिताननौ ॥ १४ ॥
 अपास्तनृषा आपाणि—पादं खलितरंढिताः ॥ निर्विशेषाः सदृग्वेषा । जलार्द्रमात्रवाससः ॥ १५ ॥
 ईयिवांसो जवपरा—वर्त्तादिव दशांतरं ॥ चत्वारस्ते चिरं चितं । न चक्रुः कस्य पश्यतः ॥ १६ ॥

प्रगट थयो. ॥ ११ ॥ अरे! आमां शीरीते तुं आव्यो? एम सजासदोए पूठवाथी ते ब्राह्मण बो-
 द्यो के, हे सजासदो! तमो मने पूठो नहि, परंतु पहेलां आगल तपास चलावो? ॥ १२ ॥ ह-
 वे ते पछीनुं ताळुं जांगवाथी पर्वतनी गुफामांथी जेम धुवम तेम ते खानामांथी कोटवाल निक-
 द्यो. ॥ १३ ॥ एवी रीते त्रीजा अने चोथा खानामांथी लज्जाथी संकोचायेलां मुखवाळा मंत्री अ-
 ने राजा निकड्या. ॥ १४ ॥ आनृषणविनाना अने ठेक हाथथी पगसुधी खरमायेलां शरीरवाळा
 कइं पण तफावतविना तुव्य वेषवाळा, अने फक्त जलथी जींजायेलां वस्त्रवाळा, ॥ १५ ॥ जाणे
 संसारचक्रमांथी बीजी दशाने प्राप्त थया होय नहि एवा ते चारे कया जोनार माणसने घणा का-

धार्म-
सार्थ
५९०

प्राहुर्विनोदिनः केचि—दहो जाग्यं कुमार ते ॥ जिज्ञासिता अमी प्राहु—ऋताश्च स्वयमेव यत् ॥
॥ २७ ॥ परे प्राहुरहो जक्ता । ऋपेऽमात्यादयस्त्रयः ॥ न स्वस्वामिनमत्याक्षु—र्यदीदृक्संकटेऽप्यमी
॥ २८ ॥ दशां नीतोऽसि केनेमां । तात तं हन्मि वेद्मि चेत् ॥ एवं ब्रुवंतमाटोपा—त्पुत्रं ऋपो
न्यवारयत् ॥ २९ ॥ जोषं जैष संरंजो । वृथा तत्वं न बुद्ध्यसे ॥ आकारय सदाकार । तामेव श्रे-
ष्ठिनः प्रियां ॥ ३० ॥ राजाध्यथ समुहाय । धौतकायः शुनोदकैः ॥ सिंहासनमलंचक्रे । नव्यशृंगा-

ळसुधी आश्चर्य न करवा लाग्या ? ॥ २६ ॥ वळी केटलाक मश्कराज बोल्या के हे कुमार ! तारुं
पण अहोजाग्य ठे ! केमके जेजुनी तलास करवानी तारी झुग हती तेजु आ पोतानीमेळेज प्र-
गट थया ठे ! ॥ २७ ॥ बीजा केटलाक बोल्या के अहो ! आ मंत्री आदिक त्रणे राजाना महा-
जक्तो जणाय ठे ! केमके तेजुए आवा संकटमां पण पोताना स्वामीने ढोड्यो नथी. ॥ २८ ॥
हे पिताजी ! आपना आवा हाल कोणे कर्या ठे ? तेने हुं जाणुं तो जीवथीज मारी नाखुं. एवी
रीते आमंवरथी बोलता एवा पोताना ते पुतने राजाए अटकाव्यो, ॥ २९ ॥ (अने कहां के)
हे उत्तम आकृतिवाळा पुत्र ! तुं मौन रहे, तारो आ जुस्सो नकामो ठे, केमके खरी बिनानी तने

धम्मि-
सार्थ
५९१

रत्नासुरः ॥ ३१ ॥ द्विजादयोऽपि ते स्नाता । निषेदुः परितो नृपं ॥ नृपाहूताययौ तत्र । तदा सा
शीलवत्यपि ॥ ३२ ॥ कुलदेवीमिवान्येत्य । मुक्तसिंहासनो नृपः ॥ तां नत्वा प्रणयपद्मो । योजि-
तांजलिरस्तुत ॥ ३३ ॥ त्वं योषिज्जनशृणुषि । त्वं वंद्यासि महासति ॥ विकटे संकटेऽपि स्वं । य-
न्निश्चयमपात्रयः ॥ ३४ ॥ वीरा अपि वयं नात्र । यं जेतुं प्रजविष्णवः ॥ त्वया त्वबलाप्येष । वि-
षमास्त्रो व्यजीयत ॥ ३५ ॥ विनश्यंति सतीनां हि । शापात्क्ष्मापा अपि क्षणात् ॥ महान् मयि प्र-

माहेती नथी. हवे शेठनी ते स्त्रीनेज तुं बोलाव ? ॥ ३० ॥ पढी राजा पण उठीने तथा उत्तम
जलथी शरीर धोइने नवा श्रृंगारथी देदीप्यमान थइने सिंहासनपर बेठो. ॥ ३१ ॥ वळी ते ब्रा-
ह्मणआदिक पण स्नान करीने राजानी आसपास बेठा, तथा राजाए बोलावेळी ते शीलवती पण
ते वखतेज त्यां आवी. ॥ ३२ ॥ त्यारे राजा सिंहासनपरथी उतरी सामे आवी प्रेमपूर्वक तेणीने
नमीने हाथ जोडी स्तुति करवा लाग्यो के, ॥ ३३ ॥ हे महासति ! तुं स्त्रीजुमां मुकुटसमान तथा
वंदन करवालायक ठो, केमके आवा विकट संकटमां पण तें तारा शीलवतुं रक्षण कर्युं ठे. ॥ ३४ ॥
अमो सुजटो पण जेने जीती शक्या नहि एवा ते कामदेवने तें अबलाए पण जीती लीधो. ॥

ધાર્મ-
સાર્થ
૫૯૨

સાદોઽયં । જીવન્મુક્તોઽસ્મિ યત્ત્વયા ॥ ૩૬ ॥ જનનીવ સુતસ્યેદ—માગસ્ત્વં સોદુમર્હસિ ॥ ગુરોર્શ્વિ
ન તે શિક્ષા । જીવતાં વિસ્મરિષ્યતિ ॥ ૩૭ ॥ વિદ્વાન્ વિદ્યાવધિર્વશ્યો । ગંઙીરો ગુણવાનપિ ॥ યત્ત્વં
વિચિકૃષ્ણે દોષઃ । સ સ્વદ્વ પ્રાચ્થકર્મણાં ॥ ૩૮ ॥ પ્રાજ્ઞાઃ પરઃશતાઃ સંતિ । શ્રુતિ શૂરાઃ સદ્સશઃ ॥
જયત્યક્ષાણિ યઃ પંચ । સ વીરોઽતિબલઃ સ હિ ॥ ૩૯ ॥ ઋવલક્ષસુખં શીલં । વિષયાઃ ક્ષણસૌખ્ય-

॥ ૩૫ ॥ સતીજીના શ્રાપથી રાજાજી પણ ક્ષણવારમાં વિનષ્ટ થાય છે, પરંતુ તેં તો મારાપર મોટી કૃ-
પા કરી કે મને જીવતો મુક્યો. ॥ ૩૬ ॥ માતા જેમ પુત્રનો તેમ તારે મારો આ અપરાધ માફ
કરવો, તથા ગુરુની જેમ તારી આ શીખામણ હું જીવીશ ત્યાંસુધી શ્રુતીશ નહિ. ॥ ૩૭ ॥ (ત્યારે
શીલવતી બોલી કે) વિદ્વાન, વિદ્યાજીની સીમાસરખો, કુલીન, ગંભીર તથા ગુણવાન એવો પણ તું
જે વિકારી થયો તે સ્વસ્થ તારાં પૂર્વકર્મનો દોષ છે. ॥ ૩૮ ॥ આ પૃથ્વીપર સૈકમોગમે વિદ્વાનો
તથા હજારોગમે શૂરા માણસો છે, પરંતુ જે પાંચે ઇન્દ્રિયોને જીતે છે, તેજ સુજાત તથા અતિબલવા-
ન છે. ॥ ૩૯ ॥ શીલ લાલોગમે ઋવોમાં સુખ દેનારું છે, અને વિષયો ક્ષણમાત્ર સુખ આપનારા
છે, માટે એક ક્ષણમાટે કયો વિચક્ષણ મનુષ્ય અનેક ઋવોનો વિનાશ કરે? ॥ ૪૦ ॥ જે મનુ

धम्मि-
सार्थ
१९३

दाः ॥ विचक्षणः क्षणार्थं को । जवान्नैकान् विनाशयेत् ॥ ४० ॥ या चिंतामणिवज्जन्म—कोटी-
भिरपि दुर्लभा ॥ विदुषा छुष्यते सेयं । नस्ता न स्ताशया ॥ ४१ ॥ ततः परपुरुंभीस्त्वं । राजन्ना-
जन्म वर्जय ॥ एवं जययशःकोशै-रतिस्फारः स्फुरिष्यसि ॥ ४२ ॥ तथैवं स्थापितः शीले । शैलेश
श्च निश्चलः ॥ स स्वं विश्वं जगौ वृत्तं । राजा सामाजिकाग्रतः ॥ ४३ ॥ समदं ब्रभुजस्तस्या ।
आनीय सदनात्स्वयं ॥ ते लेखाग्रणे सोम-वृतिर्नीतस्तदा ददौ ॥ ४४ ॥ चक्रे देशादनर्थाना—

ष्यपणुं चिंतामणि रत्ननीपेठे क्रोडोगमे भवोथी पण दुर्लभं हे, तेने विद्वान माणस विषयवांछा-
थी दुषित करतो नथी. ॥ ४१ ॥ माटे हे राजन्! तुं ठेक जीवितपर्यंत परस्त्रीनो त्याग कर? अने
एम कर्याथी तुं जय, यश तथा लक्ष्मीथी विस्तार पामीने आवादी मेलवीश. ॥ ४२ ॥ एवी रीते
शीलमां तेणीए स्थिर करेला राजाए पर्वतनीपेठे निश्चल थइने सच्चासदोनीपासे पोतानुं सघट्टुं
वृत्तांत कही संजलाव्युं. ॥ ४३ ॥ ते वखते सोमभूति ब्राह्मणे डरीने ते पत्र तथा आचूषण पोता-
नीमेळैज पोताने घेरथी लावीने राजानी समद तेणीने आप्यां. ॥ ४४ ॥ आ अनर्थोनुं मूल
आ ब्राह्मण ठे, एम विचारीने पद्दी माळामांथी जेम माजना कांयने तेम राजाए ते ब्राह्मणने दे-

धर्मा-
सार्थ
१९४

मयं मूलमिति द्विजः ॥ राज्ञा बहिर्विहंगेन । नीमाद्दुर्वातितांडवत् ॥ ४५ ॥ शीलवत्यपि नृपेन ।
स्वगृहे प्रहितोत्सवैः ॥ परेषां च दुःप्रधर्षा—दहेस्वि फणामणिः ॥ ४६ ॥

समयेऽथ समायातः । समुद्रः स विदेशतः ॥ शीललीलायितं श्रुत्वा । वध्वा बाढममोदत ॥
॥ ४७ ॥ तत्र ज्ञानलयखनिः । श्रीशीलगुरुरन्यदा ॥ आगाज्ञौरयशःपूर—पूरिताखिलनृतलः ॥ ४८ ॥
तं नंतुं निर्ययौ नृमा—नमात्यादिजिरन्वितः ॥ दिव्ययानेन गीर्वाणै—स्वि त्रिदिवनायकः ॥ ४९ ॥

शमांथी दूर कर्षो. ॥ ४५ ॥ अन्योथी न पकमी शकाय एवा सर्पनी फणापर रहेला मणिसरखी ते
शीलवतीने पण राजाए उत्सवपूर्वक पोताने घेर मोकली. ॥ ४६ ॥

पढी केठलेक समये विदेशथी आवेला समुद्रदत्ते पोतानी स्त्रीनुं ते शीलचेष्टित सांजळीने
तेणीनी प्रशंसा करी. ॥ ४७ ॥ हवे एक दिवसे निर्मल यशना समुहथी समस्त पृथ्वीतलने नर-
नारा तथा त्रण ज्ञाननी खाणसरखा श्रीशील नामना गुरु त्यां आव्या. ॥ ४८ ॥ त्यारे देवोसहि-
त जेम इंद्र तेम मंत्रिआदिक सहित राजा दिव्य वाहनमां बेशीने तेमने वंदन करवामाटे त्यां
आव्यो. ॥ ४९ ॥ प्रत्यक्ष प्रजाववाळी महान औषधीसरखी शीलवतीसहित समुद्रदत्त पण ते गुरु-

सं. सं.
सं. सं.
सं. सं.

ધમ્મિ- મહૌષ્યેવ સર્વત્ર । વધ્વા દૃષ્ટપ્રજાવયા ॥ સમં સમુદ્રદત્તોઽપિ । યયૌ ગુરુપદાંતિકં ॥ ૫૦ ॥ નત્વા
 સાર્થ નિષણ્ણે ક્રમતો । જૂપે લોકે ચ નિર્મમે ॥ અપેયીકૃતપીયૂષ—સારિણીં દેશનાં મુનિઃ ॥ ૫૧ ॥ દે-
 ૧૯૫ હિનેહ જ્વારામે । વિરામત્રમકારિણા ॥ દુઃપ્રાપોઽનલ્પસંકલ્પ—કલ્પહુર્માનવો જવઃ ॥ ૫૨ ॥ તં
 પ્રાપ્યાપિ પ્રમાદેન । વિચારજહ્વુદ્ધયઃ ॥ ઇન્દ્રમિવ મન્વાનાઃ । કેઽપિ સ્યુર્દુઃસ્વજ્ઞાજનં ॥ ૫૩ ॥ જ્ઞે-
 દાઃ પંચ પ્રમાદસ્ય । મદનસ્યેવ સાયકાઃ ॥ વ્યામોહ્ય સર્વં કુર્વતિ । હી જનં નરકાધ્વગં ॥ ૫૪ ॥
 જ્ઞેદસ્તત્રાદિમોઽવાદિ । સુરાત્યર્ચ્યપદૈઃ સુરા ॥ ચેતના મૃતકસ્યેવ । યયા મૂઢસ્ય નશ્યતિ ॥ ૫૫ ॥

ના ચરણોપાસે આવ્યો. ॥ ૫૦ ॥ પછી અનુક્રમે રાજા અને લોકોના બેઠાબાદ તે મુનિરાજ અ-
 મૃતની નહેરને પણ જીતનારી ધર્મદેશના દેવા લાગ્યા કે, ॥ ૫૧ ॥ આ સંસારરૂપી બગીચામાં બે-
 સતા અને ફરતા પ્રાણીને અનેક સંકલ્પોમાટે કલ્પવૃક્ષસરસ્વો મનુષ્યજવ હુર્લેજ છે. ॥ ૫૨ ॥ વ-
 લી તે મલ્યા છતાં પણ અવિચારી અને જહ્વુદ્ધિવાળા કેટલાક પ્રાણીનું તેને ઇન્દ્રસમાન જાણી-
 ને દુઃખોના જ્ઞાનરૂપ થાય છે. ॥ ૫૩ ॥ કામદેવના બાણસરસ્વા તે પ્રમાદના પાંચ જ્ઞેદો છે, કે
 જેનું સર્વ લોકોને મોહમાં નાખીને નરકગામી બનાવે છે. ॥ ૫૪ ॥ દેવોની શ્રેણિથી પૂજનીય ચ-

ધાર્મ- દ્વૈતીયીકસ્તુ વિષયા—સ્તત્વાલોકસ્ય દસ્યવઃ ॥ દદતેઽસાધ્યમાંધ્યં યે । કાચબિંદુવદંગિનાં ॥ ૧૬ ॥
 સાર્ધ- કષાયાસ્તુ તૃતીયઃ સ્યા—દ્વેદો યૈરાકુલીકૃતં ॥ મધ્યસ્થા મન્વતે જાત—સન્નિપાતમિવાંગિનં ॥ ૧૭ ॥
 ૧૯૬ તુર્યો જ્ઞેદસ્તુ નિદ્રા સ્યા—ચાત્રિલિંગુસહોદરી ॥ નિરુણદ્ધિ દશાવેવ । તૃણાં ઢાયાનિષેદુષાં ॥
 ॥ ૧૮ ॥ ચતસ્રો વિકથાન્નેદાઃ । પ્રમાદઃ પંચમઃ સ્મૃતઃ ॥ વાતૂલ ઇવ તૂલસ્ય । યઃ સ્થૈર્યં હંતિ ચે-
 તસઃ ॥ ૧૯ ॥ મોહપંચાનનસ્યામી । જ્ઞેદાઃ પંચાનનોપમાઃ ॥ પ્રસંતે નાંગિનસ્કાંસ્કા—નત્રાણાન્

રણોવાળા જિનેશ્વરોએ તેજનો મદિરા નામે પહેલો મેદ કહ્યો છે, કે જેથી શબનીપેઠે મૂઢ માણ-
 સનું ચૈતન્ય નાશ પામે છે. ॥ ૧૬ ॥ તેજનો બીજો જ્ઞેદ તત્વજ્ઞાનને ઘુટનારા વિષયો છે, કે જેજી
 પડઢનીપેઠે પ્રાણીજીને અસાધ્ય અંધાપો આપે છે. ॥ ૧૭ ॥ ત્રીજો મેદ કષાયો છે, કે જેથી વ્યા-
 કુલ થયેલા પ્રાણીને વિદ્વાનો સન્નિપાતવાળા પ્રાણીસરસો માને છે. ॥ ૧૮ ॥ તેજનો ચોથો જ્ઞેદ
 નિદ્રા છે, કે જે મિલ્લામાસરસી છે, અને તેની ઢાયામાં બેઠેલા પ્રાણીજીની તે દૃષ્ટિનેજ રોકી રા-
 સે છે. ॥ ૧૯ ॥ વિકથાના ચાર જ્ઞેદો છે, અને પાંચમો પ્રમાદ છે, કે જે પવન જેમ રુના પુમમાં-
 ની સ્થિરતાને તેમ ચિત્તની સ્થિરતાનો નાશ કરે છે. ॥ ૨૦ ॥ મોહરૂપી સિંહના પાંચ મુલોસર-

धम्मि-
सार्थ
५९७

हरिणानिव ॥ ६० ॥ शांतमोहाश्चतुर्ज्ञानाः । श्रुतकेवलिनोऽपि हि ॥ प्रमादपावश्येन । ब्राम्ह्यंति
जवकोटिषु ॥ ६१ ॥ श्रेयःफले यतध्वं त—दप्रमादधनार्जनाः ॥ न वस्तु दुर्लभं प्राप्य । प्रमाद्यंति
सचेतसः ॥ ६२ ॥ ततः प्रमुदिताः पौरा । गुरोरत्नखनेरिव ॥ संगृह्णन्ति स्म नियम-रत्नानि स्वस्वश-
क्तितः ॥ ६३ ॥ अथ शीलवती नत्वा । गुरुराजं व्यजिज्ञपत् ॥ अमी राजादयो जाताः । प्रज्ञो किं
मयि कामुकाः ॥ ६४ ॥ उज्जगार गुरुर्धन्ये । कर्मैव बलवत्स्वदु ॥ अमी हि प्राग्जवान्यासा—द्व-

खा आ पांच जेदो ठे, के जेजु शरणविनाना हरिणोनीपेठे क्या क्या प्राणीजने प्रसी जता न-
थी? ॥ ६० ॥ शांतमोहवाळा चतुर्ज्ञानी श्रुतकेवलीजु पण प्रमादने वश थवाथी क्रोडोगमे जवो-
मां जमे ठे. ॥ ६१ ॥ माटे अप्रमादरूपी धन मेलवीने तमो कव्याणकारी फलमाटे प्रयत्न करो?
केमके बुद्धिवान माणसो दुर्लज वस्तु पामीने प्रमाद करता नथी. ॥ ६२ ॥ पढी खुशी थयेला
नगरना ते लोकोए रत्नोनी खाणमांथी जेम तेम गुरुपासेथी पोतपोतानी शक्तिमुजब नियमरूपी
रत्नो ग्रहण कर्या. ॥ ६३ ॥ हवे शीलवतीए गुरुमहाराजने नमीने विनंति करी के हे प्रज्ञो! आ
राजाआदिक माराप्रते केम रागी थया? ॥ ६४ ॥ त्वारे गुरु बोल्या के हे धन्ये! कर्मज खरेखर

धातु-
सार्थ
१९८

ऋवुस्त्वयि रागिणः ॥ ६५ ॥ तथाहि—

जंबूद्वीपेऽत्रैस्वत—क्षेत्रे द्युतिलके पुरे ॥ शिवऋतिर्विऋतीनां । महेन्द्रोऽजनि मंदिरं ॥ ६६ ॥
महाश्रियां सधर्मिण्यां । तस्य शस्यकराकृतिः ॥ अजायत सुतः सिंहः । सिंहस्वप्नेन सूचितः ॥ ६७ ॥
अऋचंद्रकलास्वप्ना—चंद्रलेखास्य नंदिनी ॥ यौवनं चंद्रलेखेव । वर्धमाना बभार सा ॥ ६८ ॥ सिं-
हो देवश्रियं कन्या—मवन्यां मेनकामिव ॥ महेन्द्र्यसंज्ञां पितो—निर्देशादुदयत ॥ ६९ ॥ अथ

बळवान ठे, आ लोको खरेखर पूर्वजवना अन्यासथी ताराप्रते रागी थया हता. ॥६५॥ ते कहे ठे—

आ जंबूद्वीपमां ऐस्वतक्षेत्रमां द्युतिलक नामना नगरमां ऋद्धिना मंदिरसरखो शिवऋति नामे
एक मोटो शेठ हतो. ॥ ६६ ॥ तेने महाश्री नामनी स्त्रीथी सिंहस्वप्नथी सूचित थयेलो मनोहर
आकृतिवाळो सिंह नामे पुत्र थयो. ॥ ६७ ॥ वळी तेने चंद्रकलाना स्वप्नथी चंद्रलेखा नामे पुत्री
थइ, के जे चंडनी कलानीपेठे वृद्धि पामीने यौवनावस्था पामी. ॥ ६८ ॥ हवे ते सिंह पोताना
मातपितानी आझाथी पृथ्वीमां रहेली मेनकासरखी मोटा शाहुकारनी देवश्री नामनी कन्या पर-
ण्यो. ॥ ६९ ॥ हवे ते नाना शिवऋतिनो मोटो भाइ देवधर व्यापारनिमित्ते कनकपुर नामना न-

धम्मि-
सार्थ
१९९

देवधरो ब्राता । शिववृत्तेश्च कन्यसः ॥ इयाय व्यवसायेन । कनकोपपदं पुरं ॥ ७० ॥ इयस्य
जाग्यलज्यस्य । धाम्नि नंदस्य तस्थुषः ॥ तत्र तस्याभवत्तेन । सत्रा मैत्र्यमकृत्रिमं ॥ ७१ ॥ नाना-
गुणधरं सोऽथ । सानंदो नंदनंदनं ॥ युवानं वीक्ष्य योग्याय । तस्मै ब्रातृसुतां ददौ ॥ ७२ ॥ गतः
सिंहोऽपि वाणिज्ये । चंपायामिज्यसूनवे ॥ स्वसख्ये सूरदेवाय । मुदा स्वां नंदिनीमदात् ॥ ७३ ॥
महाश्रियापि तस्थुष्या । तदा च स्वपितुर्गृहे ॥ स्वसखीसूनवेऽदायि । गुणचंद्राय सा कनी ॥ ७४ ॥
अथ चंद्रपुरादागात् । पूर्वसंचितसौहृदः ॥ नाम्ना महेश्वरदत्तः । श्रेष्ठी द्युतिलकं पुरं ॥ ७५ ॥ त-

गरमां गयो. ॥ ७० ॥ त्यां जाग्यथी मळे एवा नंद नामना शेठने घेर रहेतांथकां तेने तेनीसाथे
दिलोजान मित्राश् थश्. ॥ ७१ ॥ हवे विविधप्रकारना गुणोवाळ ते नंदशेठना युवान पुत्रने जो-
श्ने योग्य जाणी तेनाप्रते पोताना जाश्नी दीकरोनुं सगपण कर्यु. ॥ ७२ ॥ वळी व्यापारमाटे
चंपानगरीमां गयेला सिंहे पण पोताना मित्र सूरदेव नामना एक शेठना पुत्रवेरे हर्षथी पोतानी
बहेननुं वेवीशाल कीधुं. ॥ ७३ ॥ हवे ते वखते पोताने पीयर गयेली महाश्रीए पण पोतानी ब-
हेनपणीना पुत्र गुणचंद्रसाथे पोतानी ते पुत्रीनुं सगपण कर्यु. ॥ ७४ ॥ वळी एवामां पूर्वे करेली

धर्म- मालोक्त्य प्रमुदितो । शिववृत्तिर्ददौ सुतां ॥ प्राग्दत्तां तामजानानः । शंखदत्ताय तद्व्युत्वे ॥ ७६ ॥
सार्थं काकतालीयकन्याया—दन्यैश्चाप्यमुनापि च ॥ एकमेव ददे लग्नं । वैवाहिकजनेऽखिले ॥ ७७ ॥
६०० शिववृत्तिः समुद्रत-प्रवृत्तप्रीतिजाजनं ॥ प्राचीवृत्तन्महं गेहे । प्रीणितप्रमदाजनं ॥ ७८ ॥ उबूल-
ध्वनयश्चंद्र—मुखीनी मृदुमंजुलाः ॥ महोत्सवाब्धिवीचीनां । ध्वनितानीव रेजिरे ॥ ७९ ॥ स्वज-
नोत्कलिकाकृष्ट—श्वागाक्षप्रवासरः ॥ समं समेयरुस्ते च । वराः परिकरान्विताः ॥ ८० ॥ सहसा

मित्राश्वालो महेश्वरदत्त नामनो शेठ चंद्रपुरथी वृत्तिलकपुरमां आव्यो. ॥ ७९ ॥ तेने जोशने
खुशी अयेला शिववृत्ति ए पूर्वनां सगपणोने नहि जाणवाथी तेना शंखदत्त नामना पुत्रने पोता-
नी पुत्री आपी. ॥ ७६ ॥ हवे काकतालीय न्यायथी बीजांण ए तथा आ शेठे पण सर्व वेवाश्च-
ने एकज दिवसनं लग्न आप्युं. ॥ ७७ ॥ पढी शिववृत्ति ए अत्यंत प्रीति उपजावनारो तथा स्त्रीं-
ने खुश करनारो विवाहमहोत्सव पोताने घेर चाबु कर्यो. ॥ ७८ ॥ चंद्रसरखां मुखवाळी स्त्रीं-
कोमळ मनोहर गीतोना अवाजो महोत्सवरूपी समुद्रना मोजांणना ध्वनिंणीपेठे शोभावा ला-
ग्या. ॥ ७९ ॥ स्वजनोना उत्साहथी जाणे खेंचाश्च आव्यो होय नहि तेम लग्ननो दिवस पण

धम्मि
सार्थं
६०१

तान् वरान् वीक्ष्य । चतुरश्रतुरोऽप्यलं ॥ किंकर्त्तव्यतया मूढः । शिवभूतिरभूत्ततः ॥ ८१ ॥ केचि-
त्कोलाहलं चक्रुः—श्रुक्रुशुः केऽपि तं जनाः ॥ अन्योन्यं विवदंतेस्म । वराणां स्वजना अपि ॥
॥ ८२ ॥ वैसंस्थुव्यमतुव्यं त-द्वीक्ष्य कन्या विषादिनी ॥ विषादिजिर्निहंतुं स्व—मीहतेस्म हताश-
या ॥ ८३ ॥ सा ततः साततश्छिन्न—मनोरथपरंपरा ॥ परं पराजवं चित्ते । चिंतयंती ययौ वनं ॥
॥ ८४ ॥ अकुंतोत्कंठया मृत्योः । कंठे पाशं क्षिपत्यसौ ॥ यावत्तावद्ध्वनिरभू—न्मुग्धे मा कुरु

आवी पहेँच्यो, अने तेथी ते चारे वरो पस्विरसहित साथेज आवी पहेँच्यो. ॥ ८० ॥ एवी
रीते ते चारे वरोने अचानक आवेला जोशने चतुर एवो पण शिवभूति ढवे शुं करवुं? एम वि-
चारमूढ थइ गयो. ॥ ८१ ॥ केटलाको कोलाहल करवा लाग्या, अने केटलाक माणसो तेनापर
गुस्से थवा लाग्या, तथा ते वरोनां सगांज पण परस्पर विवाद करवा लाग्या. ॥ ८२ ॥ एवी रीत-
नो अतुव्य कोलाहल जोशने खेद पामेली ते निर्जागी कन्या जेरयादिकथी आत्मघात करवा-
ने इच्छवा लागी. ॥ ८३ ॥ दुःखथी ठेदाइ गइ ठे मनोरथोनी श्रेणि जेनी एवी ते कन्या आ म-
हापराजवने विचारतीथकी वनमां गइ. ॥ ८४ ॥ मृत्युनी अति उत्कंठाथी जेवामां ते गळामां फां-

धार्म-
सार्थ
६०२

साहसं ॥ ८५ ॥ निषेधयति मां कश्चि—न्मृत्योर्मर्त्योऽथवा सुरः ॥ चिंतयंतीति सापश्यत् । पुरस्त-
रुतले मुनिं ॥ ८६ ॥ तं वीक्ष्य विस्मिता वीक्षा—पन्नतां सा विद्याय तां ॥ ववंदे तत्पदद्वंद्व—मद्वं-
द्वसुखदायकं ॥ ८७ ॥

मुनिरुचे महाजागे । किमेवं दुःखभागसि ॥ अपायः किमयं काये । विमाये क्रि-
यते त्वया ॥ ८८ ॥ सुखं दुःखं जवेन्नृणां । जवे कर्मविपाकतः ॥ अपि पाकरिपुः कर्म—वि-

सो नाखे ठे तेवामां एवो अवाज थयो के हे मुग्धे तुं साहस कर नहि. ॥ ८५ ॥ मने कोइ म-
नुष्य अथवा देव मृत्युथी निषेध करे ठे, एम विचारतांथकां तेणीए अगामीना जागमां वृद्धनी-
चे एक मुनिने जोया. ॥ ८६ ॥ तेमने जोइने विस्मय पावेली ते कन्या पोतानो ते गजराट छो-
डीने अनुपम सुख देनारा तेमना बने चरणोने जइ नमी. ॥ ८७ ॥

त्यारे मुनि बोल्या के हे महाजाग्यशाखी ! तुं आम शामाटे दुःखी जणाय ठे ? वळी हे नि-
ष्कपटी ! तुं आ शरीरनो शामाटे विनाश करे ठे ? ॥ ८८ ॥ आ संसारमां प्राणीनुंने सुख दुःख
कर्मोना विपाकथी थाय ठे, कर्मोना विपाकथी इंद्र पण मुक्त थइ शक्तो नथी. ॥ ८९ ॥ माटे

जा. क. को. ला.

धर्म
साधि
६०३

पाकाच्च न मुच्यते ॥ ८९ ॥ यतितव्यं ततः कर्म—ध्वंसने धीश्चेतसा ॥ खलो यो दंध्यते सै-
व । ऋघनेन घनेन किं ॥ ९० ॥ दुःकर्म तत्कथं जेयं । तयेत्युक्ते मुनिर्जगौ ॥ कर्ममर्माविधं ध-
र्म—मेव शर्मकरं श्रय ॥ ९१ ॥ तथा को धर्म इत्युक्ते । यतिरुचे सचेतने ॥ दधाति सर्वधर्मेषु ।
संयमः सर्वसारतां ॥ ९२ ॥ अपारे खलु संसार—सागरे सारसंयमं ॥ यानपात्रसमं प्राप्य । यांति
धीराः पदं पदं ॥ ९३ ॥ इत्याकर्ण्य सकर्णा सा । संयमं साधुसंनिधौ ॥ आदाय पालयामास ।

धीरमनवाळाए कर्मोना विनाशमाटे यत्न करवो जोश्ये, अने तेथी खल एवुं जे कर्म तेनेज शि-
दा थवी जोश्ये, शरीरने शिदा करवाथी शुं फायदो ठे? ॥ ९० ॥ त्यारे दुष्कर्मने शरीते जी-
तवुं? एम तेणीए कहाथी मुनि बोव्या के, कर्मोना मर्मोने जेदनारा अने सुख करनारा धर्मनो-
ज तुं आश्रय कर? ॥ ९१ ॥ कयो धर्म? एम तेणीए कहाथी मुनि बोव्या के हे बुद्धिमति!
सर्व धर्मोमां संयमधर्म सारभूत ठे, ॥ ९२ ॥ आ अपार संसारसागरमां वहाणसरखा मनोहर संय-
मने पामीने धीरपुरुषो मोक्षस्थानमां जाय ठे. ॥ ९३ ॥ ते सांजळीने ते बुद्धिवान कन्या साधु-
पासे संयम लेइने साध्वीजसाथे रहीने घणा कालसुधी पालवा लागी. ॥ ९४ ॥ अंते अनशन

धम्म-
सार्थ
६०४

साध्वीभिः संगता चिरं ॥ ९४ ॥ सा प्रांतेऽनशनं प्राप्य । शुद्धाराधनतत्परा ॥ सुरलोके द्वितीयेऽ-
मृत—द्वितीयवृत्तिः सुरी ॥ ९५ ॥ वृत्त्वा भोगांस्ततश्च्युत्वा । त्वं जाता शीलवत्यसि ॥ प्राग्भव
यावन्नृतां ते । पितरावधुनापि तौ ॥ ९६ ॥ इतश्च तेऽपि चत्वार—चतुराग्र्या वरास्तव ॥ वृत्तं वि-
ज्ञाय विज्ञायाः । स्वचित्तेऽचिंतयन्निति ॥ ९७ ॥ हास्यास्पदाः स्वमित्राणां । यास्यामः स्वगृहं कथं
॥ ध्यात्वेति ते वनेऽनृवन् । तपसे तापसास्ततः ॥ ९८ ॥ मृत्वा सर्वेऽपि देवेषु । जाता नवनवा-
सिषु ॥ उद्धृतास्ते ततः क्षाप—मुख्या नृदेऽनृवन्नमी ॥ ९९ ॥ पूर्वसंस्कारतस्तेऽव । जातास्त्वय्यनु-

लेष्टने शुद्ध आराधनापूर्वक काळ करी बीजा देवलोकमां ते अनुपम कांतिवाळी देवी थइ. ॥
॥ ९५ ॥ भोगो भोगवी त्यांथी चवीने तुं शीलवती थइ, वळी पूर्वन्नवमां जे तारा मातपिता हता
तेज आ न्नवमां पण ठे. ॥ ९६ ॥ हवे ते चारे तारा चतुरशिरोमणि वरो तारुं विदुषीनुं वृत्तांत
जाणीने पोताना मनमां विचारवा लाग्या के, ॥ ९७ ॥ आपणा मित्रोमां हास्यपात्र थयेला आ-
पणे हवे पोताने घेर शीरीते जशुं? एम विचारीने तेनुं वनमां जइ तापस थइ तप तपवा ला-
ग्या. ॥ ९८ ॥ पढी मरीने तेनुं सघला भवनवासी देवोमां उत्पन्न थया, तथा त्यांथी उधरीने हे

का.
क.
का.

ધમ્મ- રાગિણઃ ॥ રાગદ્વેષૌ યતો યાતો । જન્મકોટીષુ જન્મિનાં ॥ ૧૮૦૦ ॥ પૂર્વસિંશ્ચ જ્ઞેવે યોઽનૃત્ ।
 સાર્થે સોદર્યસ્તવ વર્યધીઃ ॥ સાંપ્રતં સૈષ તે જ્ઞર્તા । વિચિત્રં જ્ઞવનાટકં ॥ ૧ ॥ શ્રુત્વેતિ પ્રતિબુદ્ધાસ્તે । પ્ર-
 ૬૦૫ ણમ્ય મુનિપુંગવં ॥ યોજિતાંજલયશ્ચારુ—ચારિત્રાય યયાચિરે ॥ ૨ ॥ અદીક્ષ્યન્ મુનિઃ સર્વાન્ ।
 શીલવત્યા સમન્વિતાન્ ॥ સા તેઽપિ તેપિરે સ્વરૂ-ધારાતીવ્રતરં તપઃ ॥ ૩ ॥ સર્વે સંયમમારાધ્ય । શુ-
 દ્ધ્યાના યયુર્દિવં ॥ ક્રમેણ સિદ્ધિસૌખ્યાનાં । જ્ઞવિષ્યંતિ ચ ભાજનં ॥ ૪ ॥ ઇતિ યથાજનિ શી-

જ્ઞે! તે આ રાજાઆદિક થયા. ॥ ૧૮૦૦ ॥ પૂર્વના સંસ્કારથી તેજ અહીં તારામાં અનુરાગવાળા
 થયા, કેમકે રાગ અને દ્વેષ ક્રોડોગમે જન્મોમાં પણ પ્રાણીજીની પાઠ્ય જાય છે. ॥ ૧૮૦૦ ॥ વ-
 ળી પૂર્વજન્મમાં ઉત્તમ બુદ્ધિવાળો જે તારો જ્ઞાણ હતો, તેજ હાલમાં તારો ભર્તાર છે, કેમકે આ સં-
 સારનાટક વિચિત્ર પ્રકારનું છે. ॥ ૧ ॥ તે સાંજળીને તેજ સઘળા પ્રતિબોધ પામીને મુનિરાજને ન-
 મીને હાથ જોમી મનોહર ચારિત્રની માગણી કરવા લાગ્યા. ॥ ૨ ॥ ત્યારે મુનિએ શીલવતીસહિત
 તેજ સર્વને દીક્ષા આપી, પછી તે શીલવતી તથા તેજ સઘળા સ્વરૂધારાસરખું તીવ્ર તપ તપવા લા-
 ગ્યા. ॥ ૩ ॥ પછી તેજ સઘળા સંયમ આરાધીને શુદ્ધ ધ્યાનથી દેવલોકમાં ગયા, તથા અનુક્રમે

-धर्म
सार्थ
६०६

लवती सती । निजसुशीलतया विदिता नृवि ॥ विमलशीलधना नृविका जना । इह न्वंतु तथा
सुकृतप्रथाः ॥ ५ ॥ एकाकिन्यपि सा शील-वती मातर्महासती । यथा तथा वशान्यापि । स्ववशा
शीललीलया ॥ ६ ॥ लघोरप्यंब मे शिदां । कक्षीकुरु सुखाकरीं ॥ अस्यामंगलरूपस्य । पश्य त्व-
मपि मा मुखं ॥ ७ ॥

एवं स्ववर्णनं श्रुएवन् । स मौनी प्रेरयन् रथं ॥ कियतीमपि कांतार—नृवं यावद-

तेज मोक्षसुखना नाजनरूप यशे. ॥ ४ ॥ एवी रीते जेम पोताना सुशीलपणाथी ते शीलवती
सती पृथ्वीमां प्रख्यात थइ, तेम हे नृविक लोको! तमो आ जगतमां निर्मल शीलरूपी धनवाळा
थइने पुण्यशाली थाजुं? ॥ ५ ॥ माटे हे माता! एवी रीते ते शीलवती एकली पण जेम म-
हासती थइ तेम बीजी स्त्री पण शीलनी लीलाथी पोताना आत्माने वश राखी शके ठे. ॥ ६ ॥
वळी हे माता! मारी बालकनी पण एक शिखामण तमो स्वीकारो? अमंगलरूप एवा आ धम्मि-
लनुं तमो पण मुख न जुजुं. ॥ ७ ॥

एवी रीतनुं पोतानुं वर्णन सांजलतोयको ते मौनधारी धम्मिल रथ हंकारतोयको जेवामां के-

धम्मि-
सार्थ
६०७
लंघयत् ॥ ८ ॥ तावच्छ्राव शंखादि—वादिवध्वनिमध्वनि ॥ हयहेषासुजटद्वेडा—बंदिवाग्धि-
गुणीकृतं ॥ ९ ॥ ददर्श च ध्वजव्रातं । पुरस्ताच्चलदंचलं ॥ वियत्तरंगिणीरंग—तरंगव्रमकारिणं ॥
॥ १० ॥ स दध्यौ ये मया चौराः । समरे प्राग्निजघ्निरे ॥ तद्वैरात्किमसावेति । पुरस्तज्जातिजव्रजः
॥ ११ ॥ श्रुत्वा तं तुमुलं नीते । कमलाविमले उन्ने ॥ मयि जीवति मा भैष्ट—मित्यसौ प्रत्यबो-
धयत् ॥ १२ ॥ तदा परबलात्तत्र । परित्यक्ताखिलायुधः ॥ सौम्यवेषसुरूपश्च । विपश्चित्कश्चिदाययौ

टलीक वनद्धमि उलंगी गयो, ॥ ८ ॥ तेवामां तेणे मार्गमां घोडानुना हेषाखोथी सुजटोना सिं-
हनादोथी तथा बंदीनुनी वाणीथी बेवडो थयेलो शंखआदिक वादित्रोनो अवाज सांजव्यो. ॥
॥ ९ ॥ वळी तेणे आगळ आकाशगंगाना उळळता मोजानुना व्रम करावनारा चलायमान ठे-
मानुवाळा पताकानुना समुहने जोयो. ॥ १० ॥ त्यारे धम्मिले विचार्युं के पूर्वे रणसंग्राममां जे
चोरोने में मार्या ठे, तेनुना नातीलानुनो समूह तेनुना वेरथी शुं आ सामो आवे ठे? ॥११॥
हवे तेनुनो ते कोलाहल सांजलीने कमला अने विमला बने डरवा लागी, त्यारे तेणे तेनुने
कह्युं के मारा जीवतां तमारे मरवुं नहि. ॥१२॥ एवामां त्यां ते सैन्यमांथी सघळां हथियारो छो-

-धम्म-
सार्थ
६०७

॥ १३ ॥ अयं दूतो जवेन्नून-मिति ध्यायिनमन्यधात् ॥ धम्मिल्लं स पुमान् मौलि—मौलीकृतकर-
दयः ॥ १४ ॥ आर्यपुत्रायमासन्नो । दृश्यते योजनाचलः ॥ अत्रास्त्यजितसेनाख्यो । वानपल्लीप्र-
भुर्बली ॥ १५ ॥ अर्जुनः स्तेनसेनानी—स्तस्याद्भुत्कटो द्विषन् ॥ स त्वया घातितोऽश्रावि । चरे-
न्यस्तेन संप्रति ॥ १६ ॥ बंधुबुद्धिं दधानोऽसौ । हृद्वेखोन्मेषिमानसः ॥ इहागात् सपरीवारः । संप्र-
ति त्वां दिदृक्षते ॥ १७ ॥ धम्मिल्लोऽपि स्थं मुक्त्वा । विज्जीस्तमग्निसंचरत् ॥ तेन मुक्ततुरंगेण ।

डीने उत्तम वेषवाळो तथा सुंदर रूपवाळो कोश्क चतुर माणस आव्यो. ॥ १३ ॥ खरेखर आ दू-
त दशे एम विचारता ते धम्मिल्लने मस्तकपर मुकुटरूप करेल ठे बने हाथो जेणे एवा ते पुरुषे
कह्युं के, ॥ १४ ॥ हे आर्यपुत्र ! आ नजीकमां जे अंजनाचल पर्वत देखाय ठे त्यां अजितसेन
नामनो वनपल्लीनो बलवान स्वामी रहे ठे. ॥ १५ ॥ चोरोनो सेनापति अर्जुन तेनो मोटो शत्रु
हतो, तेने तें मार्यो एम गुप्त राखेला पुरुषोना मुखथी तेणे हमणा सांजव्युं ठे. ॥ १६ ॥ अने
तेथी अति आनंदित मनवाळो अशने ताराप्रते बंधुनी बुद्धि धारण करतोथको ते अहीं परिवार-
सहित आव्यो ठे, अने हवे तने ते मलवानी इहा राखे ठे. ॥ १७ ॥ त्यारे धम्मिल्ल पण स्थ छो-

धम्मि-
सार्थ
६०ए

रंगेणाखिग्य ज्ञाषितः ॥ १८ ॥ त्वयापायि मुखेनाग्निः । पंजरेऽक्षेपि केसरी ॥ दांतश्च दृग्विषो ज्ञो-
मी । हतो यदयमर्जुनः ॥ १९ ॥ अजग्ये जटसंहत्या—ऽर्जुनेऽस्मिन्निहते त्वया ॥ निःशय्यहृदय-
त्वेन । निशि निद्रैति नः सुखं ॥ २० ॥ ततः प्रसीद नः स्थानं । स्वपादाभ्यां पवित्रय ॥ अस्तु
लोकस्त्वदालोक—सुधापानप्रमोदकः ॥ २१ ॥ तेनेत्यन्यर्थितः पद्धीं । प्रति सोऽचालयद्रथं ॥ न प-
रप्रार्थनाजंगं । वितन्वंति विचक्षणाः ॥ २२ ॥ स च पद्धीपतिस्तस्य । महोत्सवमचीकरत् ॥ अशन-

मीने निर्जय थइ तेनीसामे गयो, त्यारे अजितसेन पण घोडापरथी जतरि आनंदथी तेने जेटी-
ने बोळ्यो के, ॥ १८ ॥ तें जे आ अर्जुनने मार्यो ठे तेथी तें मुखवडे अग्निपान कर्युं ठे, केसरी
सिंहने पांजरामां पूर्यो ठे, तथा दृष्टिविष सर्पने तें दम्यो ठे. ॥ १९ ॥ सुजटोनी श्रेणिथी न जी-
ती शकाय एवा ते अर्जुनने मारवाथी हवे अमारं हृदयनुं शय्य निकळी जवाथी अमोने रात्रीए
सुखे निद्रा आवे ठे. ॥ २० ॥ माटे हवे तुं कृपा करीने तारां चरणोथी अमारुं स्थान पवित्र क-
र? के जेथी त्यांना लोको तने जोवारूप अमृतपानथी आनंदित थाय. ॥ २१ ॥ एवी रीते ते-
णे प्रार्थना कर्याथी धम्मिले तेनी पद्धी तरफ पोतानो रथ चलाव्यो, केमके विचक्षण माणसो पर-

धर्म- वासधासाद्यं । प्रीत्या सर्वमपूरयत ॥ १३ ॥ पूज्यमानो नवनवै-र्वस्त्राद्यैस्तेन सोऽन्वहं ॥ वासरानति-
सार्थ चक्राम । तत्र सौख्यर्द्धिज्ञासुरान् ॥ १४ ॥ विधत्ते वर्णनं तस्य । विमला विमलाशया ॥ कमला-
६१० याः पुनः कर्ण—कोटरे तत्कट्टयते ॥ १५ ॥ कदापि प्रापितस्तेन—प्रेमपूस्तिमानसं ॥ आपृच्छ्या-
जितसेनं सो—ऽचलचंपापुरीमग्नि ॥ १६ ॥ प्रस्थानैः सोऽनवरतै—श्रंपापरिसरं गतः ॥ संस्थाप्य
स्यंदनं सीम्नि । विमलामेवमालपत् ॥ १७ ॥ वासाय पत्तनस्यांत—निशांतं प्रेक्ष्य मंदिरं ॥ एमि

नी प्रार्थनानो जंग करता नथी. ॥ ११ ॥ पढी ते पढीपतिए तेना संबंधमां महोत्सव कर्यो, तथा
तेनेमाटे जोजन स्थान तथा घासआदिक सघडुं प्रीतिपूर्वक पूरुं पाडयुं. ॥ १३ ॥ पढी हमेशां
तेनावडे नवानवां वस्त्रादिकोथी सत्कारातो ते धम्मिल त्यां सुखसमृद्धिथी आनंदित दिवसो व्य-
तीत करवा लाग्यो. ॥ १४ ॥ विमला तो निर्मल आशयथी ते धम्मिलनी प्रशंसा करे ठे, परंतु
कमलाना कानमां ते कमवी लागे ठे. ॥ १५ ॥ चोरने माखाथी खुश थयेला हृदयवाळा ते अ-
जितसेननी रजा लेझने धम्मिल चंपानगरीतरफ चालवा लाग्यो. ॥ १६ ॥ अनुक्रमे निरंतर प्रया-
णोथी ते चंपानगरीपासे पहुँच्यो, त्यां तेनी सीममां स्थाने राखीने विमलाने कहेवा लाग्यो के,

धम्मि- यावद्गुवां ताव-दनीते इह तिष्ठतं ॥ २७ ॥ विमला स्नेहला प्राह । वत्स स्वन्नोऽसि चेतसा ॥ न-
सायं- गरे सागरे ग्राहा । इव धूर्तास्तु नृशिशः ॥ २८ ॥ तैर्वत्स वंचितः कूट—वणिग्निश्वि पामरः ॥
६११- व्यावयोरसि दुःप्राप—स्तन्मे दोदूयते मनः ॥ २९ ॥ अन्यथाऽधम्मिलो मात—न मेतव्यं मनाग-
पि ॥ वंचयेऽहं जगत्सर्वं । न कोऽपि मयि वंचकः ॥ ३० ॥

इत्युक्त्वा सोऽवलंबपां—प्रति प्रैक्षिष्ट चांतरा ॥ चंद्रां चंद्राशुसंकाश—वारिसंवर्धिनीं धुनीं ॥

॥ २७ ॥ हवे आपणने रहेवामाटे नगरनी अंदर हुं सगवम्बाहुं घर जोइने आवुं त्यांसुधी तमो
बने निर्जय थइने अहीं रहो? ॥ २८ ॥ तारे ते स्नेही विमला बोली के हे वत्स! तुं स्वन्न चि-
त्तवाळो छो, अने समुद्रमां जेम मगरो तेम नगरमां घणा उग लोको होय ठे. ॥ २९ ॥ माटे बु-
चा वणिकोथी जेम जोळो मनुष्य तेम जो तेजुथी तुं उगाइ गयो तो अमोने तारो पत्तो मळवो
मुश्केल थशे, माटे तेथी मारुं मन डुभाय ठे. ॥ ३० ॥ तारे धम्मिल बोव्यो के हे माताजी!
तमारे जरा पण मरवुं नहि, हुं समस्त जगतने उगुं एवो बुं, परंतु मने कोइ ठगे एम नथी. ॥ ३१ ॥
एम कहीने ते चंपानगरीप्रते चाव्यो, एवामां वच्चे तेणे चंडनां किरणोसरखां जलथी वृद्धि

धम्म-
सार्थ
६१२

॥ ३४ ॥ पद्मासीनेषु भृंगेषु । गायत्सु त्वतिपुष्करा ॥ सन्यीकृत्य विहंगालीं । या नृत्यत्यूर्मिहस्तकैः
॥ ३५ ॥ निम्नाः कूपा अपेयोब्धिः । सरोऽल्पं जीप्रदा हृदा ॥ हसति स्फारमिन्मिर—बलाद्यान्य-
जलाशयान् ॥ ३६ ॥ नद्यां तवानवद्यांगः । क्रीम्न् कुंजरलीलया ॥ विज्ञः स पद्मपत्रेषु । नखत्वे-
द्यादि निर्ममे ॥ ३७ ॥ उवचामरचक्राद्या—कारवंति मृदूनि च ॥ धन्यपाणितलानीव । पद्मपत्रा-
णि रेजिरे ॥ ३८ ॥ चंद्रायाः सखिलैर्गंगां । गच्छद्भिस्तत्र तान्यपि ॥ निन्यिरे यतिचेतांसि । शु-

पामती चंद्रा नामनी नदीने दीठी. ॥ ३४ ॥ कमलपर बेठेला जमराज गाते ठते जे नदी पदि-
जनी श्रेणिने सजासदरूप गणीने मोजांजरूपी हाथोवडे नाचती हती. ॥ ३५ ॥ कुवाज तो उं-
मा ठे, समुद्र पीवालायक नथी, तळाव नानुं होय ठे, अने द्रहो जय आपनारा ठे. एवी रीते अ-
न्य जलाशयोनी ते नदी विस्तीर्ण फीणना मिषथी हांसी करती हती. ॥ ३६ ॥ ते नदीमां मनो-
हर शरीखाळो तथा चतुर एवो ते धम्मिल हाथीनीपेठे क्रीमां करतोथको कमलपत्रोपर नखथी
कोतरणी करवा लाग्यो. ॥ ३७ ॥ तेथी उत्र, चामर तथा चक्रआदिक आकारवाळा जाग्यवान म-
नुष्यनी हथेळीसरखां ते कोमळ कमलपत्रो शोजवा लाग्यां. ॥ ३८ ॥ हवे आगमो मुनिजना म-

धम्मि-
साथी

६१३

क्वध्यानमिवागमैः ॥ ३९ ॥ रविसेनस्तदा चंपा-धित्रकपिलचूषणः ॥ तव मित्रयुतः क्रीमं—स्ता-
न्यालोकत कौतुकी ॥ ४० ॥ कोऽप्यस्ति सरिदोघस्यो—परि नूनं कलानिधिः ॥ दृश्यते यस्य वि-
ज्ञान—मिदमित्युन्निनाय सः ॥ ४१ ॥ अत्र तं दत्तसन्मान—मानयेथां कलाविदं ॥ शिद्वयित्वेति
जंघालौ । नरौ प्रैषीन्नुपात्मजः ॥ ४२ ॥ कूलं कूलंकषायास्तौ । वीक्ष्यमाणौ समंततः ॥ यत्रास्ते ध-
म्मिलस्तत्रा—गत्यादः सत्यमूचतुः ॥ ४३ ॥ कलानिधान विज्ञान—मात्रोक्त्य तव चूषणः ॥ त्वहि-

नने जेम शुक्लध्यानमां लेइ जाय ठे, तेम गंगामां जतुं चंडानुं जल ते कोतरेलां कमलपत्रोने
गंगामां लेइ गयुं ॥ ३९ ॥ ते वखते चंपानगरीना कपिलराजाना पुत्रे त्यां मित्रोसहित क्रीडा क-
स्तांथकां ते कोतरेलां कमलपत्रो कौतुकथी जोयां ॥ ४० ॥ त्यारे तेणे विचार्युं के आ नदीना
प्रवाहनी उपरवास खरेखर कोइ कलावान मनुष्य ठे, के जेनी आ चतुराइ नजरे पडे ठे ॥ ४१ ॥
ते कलावान माणसने अहीं सन्मानपूर्वक लावो, एम हुकम करीने ते राजपुत्रे उतावळी चाल-
ना बे माणसोने त्यां मोकळ्या ॥ ४२ ॥ ते माणसो चारे बाजु नदीनो किनारो जोताथका ज्यां
धम्मिल हतो त्यां आवीने तेने सत्य वात कहेवा लाग्या के, ॥ ४३ ॥ हे कलाना भंमार ! तारी

धर्म
सार्थ
६३४

दृक्कारसाधत्ते । निर्निमेषदृशौ दृशौ ॥ ४४ ॥ तत् श्रुत्वा धम्मिल्लोऽचाळी—त्राळीकसदृशाननः ॥
ददर्श च पुरः शूर—मिव दीप्तं नृपांगजं ॥ ४५ ॥ कुमारेणापि सोऽन्येत्य । बाहुभ्यां बहु सस्वजे
॥ आपृच्छ्य स्वागतं चक्रे । वास्तव्यं तत्कलास्तवं ॥ ४६ ॥ मचेतश्चंद्रकांतस्य । द्रविका तावकी क-
ला ॥ न दिवापि प्रज्ञाभंगं । न जते सौम्य कौतुकं ॥ ४७ ॥ श्रुतज्ञता समाख्याता । कल्यैव त-
वानया ॥ घनवृष्टिं विना कापि । न रंगति तरंगिणी ॥ ४८ ॥ पृष्ठव्योऽसि कुतः प्रह । क ते स्व-

कला जोझने राजपुत्र तने जोवानी झुलाना रसथी देवसरखी निमेषरहित आंखोने धारण करी र-
ह्यो ठे. ॥ ४४ ॥ ते सांजळीने कमलसरखां मुखवाळो धम्मिल्ल (तेजुनी साथे) चाव्यो, तथा
आगळ तेणे सूर्यसरखा तेजस्वी राजकुमारने जोयो. ॥ ४५ ॥ त्यारे कुमार पण तेनी सामो आ-
वीने बने हाथोथी तेने खूब जेव्यो, पळी तेनी खबरअंतर पूढीने तेणे तेनुं सन्मान कर्युं, केमके
तेनी कलानी स्तुति योग्यज हती. ॥ ४६ ॥ हे सौम्य ! आश्चर्यनी वात ठे के मारा मनरूपी चंद्र-
कांत मणीने जरावनारी तारी आ कला दिवसे पण कांतिनो जंग धारण करती नथी. ॥ ४७ ॥
आ तारी कलाज तारुं शास्त्रोनुं जाणपणुं सूचवी आपे ठे, केमके मेघनी वृष्टिविना नदी क्यांय

धम्मि- ७ परिब्रुदः ॥ इति तेनोदिते प्राह । धम्मिल्लोन्नोधरध्वनिः ॥ ५० ॥ समागमं कुमाराहं । कुशा-
साधि- ग्रपुरपत्तनात् ॥ आस्ते मम परीवारः । पुरीपरिसरावनौ ॥ ५१ ॥ ततः कलावतस्तस्य । वासायावा-
६१५ सदित्सया ॥ पुरांतः पुरुषान् प्रैषी-न्मंक्षु क्षितिपतेः सुतः ॥ ५२ ॥ ययौ च स्वयमारामं । कमला-
विमलाश्रितं ॥ धम्मिल्लेन सहालीन-बंधुरस्कंधसिंधुरः ॥ ५३ ॥ कोऽयमेतीति कमला—पश्चे विम-
ल्योदितं ॥ दिष्ट्या तव प्रियोऽयं सो—ऽन्येति सिंधुरवाहनः ॥ ५४ ॥ कियान् परिब्रुदः प्रापि ।

पण उल्लसायमान थती नथी. ॥ ४९ ॥ वळी हे सज्जन! तने हुं पूढुं हुं के तुं कथांथी आवे ठे?
तथा तारो निर्मल परिवार क्यां ठे? एवी रीते तेणे कहाथी मेघसरखी ध्वनिवाळो धम्मिल्ल बोव्यो
के, ॥ ५० ॥ हे कुमार! हुं कुशाग्रनगरथी आव्यो हुं, तथा मारो परिवार नगरना पादरमां ठे. ॥
॥ ५१ ॥ पळी ते कलावान धम्मिल्लने रहेवामाटे आवास देवानी इढाथी ते राजपुत्रे तुरत नग-
रनी अंदर पोताना माणसोने मोकव्या, ॥ ५२ ॥ अने पोते धम्मिल्लसहित मनोहर स्कंधवाळा
हाथीपर बेशीने कमला अने विमलाथी आश्रित थयेला वनमां गयो. ॥ ५३ ॥ आ वळी कोण
आवे ठे? एम कमलाए पूढवाथी विमला बोली के अरे आ तो सारुं थयुं के तारो आ स्वामी

धम्म-
सार्थ
६१६

पश्यानेन कलावता ॥ अहो निखधिर्जाग्यो-दधिः सुकृतिनां नृणां ॥ ५५ ॥ ऊचे कमलया खे-
दा-द्वहंस्या कट्मपं मुखं ॥ देवानां प्रिय एवायं । मातर्मम न तु प्रियः ॥ ५६ ॥ वाच्यं तदेव ये-
न स्या-दकस्माद्देहिनां ज्वरः ॥ वद कस्माद्गुरोरेत-दूरीचक्रे त्वया व्रतं ॥ ५७ ॥ अयमुच्चासनस्थो-
ऽपि । सतां नाश्रयति श्रियं ॥ स्नुहिः शैलशिरस्थोऽपि । न हि कल्पद्रुमायते ॥ ५८ ॥ असौ

हाथीपर बेशीने आवे ठे. ॥ ५४ ॥ अरे! तुं जो तो खरी के आने केटलोबधो परिवार मेलव्यो
ठे? अहो! पुण्यशाली मनुष्योनो जाग्यरूपी समुद्र अवधिविनानो होय ठे. ॥ ५५ ॥ तारे क-
मला खेद पामीने कबुषित मुखने धारण करतीथकी बोली के हे माता! ते तो देवानां प्रिय ए-
टले मूर्ख ठे, परंतु ते मारो प्रियतम नथी. ॥ ५६ ॥ जेथी प्राणीजने अकस्मात ताव चडे एवुंज
तुं बोले ठे, कहे तो खरी के आवुं व्रत तें कया गुरुपासेथी अंगीकार कर्युं ठे? ॥ ५७ ॥ आ ध-
म्मिल्ल जुंचे आसने बेठा उतां पण संत पुरुषोनी शोचाने धारी शके नहि, केमके पर्वतना शि-
खरपर रहेदुं पण थोरनुं वृद्ध कट्पवृद्ध थइ शकतुं नथी. ॥ ५८ ॥ वळी ते घणा परिवारवाळो हो-
वा उतां पण मारा मनने आश्चर्य करी शके तेम नथी, केमके कुचेष्टा करनारा विदूषकनी आस-

ધમ્મિ- ઋષિપરીવારો । ન મે કૌતુકયત્યપિ ॥ ન હિ કિં વેષ્યતે લોકૈઃ । કુચેષ્ટાકૃદ્વિદૂષકઃ ॥ ૫૯ ॥
સાર્થ- એવમાલાપિનીં તાં ચ । વિમલાં ચ રથસ્થિતાં ॥ આદાય પ્રાવિશત્પુર્યાં । મહેન સ મહીનસૂઃ ॥ ૬૦ ॥
૬૧૭ તં વિલાસિયશોરાશિ—પ્રકાશિતદિગંતરં ॥ ન કદાપિ સદાચાર—મિવ તત્યાજ રાજસૂઃ ॥ ૬૧ ॥
યત્ર જ્ઞાને ચ વિજ્ઞાને । કુમારસ્તં પરીક્ષતે ॥ તત્ત્વ યત્ત્યસૌ જાત્ય—સુવર્ણ શ્વ વર્ણિકાં ॥ ૬૨ ॥

પાસ શું લોકો એકઠા થતા નથી? ॥ ૫૯ ॥

એમ બોલતી તે કમલાને તથા વિમલાને પણ રથમાં બેસામીને તે રાજપુત્ર મહોત્સવસહિત નગરીમાં દાસલ થયો. ॥ ૬૦ ॥ પછી તેને મનોહર ઘરમાં બતારીને તથા ભોજનઆદિક પૂરાં પામીને તે રાજકુમારે ધમ્મિલને સ્થાન તથા ખોજનમાટે નિશ્ચિત કર્યો. ॥ ૬૧ ॥ ફેલાતા યશના સમુદ્ધતી દિશાબંધને પ્રકાશિત કરનારા તે ધમ્મિલને સદાચારનીપેઠે કોઈ પણ સમયે પોતાથી જુદો પાડ્યો નહિ. ॥ ૬૨ ॥ જે જ્ઞાન અથવા વિજ્ઞાનસંબંધિ કુમાર તેની પરીક્ષા કરે છે, તેમાં તે બમદા સુવર્ણનીપેઠે નમુનો આપે છે. ॥ ૬૩ ॥ તે રાજકુમાર વનક્રીમા, જલક્રીમા તથા કલા-

धम्म- वनावनिसरःकेलि-कलान्यासादि यक्षधात ॥ कुमारस्तस्य सोऽप्यासीत् । तृतीयं चकुरद्वतं ॥ ६४ ॥
 सार्थ धम्मिलस्य कुमारस्य । सौहृदे हृदयाद्बुद्धिः ॥ रूपाद्भेदोऽस्ति नृधात्वो-स्त्विददर्शि न चार्थतः ॥ ६५ ॥
 ६१७ कुमारस्य वयस्या ये । तेऽप्ययुस्तस्य वश्यतां ॥ न हि साहित्यसौहित्यं । दूरे लक्षणात्क्षिणः ॥
 ॥ ६६ ॥ सर्वः पौरजनोऽरंजि । स्वं तेन न पुनर्गृहं ॥ विधुर्धवल्यत्येव । जगन्न तु निजं मृगं ॥
 ॥ ६७ ॥ विदग्धवदनात्तच्चा-श्रावि नृपनुवान्यदा ॥ यद्वा न सुहृदां किञ्चिद्-दुर्ज्ञेयं ज्ञानिनामिव ॥

न्यास आदिक जे कइं करतो हतो तेमां ते धम्मिल तेना त्रीजां अक्षयनेत्ररूप थइ पड्यो. ॥
 ॥ ६४ ॥ धम्मिलनी अने ते राजकुमारनी मित्राश्वचे विद्वानोए अस् अने भूधातुनीपेठे फक्त रू-
 पथी जेद जोयो, पण अर्थथी जोयो नहि. ॥ ६५ ॥ हवे ते राजकुमारना जे मित्रो हता तेउ
 पण ते धम्मिलने वश थइ गया, केमके व्याकरण जाणनारने साहित्यनो सार कइं दूर रहेतो
 नथी. ॥ ६६ ॥ एवी रीते तेणे नगरना सर्व लोकोने रंजित कर्या, परंतु पोताना घरने ते रंजि-
 त करी शक्यो नहि, केमके चंद्र जगतने उज्ज्वल करे ठे, परंतु पोताना हरिणने उज्ज्वल करी
 शकतो नथी. ॥ ६७ ॥ एक दिवसे कोइक चतुरने महोडेथी राजकुमारे ते वृत्तांत सांजव्यो, के-

धम्मि
सार्थ
६१ए

॥ ६७ ॥ तत्परीक्षितुमन्येद्युः । कुमारः सुहृदो जगौ ॥ वयस्याः प्रातरायात । वनं सर्वे सवद्वज्राः ॥
॥ ६८ ॥ मदर्थमयमारंजो । नूनमेवं व्यचिंतयन् ॥ आगत्य धम्मिलो धाम । जीर्णं मंचकमाश्रय-
त् ॥ ७० ॥ हिमदग्धांबुजहाय—मुखं निःश्वासवर्षिणं ॥ हिता तं हेतुमप्राक्षीद्—दुःखस्य विमला ब-
लात् ॥ ७१ ॥ स जगौ दैवदोषेण । दुःखं तदुपढौकते ॥ मातर्न माति यत्पाथः—पतिप्रतिमया हृदि
॥ ७२ ॥ केनापि ज्ञापितो गेह—वृत्तं मम नृपांग्रः ॥ तेनाह्वयति स प्रात—मातर्मा सप्रियं वने

मके ज्ञानीजुनीपेठे मित्रोथी कष्टं अजाणुं रहेतुं नथी. ॥ ६७ ॥ पढी तेनी परीक्षा करवामाटे
एक दिवसे ते राजकुमारे पोताना मित्रोने कहुं के, हे मित्रो! प्रजाते तमो सघळानुं ए पोतपो-
तानी स्त्रीनुं सहित बगीचामां आववुं. ॥ ६८ ॥ खरेखर आ प्रयास मारेमाटेज कर्यो ठे, एम वि-
चारीने धम्मिल घेर आवीने एक जीर्ण मांचापर पड्यो. ॥ ७० ॥ हिमथी बळेलां कमलसरखा मु-
खवाळा अने निसासा नाखता एवा ते धम्मिलने ते हितेच्छु विमलाए हठ लेहने तेना दुःखनुं
कारण पूछुं. ॥ ७१ ॥ तारे ते बोड्यो के हे माताजी! कर्मयोगे मारापर ते दुःख आवी पड्युं
ठे, के जे समुद्रजेवुं अहने मारा हृदयमां पण मातुं नथी. ॥ ७२ ॥ कोष्ट ए पण मारा घरनुं वृ-

धम्म-
सार्थ
६२०

॥ ७३ ॥ यदायास्यति सद्देषा । श्वरेषा न मया समं ॥ ज्वितास्मि तदा सर्व—जनानां हास्यजा-
जनं ॥ ७४ ॥ अंब कंबुसट्ठुबुद्धि—धाम तत्त्वं तथा कुरु ॥ यथा प्रीतिं विनाप्येति । प्रातरेषा स-
मं मया ॥ ७५ ॥

विमलाथ तमाश्वास्य । कमलामुपसृत्य च ॥ मातुः समुचितां तस्यै । शिदामदाम-
धीर्दौ ॥ ७६ ॥ ईयास्त्वं सप्रियः प्रात—र्वनमेवं नृपांगजः ॥ आदिशच्छम्मिलं तेन । प्रातरेष

तांत राजपुत्रने जणावी दीधुं ठे, अने तेथी तेणे मने प्रजातमां स्त्रीसहित बगीचामां बोलाव्यो
ठे. ॥ ७३ ॥ माटे जो आ कमला द्वेषी थझने आवती काले मारीसाथे नहि आवे तो हुं सर्व
लोकोप्रति हास्यपाव थझश. ॥ ७४ ॥ माटे हे शंखसरखी निर्मल बुद्धिना धामसरखी माता ! तुं
तेम कर के जेथी प्रभाते ते प्रीतिविना पण मारीसाथे आवे. ॥ ७५ ॥

त्यारे महाबुद्धिवान ते विमला तेने आश्वासना आपीने तथा कमलापासे जझने तेणीने
माताने उचित शिखामण देवा लागी के, ॥ ७६ ॥ तारे प्रजाते स्त्रीसहित बगीचामां आववुं ए-
म राजपुत्रे धम्मिलने हुकम कर्यो ठे, माटे प्रजातमां ते बगीचे जवानो ठे. ॥ ७७ ॥ माटे तुं ज-

धम्मि- वनंगमी ॥ ७७ ॥ तत्र चर्त्ता समं गच्छे—मां नृस्त्यंतकोपनृः ॥ श्लोषत्यशेषसौख्यदून् । दीप्तः
सार्थ कोपो हि बह्विवत् ॥ ७८ ॥ रोचते ते न चेदेष—स्तदा युवसु नृषि ॥ वृणुयास्त्वं मनोऽनीष्ट—
६२१ मपरं तत्र कंचन ॥ ७९ ॥ वत्से स्वहृंदता न स्या—त्कदाचन सुखावहा ॥ दृष्टांताद्वसुदत्ताया—स्त
आरिदिमनस्य च ॥ ८० ॥ मातः सा वसुदत्ता का । को वारिदिमनो नृपः ॥ एवं कमलया पृष्टे ।
निर्व्याजं व्याजहार सा ॥ ८१ ॥ अस्त्यवंती स्रवंतीव । पुरी सत्कमलालया ॥ तत्रादृष्टनदत्ताख्यः

तारसाथे त्यां जजे, अने हवे अति गुस्सावाळी न थजे, केमके दीपायमान थयेलो कोप अग्नि-
नीपेठे सर्व सुखोरूपी वृद्धोने बाळी नाखे ठे. ॥ ७८ ॥ अने कदाच तने आ चर्तार न रुचतो
होय तो त्यां घणा युवानीयाजमांथी कोश्क बीजा मनगमता चर्तारने वरी लेजे. ॥ ७९ ॥ बली
हे वत्स ! स्वहृंदीपणुं कोश्क पण समये सुखकारी नीवडे नहि, तेमाटे वसुदत्ता तथा अरिदिमननुं
दृष्टांत जाणी लेवुं. ॥ ८० ॥ हे माता ! ते वसुदत्ता कऱ्हा ? तथा अरिदिमन राजा कयो ? एम क
मलाए पूढवाथी तेणी निष्कपटपणे बोली के, ॥ ८१ ॥ उत्तम लक्ष्मीना (कमलोना) स्थानस
रखी नदीजेवी अवंती नामनी नगरी ठे, त्यां महाधनवान धनदत्त नामे सार्थवाह रहेतो हतो. ॥

ધાર્મ-
સાર્થ
૬૨૨

। સાર્થવાહો મહાધનઃ ॥ ૮૨ ॥ ધનશ્રીરિતિ તસ્યાસી—ત્રિયા સીમા સુયોષિતાં ॥ પુત્રો ધનવસુઃ
પુત્રી । વસુદત્તેતિ વિશ્રુતા ॥ ૮૩ ॥ ધનદેવસ્ય કૌશાંબ્યાઃ । પુરસ્તત્રેયુષઃ સુતાં ॥ વસુદત્તામદત્તા-
સૌ । સાર્થેશો જાતસૌહદઃ ॥ ૮૪ ॥ વ્યવસાયબલોપાત્તાં । શ્રિયં તાં ચ શ્રિયોઽધિકાં ॥ ધનદેવઃ
સમાદાય । મુદિતઃ સ્વપુરિં યયૌ ॥ ૮૫ ॥ તત્ર લેખે સ ગાર્હસ્થ્ય —ફલં વૈષયિકૈઃ સુતૈઃ ॥ પિત્રોઃ
સૈવાતિહેવાકઃ । સમં દયિતયા તયા ॥ ૮૬ ॥ સ કાલે વસુદત્તાયા । દ્વૌ સુતાવુપપીપદત્ ॥ યશો-

॥ ૮૨ ॥ તેને ઉત્તમ સ્ત્રીનું નામ સીમાસરસ્વી ધનશ્રી નામની સ્ત્રી હતી, તથા ધનવસુ નામે પુત્ર અને
વસુદત્તા નામે પ્રસૂતા પુત્રી હતી. ॥ ૮૩ ॥ કૌશાંબી નગરીથી ત્યાં આવેલા ધનદેવસાથે મિ-
ત્રાઈ થવાથી તે સાર્થવાહે તેને પોતાની વસુદત્તા પુત્રી આપી. ॥ ૮૪ ॥ પછી તે ધનદેવ વ્યાપાર-
ના બઝથી મેઢવેલી લક્ષ્મીને તથા લક્ષ્મીથી અધિક તે વસુદત્તાને લેઈને સુશી થયોથકો પોતા-
ની નગરીમાં ગયો. ॥ ૮૫ ॥ ત્યાં માતપિતાની સેવા કરતોથકો તે ધનદેવ તેણીનીસાથે વિષયસુ-
ખ જોગવતોથકો ગૃહસ્થાવાસનું ફલ જોગવવા લાગ્યો. ॥ ૮૬ ॥ પછી ઉદાર સંપદાથી જગતને
માનનીક એવા યશ અને ધર્મ જેમ ઉત્પન્ન થાય છે, તેમ અવસરે તેને તે વસુદત્તાથી બે પુત્રો જ-

જા. જા.
જા. જા.

धम्मि
सार्थ
६२३

धर्मो जगन्मान्या—बुद्धार इव संपदि ॥ ८७ ॥ पुनः सापन्नसत्त्वान्—अदा प्रीतिप्रदा तदा ॥ धन-
देवो धनप्राप्त्यै । जगाम विषयांतरं ॥ ८८ ॥ वसुदत्तान्यदा कंचि—द्यांतमुज्जयिनीं प्रति ॥ सार्थ
विज्ञा परिज्ञाय । श्वशुरावित्यजिह्वपत ॥ ८९ ॥ अहं याता विशालायां । मित्तनाय पितुश्चिरात् ॥
सांप्रतं सार्थसामग्र्या—मनुज्ञां स्पृहयामि वां ॥ ९० ॥ अवोचतां ततो न्याय—जासुरं श्वशुरौ वचः
॥ वधु तावदिहैवास्व । यावदेति तव प्रियः ॥ ९१ ॥ त्वं गुर्वी दूरतोऽवन्ती । सार्थस्त्वनुपलक्षितः ॥

त्पन्न थया. ॥ ८७ ॥ बळी प्रीति आपनारी ते वसुदत्ता ज्यारे फरीने गर्जवती थइ, त्यारे धनदेव
धन कमावामाटे देशांतरमां गयो. ॥ ८८ ॥ पढी एक दिवसे उज्जयिनीतरफ जाता कोइक साथ-
ने जाणीने ते वसुदत्ताए पोताना सासुससराने विनंति करी के, ॥ ८९ ॥ हमणा सथवारो ठे, मा-
टे हुं घणे काळे मारा पिताने मल्लवामाटे विशाला नगरीए जइश, अने तेमाटे तमारी आज्ञा-
नी हुं इच्छा राखुं बुं. ॥ ९० ॥ त्यारे तेणीना सासुससराए न्याययुक्त वचन कह्युं के, हे वधू!
ज्यांसुधी तारो स्वामी अहीं आवे त्यांसुधी तुं अहींज रहे. ॥ ९१ ॥ बळी तुं गर्जवन्ती ठे, अने
अवन्ती नगरी दूर ठे, तेमज आ सथवारो पण अजाण्यो ठे, माटे त्रिदोषवाळा आवा प्रयाणमाटे

धार्म- प्रयाणं तत्तद्विदोषीद—मनुजानीवहे कथं ॥ ९२ ॥ एवं ताभ्यां निषिद्धापि । तद्यन्यामिव वाहिनी
सार्थं ॥ रसेनाकुलिता स्वैरं । तौ विद्वप्य चचात्र सा ॥ ९३ ॥ वाक्यं हितमपि ब्रूया—न्न ह्यरोचकिनः
६२४ सुधीः ॥ श्रुत्यौदासीन्यमालंब्य । ताववीवक्षतां न तां ॥ ९४ ॥ गृहीतपुत्रद्वितया । सा यावन्निर्ययौ
पुरात् ॥ तावत्प्रचलितः सार्थो । द्वियैव ववले न सा ॥ ९५ ॥ धावमानापि सा नाप—त्तं सार्थं
मंथरा गतौ ॥ सार्थमप्राप्नुवत्येषा । ययावन्येन वर्त्मना ॥ ९६ ॥ धनदेवः समायासी—त्तस्मिन्नेव

अमो तने शीरीते अनुज्ञा आपी शकीये ? ॥ ९२ ॥ एवी रीते किनाराजवडे जेम नदी तेम ते-
जुए निषेध्या ठतां पण रसातुर थइथकी स्वेच्छाचारे तेजुनी आज्ञा लोपीने ते त्यांथी चालती
थइ. ॥ ९३ ॥ सुबुद्धि माणसे जेने न रुचे तेने हितवचन पण कहेवुं नहि, एम विचारीने ते-
जुए मौन धारण करीने तेणीने प्रत्युत्तर आप्यो नहि. ॥ ९४ ॥ पढी ते बन्ने पुत्रोने लेइने जे-
वामां नगरथी बहार नीकळी, तेवामां सथवारो तो चालतो थइ गयो हतो, अने ते पण लाजनी
मारी पाढी वळी नहि. ॥ ९५ ॥ पढी ते दोडतीयकी पण धीमी गतिने लीधे ते सार्थने मेलवी
शकी नहि, अने सार्थ न मलवाथी ते बीजे मार्गे निकळी गइ. ॥ ९६ ॥ हवे तेज दिवसे ध-

धम्म-

सार्थ

६२५

दिने गृहे ॥ अपश्यन् दयितां नेत्रो—त्सवां पप्रब्ध मातरं ॥ ९७ ॥ सावदत्पुत्र पुत्रान्यां । साकम-
द्यैव दैवतः ॥ वधूर्विधूतशिद्धा न—श्चालोक्तायिनीप्रति ॥ ९८ ॥ निंदन्नंतर्मनस्तस्या । अविमृ-
श्य विधेयतां ॥ कलत्रपुत्रस्नेहेन । सोऽपि तामनुजग्मिवान् ॥ ९९ ॥ कथं पथि प्रिये यासि । क-
थं वा स्थास्यतः सुतौ ॥ इति ध्यानजुषस्तस्य । नाध्वक्केशो मनोऽदुनोत् ॥ १०० ॥ ब्रमन्ननुक्रमं
तस्या । अशरण्यमरण्यगां ॥ खेद्यमानां तनूजान्या—मपश्यत्प्रेयसीं पुरः ॥ १ ॥ ततः प्रमुदितः स्वां-

नदेव पण घेर आव्यो, अने त्यां नेत्रोने आनंद आपनारी पोतानी स्त्रीने नहि जोवाथी तेणे
(पोतानी) माताने पूज्युं. ॥ ९७ ॥ तारे ते बोली के हे पुत्र! आजेज दैवयोगे अमारी शि-
खामण नहि मानीने ते बने पुत्रोने साथे लेहने उक्तायिनीतरफ गइ ठे. ॥ ९८ ॥ ते सांजळी
मनमां तेणीना अविचारी कार्यने निंदतोथको ते धनदेव पण स्त्री अने पुत्रना स्नेहने लीधे ते-
णीनी पाळल गयो. ॥ ९९ ॥ हे प्रिये! तुं मार्गमां शीरीते जइश? अथवा पुत्रोना शा हाल थ-
शे? एम विचारतांथकां मार्गना थाके तेना मनने दुखाव्युं नहि. ॥ १०० ॥ पढी तेणीने पग-
ले पगले चालता एवा तेणे आधारविना वनमां रहेली तथा बने पुत्रोवडे खेद पामती एवी पो-

धम्म-
सार्थ
६२६

ते । कांते रुष्टेव यासि किं ॥ इति जट्पन्ननटपेहः । प्रियया समगंस्त सः ॥ २ ॥ वद्धजां दृढमा-
लिङ्ग्य । सुतावंके निवेश्य च ॥ स साहसी सहानीतं । जोज्यं तेषां मुदे ददौ ॥ ३ ॥ नजः स्व-
जवनं मुक्त्वा । प्रतीच्या मिलितस्तदा ॥ गजस्तिः कलयन्नस्तं । तस्यापि तमसूचयत् ॥ ४ ॥ विहा-
य वर्त्म स जज—नेकांतं कांतया समं ॥ निशि शय्याकृते धूली—स्तूलीरिविवेद सः ॥ ५ ॥
तदा सा वसुदत्तापि । संगते हृदयंगमे ॥ मेने मनोविनोदाय । तद्वासजवनं वनं ॥ ६ ॥ तत्रस्थै-

तानीं स्त्रीने अगामीना जागमां दीठी. ॥ १ ॥ त्यारे मनमां खुशी यश्ने हे प्रिये! तुं रीसायेली-
नीपेठे केम चाली जाय ठे? एम बोलतोथको घणी इहानुवालो ते धनदेव तेणीने मय्यो. ॥
॥ २ ॥ पछी पोतानी ते स्त्रीने खूब आलिङ्गन देश्ने तथा बन्ने पुत्रोने खोळांमां बेसामीने ते
साहसीके तेज्जने खुशी करवामाटे साथे लावेहुं जोजन आयुं. ॥ ३ ॥ ते वखते सूर्य पण आ-
काशरूपी पोतानुं घर छोमीने पश्चिम दिशाने मळी अस्त पामतोथको ते धनदेवना अस्तने पण
सूचववा लाग्यो. ॥ ४ ॥ त्यारे ते मार्ग ठोमीने स्त्रीसाथे एकांते रह्योथको रात्रीए शय्यामाटे धू-
ळने पण गादळांसमान मानवा लाग्यो. ॥ ५ ॥ ते वसुदत्ता पण पोताना स्वामीनां मेलापथी ते

धम्मि- व कुरंगीव । सा सुखं सुषुवे सुतं ॥ सोऽप्यानीय लतागुट्मां—स्तस्या निर्वातमातनोत् ॥ ७ ॥ न-
सार्थं वप्रसवगंधोऽस्या । वनस्थं व्याघ्रमाह्वयत् ॥ स जन्मांतरवैरीव । कांतं प्रथममग्रहीत् ॥ ८ ॥ तां द-
६२७ शां प्रेयसो वीक्ष्य । वसुदत्तापि तापिनी ॥ मूर्ध्निमानंच पंचत्व—नाट्यप्रस्तावनामिव ॥ ९ ॥ स्त-
न्यं स्तनंधयो जात—मात्रो मात्रोक्षितः पुरः ॥ अविंदंश्च मृतः प्रात—मूर्ध्निभंगे रुरोद सा ॥ १० ॥
एकांते कांतं कांतारे । कांतां श्वापदसापदि ॥ विहाय हा कं लीनोऽसि । जट्प जट्प हृदीश्वर ॥

वनने पण मनने आनंद आपनारुं वासचुवन मानवा लागी. ॥ ६ ॥ पछी त्यांज हरिणीनीपेठे
तेणीए सुखेथी पुत्रने जन्म आप्यो, त्यारे धनदेवे पण वेलमीजुना गुह्याजु त्यां लावीने तेणी-
ने वायुना उपडवथी रहित करी. ॥ ७ ॥ एवामां तेणीना नवीन प्रसवना गंधे वनमां रहेला वा-
घने बोलाव्यो, तथा जन्मांतरना वैरीनीपेठे तेणे प्रथम तो तेना भर्तारनेज ग्रहण कर्यो. ॥ ८ ॥
पोताना स्वामीनी ते दशा जोडने खेद पामेली वसुदत्ता पण मृत्युरूपी नाटकनी प्रस्तावनासरखी
मूर्ध्नि पामी. ॥ ९ ॥ जन्मतांज माताए पासे गोमी दीधेलो ते धावणो बालक धावण नहि मळ-
वाथी मृत्यु पाम्यो, पछी प्रजाते ज्यारे तेनी मूर्ध्नि उतरी त्यारे ते रडवा लागी के, ॥ १० ॥ हे

धर्म-
सार्थ
६२७

॥ ११ ॥ तादृक्प्रेमगुणस्थेम । क्षेमंकर गणाकर ॥ अत्रह्नायोपमं दत्वा । दर्शनं यासि यामि किं
॥ १२ ॥ जानासि व्याघ्र रे पाव-परीक्षां वनवास्यपि ॥ मां मुक्त्वा निर्गुणां गौर-गुणं यत्प्रियमग्र-
हीः ॥ १३ ॥ रे जात सुविनीतेषु । त्वमेवैकशिरोमणिः ॥ यदशक्तोऽपि जनक-क्षुषं मार्गमशि-
श्रयः ॥ १४ ॥ धिग्मामात्मरुचिध्वस्त-गुरुशिखासुखासिकां ॥ विषवल्लीमिव प्रेय-स्तनयद्वयकारिणीं

कांत ! जंगली पशुजंती आपदावाळा आ वनमां मने एकली ठोमीने अरे ! तुं क्यां चाव्यो ग-
यो ! हे हृदीश्वर ! तुं बोल बोल ? ॥ ११ ॥ अरे ! एवा प्रेमरूपी गुणमां निश्चल थयेला हे क्षेम-
कर ! हे गुणाकर ! वादळनी आयासरखुं दर्शन देश्ने तुं केम चाव्यो जाय बे ? ॥ १२ ॥ अरे वा-
घ ! तुं जंगली ठतां पण पावनी परीक्षा जाणे बे, केमके तें मने निर्गुणीने ठोडीने मारा गुण-
वान प्रियतमने ग्रहण कर्यो. ॥ १३ ॥ अरे पुत्र ! विनीतोमां पण तुंज एक शिरोमणि ठो, केमके
अशक्त ठतां पण तें पोताना पितानो मार्ग ग्रहण कर्यो. ॥ १४ ॥ अरे ! फक्त स्वेच्छाचारथी सा-
सुससरानी शिखामणरूपी मिठाश्ने तजनारी तथा विषवल्लीनीपेठे पतिपुत्रनो द्वय करनारी एवी
मने धिक्कार बे ! ॥ १५ ॥ एवी रीते शोकथी व्याकुल थयेली ते वसुदत्ता बन्ने पुत्रोने लेश्ने चा-

धम्म
सार्थ
६२ए

॥ १५ ॥ इति शोकाकुला पुत्र-द्वयमादाय साचलत् ॥ सरितं च पुरोऽद्राक्षी-दात्तमूर्तिमिवापदां ॥
॥ १६ ॥ तदाकस्माद् घने वृष्टे । जनकात्प्राप्य पर्वतात् ॥ कमलौघं महेलेव । यानृत्यद्वहरीवृजैः ॥
॥ १७ ॥ अस्याः पिता स्थिरः शैलः । प्रियो रत्नाकरो महान् ॥ तथापि चपला वक्रा । किं ही ना-
हमिवासकौ ॥ १८ ॥ ध्यात्वेति सरितस्तीरे ॥ बालमेकं मुमोच सा ॥ द्वितीयं पाणिनादाय । स्व-
यमंतर्विवेश च ॥ १९ ॥ अस्वलचरणस्तस्या । अंतर्नदीशिलातले ॥ तद् दृष्ट्वा तीरगो बालो ।

ली, एवामां आगळ मूर्तिवंत आपदासरखी एक नदीने तेणीए जोइ. ॥ १६ ॥ ते वखते पितापा-
सेथी धननो समुह मेलवीने जेम स्त्री तेम अकस्मात वरसाद थवाथी पर्वतमांथी जलनो समुह
मेलवीने ते नदी मोजांजरूपी हाथोथी नाचवा लागी. ॥ १७ ॥ आनो पिता स्थिर एवो पर्वत
ठे, तथा महान रत्नाकर जर्तार ठे, तोपण अरेरे! आ नदी मारीपेठे शुं चपल अने वक्र नथी?
॥ १८ ॥ एम विचारीने तेणीए एक बालकने नदीकिनारे मुक्यो, अने बीजाने हाथमां लेइने
पोते नदीमां प्रवेश कर्यो. ॥ १९ ॥ एवामां नदीमां रहेला पत्थरपरथी तेणीनो पग लपसी गयो,
ते जोइने किनारापर रहेलो बालक नदीना जलमां रुबी गयो. ॥ २० ॥ जलप्रवाहना धसाराने

धम्म-
सार्ध
६३०

निममज्ज सरिज्जले ॥ २० ॥ श्रोतःसंपातकातर्यात् । पाणिस्थोऽपि सुतश्च्युतः ॥ तस्या मिथ्यात्वमू-
ढाना—मिव धर्मो जिनोदितः ॥ २१ ॥ वराकी सा नदीपूरे । स्वमंगं धर्तुमक्षमा ॥ वहमाना त-
टस्थस्य । शाखायामलगत्तरोः ॥ २२ ॥ सा क्षणाद्वलितश्वासा । ब्रमद्भिस्तत्र तस्कैरैः ॥ बध्वाबला
बलासिंह—गुहां पट्टीमनीयत ॥ २३ ॥ स्तेनैः शुश्रूषिताभ्यंगा—दिग्भिः संप्राप्तपाट्वा ॥ समये प्रा-
भृतीचक्रे । चौरचक्रेश्वरस्य सा ॥ २४ ॥ तेनापि लोचनानंदि—रूपा प्रेमातिशालिना ॥ अवरोध-

लीधे थयेला गजराट्ठी मिथ्यात्वथी मूढ बनेला माणसोना हाथमांथी जेम जैनधर्म तेम तेणी-
ना हाथमां रहेलो बालक पण नदीमां पमी गयो. ॥ २१ ॥ हवे ते बिचारी रांकमी नदीना पूरमां
पोतानुं शरीर धारण न करी शकवाथी तणातीथकी किनारापर रहेलां एक वृद्धनी डाळीने वळगी
पडी. ॥ २२ ॥ थोडी मुदते जेट्यामां तेणीनो श्वास बढ्यो तेट्यामां त्यां जमता चोरो ते अब-
लाने बलात्कारे बांधीने सिंहगुहा नामनी पोतानी पट्टीमां लेइ गया. ॥ २३ ॥ त्यां चोरोए ते-
णीना शरीरपर तैलमर्दनआदिक करवाथी ज्यारे हुशियारीमां आवी त्यारे अवसर जोड्ने तेजए
पोताना स्वामीने भेट करी. ॥ २४ ॥ आंखोने आनंदित करनारा रूपवाळी एवी तेणीने ते अ-

धम्मि
सार्थ
६३१

पुरंध्रीणां । धौरेयी सा व्यधीयत ॥ १५ ॥ तमद्दमाः परिजवं । सोढुमूढाः पुरंध्रयः ॥ तस्याश्चिद्रा-
ण्यनिद्राद्बु—लोचना आबुल्लोकिरे ॥ १६ ॥ वसुदत्ता सुतं सूता । समये स्वात्मसन्निजे ॥ पुत्रा
मातृसमाः प्रायः । पुत्र्यः पितृसमाः पुनः ॥ १७ ॥ तदांतःपुत्रिकाः सर्वा । रोषदष्टोष्टपद्धवाः ॥ सं-
वृथ स्वामिनं गूढ-रोषैर्वाक्यैर्व्यजिज्ञपन् ॥ १८ ॥ विरक्तो यद्यपि स्वामी । वचोऽस्माकं न मन्यते
॥ जिह्वा कंठ्यते वक्तुं । तथापि स्नेहतो हितं ॥ १९ ॥ इयं परनरासक्ता । नवीना वनिता तव

तिप्रेमी चोरनायके पोताना अंतःपुरनी स्त्रीजंमां पट्टाणी करी. ॥ १५ ॥ त्यारे ते पराजव सहन
न करी शकवाथी तेनी परणेली स्त्रीजं आंखो फाडीने तेणीना छिडो जोंवा लागी. ॥ १६ ॥ प-
ढी समय आव्ये ते वसुदत्ताए पोतासरखा एक पुत्रने जन्म आप्यो, केमके प्रायें करीने पुत्रो मा-
तासरखा तथा पुत्रीजं पितासरखी थाय ठे. ॥ १७ ॥ त्यारे सघली अंतःपुरनी स्त्रीजं रोषथी होठ
करन्तीथकी एकठी थइने गुप्तरोंषवाळां वचनोथी पोताना स्वामीने कहेवा लागी के, ॥ १८ ॥
जो के विरक्त थयेला स्वामी अमारुं वचन माने नहि तो पण स्नेहनेलीधे अमारी जीज हित
कहेवाने तट्पी रही ठे. ॥ १९ ॥ आ तमारी नवीन स्त्री परपुरुषमां आसक्त थयेली ठे, जो एम

धम्म-
सार्थ
६३२

॥ सुतं त्वद्विपरीतास्यं । सुषुवे कथमन्यथा ॥ ३० ॥ बहुप्रिया चे या नारी । यो भृत्यो बहुनायकः
॥ बहूच्छिष्टं च यद्वैश्यं । तद्बुधः पस्विर्जयेत् ॥ ३१ ॥ ततः स तुब्धधीर्मिद्विः । खड्गे स्वमुखमैदत ॥
राहुश्यामं बिमालाङ्गं । लम्बोष्ठं नतनाशिकं ॥ ३२ ॥ जातस्यापि ततस्तस्या—पश्यदास्यमसौ रसी ॥
शृङ्गौरं सरोजाङ्गं । विंवाकारोष्ठमुन्नसं ॥ ३३ ॥ पश्यन्नास्यविपर्यास—मसूनां नाशिनासिना ॥ बु-
लाव कदलीकाण्ड—लावं शावं स निःकृपः ॥ ३४ ॥ स्तेनैस्तदा तदादेशाद्—दूरं नीत्वोरुरज्जुजिः

न होत तो तमारथी विपरीत मुखवाळा पुत्रने ते केम जन्म आपे? ॥ ३० ॥ जे स्त्री घणा ज
तांखाळी होय, जे नोकर घणा शेठोवाळो होय, तथा घणानुनी एठी जे जिद्दा होय तेनो मा-
ह्या माणसे त्याग करवो जोश्ये. ॥ ३१ ॥ त्यारे ते तुब्ध बुद्धिवाळा जिद्धे खड्गमां पोतानुं राहुसर-
खुं श्याम, बिलामाजेवी आंखोवाळुं, लांबा होठवाळुं तथा नमेल्ला नाकवाळुं मुख जोयुं. ॥ ३२ ॥
पठी तेणे उत्सुक थड्ने ते बालकनुं चंद्रसरखुं उज्ज्वल, कमलसरखी आंखोवाळुं, पाकां टीमोरां-
सरखा होठवाळुं तथा लुंचा नाकवाळुं मुख पण जोयुं. ॥ ३३ ॥ एवी रीते मुखनुं विपरीतपणुं जो-
श्ने ते निर्दय जिद्धे केळना रोपानीपेठे प्राणनाशक तलवारथी ते बालकने कापी नाख्यो. ॥

धम्मि- ॥ अबंधि कंटकाकीर्णे । वसुदत्तापि पादपे ॥ ३५ ॥ तत्र बद्धा निरुद्धाशा । पाशाश्लिष्टेव पक्षिणी
सार्थ ॥ दिशो दशापि पश्यन्ती । दुःखितेति व्यसादयत् ॥ ३६ ॥ अहो गुरुवचोदोष—कुपितेनेव वे-
६३३ धसा ॥ नरकः प्राघुणीचक्रे । मानवेऽपि ज्ञवे मम ॥ ३७ ॥ मार्गत्रंशे मृतौ पत्यु-र्वियोगे तनुज-
न्मनां ॥ सस्त्रिणावे दृढं बंधे । जीविताद्येन नाच्यवं ॥ ३८ ॥ युग्मं ॥ कं यजे कं ज्ञजे कं वा ।
ज्ञाष्ये विजने वने ॥ एवं सा दधती खेदं । तत्रैव सुचिरं स्थिता ॥ ३९ ॥

॥ ३४ ॥ पढी तेज वखते तेना हुकमथी चोरोए वसुदत्ताने पण दूर लेइ जइने मजबूत दोरमां-
थी कांटावाळा वृद्धपर बांधी दीधी. ॥ ३५ ॥ त्यां बंधायाबाद निराश थइने पाशमां पडेली पक्षि-
णीनीपेठे दशे दिशानुंतरफ जोतीथकी दुःखित थइने संताप करवा लागी के, ॥ ३६ ॥ अरे!
सासुससराना वचननुं उद्धंघन करवाथी जाणे मारीपर गुस्से थयेला विधाताए आ मनुष्यभवमां
पण मने नरकातिथि करी ठे. ॥ ३७ ॥ केमके मार्गमां चली पम्वाथी, स्वामीना मृत्युयी, पुत्रो-
ना वियोगथी, नदीना पूरथी तथा मजबूत बंधनथी पण मारो जीव गयो नहि. ॥ ३८ ॥ हवे हुं
आ निर्जन वनमां कोने पूजुं? कोने ज्ञजुं? अथवा कोने कहुं? एवी रीते खेद करतीथकी ते

धर्म
सार्थ
६३४

अन्यदोऽङ्गायिनीयायी । नुन्नस्तत्सुकृतैस्त्रि ॥ कोऽपि मध्यंदिने सार्थ—स्तस्थौ तत्रैव कानने
॥ ४० ॥ नरैर्निराशया व्रान्तै—र्बद्धा सादर्शि पादपे ॥ अमोचि च दयासारै—र्बधनाद्वांधवैस्त्रि ॥
॥ ४१ ॥ आनीय सार्थवाहस्य । तदानीं तैः समर्पिता ॥ तेन पृष्टा निजं वृत्त—मन्यधत्त च सा-
दितः ॥ ४२ ॥ गंगावीचीवरे दत्त्वा । चीवरे बहुमानतः ॥ सोऽमनोजवशः प्राह । तां मनोजवतः
सुवाक् ॥ ४३ ॥ दधासि पुत्रि किं खेदं । नेदं किं ते कुटुंबकं ॥ मध्यस्थामुष्य सार्थस्य । सुख-

त्यांज घणा कालसुधी रही. ॥ ३९ ॥

एक दिवसे उज्जायिनीतरफ जनारो कोशक सार्थ तेणीना पुण्योथी जाणे प्रेरायो होय नहि
तेम मध्याह्नकाळे तेज वनमां आवीने ठेयों. ॥ ४० ॥ त्यां जलनी आशाथी जमता लोकोए ते-
णीने वृद्धपर बांधेली दीठी, त्यारे तेज ए बंधुजनीपेठे दया लावीने तेणीने बंधनरहित करी. ॥
॥ ४१ ॥ पढी तेज वखते तेज ए लावीने तेणीने सार्थवाहने सोंपी, अने तेणे पूढवाथी तेणी-
ए मूळथी पोतानुं वृत्तांत कही संजलाव्युं. ॥ ४२ ॥ त्यारे तेणे बहु आदरसत्कारपूर्वक तेणीने गं-
गाना मोजांसरखा मनोहर वस्त्र आप्यां, तथा पढी कामदेवने वश थयाविना तेणे मनना आवे-

धम्मि- मुज्झयिनीं ब्रज ॥ ४४ ॥ कृतसातेन सा तेन । प्रीणितेति मृदूक्तिभिः ॥ चचाल निर्विचालस्य ।
सार्थं दुःखपूरस्य पारगा ॥ ४५ ॥ सह तेनैव सार्थेन । प्रस्थितोरुपरिहृदा ॥ जीवंतस्वामिनं नंतुं । सुव्र-
६३५ रि च शुश्रुवे ॥ ४७ ॥ घनव्यसनकद्धोला—ज्जराजन्मजलाकुलात् ॥ आतंकपंकसंकीर्णा—द्रवां-
चोर्धेर्विजाय सा ॥ ४८ ॥ तं तरीतुं तरीतुंग-स्थिति जग्राह साग्रहा ॥ सार्थनाथमनुज्ञाप्य । व्रतं

शथी तेणीने मिष्टवचनोथी कहुं के, ॥ ४३ ॥ हे पुत्रि! तूं शामाटे खेद करे बे? आ शुं तारुं
कुटुंब नथी? आ सार्थनी अंदर रहीने तूं मुखेथी उज्झयिनी जा? ॥ ४४ ॥ एवी रीते शां-
त करनारा ते सार्थवाहे कोमळ वचनोवडे खुश करवाथी ते निरंतर पमतां दुःखोनो पार पामीने
चालवा लागी. ॥ ४५ ॥ हवे तेज सार्थनीसाथे मनोहर पस्विस्वाळी सुव्रता नामनी साध्वी जी-
वंतस्वामीने वांदवामाटे चालती हती. ॥ ४६ ॥ आनंदथी सुंदर थयेली एवी ते वसुदत्ताए ते सा-
ध्वीने जोशने वंदन कर्युं, अने तेणीना मुखथी सुखकारी धर्म सांगव्यो. ॥ ४७ ॥ त्यारे घणां दुः-
स्वरूपी मोजांजवाळा, जराजन्मरूपी जलथी आकुल थयेला, तथा नयरूपी कादवथी जरेला एवा

धर्म- सा सुव्रतांतिके ॥ ४९ ॥ ससंवेगा रसं वेगात् । पिबंती समयोदधेः ॥ पुरीमवपुरीहा सा । क्रमा-
 सार्थ- दुर्जायिनीं ययौ ॥ ५० ॥ तत्र पित्रोर्मिलित्वा सा । निजं वृत्तं निवेद्य च ॥ तयोरप्यन्नवत्तत्वा—
 ६३६ वबोधस्य निबंधनं ॥ ५१ ॥ निशम्य वसुदत्ताया—श्चरितमिति चितकृत् ॥ गुरुणां मंजुला वाचः ।
 कः सुधीरवधीरयेत् ॥ ५२ ॥ आस्तां स्त्रियो न मन्यंते । ये ऋषा अपि सद्यः ॥ ते परैः परिच-
 यंते । राजारिदमनो यथा ॥ ५३ ॥ नगरी सारसाहित्य—विद्येवास्ति तमालिनी ॥ वर्ण्यवर्णक्रमा-

संसारसमुद्रादपि ते मखा लागी. ॥ ४८ ॥ ते संसारसागरने तखामाटे तेणीए ते सार्थपतिनी रजा
 लेइने आग्रहसहित होमीसरखी जुंची स्थितिवाहुं चास्त्रि ते सुव्रतासाध्वीपासे ग्रहण कर्युं. ॥ ४९ ॥
 पढी वैराग्यवाळी तथा सिद्धांतसमुद्रनो रस पीतीथकी शरीरनी पण ममता छोडीने ते अनुक्रमे ज-
 दुर्जायिनी नगरीमां गइ. ॥ ५० ॥ त्यां पोताना मातपिताने मळीने तथा तेजने पोतानुं वृत्तांत क-
 हीने तेजने पण तत्त्वज्ञानना कारणरूप ते थइ पमी. ॥ ५१ ॥ एवी रीतनुं वसुदत्तानुं आश्चर्य-
 कारी चरित सांजलीने कयो सुबुद्धि माणस मातापितादिक वडिलनी हितकारी वाणीनुं जलंधन
 करे? ॥ ५२ ॥ स्त्रीज तो एकबाजु रही, परंतु जे राजाज पण हितवचन मानता नथी, तेज प-

धर्म
सार्थ
६३७

स्तोक—श्लोकसद्वृत्तमालिनी ॥ ५४ ॥ मराल इव सत्पद्—स्तत्रास्तिदमनो नृपः ॥ पत्नी प्रियम-
ती तस्य । पद्मिनीव गुणालया ॥ ५५ ॥ श्रेष्ठी धनपतिस्तत्र । बालमित्रं महीपतेः ॥ हरन्यायगु-
णोन्नोन्नं । श्रियश्चापव्यदूषणं ॥ ५६ ॥ सूत्रधारोऽभवत्तत्र । दग्धो धनदाग्निधः ॥ यः स्वाख्यां वेद-
नार्थेन । दारूपेणाकृतार्थयत् ॥ ५७ ॥ समये तनये जाते । स च तस्य प्रियापि च ॥ अमृतां प-

ण अस्तिदमन राजानीपेठे अन्योथी पराजव पामे ठे. ॥ ५३ ॥ उंच वर्णना लोकोना क्रमवाळी
(मनोहर अक्षरोना क्रमवाळी) घणी कीर्तिवाळा सदाचारी लोकोथी शोजिती (घणा श्लोको त-
था मनोहर काव्योथी (जपकावाळी) साहित्यविद्यासरखी तमालिनी नामनी नगरी ठे. ॥ ५४ ॥
त्यां उत्तम पदवाळो (पांखोवाळो) हंससरखो अस्तिदमन नामे राजा हतो, अने तेने कमलिनी-
सरखी गुणोना (तंतुजना) स्थानवाळी प्रियमती नामे राणी हती. ॥ ५५ ॥ त्यां पोताना न्या-
यगुणथी लक्ष्मीना चपलपणारूप जयंकर दूषणने हरनारो अने ते राजानो बालमित्र धनपति ना-
मे शेठ वसतो हतो. ॥ ५६ ॥ वळी ते नगरमां एक धनद नामे दग्धि सुतार रहेतो हतो, के
जेणे वेदनना अर्थवाळा दाधातुना रूपवडे पोतानुं नाम कृतार्थ कर्युं हतुं. ॥ ५७ ॥ पढी जे स-

धम्म-
सार्थ
६३७

रलोकस्य । पांथौ दारिद्र्यदोषतः ॥ ५७ ॥ वर्धमानो विधात्रेव । तनयस्तस्य केवलं ॥ तुषांश्चखाद
शालीनां । लीनो धनपतेर्गृहे ॥ ५८ ॥ असौ भृशं बुसग्राम—लालसत्वान्महाजनैः ॥ अपब्रंश-
गिरा चक्रे । कोक्कास इति नामजाक ॥ ६० ॥ पुत्रोऽन्यदा धनपते—नाम्ना धनवसुः श्रिये ॥ यि-
यासुर्यवनं द्वीपं । नवं पोतमसङ्गयत ॥ ६१ ॥ पाण्यौघैः पुण्यनैपुण्यः । स तं पोतमबीजस्त ॥ ला-
जदैः संयमी चेतो । मूलोत्तरगुणैस्त्रि ॥ ६२ ॥ चेष्टा श्वांजसां पत्युः । पोतक्रीमनपंडिताः ॥ सर्वे

मये ते सुतारने एक पुत्र थयो त्यारे ते सुतार अने तेनी स्त्री बने गरीबाश्नेलीघे मृत्यु पाम्या.
॥ ५७ ॥ केवल विधाताथीज पोषातो एवो तेनो ते पुत्र धनपति शेठने घेर रहीने मांगरना फो-
तरां खातो हतो. ॥ ५८ ॥ एवी रीते घणा फोतरां खावानो लालचु होवाथी महाजनोए अपब्रंश
जाषामां तेनुं कोक्कास नाम पाडयुं. ॥ ६० ॥ हवे ते धनपतिशेठना धनवसु नामना पुत्रे एक दि-
वसे धन कमावामाटे यवनद्वीपे जवाने नवुं बहाण तैयार कर्युं. ॥ ६१ ॥ पढी साधु लाज देना
रा मूलोत्तर गुणोथी जेम पोतानुं मन जरे, तेम करीयाणानुं समूहथी ते पुण्यशालीए ते व-
हाण ज्युं. ॥ ६२ ॥ समुद्रना नोकरसरखा बहाण चलाववामां चतुर एवा सर्वे खलासीनुंने तेणे

धम्मि- निर्वेशदानेन । तेनातोष्यंत नाविकाः ॥ ६३ ॥ आपृच्छ्य शकुनोत्साह—प्रेरितः पितरौ त्वरी ॥
सार्थं आरुरोह स बोहिष्ठं । विमानमिव खेचरः ॥ ६४ ॥ ययाचे स पितुः पार्श्वे । कोकासं नक्तिनासुरं
६३ए देहशुश्रूषकेऽमुष्मिन् । जायेऽहं सुखजागिति ॥ ६५ ॥ तीर्णोऽब्धिं हनुमान यस्य । वायोः पो-
तः स्वयं सुखं ॥ साहाय्यात्तस्य पोतोऽयं । प्राप पारं किमद्भुतं ॥ ६६ ॥ संप्राप्ते यवनद्वीपे । वार्धौ
मुक्त्वा स बाहनं ॥ मिलितेलापतिश्चक्रे । व्यवसायमुपायवित् ॥ ६७ ॥ कर्मव्यग्रोऽपि कोकासो—

धनदान आपीने खुशी कर्या. ॥ ६३ ॥ पछी ते पोताना मातपितानी रजा लेइने शकुनना उ-
त्साहथी प्रेरायोथको विद्याधर जेम विमानपर तेम ते उतावलथी बहाणपर चड्यो. ॥ ६४ ॥ मा-
रा शरीरनी चाकरी करनार जो आ होय तो मने ठीक पडशे, एम कहने तेणे ते नक्तिवान
कोकासने पोताना पितापासे मागणी करी साथे लीधो. ॥ ६५ ॥ जे वायुनी मददथी वायुनो पु-
त्र हनुमान पोते सुखेथी समुद्र तरी गयो हतो, तेनी मददथी आ बहाण पण किनारे पहोंच्युं
तेमां शुं आश्चर्य ठे? ॥ ६६ ॥ पछी ते धनवसु यवनद्वीपमां जइ समुद्रमां बहाण ठोडी राजाने
मली युक्तिपूर्वक व्यापार करवा लाग्यो. ॥ ६७ ॥ कार्यमां व्यग्र उतां पण ज्यारे ते कोकासने फु-

धर्म-
सार्थ
६४०

ज्वकाशं लज्जते यदा ॥ कुलकस्य तदा तद्वणः । प्रयाति निजये स्वयं ॥ ६७ ॥ स तु तदा क्रमा-
याते । मर्मज्ञो वास्तुकर्मणि ॥ पाठयत्यशठः पुत्रान् । ते तु सर्वे प्रमादिनः ॥ ६८ ॥ न हि स्व-
गृहविद्यायां । शिष्याः प्रायेण सादराः ॥ सुरूपायामपि स्वीय—कामिन्यां कामुका इव ॥ ७० ॥
कलौघे सोऽनियुक्तोऽनृत । कोकासस्तैरनाहते ॥ जक्ते पिंमोलभोक्तेव । त्यक्ते नृपतिनंदनैः ॥ ७१ ॥
तस्याजियोगमालोक्य । कुलकः पुलकं वहन् ॥ तमेवावीक्षणं स्व—परव्यक्तिर्गुणार्थिनां ॥ ७२ ॥

रसद मलती त्यारे ते पोते कुलक नामना सुतारने घेर जतो. ॥ ६७ ॥ ते हुशियार सुतार वंश-
परंपराथी चाली आवती पोतानी वास्तुविद्यामां प्रवीण होवाथी पोताना पुत्रोने ते विद्या जणाव-
तो हतो, परंतु तेज सघला आळसु हता. ॥ ६८ ॥ केमके मनोहर रूपवाळी एवी पण पोतानी
स्त्रीमां जेम कामी तेम प्रायें करीने शिष्यो पोताना घरनी विद्यामां आदरवाळा होता नथी. ॥ ७० ॥
पछी राजपुत्रोए ठोमी दीघेलां भोजनमां जेम वध्युं घट्युं खानारो तेम तेजए उपेक्षेखी कलान-
ना समुहमां ते कोकास आदरवाळो थयो. ॥ ७१ ॥ तेनो लज्जम जोशने ते कुलक सुतार रोमां-
चित थयोथको तेनेज जणाववा लाग्यो, केमके गुणवान माणसोने स्वपरनो तफावत होतो न-

का.
का.
का.
का.

धम्मि-
सार्थ
६४१

सोऽपि स्वल्पदिनैः शिल्प—कल्पमस्वल्पमगृहीत ॥ बुद्धिनिष्ठस्य किं वेला—प्रयासः प्राशने लगे-
त ॥ ७३ ॥ लक्ष्मीं च वास्तुविद्यां च । प्राप्य यानेन तेन तौ ॥ धनश्च सूत्रधारश्च । पुनः स्वस्था-
नमीयतुः ॥ ७४ ॥ आजीवनाय नृपस्य । विज्ञानज्ञापनाय च ॥ काष्ठतद्वणा सुकोष्ठेन । कपोता-
स्तेन तेनिरे ॥ ७५ ॥ ते जीवंत इवोड्डीनाः । सत्वरं गगनाध्वना ॥ दुर्भिक्षस्य शिरःशूलं । कुशू-
लं नृपतेर्ययुः ॥ ७६ ॥

ततः शालिकणवातं । निरातंकाः कपोतकाः ॥ उद्धृत्य वार्धकेः पार्श्व—मीयुर्वैवधिका इव ॥

थी. ॥ ७२ ॥ ते कोकासे पण समस्त शिल्पशास्त्र थोडा दिवसोमांज शीखी लीडुं, केमके भु-
ख्या माणसने चोजन करवामां शुं वखत के प्रयास लागे ठे? ॥ ७३ ॥ पढी ते धनवसु लक्ष्मीने
तथा ते कोकास सुतार वास्तुविद्या मेलवीने ते बहाणपर बेशी फरीने पोताना नगरमां आव्या.
॥ ७४ ॥ पोतानी आजीविकामाटे तथा राजाने पोतानी कला देखाम्बामाटे ते सुतारे उत्तम
काष्ठनां होलां बनाव्यां. ॥ ७५ ॥ ते होलां जाणे जीवतां होय नहि तेम तुरत आकाशमार्गे ज-
मीने दुकाळना मस्तकमां शूलसरखा राजाना अनाजना कोठारमां गया. ॥ ७६ ॥

धम्म
सार्थ
६४२

॥ ७७ ॥ तेनानायासलब्धेन । शालिना रसशालिना ॥ सद्वृत्तिं कल्पयामास । परकार्येष्वनादरी
॥ ७८ ॥ द्वियमाणे सदा शालौ । कोशे च कृशतां गते ॥ अदृष्टचारसंचारं । कोशाध्यक्षा नृपं
जगुः ॥ ७९ ॥ मुमोच नृपतिस्तत्र । ततश्चन्नतरांश्चरान् ॥ तेऽपि काष्ठकपोतानां । वृत्तं नृपमजि-
ज्ञपन् ॥ ८० ॥ वैज्ञानिकशिरोरत्न—मयं कृतचमत्कृतिः ॥ अहो आहूयतामाशु । तानेवं नृभृदा-
दिशत् ॥ ८१ ॥ ते कपोतानुसारेण । चरंतश्चतुराश्रयाः ॥ प्राहुः कोकासमोकःस्थं । नृपस्त्वामाह-

त्यांथी ते होलां निर्भयपणे चावलनो समुह लेहने मजुरोनीपेठे ते सुतारनी पासे आव्या.
॥ ७७ ॥ एवी रीते विना प्रयासे मलता रसयुक्त चावलवडे करीने ते कोकास परनी नोकरीमां
अनादरवाळो थड्ने पोतानी आजीविका चलाववा लाग्यो. ॥ ७८ ॥ एवी रीते हमेशां चावल
चोरावाथी ते कोठार ज्यारे जुंठो थड् गयो, अने त्यां कोहनी जाव आव जोवामां न आवी, त्या-
रे कोठारीए ते बाबत राजाने जाहेर करी. ॥ ७९ ॥ त्यारे राजाए त्यां पोतानां गुप्त माणसो रा-
ख्यां, तथा तेजुंए पण राजाने ते काष्ठनां होलांजुंनुं वृत्तांत जणाव्युं. ॥ ८० ॥ अहो! आश्चर्य
करनारा तथा कलावंतोमां मुकुट सरखा ते माणसने जलदी बोलावी लावो, एम राजाए तेजुंने

धम्मि- येदिति ॥ ८२ ॥ ततः प्रमुदितः कामं । कामधेनुं कलावतां ॥ जगाम नृपतेर्धाम । स्थपतिस्तैः
साधि- पुरस्कृतैः ॥ ८३ ॥ साधिताशेषकाष्ठौघा । दधाना वास्तवीं श्रियं ॥ नृप स्थपतिविद्येव । जीयाद्राज्य
६४३ स्थितिस्तव ॥ ८४ ॥ वास्तुविद्यानवद्यत्वं—सूचनैर्वचनैरिति ॥ प्रीणितः पृथिवीप्राणो । वर्धकिनाथ
सोऽवदत् ॥ ८५ ॥ त्वं दृष्टश्रुतविज्ञानि—सीमासीमामतः शृणु ॥ गिरं बुध विधेह्येवं । यंत्रं गगन-

हुकम कर्यो. ॥ ८१ ॥ त्यारे ते चतुर गुप्तपुरुषो ते होलांजने अनुसारे जइने घरमां रहेला को-
कासने कहेवा लाग्या के तने राजा बोलावे ठे. ॥ ८२ ॥ त्यारे ते सुतार अत्यंत खुशी थइने
तेजने अगाडी करी पोते कलावंतोने कामधेनुसरखा राजमंदिरमां गयो. ॥ ८३ ॥ हे राजन् ! जी-
तेल ठे सर्व दिशांजनों समुह जेणे (साधेल ठे सर्व काष्ठोनो समुह जेणे) सत्य लक्ष्मीने (वा-
स्तुविद्यानी शोभाने) धारण करनारी एवी सुतारनी विद्यासरखी तमारी राज्यस्थिति जय पावो ?
॥ ८४ ॥ एवी रीते वास्तुविद्याना अस्खलितपणाने सूचवनारां वचनोथी कोकासे खुशी करेलो
राजा बोव्यो के, ॥ ८५ ॥ तुं जोयेलां अने सांजलेलां विज्ञानवाळांजनी अवधिसरखो ठो, माटे
हे चतुर ! तुं मारुं वचन सांजल ? एवी रीतनुं आकाशमां चालनारुं एक यंत्र तुं बनाव ? ॥ ८६ ॥

धम्म-
सार्थ
६४४

गामिनं ॥ ८६ ॥ एवं सस्नेहमाज्ञाप्य । विवृण्व्य वसनादिना ॥ दत्तातिमानसंमानं । नृपतिर्विससर्ज
तं ॥ ८७ ॥ सोऽविमानविमानश्री—मानापहरणक्षमं ॥ यंत्रं जनद्वयारोह—योग्यं मंक्षु विनिर्ममे
॥ ८८ ॥ दिवसे श्रेयसि द्वापः । समं तेन कलावता ॥ तं दारुयंतमारुह्य । खेचरैः सख्यमन्व नृत
॥ ८९ ॥ यद्दूरं यद्दुःखारोहं । यद्दुर्गं यच्च दुस्तरं ॥ यानेनानेन तत्सर्वं । तस्य केलिगृहं कृतं ॥
॥ ९० ॥ कदापि पुलिने नद्या । गिरेः शृंगे कदावन ॥ कदाचित्काननक्रोडे । स चिक्रीड कुतू-

एवी रीते तेने स्नेहपूर्वक बोलावीने तथा वस्त्रादिकथी शणगारीने राजाए अति आदरसत्कार-
पूर्वक तेने विसर्जन कर्यो. ॥ ८७ ॥ हवे ते कोकासे अनुपम विमाननी शोभाना मानने हरवा-
ने समर्थ तथा बे माणसोने बेशवालायक तुरत एक यंत्र बनाव्युं. ॥ ८८ ॥ पत्नी शुभ दिवसे
राजा ते कलावाननी साथे ते काष्ठयंत्रपर चढीने खेचरोसाथेनी मित्राइनो अनुभव लेवा लाग्यो.
॥ ८९ ॥ जे कोइ स्थान दूर, दुःखे चढी शकाय तेवुं, दुर्गम तथा दुःखे तरी शकाय तेवुं हतुं,
ते सघळां स्थानो आ विमाने तेने क्रीमागृहसखां करी दीधां ॥ ९० ॥ अने तेथी कोइ वखते
नदीना पटमां, कोइ वखते पर्वतना शिखरपर तथा कोइ वखते वनना मध्य जागमां ते कुतूहली

धम्मि-
सार्थ
६४५

हली ॥ ९१ ॥ कामचारं तयोर्विद्वय । प्राह प्रीतिमती प्रियं ॥ अपराधं मया किं ते । यद्वच्ये देश-
दर्शनात् ॥ ९२ ॥ स्वमेव धिन्वसि दूरी-कृत्य स्निग्धमिमं जनं ॥ विश्वं जरेरपि स्वामिन् । दृष्टिः कु-
क्षिञ्जरिस्तव ॥ ९३ ॥ त्वयि तादर्यं श्वादत्र — देशदर्शिनि जर्त्तरि ॥ न नृप कूपमंभूक — त्वापवा-
दो गतो मम ॥ ९४ ॥ तन्मे पूरयतादेक — यानावस्थानदोहदं ॥ मोहदं वचनं तस्या । श्दं त-
द्वणो जगौ नृपः ॥ ९५ ॥ स जगावुजयोरेव । यंतोऽयं देव वाहकः ॥ सीदत्यधिकसंपर्के — णाति-

राजा क्रीमा करवा लाग्यो. ॥ ९१ ॥ एवी रीते तेनं बन्नेने श्वामुजब फरता जोशने प्रीतिमती
राणीए पोताना स्वामीने कहुं के, हे स्वामी! में आपनो शुं अपराध कयोंठे? के मने आप दे-
शो देखामता नथी. ॥ ९२ ॥ हे स्वामी! आ खेही जनने दूर करीने आप पोतेज जे मोज मा-
णो ठो, तेथी एम जणाय ठे के आप जगतनुं पोषण करनारा ठतां पण आपनी दृष्टि तो पेटज-
रीज ठे. ॥ ९३ ॥ वली हे राजन्! गरुमनीपेठे सर्व देशोने जोनारा एवा आप मारा स्वामी ठ-
तां मारो कुवाना देमकापणानो अपवाद गयो नहि. ॥ ९४ ॥ माटे एक वाहनमां बेशवानी मा-
री मनकामना आप पूरी करो? हवे एवी रीतनुं मोह उपजावनाहं तेणीनुं वचन राजाए कोका-

धाम्न-
सार्थ
६४६

नारेण गौखि ॥ ९६ ॥ एवं नृपो निषिद्धोऽपि । याने पत्नीं न्यवीविशत् ॥ बलिनोऽप्यबलावाचा
। बध्यंते ही भवस्थितिः ॥ ९७ ॥ अहो स्वहृदतामंद—तापकर्त्री नृणां जवेत् ॥ जटपन्निति समं
राज्ञा । तव तद्वाप्युपाविशत् ॥ ९८ ॥ यावद्दूरं ययौ यानं । तावद्दृश्चिरार्दिताः ॥ तव दुर्वायुह-
र्त्रीणि-स्तंत्रीणिः सह कीलिकाः ॥ ९९ ॥ विशीर्णाशेषसंधानो । दधानो जिह्मतां गतौ ॥ क्षणा-

सने कहुं ॥ ९९ ॥ त्तारे कोकास बोव्यो के हे देव! आ यंत्र फक्त बे मनुष्योनोज बोजो लं-
चकी शके तेवुं ठे, परंतु जो तेथी वधारे माणस तेमां बेशे तो अति नारथी बलदनीपेठे ते क-
दाच त्रुटी पडे ॥ ९६ ॥ एवी रीते निषेध कर्या छतां पण राजाए पोतानी ते स्त्रीने ते वाहनमां
बेसाडी, बलवानो पण स्त्रीना वचनथी बंधाए जाय ठे, अरेरे! संसारनी स्थिति केवी ठे! ॥ ९७ ॥
अहो! स्वहृदीपणुं माणसोने अत्यंत खेद करनारुं थाय ठे, एम बोलतोथको ते कोकास पण ते
वाहनमां बेठो ॥ ९८ ॥ पछी जेवामां ते वाहन दूर गयुं तेवामां घणा नारथी दुर्वायुने हरनारी
तंत्रीनसाथे जोडेली खीलीलुं नीकळी पमी, ॥ ९९ ॥ अने तेथी तेना सघला सांधालुं विखरा-
ए जवाथी अने गति अटकी पडवाथी ते यंत्र बुढा बलदनीपेठे एकदम जमीनपर पटकी पडयुं.

धम्मि
सार्थ
६४९

तद्गोणितले यंतो । जरद्वव श्वापतत ॥ ३००० ॥ निःश्रि विप्रतिचारेण । रेणुनेवावगुंठितं ॥ दध-
दास्यं धराजानि—स्तद्वराजा न्यगद्यत ॥ १ ॥ राजन्नलं विषादेन । विषादेनः सुदारुणं ॥ कृति-
नो हितकार्युक्त-समुद्धंघनजं विदुः ॥ २ ॥ अयं ते विद्विषां देश—स्तन्नमिह तिष्ठतात् ॥ तद्गो-
पकरणं किंचि—न्नगराद्यावदानये ॥ ३ ॥ प्रविवेश सदेशस्थं । स तोसल्लिपुरं ततः ॥ आपृच्छ्या-
पृच्छ्य कस्यापि । तद्वणो मंदिरमीयिवान् ॥ ४ ॥ ययाचे स्थनिर्माणा—कुलं वासीं स तद्वकं ॥ वा-

॥ ३००० ॥ एवी रीते जलटी रीते चालवाथी जाणे धूळथी आढादित थयुं होय नहि तेम नि-
स्तेज मुखने धारण करनारा ते राजाने कोकासे कह्युं के, ॥ १ ॥ हे राजन् ! हवे खेद करवाथी
सर्गु, केमके हितकारीना वचनना जल्लंघनथी उत्पन्न थयेलां पापने विद्वानोए विषथी पण जयं-
कर कहेल्लुं ठे, ॥ २ ॥ हवे आ तारा शत्रुज्जनो देश ठे, माटे अहीं तारे गुप्तपणे रहेवुं, के जेट
लामां हुं नगरमांथी कश्क सुतारनुं हथियार लावुं, ॥ ३ ॥ पढी ते कोकास नजीक रहेलां तोस-
ल्लिपुर नगरमां गयो, तथा पूढतो पूढतो कोश्क सुतारने घेर प्होंच्यो, ॥ ४ ॥ त्यां तेणे स्थ ब-
नाववामां पडेल्ला ते सुतारपासे वांसलो माग्यो, अने ते वांसलानी मागणीज ते कोकासनुं सु-

धम्म-
सार्थ
६४८

सीयांचैव तस्यावृत । सूत्रधारत्वसूचिका ॥ ५ ॥ सोऽन्यधात काकजंघस्य । रथोऽयं पृथिवीपतेः ॥
निर्विलिंबं मया कार्य—स्तद्वासीं कथमर्पये ॥ ६ ॥ कोकासः प्राह तन्मुंच । तद्दणीं येन तद्दणं ॥
दर्शयामि स्थं सिद्धं । कार्यं ज्ञाग्यवतामिव ॥ ७ ॥ तदा तदर्पितां वासी—मादाय स कलानिधिः ॥
स्थे मुहूर्त्तमात्रेण । चक्रद्वयमयोजयत् ॥ ८ ॥ हस्तलाघवमन्यस्य । नेदृशं भुवि संजवि ॥ जज्ञा-
वित्यनुमानेन । तं कोकासं स सूत्रभृत ॥ ९ ॥ अन्यां वासीं तवासीन—स्यात्रानेष्येऽहमित्यसौ ॥

तारपणुं सूचवनारी थइ. ॥ ५ ॥ हवे ते सुतार बोद्यों के आ काकजंघ राजानो रथ ठे, अने ते
मारे तुस्त पूरो करवो ठे, माटे हुं तने वांसलो शीरीते आपी शकुं? ॥ ६ ॥ त्तारे कोकास बो-
द्यों के जो एम ठे तो तुं वांसलो ठोमी दे, के जेथी हुं तने ज्ञाग्यवानोना कार्यनीपेठे दणवा-
रमां आ रथ बनावी आपुं. ॥ ७ ॥ त्तारे तेणे आपेलो वांसलो लेइने ते कलानिधान कोकासे
बे घडीमांज रथनी अंदर बने चक्रो जोमी दीधां ॥ ८ ॥ आवी हाथचालाकी बीजा कोइनी पण
आ पृथ्वीमां संजवती नथी, एवी रीतना अनुमानथी ते सुतारे तेने कोकासतरीके जाणी लीधो.
॥ ९ ॥ तुं अहीं बेठो ठे एट्टलामां हुं तने बीजो वांसलो लावी आपुं बुं, एम कही तेने ठीने

धम्मि-

सार्धं

६४९

तं विप्रतार्यं नृजतुः । कोकासागमनं जगौ ॥ १० ॥ अदीधरधराधीश-स्तं निजैः सुजट्वजैः ॥ नृ-
णां पुण्यक्षये ख्याति—रेव बंधनिबंधनं ॥ ११ ॥ ज्ञापयित्वा तमप्रादीत । सकोप इव कोःपतिः ॥
अरे वद वद कास्ति । स शत्रुदमनो नृपः ॥ १२ ॥ यत्र त्वं ननु तत्रैव । स शत्रुदमनो नृवेत् ॥
विरहो युवयोर्वायु-बह्वयोरिव न संजवी ॥ १३ ॥ कांदिशीकतया तेन । स्वामिस्थानं न्यवेद्यत ॥
जयामितापिते चित्ते । न तिष्ठेज्जुह्यपारदः ॥ १४ ॥ सप्रियः स नृपोऽनेनो—दग्रसेनेन जग्रसे ॥

तेणे राजाने कोकासनं आगमनं सूचय्युं ॥ १० ॥ त्यारे राजाए पोताना सुजटना समुहथी तेने
पकमी मगाव्यो, केमके पुण्योनो क्षय थवाथी माणसोनी प्रशंसाज बंधना कारणरूप थइ पडे ठे.
॥ ११ ॥ पढी राजाए गुस्से थयेल्लानीपेठे तेने डरावीने पूखुं के, थरे! तुं बोल बोल के ते अ-
रिदमन राजा क्यां ठे? ॥ १२ ॥ ज्यां तुं त्यांज खरेखर ते अरिदमन होवो जोश्ये, केमके वायु
अने अग्निनीपेठे तमारा बन्नेनो विरह संजवी शकतो नथी. ॥ १३ ॥ त्यारे ते कोकासे पण ज-
यथी गजराइने राजानुं ठेकाणुं कही दीधुं, केमके जयरूपी अग्निथी तपेलां मनमां गुप्तवातरूपी
पारो ठेरी शकतो नथी. ॥ १४ ॥ पढी चैतन्यवाळा प्राणीने जेम मोहनीय कर्म, तेम बळवान सै-

धार्त्र- सचेतन इव प्राणी । मोहनीयेन कर्मणा ॥ १५ ॥ क्रीमाशुकमिवाबध्य । रिपुं स्वाजिरपंजरे ॥ त-
 सार्थ- स्य प्रियां प्रीतिमती—मवरोधे रुरोध सः ॥ १६ ॥ पार्थिवः प्रार्थयामास । कोक्कासं स्वकलामिमां
 ६५० ॥ अशेषशेषसद्विद्यान् । कुमारान् मम शिष्य ॥ १७ ॥ तद्गुरुमथाचख्यौ । कलापीयं कला नृप
 ॥ न नृपतिस्तुवां ज्ञाति । श्मश्रुश्रीखि योषितां ॥ १८ ॥ एवं वदन्नपि नृपा—ग्रहतो महितोद्यमः
 ॥ सकष्टं काष्टकर्मासौ । कुमारानध्यजीगपत् ॥ १९ ॥ क्रीडया निर्मितौ तेन । चारु दारुमयौ ह-

न्यवडे करिने ते राजाए स्त्रीसहित ते अरिदिमन राजाने पकसी लीधो. ॥ १५ ॥ पढी तेणे ते
 अरिदिमनने क्रीमा कखाना पोपठनीपेठे पोताना आंगणामां रहेला पांजरामां पूरीने तेनी स्त्री प्रि-
 यमतीने पोताना जनानखानामां मोकली दीधी. ॥ १६ ॥ पढी राजाए कोक्कासने विनंति करी के
 बाकीनी सघळी सद्विद्यावाळा आ मारा कुमारोने तुं तारी कला शिखाव? ॥ १७ ॥ त्यारे कोक्कास
 बोड्यो के, हे राजन्! आ कला पण जो के कला ठे, तोपण स्त्रीजने जेम दाढीमुळ तेम राजपु-
 त्रोने आ कळा शोन्नशे नहि. ॥ १८ ॥ एम कह्या छतां पण राजाना आग्रहथी ते उद्यमपूर्वक
 केटलीक मुश्केलीए कुमारोने सुतारकाम शिखववा लाग्यो. ॥ १९ ॥ पढी तेणे विनोदमाटे का-

धर्मि- यौ ॥ अयाचिषातां दोषीन्दु—पुत्रावारोदुमन्यदा ॥ २० ॥ तद्वाचचक्षे धत्तश्चे-द्वत्सौ मत्सौहृदं ह-
 साये दि ॥ मा याचिष्ठां तदार्वता—वेतौ प्रेतौकसोऽध्वगौ ॥ २१ ॥ एवं निवार्य कार्येण । केनापि व्या-
 ६५१ पृतोऽन्नवत् ॥ यदा तद्वा तदा तादर्या—विमौ तावध्यरोहतां ॥ २२ ॥ तावर्वतौ प्रकुर्वतौ । वैपुत्ये
 निर्मदं नम्रः ॥ लुङ्गिनौ मैत्रीलाप्नेच्छू । श्वादित्यस्य वाजिनां ॥ २३ ॥ क्षाण्तांतरेऽथ तच्छुद्धिं । प्र-
 कुर्वति गुरौ जगुः ॥ कुमारा इतरे दारु—वाहवाहनतां तयोः ॥ २४ ॥ स दध्यावहृदा कीदृ—

ष्टना बे मनोहर घोमा बनाव्या, एक दिवसे ते बन्ने घोमा बे राजपुत्रोए चडवामाटे तेनीपासे मा-
 ग्या. ॥ २० ॥ त्यारे कोकासे तेज्जने कह्युं के हे वत्स ! जो तमो हृदयमां मारी मित्राश्च धारण क-
 रता हो तो आकाशमां गमन करनारा आ बन्ने घोडालुनी तमो मागणी न करो. ॥ २१ ॥ एवी
 रीते तेज्जने निवारीने ज्यारे कोकास कश्क कामे लाग्यो त्यारे ते बन्ने राजकुमारो ते बन्ने घो-
 डापर चढी बेठा. ॥ २२ ॥ त्यारे ते बन्ने घोमा विस्तारमां आकाशने पण मदरहित करताथका
 सूर्यना घोडालुनी मित्राश्च मेलववाने जाणे श्रुता होय नहि तेम लज्या. ॥ २३ ॥ पढी थोडी
 वारे कोकास ज्यारे ते घोमालुनी तपास करवा लाग्यो त्यारे बीजा कुमारोए ते बन्ने कुमारोनुं

वार्ता-
सार्थ
६५२

ग्यारेने बालचापलं ॥ कुमाराभ्यामजानद्भ्यां । वाजिवारणकीलिकां ॥ १५ ॥ इयता वियता यां-
तौ । कालेन स्वयमेव तौ ॥ बालौ नविष्यतो हंत ॥ क्षुत्तृपीमार्दितौ मृतौ ॥ १६ ॥ पृष्ठतः सुत-
योः शुद्धिं । राज्ञो दास्ये किमुत्तरं ॥ उपतस्थावनर्थोऽयं । मम प्राणवधावधिः ॥ १७ ॥ जनान-
नादुदंतेऽस्मिन् । ज्ञाते मुक्तकृपो नृपः ॥ कोकासमादिशद्वध्यं । का मैत्री नृजुजा सह ॥ १८ ॥ द-
धानाङ्गुरुवात्सव्यं । राजपुत्रात्कुतोऽपि सः ॥ ज्ञाविनं स्ववधं ज्ञात्वा । चक्रयंत्रं वितेनिवान् ॥ १९ ॥

ते काष्ठमय घोडापर चढवुं जणाव्युं ॥ १४ ॥ त्यारे तेणे विचार्युं के अरेरे! ते घोडालुने पा-
छ वाळ्वानी खिली नहि जाणता एवा ते कुमारोए आ केवुं बालचापल कर्युं!! ॥ १५ ॥ अरे-
रे! हवे ते बालको आकाशमां चालताथका अमुक वखते भुखतरसथी दुःखी थझने पोतानीमे-
ळेज मृत्यु पामशे. ॥ १६ ॥ हवे राजा ज्यारे मने आ पुत्रोमाटे पूढशे त्यारे हुं शुं उत्तर आ-
पीश? आ तो मारा प्राणोनो नाश थवाजेवो अनर्थ आवी पड्यो. ॥ १७ ॥ पढी लोकोना मुख-
थी ज्यारे आ वृत्तांत जाणुं त्यारे राजाए निर्दय थझने कोकासने मारी नाखवानो हुकम कर्यो,
राजासाथेनी मित्राइ शा कामनी ठे? ॥ १८ ॥ गुरुपर प्रेम धरनारा कोइक राजपुत्रपासेथी पोता-

धम्मि- कुमारानादिशत्सर्वा—नेष चक्तिन्नरान्वितान् ॥ आरोहत क्षणं चक्र —मिदं वक्तेराशयाः ॥ ३० ॥
 सार्थं शंखध्वनौ श्रुतेऽस्येमां । भिंदीध्वं मध्यकीलिकां ॥ भविष्यथ ततो देवा । इव व्योमविहारिणः ॥
 ६५३ ॥ ३१ ॥ एवमस्त्विति तैरुक्ते । स निन्ये राजपूरुषैः ॥ वध्यद्यूमीं गिरेर्दंतं । पोतः कुपवनैस्त्रि ॥
 ॥ ३२ ॥ वध्यमानः स तैर्मुक्त—शंकः शंखमपूरयत् ॥ तद्ध्वनेऽनु ते जघ्नुः । कुमारश्चक्रकीलि-
 कां ॥ ३३ ॥ ततो वारिरुहाकारे । चक्रे संकोचमंचति ॥ राजपुत्रा स्तंतोऽपि । व्यलीयंत यथात्मयः

नो धनारो वध जाणीने तेणे एक चक्रयंत बनाव्युं. ॥ ३० ॥ पढी तेणे ते सघळा चक्तिवंत कु-
 मारोने कह्युं के हे शुभ आशयवाळा कुमारो ! तमो थोडीवारसुधी आ चक्रपर चढो ? ॥ ३० ॥
 पढी ज्यारे तमो शंखनो अवाज सांजलो त्यारे तमारे आ चक्रनी वचली खिली जांगवी, के जे-
 थ्री तमो देवोनीपेठे आकाशगामी थशो. ॥ ३१ ॥ ठीक ठे एम जेवामां तेनुं कहे ठे, तेवामां
 कुवायु जेम वहाणने पर्वतना खराबापर लेश जाय ठे तेम राजाना माणसो ते कोकासने वधद्यू-
 मीमां लेश गया. ॥ ३२ ॥ पढी ज्यारे तेनुं तेनो वध करवा लाग्या त्यारे तेणे निःशंक थड्ने
 शंख वगाड्यो, ते शंखध्वनि सांजलतांज ते कुमारोए ते चक्रनी खिली जांगी नाखी. ॥ ३३ ॥ ते-

धम्म-
सार्थ
६५४

॥ ३४ ॥ कोक्कासे निहते ज्ञात्वा । कुमारमरणं नृपः ॥ साधयन्निधनं शोका—द्वैरिदृपमुदह्वित
॥ ३५ ॥ यथारिदमनो राजा । यथा वा तौ नृपांगजौ ॥ विनन्दयसि तथा स्वैरा—चारात्त्वमपि नं-
दिनि ॥ ३६ ॥

कलाकौशलसौजाग्य—रूपश्रीशूरतादियुक्त ॥ वद त्वं कोविदे तत्किं । न्यूनो येनैष ध-
म्मिलः ॥ ३७ ॥ एतावद्गुणसंपूर्णः । सारदेहो द्विधापि हि ॥ यद्यसावपि ते नेष्ट—स्तदिष्टः को

ज वसते ते कमलाकार चक्र संकोचाद् गयुं, अने तेथी जमराजनीपेठे बूमो पाडता ते सधला
कुमारो मरण पाव्या. ॥ ३४ ॥ हवे कोक्कासने मार्याबाद कुमारोनुं पण मृत्यु थयेदुं जाणीने ते
राजाए शोकथी आपघात करतांथकां ते शत्रु एवा अरिदमन राजाने पण मारी नाख्यो. ॥ ३५ ॥
माटे हे पुत्री! जेम अरिदमन राजा अथवा जेम ते बने राजपुत्रो तेम तुं पण स्वेहाचारथी ना-
श पामीश. ॥ ३६ ॥

वळी आ धम्मिल कलाकौशल्य, सौजाग्य, रूप, लक्ष्मी तथा शौर्यआदिक गुणोवाळो हे, तो
हे चतुर पुत्री! तुं कहे के आ धम्मिलमां हवे शुं न्यूनपणुं रहेदुं हे? ॥ ३७ ॥ आठला गुणोथी

धम्मि- ज्ञविष्यति ॥ ३७ ॥ अयं विज्ञाय तेऽवज्ञां । यद्यन्यां परिणेष्यति ॥ तदापि त्वदहंकार—हुंकार-
 सार्थं स्यास्ति का गतिः ॥ ३८ ॥ न निर्वहत्यहंकारः । पुरुषैः सह योषितां ॥ सव्यः करः सन्नृषोऽपि ।
 ६५५ मलस्यैवापनुत्तये ॥ ४० ॥ इति तद्वचनैर्वैद्यौ—षधैरिव हृदि स्थितैः ॥ जीर्णज्वर इव क्षीण—स्त-
 स्या रोषोगशोषकः ॥ ४१ ॥ जगौ चैवं मया मात—न जातु त्वं विलङ्घ्यसे ॥ प्रमाणयिष्यते सर्वं
 । त्वत्संमतमतः परं ॥ ४२ ॥ इति तद्वाक्यसिक्तस्य । धम्मिल्लस्यार्धवृद्धया ॥ पराभवन्नवस्ताप—व्या-

जरेलो अने बने प्रकारे सारजुत शरीरवालो आ धम्मिल्ल पण जो तने प्रिय नथी लागतो, तो प-
 ढी तने बीजो कोण प्रिय थशे? ॥ ३७ ॥ हवे आ तारी अवज्ञा जाणीने कदाच बीजी स्त्री पर-
 णशे, तो पढी तारा अहंकाररूपी हुंकारानी शुं गति थशे? ॥ ३८ ॥ पुरुषोसाथे स्त्रीजुनो अहं-
 कार नभी शक्तो नथी, केमके आनृषणोवालो पण डाबो हाथ फक्त विष्टानेज साफ करवामाटे
 उपयोगी थाय ठे. ॥ ४० ॥ एवी रीते वैद्यना औषधसरखां तेणीनां वचनो कमलाना हृदयमां दा-
 खल थवाथी जीर्णज्वरनीपेठे अंगने शोषनारो तेणीनो रोष क्षीण थयो. ॥ ४१ ॥ अने तेथी ते
 बोली के हे माता! में कोइ पण वखते तारुं वचन उल्लंघ्युं नथी, माटे हवेथी हुं तारी सर्वसंम-

धम्म- पः प्राप क्वयं क्वाणात् ॥ ४३ ॥ शांतं तस्य मनोदुःखं । शांता निःश्वासवायवः ॥ शांतं निद्रादृशो-
सार्धं वैरं । ततः शांता सुखं निशा ॥ ४४ ॥ प्रातर्जातोदयस्यांशो—गर्जस्तज्जिरनीयत ॥ धम्मिलस्या-
६५६ स्यकालिम्भा । समं संतमसं शमं ॥ ४५ ॥ ततो गंगातरंगात्ते । वसानो वाससी रसी ॥ स्वट्पहैम-
विच्छेषोऽङ्ग-वर्णहनुतिजयादिव ॥ ४६ ॥ मूर्त्तेर्नेव प्रमोदेन । चंदनेनांचितोऽञ्जितः ॥ पुष्पस्रग्भिः प्रि-

तिने प्रमाणरूप गणीश. ॥ ४७ ॥ हवे ते अर्धजरती विमलाए तेणीना ते वचनथी सींचेला ध-
म्मिलनो पराजवथी उत्पन्न थयेलो खेदनो विस्तार क्वाणवारमां क्वय पाम्यो. ॥ ४८ ॥ तेना मननुं
दुःख शांत थयुं, तेना निसासाना वायुज्जं शांत थया, निद्रा अने आंखोवचेनुं वैर शांत थयुं, अ-
ने तेथी सुखेसमाधे शांतिपूर्वक तेनी रात्री निर्गमन थइ. ॥ ४९ ॥ पढी प्रज्ञाते उदय पामेला
सूर्यना किरणोवडे करीने धम्मिलनीं जंखवाणापणानी साथे अंधकार पण नष्ट थयो. ॥ ५० ॥
हवे धम्मिले उत्सुक थइने गंगाना मौजांसरखां वस्त्रो पहेर्या, तथा शरीरना रंगना विनाशना ज-
यथी जाणे होय नहि तेम तेणे स्वर्णना थोमां आच्छादणो पहेर्या. ॥ ५१ ॥ तथा मूर्तिवंत हर्षव-
डे करीने होय नहि तेम चोतरफ चंदनवडे लिप्त थयेलो, तथा पोतानी प्रियाना प्रेमरूपी पाशो-

धम्मि-
साथी
६५७

याप्रेम—पाशैरिव परिस्कृतः ॥ ४८ ॥ कमलाविमलालीढ—मारुह्य स्थमश्लथं ॥ जगामाराममात-
न्वन । स लोकनयनोत्सवं ॥ ४९ ॥ तदा तदाययुः खंड—मखंमद्युतिमंमलाः ॥ कुमाराः सस्त्रि-
योऽन्येऽपि । सरतिस्मरविभ्रमाः ॥ ५० ॥ सह भृत्यगणैः स्वैर—मैरावत इव द्विपैः ॥ अलंचक्रे वनं
केलि—जाजनं राजनंदनः ॥ ५१ ॥ समं मित्रैः कुमारेण । पुष्पावधयनादिकाः ॥ नरेणारेनिरे त-
त् । का न काननकेलयः ॥ ५२ ॥ तद्भृत्यैर्मंडपस्तत्रा—सूत्रि ब्रह्मांजित्वरः ॥ नैकचंद्रोदया य-

वडे करीने होय नहि तेम पुष्पमालाजुंथी विवृषित थयेलो, ॥ ४८ ॥ एवो ते धम्मिल्ल कमला
अने विमलाथी युक्त थयेला वेगवाळा स्थपर बेशीने लोकोनी आंखोने आनंद उपजावतोथको
बगीचामां गयो. ॥ ४९ ॥ ते वखते अविडिन्न कांतिमंमलवाळा तथा रतिसहित कामदेवनो ब्रम
उपजावनारा बीजा कुमारो पण पोतपोतानी स्त्रीजंसहित ते बगीचामां आव्या. ॥ ५० ॥ पढी
बीजा हाथीजं सहित जेम ऐरावत तेम नोकरोना समुहसहित ते राजकुमार पण पोतानी मेळेज
ते क्रीमा करवालायक वनमां आव्यो. ॥ ५१ ॥ त्यां ते राजकुमारे पोताना मित्रोसहित आनंद-
थी पुष्पो वीणवां आदिक कइ कइ वनक्रीडा न करी? ॥ ५२ ॥ वळी त्यां तेना नोकरोए ब्रह्मां-

धम्म-
सार्थ
६५०

स्मिन् । व्यक्तमौक्तिकतारकाः ॥ ५३ ॥ अशनावसरे श्रान्तान् । सखीन् मंमपमीयुषः ॥ अबू भुजत्स
वृजानि—निजाञ्ज जनितगौरवः ॥ ५४ ॥ ते स्वादुजांजि भुंजाना । नाना भैक्ष्याणि मेनिरे ॥
बुधान् मुधा सुधास्वाद-सादरानपरापि ॥ ५५ ॥ मुग्धया स्निग्धया सार्धं । विदग्धं प्रियया सह
॥ धम्मिलं प्रेक्ष्य मूर्छानं । धुन्वन् दध्यौ धरेशनृः ॥ ५६ ॥ वधूवैधुर्यमस्यापि । यदगद्यत कद्वदैः
॥ तज्ज्ञाने सुजनस्यापि । खलाः स्खलितकांक्षिणः ॥ ५७ ॥ अनयोस्तादृशः प्रेम-बंधः श्लिष्टो वि

डने पण जीतनारो एक मंडप बनाव्यो, के जेमां मोतीनुरूपी तारानुवाळा अनेक चंडवा शोचता
हता. ॥ ५३ ॥ हवे थाकेला ते पोताना मित्रो जोजनसमये ज्यारे ते मंमपमां आव्या त्यारे ते
राजकुमारे आदरमानपूर्वक तेनुं जमाड्या. ॥ ५४ ॥ तेनुं त्यां नानाप्रकारनां स्वादिष्ट जोजन
जमताथका अमृतना स्वादमां आदरवाळा बीजा देवोने पण तुहू मानवा लाग्या. ॥ ५५ ॥ मुग्ध
तथा स्नेहवाळी स्त्रीनी साथे रहेला ते चतुर धम्मिलने जोशने ते राजपुत्र मस्तक धुणावतोथको
विचारवा लाग्यो के, ॥ ५६ ॥ चुगलखोरोए आ धम्मिलनी स्त्रीनुं पण जे विधुरपणुं मने जणा-
व्युं बे, तेथी हुं धारुं तुं के दुर्जनो सज्जनोनुं पण बुरुं करवानी इहावाळा होय बे. ॥ ५७ ॥ व्या-

धम्मि
सार्थ
६९९

लोक्यते ॥ स्वरव्यंजनयोः संधौ । यादृग्लाक्षणिकैः कृतः ॥ ५८ ॥ जोजनादनु सर्वेऽपि । स्वां स्वां
पत्नीमनर्त्तयन् ॥ बेमामिवाब्धिकल्लोलाः । पट्टध्वनिधारिणः ॥ ५९ ॥ कमलां नर्त्तयामास । धम्मि-
लोऽपि सुधीरधीः ॥ मृदंगध्वनिना गर्जन । पर्यन्य श्व केकिनीं ॥ ६० ॥ मृदंगरंगदं प्रेक्ष्य । प्रेयां-
समनुरागिणी ॥ जविष्यत्वमतीतानां । दिनानां कमलैहत ॥ ६१ ॥ स्वहृंदतालतामूलं । प्रतिकूलं
गुरुष्वपि ॥ पौनःपौन्येन निंदन्ती । सा स्वमेवमर्चितयत् ॥ ६२ ॥ वर्णोज्ज्वलगुणस्वर्ण—पूर्णेऽमु-

करणीज्ज ए स्वर अने व्यंजननी संधीमां जेवुं जोडाण कय्हुं होय तेवो आ बने वच्चेनो प्रेमबंध जो-
मायेलो देखाय ठे. ॥ ५८ ॥ हवे जोजनबाद समुद्रनां मोजांजु जेम होडीने तेम तेजु सघला
मृदंग बजावताथका पोतपोतानी स्त्रीने नचाववा लाग्या. ॥ ५९ ॥ पछी मेघ जेम मयूरीने तेम
मृदंगना अवाजथी गर्जना करता ते बुद्धिवान धम्मिले पण कमलाने नचावी. ॥ ६० ॥ ते वखते
मृदंगनो ताल देता एवा पोताना प्रियतमने जोइने अनुरागवाळी थयेली कमला गयेला दिव-
सोनो जविष्यकाळ इत्थवा लागी. ॥ ६१ ॥ स्वहृंदीपणारूपी लताना मूलसरखा तथा वढीलोप्रते
पण प्रतिकूल एवा पोताना आत्माने फरीफरीने निंदती एवी ते कमला विचारवा लागी के, ॥

धम्म-
सार्ध
६६०

ष्मिन् निधाविव ॥ हीनजाग्या व्यवहार्षि । हा श्मशानघटीधिया ॥ ६३ ॥ रक्षिताशेषविपदं । दत्त-
निकंपसंपदं ॥ अमुं कट्पडुमट्पडु—तुव्यमहमलंजयं ॥ ६४ ॥ किं आंता किमु दिङ्मूढा । किं
सोन्मादा किमुन्मदा ॥ अय्वं यददामत्र । चिंतास्ते दृषद्दृशं ॥ ६५ ॥ सरघावन्ममानेका-क्रोश-
दंशतैरपि ॥ महाह्रस्वि नाकुन्यत् । सोऽयं जातु मनागपि ॥ ६६ ॥ तृणदेऽपि पयोदाज्ञि-स्ति-

॥ ६२ ॥ वखाणवालायक उज्ज्वल गुणोरूपी स्वर्णथी चरेला निधानसरखा आ धम्मिल्लप्रते पण
में अभागणीए अरेरे! श्मशाननी हांडलीनी बुद्धिपूर्वक व्यवहार कर्यो ॥ ६३ ॥ सर्व आपदान-
थी रक्षण करनार तथा निश्चल संपदा आपनारा एवा आ कट्पवृद्धने में तुड वृद्धनी बरोबर ग-
एयो ॥ ६४ ॥ शुं हुं त्रमित थइ हती? के दिङ्मूढ बनी हती? के उन्मादी थइ हती? के मदो-
न्मत्त थइ हती? के आ चिंतामणि स्तनमां पण में पडरनी दृष्टि धारण करी! ॥ ६५ ॥ मधमाख-
नी माफक मारां अनेक आक्रोशोरूपी सेंकमोगमे दंशोथी पण महान वृद्धनीपेठे आ धम्मिल्ल
जरा पण दोन पाभ्यो नथी ॥ ६६ ॥ घास देनारप्रते पण दूध आपनारी तिर्यचीसाथे पण मा-
री तुलना थइ शके तेम नथी, परंतु दूध देनारने पण जेर देनारी नागणीसाथे मारी तुलना क-

धम्मि-
सार्थ
६६१

रश्मीज्जिर्न मे तुला ॥ विषदाज्जिः पयोदेऽपि । रुजंगीज्जिस्तु सोचिता ॥ ६७ ॥ सा ध्यायंतीति स-
प्राणा । दृग्बाणान् विससर्ज तान् ॥ उपर्युपरि विद्धो यै—धैर्यप्राणान् मुमोच सः ॥ ६८ ॥ समग्रे
सुहृदां वर्गे । स्वं स्वं मंदिरमीयुषि ॥ धम्मिलोऽपि निजं धाम । समं ताज्यामनूषयत् ॥ ६९ ॥ प्र-
दीपसाक्षिकं सायं । कमलां परिणीय च ॥ ज्ञेजे विलासजवनं । नवसंगमरंगवान् ॥ ७० ॥ पूर्वं
हृदा ततो वाचा । कायेनापि ततस्तयोः ॥ तदानीमंतरं लग्नं । प्रकृतिप्राणिनोऽस्मि ॥ ७१ ॥ अन्यो-

स्वी उचित ठे. ॥ ६७ ॥ एम विचारतीथकी ते प्रेमाळ कमला एवां तो कटाक्षरूपी बाणो फेंकवा
लागी के जेथी उपराउपर वींधायेलो ते धम्मिल पोताना धैर्यरूपी प्राणोने ठोडवा लाग्यो. ॥
॥ ६८ ॥ पढी सघळो मित्रवर्ग ज्यारे पोतपोताने घेर गयो, त्यारे धम्मिल पण ते बन्नेसहित पो-
ताने घेर गयो. ॥ ६९ ॥ संध्याकाळे दीपकनी साक्षीए कमलाने परणीने ते नवा संगमना रंग-
वाळो धम्मिल विलासभुवनमां गयो. ॥ ७० ॥ ते वखते त्यां प्रथम हृदयथी पढी वचनथी तथा
पढी कायाथी तेज बन्नेनो प्रकृति अने प्राणीसरखो संगम थयो. ॥ ७१ ॥ परस्पर आलिंगन कर-
वाथी हृदयमांथी सर्व दुःखो नाश पामवाथी तेजने चार पहोरनी रात्रि पण एक पहोरजेवडी ला-

धम्म-
सार्थ
६६२

अन्याश्लेषहृद्वेखात्—वासिताशेषदुःखयोः ॥ ससाद्यामस्य जामित्वं । चतुर्यामापि यामिनी ॥ ७२ ॥
मूर्त्यैव विव्रतोर्भेदं । हृदा त्वेकत्वशालिनोः ॥ जग्मुः कतिचिदज्ञातो—दयास्ता दिवसास्तयोः ॥
॥ ७३ ॥ सोऽन्यदा प्रेमकलहे । कलहेमहविं प्रियां ॥ जगौ वसंततिलके । मा ऋस्त्वमतिकोपना
॥ ७४ ॥ वसंततिलकानाम् । ऋस्मिन्युरमन्यत ॥ साकस्मादपि तद्विदुः—ज्ञोलसंघट्टदुस्सहं ॥
॥ ७५ ॥ भर्तृरागः क्रुधोद्भूत—देहलोहित्यदंभतः ॥ बहिर्वासमदात्तस्या । निर्गहंश्चित्तपत्तनात् ॥

गी. ॥ ७२ ॥ फक्त शरीरथीज जेदवाळा, परंतु हृदयथी एकरूप थयेला एवा तेज बन्नेना उदया-
स्तना ज्ञानविनानाज केटलाक दिवसो पसार थया. ॥ ७३ ॥ हवे एक वखते प्रेमकलहने प्रसंगे
मनोहर स्वर्णसरखी कांतिवाळी ते कमलाप्रते तेणे कहुं के, अरे वसंततिलका ! तुं अति कोपा-
यमान न था ? ॥ ७४ ॥ एवी रीते (धम्मिलना मुखथी निकळेला) वसंततिलकाना नामने अ-
त्यंत गुस्से थयेली ते कमला विजळीनो गोळो पडवासखुं दुस्सह मानवा लागी. ॥ ७५ ॥ क्रो-
धथी उत्पन्न थयेली शरीरनी लालाशना मिषथी भर्तारपरना रागे तेणीना चित्तरूपी नगरमांथी
निकळीने बहार पमाव नाख्यो. ॥ ७६ ॥ पळी हृदयमांथी हारने तोडतीथकी तथा हाथरूपी पल्ल-

धम्मि- ॥ ७६ ॥ त्रोटयंती हृदो हारं । धुन्वती पाणिपद्मं ॥ किरती रोषहंकारान् । सोपालंजत धम्मिल्लं ॥
 सार्थ ॥ ७७ ॥ चिरं स्वचित्तममौ या । त्वया धूर्त निधीयता ॥ तदाविःकरणे तेऽद्य । रसना पिशुनाय-
 ६६३ ॥ ७८ ॥ यन्मया रमसे धूर्त । व्यवहारः स केवलं ॥ तत्त्वतो वसति स्वांते । वसंततिलका तव
 ॥ ७९ ॥ ज्ञातोऽसि हृदि तामेव । न्यस्य मां रमयन्नसि ॥ तदेवं ज्ञापसे यस्मा —दुःखारो जक्तसं-
 निजः ॥ ८० ॥ वृथैव नार्यो निंद्यते । ग्रंथकारैः पुरातनैः ॥ निंदार्हास्तु नरा एव । येषु युष्माद-

वोने कंपावतीयकी अने क्रोधथी हुंकारा करतीयकी ते धम्मिल्लने उपको देवा लागी के, ॥ ७७ ॥
 अरे! धूर्त! पोताना चित्तरूपी जमीमां जेणीने तें निधाननीपेठे राखी मेली हती, तेणीने प्रगट
 करवामां आजे तारी जीभेज चाडी खाधी ठे. ॥ ७८ ॥ वळी हे धूर्त! तुं मारीसाथे जे रमे ठे, ते
 तो केवल व्यवहारमात्रज ठे, परंतु तत्वथी तो तारा हृदयमां वसंततिलकाज वसी रही ठे. ॥ ७९ ॥
 हवे मने माझुम पडयुं के हृदयमां तो तेणीनेज चिंतवीने तुं मारीसाथे रमे ठे, अने तेथीज आ-
 म बोले ठे, केमके जोजनसरखो जुंठकार आवे ठे. ॥ ८० ॥ पुरातन ग्रंथकारो स्त्रीजनी फोकट-
 ज निंदा करे ठे, निंदकलायक तो पुरुषोज ठे, के जेजुंमां ताराजेवा बुच्चानुंनो समावेश थाय

ધામ્મ
સાર્થ
૬૬૪

શાઃ શઠાઃ ॥ ૮૦ ॥ જન તામેવ સુજગાં । મયા કિતવ કિં તવ ॥ શ્યુક્ત્વા યાવકાર્દ્રેણ । સા
પાદેન જઘાન તં ॥ ૮૧ ॥ યે દૃષ્ટા યે સદાચારા । યે ચ જ્ઞારક્ષમા યુવિ ॥ સ્ત્રીજિસ્તેઽપ્યજિન્યંતે
। રક્ષિમર્જિર્વૃષજા શ્વ ॥ ૮૨ ॥ મહેલા અવહીલંતિ । માર્દવવ્રાજિનં જનં ॥ આરોહંતિ તરોર્મૂર્ધ્નિ ।
પશ્ય વદ્વ્યઃ ક્ષમાયુવઃ ॥ ૮૩ ॥ વર્ષત્યુગ્રં બાણજાતં । પાર્ષ્ણિઘાતં પ્રકુર્વતી ॥ ન ચાદુજિરપિ પ્રાપ ।
શાંતિં સાશ્વિમૂર્ધ્નિ ॥ ૮૪ ॥ નિંદનામાંતરોઙ્ગાર—વ્યસનાં રસનાં નિજાં ॥ હસન્નંતઃ પ્રિયાધાર્થ્ય ॥

હે. ॥ ૮૦ ॥ માટે અરે બુઝા! તેજ સુજગાને હવે તું જન? મારીસાથે તારે શું પ્રયોજન હે? એ
મ કહીને અઘતાથી જીંજેલા પગવડે તેણીએ તેને લાત મારી. ॥ ૮૧ ॥ જે પુરુષો આ પૃથ્વીમાં
અહંકારી, સદાચારી તથા જ્ઞાર ભપાન્નવામાટે પણ સમર્થ હે, તેણે પણ દોરીભંથી જેમ બલ્લદો તેમ
સ્ત્રીભંથી પરાજય પામે હે. ॥ ૮૨ ॥ કોમલતા ધરનારા પુરુષને સ્ત્રીજીં પજવે હે, જુલું કે પૃથ્વીમાં
થી ઉત્પન્ન થયેલા (ક્ષમાવાળા) વૃદ્ધના હેઠ મથાળાપર વેલનીજીં ચઢી જાય હે. ॥ ૮૩ ॥ (દુ-
ર્વચનોરૂપી) જયંકર બાણોને વરસતી તથા પાટુ મારતી એવી શત્રુની સેનાનીપેઠે તે કમલા ધ-
મ્મિલના કાલાવાલાથી પણ શાંત થઈ નહિ. ॥ ૮૪ ॥ હવે તે ધમ્મિલ બીજું નામ લેવાના વ્યસ-

धम्मि-
सार्थ
६६५

गृहादथ स निर्ययौ ॥ ८५ ॥ नित्यमंतर्ज्वलकृष्णा—गुरुवासितदिग्गणं ॥ निशांते सोऽविशत्किं-
चि—न्नागौकः श्रीपथांतिके ॥ ८६ ॥ नागदेवं स वंदित्वा । निविष्टो विष्टरे पुरः ॥ अंतश्चित्तं प्रि-
यावृत्तं । यावद्व्यायन् स तिष्ठति ॥ ८७ ॥ ससखीका कनी कापि । तावत्तत्ताययौ प्रगे ॥ बोधयंती
स्मरं सुप्तं । यूनां पादांगदस्वनैः ॥ ८८ ॥ अनागा नागमन्यर्च्य । सा यावद्योजितांजलिः ॥ वरदा-
हे वरं देहि । वरदेहविज्ञासुरं ॥ ८९ ॥ अथ तद्दीक्षणोत्पन्न—पाणिग्रहमहाग्रहः ॥ धम्मिलः प्रा-

नवाळी पोतानी जीजने निंदतोथको तथा अंतःकरणमां स्त्रीनी धृष्टताने हसतोथको घरमांथी नि-
कळी गयो. ॥ ८५ ॥ हमेशां बळता कृष्णागुरुथी सुगंधी थयेल दिशासमुहवाळा अने राजमार्ग-
मां रहेला एवा कोशक नागदेवताना मंदिरमां ते परोढीये दाखल थयो. ॥ ८६ ॥ पढी ते नाग-
देवने वांदीने अगाडी आसनपर बेशीने मनमां स्त्रीनुं आचरण चिंतवतोथको जेवामां बेठो ठे
तेवामां ॥ ८७ ॥ प्रज्ञातमां जांजरना शब्दोथी युवानोना सुतेला कामदेवने उठामतीथकी कोश-
क कन्या सखीनुंसहित त्यां आवी. ॥ ८८ ॥ ते निष्कपटी कन्या नागने पूजीने हाथ जोडी ए-
वी रीते मागवा लागी के हे वरदान आपनारा नागराज ! मने तुं उत्तम शरीरथी देदीप्यमान वर

धम्म-
सार्थ
६६६
ह कट्याणि । सिद्धास्तव मनोरथाः ॥ ९० ॥ पश्यंती चलितग्रीवं । सैकताना तमुत्तमं ॥ अमंस्त
स्मरचौरेण । द्वियमाणं मनोऽपि न ॥ ९१ ॥

सोऽपि तां लोपिताशेष—सुरूपप्रमदामदां ॥ वीक्ष्यानटपविकटपाद्वी—तटपशिष्टिपत्वमाश्रय-
त ॥ ९२ ॥ अस्या वर्ष्मणि सौजाग्य—रूपस्नेहत्रिवेणिके ॥ तीर्थे निमज्ज्य मे युक्तं । जेजे ह-
गनिमेषनां ॥ ९३ ॥ कमलायाः पदस्तस्य । जडं जवतु च्छरिशः ॥ मया यदीयसंसर्ग—निर्गतेनेय-

आप? ॥ ९४ ॥ हवे तेणीने जोवाथी उत्पन्न थयेल ठे विवाह करवानो महान आग्रह जेने ए-
वो ते धम्मिल्ल बोव्यो के हे कट्याणि ! तारा मनोरथो तारे सिद्ध थयेलाज समजवा. ॥ ९० ॥
त्यारे पाहुं वाळीने ते उत्तम धम्मिल्लने एकी नजरे जोती एवी ते कन्या कामदेवरूपी चोखडे
हरातां (पोताना) मनने पण न जाणवा लागी. ॥ ९१ ॥

ते धम्मिल्ल पण लोपेल ठे सर्व उत्तमरूपवाळी स्त्रीनुनो मद जेणीए एवी ते कन्याने जो-
झने अनेक विकटपोनी श्रेणिरूपी शय्याना शिष्टिपणानो आश्रय करवा लाग्यो. ॥ ९२ ॥ सौ-
जाग्य रूप अने स्नेहरूपी त्रिवेणीवाळां आ कन्याना शरीररूपी तीर्थमां स्नान करवाथी मारी दृष्टि

धम्मि- मैहयत ॥ ७४ ॥ तस्याः कोपोऽपि दृष्ट्यास्याः । स्पृहणीयो ममानवत ॥ घनवृष्ट्या निदाघस्य ।
 सार्थं बृकाकुल श्वानिलः ॥ ७५ ॥ कमला कुपितेयं च । दर्शिता विधिनैव मे ॥ सिचिसूचक एवा-
 ६६७ लं । ङिद्रपातनपूरणे ॥ ७६ ॥ तां सोऽरसिदृक्पद्म—पुटोद्घटनशालिना ॥ प्रवेश्य चक्रुर्द्वारेण ।
 मनोवेश्मन्यवीविशत् ॥ ७७ ॥ बाला वौयत्यशालाथ । जगौ निर्व्याजगौरवा ॥ त्वं कः पंकजसन्ने-

जे अनिमेषपणाने प्राप्त थइ ते युक्तज ठे. ॥ ७३ ॥ कमलाना ते पगनुं पण घणुंज कट्याण था-
 नुं? के जेना संगथी निकळेला एवा मने आ कन्या नजरे पमी. ॥ ७४ ॥ वळी जेम बूथी ज-
 रेलो उनाळानो वायु वरसाद लाववाथी मनगमतो नीवडे ठे, तेम तेणीनो गुस्सो पण आने
 जोवाथी मने मनोवांछित आपनारो थयो. ॥ ७५ ॥ कमला जो गुस्से थइ तो विधाताए मने
 आने देखामी, माटे पडेलो ङिद्रने सांधवामां सुयो सूचवनारज प्रशंसनीय ठे. ॥ ७६ ॥ अर्गला-
 सरखी पांपणोना उघडवाथी खुद्धां थयेलां चक्रुरूपी दारवडे प्रवेश करीने ते तेणीना मनरूपी मं-
 दिरमां दाखल थयो. ॥ ७७ ॥ हवे उगांठलापणानी शालासरखी आने निष्कपट गौरववाळी ते
 बालिका बोली के हे कमलसरखां लोचनवाळ्य तुं कोण ठो? तथा क्यांथी आवेल ठो? ॥ ७८ ॥

धम्म-
सार्थ
६६७

त्र । कुतो वा समुपागमः ॥ ९७ ॥ धम्मिलोऽहं समायातः । कुशाग्रपुरपत्तनात् ॥ त्वं च निर्वचने
कासि । पृष्ठे तेनेति सावदत्त ॥ ९८ ॥ आर्यं पुर्यामिहैवास्ति । वास्तव्यः सव्यवृत्तिवृत्तः ॥ सार्थवा-
हो नागवसु—नागश्रीस्तस्य वद्वज्रा ॥ ३१०० ॥ अंगजास्मि तयोरेषा । नागदत्तेति नामतः ॥ स-
दात्र नागमज्यर्च्य । याचे श्रीपीवरं वरं ॥ १ ॥ ददे देवेन तुष्टेना—धुना मम जवान् पतिः ॥ इ-
त्युक्त्वा तां गतां गेह—मुवोष विरहानलः ॥ २ ॥ ततः सखीज्यो विज्ञात—वृत्तांतौ पितरौ सुतां ॥

(त्यारे ते बोव्यो के) मारुं नाम धम्मिल्ल ठे, तथा हुं कुशाग्रनगरथी आव्यो हुं. वळी हे निष्क-
पटी! तुं कोण ठे? एम तेने पूज्याथी ते बोली के, ॥ ९८ ॥ हे आर्य! आज नगरमां घणी स-
मृद्धिवालो नागवसु नामे सार्थवाह रहे ठे, तेनी नागश्री नामनी स्त्री ठे. ॥ ३१०० ॥ अने ते-
जनी आ हुं नागदत्ता नामनी पुत्रीहुं, तथा हमेशां अहीं नागदेवने पूजीने धनथी पुष्ट थयेला
वरनी याचना करुं हुं. ॥ १ ॥ आजे आ देवे खुशी थइने मने तुं स्वामीतरीके आपेलो हुं, ए-
म कही घेर गयेली एवी तेणीने विरहामि बाळवा लाग्यो. ॥ २ ॥ पढी ते वृत्तांत सखीजपासेथी
जाण्याबाद तेणीना मातपिताए पोतानी ते पुत्रीने महोत्सवपूर्वक धम्मिल्लसाथे परणावी. ॥ ३ ॥

ધમ્મ-
સાર્થ
૬૬૯

પર્યણાયતાં તેન । મહોત્સવપુરસ્સરં ॥ ૩ ॥ અસ્તિ તત્ર મહીગર્તુ-સ્તનયા કપિલાગ્નિધા ॥ યસ્યા
નિર્વ્યાજમાજન્મ । સૌહદં નાગદત્તયા ॥ ૪ ॥ શુશ્રાવ સા વયસ્યાયાઃ । પાણિગ્રહમહોત્સવં ॥ નારી-
હત્તિમિબંધે ચ । ધીવરં ધીવરં વરં (?) ॥ ૫ ॥ સ એવ મે વરો ઝૂયા—ઝૂયસ્યા કિં ચ ચિંતયા ॥
હૃતિ સા પિતરૌ પ્રીતા । સ્વયંવરમયાચત ॥ ૬ ॥ તતઃ પુત્ર્યૈ કૃતે મૃત્યૈઃ । સ્વયંવરણમંમપે ॥ ક્ષત્રે-
ન્યપુત્રાનાહૂય । નૃપો મંચાનઘૃષ્યત ॥ ૭ ॥ અતૃપ્તઃ સ્ત્રીષુ ઝૂયઃશ્રી-ધ્વિવ ઝૂપઃ શુન્નાસને ॥ ન્યષી-

હવે તે નગરના રાજાની કપિલા નામે પુત્રી હે, કે જેણીને હેક જન્મથી તે નાગદત્તાસાથે નિ-
ષ્કપટી મિત્રાંશ હે. ॥ ૪ ॥ તેણીએ પોતાની તે સહીનાં વિવાહનો તથા સ્ત્રીજનના હૃદયરૂપી મત્સ્ય-
ને બાંધવામાં ધીવરસરખા અને ઉત્તમ બુદ્ધિવાલા એવા તેણીના સ્વામીનો વૃત્તાંત સાંજવ્યો. ॥ ૫ ॥
હવે મારો તેજ વર થાજી? ઘણી ચિંતાની શી જરૂર હે? એમ વિચારીને તેણીએ ખુશી થઈને પો-
તાના માતપિતાપાસે સ્વયંવરની માગણી કરી. ॥ ૬ ॥ પછી પુત્રીમાટે રાજાએ નોકરોમારફતે સ્વયં-
વર મંમપ રચાવ્યો, તથા ક્ષત્રી અને શાહુકારોના પુત્રોને બોલાવીને ત્યાં ખુશીજનને શોભાવી. ॥
॥ ૭ ॥ ઘણાં ધનથી જેમ રાજા તેમ સ્ત્રીજનથી તૃપ્ત નહિ થયેલો એવો તે ધમ્મિલ પણ ત્યાં આ-

धम्म-
सार्थ
६९०

दधम्मिलोऽप्येत्य । तत्र देवकुमारवत् ॥ ८ ॥ तदा राजसुतारूढा । नृविमानममानरुक् ॥ वयस्या-
हस्तविन्यस्त—वरमालाविनृषणा ॥ ९ ॥ वर्ण्यमानं प्रतिहार्या—वगणय्य गणं नृणां ॥ वृत्तं प्राग्म-
नसा वव्रे । धम्मिलं वरमालया ॥ १० ॥ महर्ष्या नृपतिः साक्षी—कृत्य स्वजनमंमलं ॥ तयोरची-
करचारु—पाणिग्रहमहोत्सवं ॥ ११ ॥ धम्मिले दृढसौहार्दे । भावुकत्वममन्यत ॥ रविसेनः सिता-
क्षोद—क्षेपं निष्पन्नपायसे ॥ १२ ॥ इतश्च प्राणितप्राये । गते प्राणप्रिये गृहात् ॥ सा शून्यमिव

वीने देवकुमारनीपेठे शुभ आसनपर बेठो. ॥ ८ ॥ त्यारे ते अति कांतिवाळी राजपुत्री पण मा-
णसोए जुंचकेली पालखीपर बेशीने तथा सखीना हाथमां वरमाला आपीने त्यां आवी. ॥ ९ ॥
पढी प्रतिहारीथी वर्णन कराता माणसोना समुहनी अवगणना करीने प्रथमज मनथी वरेला ते
धम्मिलने वरमालाथी ते वरी. ॥ १० ॥ पढी राजाए स्वजनमंमलनी साक्षीए मोठी समृद्धिथी ते-
जुनो मनोहर विवाहमहोत्सव कर्यो. ॥ ११ ॥ दृढ मित्राश्वाळा धम्मिलना बनेवीपणाने रविसेन
तैयार थयेला दूधपाकमां साकरना मेलापसरखुं मानवा लाग्यो. ॥ १२ ॥ हवे घरमांथी पोताना
प्राणसमान जर्तारना गयावाद ते कमला सघट्टं शून्यनीपेठे मानतीथकी शोक धरवा लागी. ॥

जा. कुं. ला.
दी. ला.

धम्मि- मन्वाना । कमला शुचमादधौ ॥ १३ ॥ अतिचक्राम सा शेषं । निशः क्लेशेन नृयसा ॥ विरह-
 सार्धं व्यथिता बाला । श्रान्तः पांथ इवाध्वनः ॥ १४ ॥ गलदश्रुजलक्लिन्न—नयनांजनयोगतः ॥ मुखमा-
 ६७१ लिन्यमन्यस्तं । दधाना विललाप सा ॥ १५ ॥ मया जग्नः सुधाकुंजो । मया दग्धः सुरङ्गुमः ॥
 मया च चूर्णितश्चिंता—मणिर्यत्प्रोषितः पतिः ॥ १६ ॥ यत्प्रसादाधमर्ण्यं न । शिरोदानेऽपि हीयते
 ॥ पदा पदातिवदहं । दृढा नाथं तमस्पृशं ॥ १७ ॥ रुष्टा तुष्टा च जाताहं । स तु तुष्टः सदाभवत्
 ॥ १३ ॥ मार्गथी थाकेला पंथीनीपेठे विरहथी दुःखित थयेली ते बालिकाए रातिनो बाकीनो
 जाग घणा क्लेशथी व्यतीत कर्यो. ॥ १४ ॥ गलता अश्रुजलथी भींजाएली आंखोमांथी निकल-
 ता अंजनना संयोगथी शीखेलां मुखमालिन्यने धारण करतीथकी ते विलाप करवा लागी के,
 ॥ १५ ॥ अरे! में जे पतिनुं अपमान कर्युं तेथी में अमृतनो कुंज जांगी नाख्यो, कटपवृद्धाने
 बाळी मेढ्यो, तथा चिंतामणिरत्ननो चूरो करी नाख्यो. ॥ १६ ॥ जेनी कृपाना करजथी मस्तक
 देतां पण हुं बुटुं नहि ते पतिने पण अरेरे! में नोकरनीपेठे पगथी स्पर्श कर्यो! ॥ १७ ॥ अ-
 रे! हुं तो रोषवाळी पण थइं हुं, तेम संतोषवाळी पण थइं हुं, परंतु ते तो हमेशां मारापर संतुष्ट

धाम्- ॥ रात्रिः श्वेता च कृष्णा च । दिवसस्त्वेकरूपज्ञाक् ॥ १७ ॥ प्राग्बन्धव नृषु द्वेषः । प्रिये कोपनता
 सार्थं ततः ॥ ततो ऋतुवियोगश्च । धिग्मां दुःखमयीं सदा ॥ १८ ॥ यदा संनिहितः सोऽनृ-तदा दा-
 ६७२ षायितं रुषा ॥ रोषे क्षीणे वियोगश्च । ऋतुः संवर्त्तकायते ॥ १९ ॥ पादं त्रिनग्नि किं वाग्नि । वि-
 षं वायु ऋजे चितां ॥ इति चिंताशताक्रांता । नैषीद् दुःखेन सा दिनान् ॥ २० ॥ अग्र स ह्याप
 जामाता । सशृंगारं मतंगजं ॥ आरूढः पुरि बभ्राम । पौरश्रीवीक्षणोद्यमी ॥ २१ ॥ कपिलाश्लिष्ट-

थयो ठे, केमके रात्री तो श्वेत तथा श्याम पण होय ठे, परंतु दिवस तो एकरूपवाळोज होय ठे.
 ॥ १७ ॥ प्रथम तो मने पुरुषोप्रते द्वेषज थयो हतो, अने पढी प्रियतमप्रते हुं कोपायमान थइ,
 अने पढी मने ऋतारनो वियोग थयो, माटे सदानी दुःखणी एवी मने धिक्कार ठे. ॥ १८ ॥ ज्या-
 रे ते मारी नजदीक हतो, त्यारे क्रोधथी हुं दावानलसरखी थइ पढी हती, अने ज्यारे मारो क्रो-
 ध शांत थयो त्यारे स्वामिनो आ वियोग वंटोळीयासमान थइ पड्यो ठे. ॥ १९ ॥ शुं आ मारो
 पण हुं कापी नाखुं? अथवा जेर खानुं? के चितामां बळी मरुं? एवी रीते सेंकडोगमे चिंतानुंथी
 दबाइथकी ते दुःखे दिवसो कढाडवा लागी. ॥ २० ॥ हवे ते धम्मिल राजानो जमाइ थवाथी

धम्मि-
सार्थ
६९३

वामांगो—ऽनुगतोऽनेकसेवकैः ॥ श्रीकरिनिकरप्रस्त—विश्ववैवस्वतातपः ॥ २३ ॥ चूरिचूषणरूग्धा-
म । भ्रामयन् जामिनीमनः ॥ स संचरन् गृहद्वारं । कमलाया उपेयिवान् ॥ २४ ॥ तज्ज्ञात्वा त्व-
रितं स्नात्वा । दधाना शुद्धवाससी ॥ हस्तात्तवरभृंगारा । कमला निरगाद्गृहात् ॥ २५ ॥ प्रदक्षिण-
य्य तं नाथं । दत्तार्घा सस्मितानना ॥ हस्तेनालंब्य सा निन्ये । धम्मिलेन निजांतिकं ॥ २६ ॥
ततः प्राप्तनृपावासो । वधूत्रयसमन्वितः ॥ अच्युनक्सततं सौख्य-मसौ क्षयपराङ्मुखं ॥ २७ ॥

शणगारेला हाथीपर चडीने नगरना लोकोनी शोभा जोवामाटे नगरमां जमवा लाग्यो. ॥ २२ ॥
कपिला तेने माबे पम्खे बेठी ठे, अनेक सेवको तेनी पाठल चाली रह्या ठे, तथा उत्रोना स-
मुह्यी सूर्यनो सर्व ताप दूर करायेलो ठे. ॥ २३ ॥ घणा आचूषणोनी कांतिवाळो तथा स्त्रीजंना
मनने चलायमान करतोथको ते धम्मिल चालतो चालतो कमलाना घरना द्वारपासे आव्यो. ॥
॥ २४ ॥ ते जाणीने तुरत स्नान करी शुद्ध वस्त्रो पहेरीने तथा हाथमां उत्तम जारी लेहने कम-
ला घरमांथी बहार आवी. ॥ २५ ॥ पढी पोताना स्वामीनी प्रदक्षिणा देहने तेणीए हसते चहेरे
अर्घ्य दीधुं, त्यारे धम्मिले पण तेणीने हाथ जालीने पोतानीपासे लीधी. ॥ २६ ॥

धम्म-
सार्थ
६९४

केनापि क्षापतेः पर्ष—त्रिषण्स्यान्यदा हयः ॥ उच्चैरुच्चैःश्रवोगर्व । स्वर्वयन् प्राभृतीकृतः ॥ २८ ॥
विजितो येन वेगेन । सारंगः सारगाम्यपि ॥ सिषेवे वाहनत्वेन । रंहोऽध्येतुमिवानिदं ॥ २९ ॥
अनन्यासवशान्मा मा—मेष जैषीत्तुरंगमः ॥ इतीव पवनो नित्य—गतित्वं प्रत्यपद्यत ॥ ३० ॥ ये-
न स्ववेगेन जितो गरुत्मा—नपि प्रपन्नः पुरुषं पुराणं ॥ प्रायो धियां धाम ज्वंति वृद्धा । इत्याश-
या बुद्धिमिव गृहीतुं ॥ ३१ ॥ दत्तकुंकुमहस्तस्य । कृतनीराजनाविधेः ॥ अदीयतार्वतस्तस्य । पृष्ठे

पढी राजभुवनमां जइने ते तणे स्त्रीजंसहित हमेशां ते अक्षय सुख जोगववा लाग्यो. ॥
॥ २९ ॥ हवे एक दिवसे सजामां बेठेला राजाने कोइक माणसे इंद्रना घोडाना गर्वने पण जी-
तनारो एक घोडो जंचेप्रकारे जेट कर्यो. ॥ ३० ॥ चपल गतिवाळो हरिण पण जेना वेगथी जी-
तायोथको जाणे वेगनो अन्यास करवामाटे होय नहि तेम पवननो वाहनरूप थइने तेने सेव-
वा लाग्यो. ॥ ३१ ॥ अभ्यासविना कदाच मने आ घोडो जीती न जाय तो ठीक, एम विचारी-
नेज जाणे होय नहि तेम पवने तो नित्यगतिपाणुंज स्वीकार्युं ठे. ॥ ३० ॥ प्रायें वृद्ध मनुष्यो बु-
द्धिना स्थानसरखा होय ठे, एवी आशाथी जाणे बुद्धि लेवामाटे होय नहि तेम ते घोडाना वे-

धम्मि-
सार्थ
६७५

पट्ययनं बुधैः ॥ ३२ ॥ वाहं वैहारिकं वेषं । दधानः क्षामृदाज्ञया ॥ पुष्पापूर्तिधम्मिलो । धम्मि-
लोऽप्यारुरोह तं ॥ ३३ ॥ वाजी स वाजमव्याज—मारज्य कशया हतः ॥ प्रखरस्वखुरकुण्डं । दो-
णोरप्यस्पृशन् रजः ॥ ३४ ॥ त्वरयोत्तेरितां धारा—मधिरूढः स पंचमीं ॥ पश्यतोऽपि जनव्रातात् ।
क्षणाद् दूरीचकार तं ॥ ३५ ॥ न स नागो महंगो वा । नाश्वो नाश्वतरश्च सः ॥ यस्तं जेतुमिवा-

गथी जीतायेलो गरुड पण पुराणपुरुषपासे एटले विष्णुपासे गयो ठे. ॥ ३१ ॥ आपेल ठे कुंकु-
मना हाथा जेनापर, तथा जतारेल ठे आरती जेनी एवा ते घोडानी पीठपर चतुर माणसोए प-
लाण नाख्युं. ॥ ३२ ॥ हवे राजानी आझाथी मुसाफरनो वेष धारण करीने तथा पुष्पोथी पोता-
नो चोटलो गुंथीने ते धम्मिल ते घोमापर चड्यो. ॥ ३३ ॥ पढी चाबुक माखाथी ते घोडो प्रक-
टरीते वाजमां आवीने पोतानी कठोर खरीथी जखडेली पृथ्वीनी रजनो पण स्पर्श नहि करतोथ-
को, ॥ ३४ ॥ ऊमपथी जोरमां आवेली पांचमी धारागतिने प्राप्त थयोथको जोता एवा लोकोना
समुहथी ते धम्मिलने क्षणवारमां दूर लेइ गयो. ॥ ३५ ॥ एवो कोइ हाथी, जंट, घोमो के ख-
चर नहोतो के जे तेने जीतवामाटे दोडता एवा ते घोडानी पाळळ दोमी शके. ॥ ३६ ॥ समस्त

धम्म-
सार्थ
६९६

वैतं । धावंतमनुधावति ॥ ३६ ॥ निखिलं क्षातलं धारा—धिरूढमिव दर्शयन् ॥ अशरण्यामरण्या-
नी—मनयघ्नमिलं हयः ॥ ३७ ॥ स्थितं तत्र नदीतीरे । स्वयं श्रान्ततया हयं ॥ स मृदौ नृवि नि-
र्मुक्त—पर्याणं तमवेक्ष्यत ॥ ३८ ॥ परितः सरितं सूर्य-ग्रणीः कनकवाद्भुकां ॥ स ब्रमन्नब्रमुस्वा-
मि—लीलया लंबितं तरौ ॥ ३९ ॥ निविष्टानेकरत्नौघ—करनिच्छुरितत्सरं ॥ वनश्रीवेणिसंकाशं ।
खड्गमेकमल्लोक्त ॥ ४० ॥ युग्मं ॥ कृपाणं पाणिनादाय । स कोशान्निवासयत् ॥ वंशस्तंबे च तं

पृथ्वीतल जाणे तेनी गतिपर चड्युं होय नहि तेम देखामतोथको ते घोमो ते धम्मिल्लने एक
निराधार वनमां लेइ गयो. ॥ ३७ ॥ पछी एक नदीकिनारे थाकीने पोतानी मेळेज उज्जा रहेला
ते घोमानुं पलाण उतारीने तेने कोमळ नृमिपर ते फेरववा लाग्यो. ॥ ३८ ॥ पछी ते सुजयशि-
रोमणि धम्मिल्ले सोनेरी रेतीवाळी ते नदीनी आसपास ऐरावण हाथीनीपेठे ब्रमतांथकां वृक्षपर
लटकावेल्ली, ॥ ३९ ॥ तथा जडेला अनेक रत्नोना समुहना किरणोथी वृक्षने पण तेजस्वी कर-
नारी, अने वनलक्ष्मीना चोटलासरखी एक तलवार दीडी. ॥ ४० ॥ पछी ते तलवारने तेणे हाथ-
मां लेइने म्यानमांथी बहार कहाडी, अने तेना तीक्ष्णपणानी परीक्षामाटे तेणे तेने वांसोनी

तैदण्य-परीक्षार्थमवाहयत ॥ ४१ ॥ एकेनैव स घातेना—ठिनत् षष्टिं तृणध्वजान् ॥ भेतुं सिंहस्य
का वेला । करिकीकसपिंजरं ॥ ४२ ॥ नुवन्नसेर्निशातत्वं । गणयंश्चिन्नकीचकान् ॥ प्रदक्षिणस्य वं-
शालीं । यावज्जंतुमियेष सः ॥ ४३ ॥

नरकुंभं पृथग्मुंभं । पतितं तावदैक्षत ॥ अंतर्वंशीकुम्भस्य । वह्निकुंभं च दीप्तिमत ॥ ४४ ॥
अहो मया नरः कोऽपि । तपस्यन् विजने वने ॥ द्विधापि कालरूपेण । खड्गेनानेन चिह्निदे ॥

जाडीपर चलावी जोइ ॥ ४१ ॥ त्यारे एकज घाथी तेणे साठ वांसोने ठेदी नाख्या, केमके सिं-
हने हाथीनुं हामपिंजर भेदतां केटली वार लागे ? ॥ ४२ ॥ पढी ते तलवास्ना पाणीनी प्रशंसा
करतोथको तथा ठेदेला वांसोने गणतोथको ते वांसोनी जामीनी आसपास अशने जेवामां ते
जावानी इहा करवा लाग्यो, ॥ ४३ ॥

तेवामां तेणे ठेदाशने जूदा पडेला मस्तकवाहुं एक माणसनुं धड त्यां पडेहुं जोयुं, तेम ते
वांसनी जामीनी अंदर एक बळतो अमिकुंड पण तेणे जोयो. ॥ ४४ ॥ अरे ! में आ निर्जन व-
नमां तप तपता कोइक पुरुषने बने प्रकारे कालरूप एवा आ खड्गथी ठेदी नाख्यो ! ॥ ४५ ॥

धम्म-
सार्ध
६९८

॥ ४९ ॥ हहा मया नरममुं । निरागसमभिघ्नता ॥ मकरव्यालगृध्राणां । पंक्तौ स्वात्मा न्यवेशयत्
॥ ४६ ॥ किं तीक्ष्णत्वेन शस्त्रस्य । किं वा प्राणेन तेन मे ॥ यतो निर्मेतुजंतूनां । जवेदेवंविधो
वधः ॥ ४७ ॥ निषिद्धोऽनर्थदंमोऽयं । गेहिनामर्हतोचितं ॥ यस्मान्नृघातजाता मे । कालिमाभव-
दाज्वलं ॥ ४८ ॥ इत्युल्लसत्कृपाईण । निंदन्नात्मानमात्मना ॥ गडन पुरो निरैक्षिष्ट । वापीं तत्र म-
हावने ॥ ४९ ॥ यदंतः स्वादुतां धत्ते । वारि विश्वातिशायिनीं ॥ पातालस्थसुधाकुंभ-प्रत्यासत्त्येव

अरेरे! आ निरपराधी माणसने मारीने में मारा आत्माने मगर, सर्प तथा गीधनी पंक्तिमां मे-
द्वयो! ॥ ४६ ॥ शस्त्रनुं ते तीक्ष्णपणुं पण शुं कामनुं? तथा मारा ते प्राण पण शुं कामना? के
जेथी आवी रीतनो निरपराधी प्राणीजुनो वध थाय. ॥ ४७ ॥ अरिहंतप्रभुए गृहस्थीजुने जे आ
अनर्थदंम निषेध्यो ठे ते उचितज ठे, केमके आथी तो ठेक जीवितपर्यंत मारापर माणसनुं खून
करवानुं कलंक आव्युं. ॥ ४८ ॥ एवी रीते उल्लसायमान थयेली दयाथी आर्द्र थयेला आत्मा
थी पोताने निंदतांथकां तथा आगल चालतांथकां तेणे ते महान जंगलमां एक वाव दीठी. ॥
॥ ४९ ॥ ते वावमां जरेबुं पाणी पातालमां रहेला अमृतकुंभना सहवासथी जाणे होय नहि ते-

धम्मि-
सार्थ
६७ए

संभृतं ॥ ५० ॥ यद्यदानीयते पार्श्वे । तत्तदंतर्निरीक्ष्यते ॥ इति या सर्ववस्तूनां । दधात्याकारतामि-
व ॥ ५१ ॥ तत्तीरेऽपश्यदेकां स । कन्यां वापीमिवापरां ॥ स्मेरांजोजमुखीं ब्रांत — ब्रूलतां दृक्तरं-
गिणीं ॥ ५२ ॥ किमियं जलदेवीति । तस्य चेतसि संशयं ॥ साजिनद्भुवि संक्रांतैः । पद्मब्रांति-
प्रदैः पदैः ॥ ५३ ॥ अन्युपेत्य च सा तेने । तेनेत्यालापगोचरा ॥ श्रीविकासिनि कासि त्वं । कु-
तो वा किमिहागमः ॥ ५४ ॥ सापि प्रीतिफलैर्नेत्र—जलैरर्घ्यं वितन्वती ॥ खंडयंती गिरा खं—

म लोकोत्तर स्वादने धारणं करतुं हतुं ॥ ५० ॥ जे जे तेनी पासे लाववामां आवतुं हतुं, ते ते
अंदर देखातुं हतुं, अने एवी रीते ते वाव जाणे सर्व वस्तुजनों आकार धारण करती होती ॥
॥ ५१ ॥ ते वावने किनारे तेणे प्रफुल्लित कमलसरखां मुखवाळी, चलायमान भृकुटीरूपी लतावा-
ळी तथा दृष्टिरूपी मोजांजवाळी जाणे बीजी वाव होय नहि एवी एक कन्याने दीठी ॥ ५२ ॥
शुं आ जलदेवी होशे? एवी रीते तेना मनमां उत्पन्न थयेला संशयने तेणीए कमलनी आंति
उपजावनारां पृथ्वीपर संक्रांत थयेलां पोतानां पगलांजथी दूर कर्यो. ॥ ५३ ॥ पढी धम्मिले पासे
जड्ने तेणीने बोलावी के हे शोभाथी विकस्वर थयेली! तुं कोण बूं? अने क्यांथी अहीं आ-

धाम्म-
सार्धं
६७०
रसं स्वं वृत्तमब्रवीत् ॥ ५५ ॥ शृणु वैताव्यनामास्ति । गिरिगौंस्तरुतिः ॥ ज्ञास्तानां जिनेन्द्राणां ।
यशःपुंज इवांगवान् ॥ ५६ ॥ नीलवृक्षाक्षरश्रेणि—रौप्यपत्रमिव ध्रुवं ॥ यो युगांतक्षणक्षीण—नर-
बीजाप्तये बभौ ॥ ५७ ॥ मुख्योऽखिलेषु शैलेषु । जारतेषु बजार यः ॥ सिद्धस्यायतनं रत्न—कि-
रीटमिव मूर्धनि ॥ ५८ ॥ तत्रास्ति दक्षिणश्रेणेः । श्रियं विश्राणयत्पुरं ॥ सारं शंखपुरं शंख—सह-

वी हुं? ॥ ५४ ॥ त्यारे ते पण प्रीतिरूपी फलोत्थी तथा अश्रुरूपी जलथी तेनी पूजा करतीथकी,
अने वाणीथी खांमना रसने पण जोततीथकी पोतानुं वृत्तांत कहेवा लागी के, ॥ ५५ ॥ सांज-
ळ? जस्तक्षेत्रमां उत्पन्न थयेला जिनेन्द्रोनो जाणे देहधारी यशनो समुह होय नहि एवो अति-
श्वेत कांतिवाळो वैताव्य नामे पर्वत ठे. ॥ ५६ ॥ लीलां वृक्षोरूपी अक्षरोनी श्रेणिवाहुं जाणे शा-
श्वतुं रुपानुं पतरुं होय नहि तेम युगांतवखते नष्ट थयेला मनुष्यरूपी बीजनी उत्पत्तिमाटे ते शो-
भतो हतो. ॥ ५७ ॥ भरतक्षेत्रना सघळा पर्वतोमां मुख्य एवो ते पर्वत पोताना मस्तकपर रत्नना
मुकुटनीपेठे सिद्धायतनने धारण करतो हतो. ॥ ५८ ॥ त्यां दक्षिणश्रेणिनी शोभाने धारण कर-
नारुं तथा शंखसरखा गुणवाळा माणसोना समुहवाहुं शंखपुर नामे मनोहर नगर ठे. ॥ ५९ ॥

धम्मि-
सार्थ
६७१

गुणजनव्रजं ॥ ५९ ॥ नराणां व्योमचाराणां । यत्सौधेषु ध्वजांचलैः ॥ वातोद्धूतैरयत्नेन । क्षीय-
ते वर्त्मनः क्रमः ॥ ६० ॥ पाति पातकनिर्मुक्त—लोकमभ्युदयि जयि ॥ तत्पुरं पुरुषानंदो । नृपा-
लो विजयी जयी ॥ ६१ ॥ समरे वैरिकाकोला । अरिष्टफलजोगिनः ॥ यस्यासिदंरुमुक्षीर्णं । वी-
ह्याग्र्यं तस्यजुर्न के ॥ ६२ ॥ श्यामलास्य प्रिया कामो—न्मत्तपुत्रो यथार्थकः ॥ विश्रुते द्वे सुते
विद्यु—न्मती विद्युद्धता तथा ॥ ६३ ॥ धर्मघोषयतिर्व्योम—गतिर्मुनिजनप्रियः ॥ मूर्तो धर्म श्वा-

ते नगरना महेलोपर रहेली अने वायुथी उडती ध्वजानुना ठेडानुथी आकाशगामी माणसोनो
मार्गनो थाक कइ पण प्रयासविना दूर थाय ठे. ॥ ६० ॥ पापरहित लोकोवाळ अभ्युदय तथा
जयवाळा एवा ते नगरनुं अभ्युदय तथा जयवाळो पुरुषानंद नामे राजा रक्षण करे ठे. ॥ ६१ ॥
रणसंग्राममां दुःखरूपी फल जोगवनारा शत्रुजंरूपी क्या कागडानुं तेनी तलवाररूपी दंडने उ-
गामेलो जोशने न नाशी गया? ॥ ६२ ॥ तेने श्यामलानामे राणी हती, तथा कामोन्मत्त नामे
यथार्थ पुत्र हतो, तेमज विद्युन्मती अने विद्युद्धता नामे बे पुत्रीजुं हती. ॥ ६३ ॥ एक दिवसे
ते नगरना उद्यानमां आकाशगामी तथा मुनिजनोमां प्रिय थयेला जाणे देहधारी धर्म होय न-

धर्म-
सार्थ
६७२

ध्यस्त । तत्पुरोद्यानमन्यदा ॥ ६४ ॥ मुनिं विवंदिषुर्नृप—स्तत्रागात्सपरिच्छदः ॥ नत्वा नृपे निविष्टे
च । विदधे देशनां मुनिः ॥ ६५ ॥ सदानंदमयीं मुक्ति—नगरीमाप्तुमुत्सुकाः ॥ लिखंघयिषवो
यूयं । जना यदि ज्ञवाढीं ॥ ६६ ॥ दानशीलतपोजावै—श्रतुर्भिश्चरणैः श्रितं ॥ निषेधविधिस्तपा-
श्व—मत्पुरस्कृतवाल्मीकिं ॥ ६७ ॥ वागरोधपट्टकाबद्ध—गुरुगंजीस्तोदरं ॥ विवेकसुमहत्पृष्ठं । विनय-
स्कंधबंधुरं ॥ ६८ ॥ मूलोत्तरगुणग्राम—स्फुरत्केसरमालिकं ॥ सम्यक्त्वशीर्षमुत्सर्गा—पवादश्रुतिया-

हि एवा धर्मघोष नामे मुनि पधार्या. ॥ ६४ ॥ ते मुनिने वांदवानी इच्छाथी राजा त्यां परिवारस-
हित गयो, तथा नमीने ते राजा बेठावाद मुनि धर्मदेशना देवा लाग्या के, ॥ ६५ ॥ हे लोको!
जो तमो हमेशां आनंदवाळी मुक्तिनगरीमां जवाने उत्सुक थया हो, तथा जो आ संसाररूपी व-
नने लुलंगवाने इच्छता हो, ॥ ६६ ॥ तो दान, शील, तप अने जावरूपी चार पगोवाळा, निषे-
ध अने विधिरूपी बे पम्खांवाळी आगळ धरेली लगामवाळा, ॥ ६७ ॥ वचनगुप्तिरूपी तंगथी बां-
धेला महागंजीरतारूपी उदरवाळा, विवेकरूपी मोटी पीठवाळा, विनयरूपी स्कंधथी शोन्नीता थये-
ला, ॥ ६८ ॥ मूलगुण अने उत्तरगुणना समुहूरूपी स्फुरायमान थयेली केशवाळीवाळा, सम्यक्त्व-

धम्मि-
सार्थी
६७३

मलं ॥ ६९ ॥ निःसंगसंगतिप्रोथ—महिंसारसनोदयं ॥ प्रशांतिकविकाश्लिष्ट—क्षीणामिषतपोमुखं
॥ ७० ॥ वर्णसाहससौवर्णा—जरणं तेजसोद्वणं ॥ सङ्ख्यानवद्वपर्याणं । हृष्यत्स्वाध्यायहेषया ॥ ७१ ॥
नजध्वं श्रुतवद्वगात—श्वरत्सरत्नवर्त्मनि ॥ गुरुराजार्पितं धर्म—हृयस्त्वं तदुत्तमं ॥ ७२ ॥ सप्तभिः
कुलकं ॥ इत्युदित्वा स्थिते साधौ । सत्ता सा धौतकल्मषा ॥ रराज वाहिनीपूर—प्लुता पुलिनचू-
रिव ॥ ७३ ॥

रूपी मस्तकवाळा, उत्सर्ग अने अपवादरूपी बन्ने कर्णोवाळा, ॥ ६९ ॥ निःसंगतारूपी जन्मबांवाळा,
अहिंसारूपी जिह्वावाळा, शांतिरूपी चोकमांथी बांधेल्या मांसरहित तपरूपी मुखवाळा, ॥ ७० ॥ व-
खाणवालायक साहसरूपी स्वर्णना आद्रूषणवाळा, महातेजवाळा, सङ्ख्यानरूपी बांधेल्या पर्याणवा-
ळा तथा स्वाध्यायरूपी हेषारवथी खुश थता, ॥ ७१ ॥ अने सिद्धांतरूपी लगामथी सरत्न मार्गे चा-
लनारा गुरुमहाराजे आपेल्या धर्मरूपी उत्तम अश्वरत्ननो तमो स्वीकार करो? ॥ ७२ ॥ एम क-
हीने मुनिराज मौन रह्याबाद ते सत्ता पापो धोवाथाथी नदीना पूरथी साफ थयेल्या नदीना तळी-
यांनी चूमीसरखी शोजवा लागी. ॥ ७३ ॥

धर्म-
सार्थ
६८४

पप्रच्छे नृपपत्न्याथ । सम्यग्ज्ञानधनो मुनिः ॥ अनयोर्मम नंदिन्योः । को ज्ञावी जगवन्
प्रियः ॥ ७४ ॥ यः पुत्रहंता पुत्र्योस्ते । स प्रेयानिति साधुना ॥ प्रोक्ते सा रोषतोषान्या—माश्लि-
ष्टा स्वगृहं ययौ ॥ ७५ ॥ कामोन्मत्तस्ततो विद्या—सिद्ध्ये सोदरीयुतः ॥ अस्या एव तटे नद्या ।
वरं सौधं विनिर्ममे ॥ ७६ ॥ मणिश्रेणिमयं पश्य । तदेतद् दृश्यते पुरः ॥ स्फुटं स्फटिककैलास—
शिखरस्येव वर्णिका ॥ ७७ ॥ मंत्रीन्यखेचरङ्गाप-वंश्याः षोडश कन्यकाः ॥ मेलयित्वात्र सश्रीका

हवे सम्यग् ज्ञानरूपी धनवाला ते मुनिने राणीए पूछुं के, हे जगवन्! आ मारी बने पु-
त्रीजुनो स्वामी कोण थशे? ॥ ७४ ॥ तारा पुत्रने जे मारशे ते तारी बने पुत्रीजुनो स्वामी थ-
शे, एम मुनिए कहाथी ते रोष अने संतोष बनेथी व्यास थइने पोताने घेर गइ. ॥ ७५ ॥ प-
ढी ते कामोन्मत्ते पोतानी बहेनो सहित अहीं आवीने विद्या साधवामाटे आज नदीने किनारे
एक मनोहर महेल बनाव्यो. ॥ ७६ ॥ स्फटिकमय कैलासपर्वतना शिखरना नमुनासरखो अने म-
णिजुनी पंक्तिजुवालो ते आ महेल प्रगट रीते अगाडीना जागमां देखाय ठे, ते तुं जो? ॥ ७७ ॥
मंत्री, शाहुकार, विद्याधर तथा राजाना वंशमां उत्पन्न थयेली तथा शोजावाली विद्यादेवीसरखी

ધમ્મ-
સાર્થ
૬૭૫

। વિદ્યાદેવીશિવામુચત્ ॥ ૭૮ ॥ શ્રીચંદ્રા ૧ શ્રીશ્ચ ૨ ગાંધારી ૩ । શ્રીસોમા ૪ ચ વિચક્ષણા ૫ ॥
શ્યેના ૬ વિજયા ૭ સેના ૮ ચ । શ્રીદેવી ૯ ચ સુમંગલા ૧૦ ॥ ૭૯ ॥ સોમમિત્રા ૧૧ મિત્રવતી
૧૨ । શ્રીમતી ૧૩ ચ યશોમતી ૧૪ ॥ સુમિત્રા ૧૫ વસુમિત્રાહં ૧૬ । મિત્રસેનાસ્મિ ષોડશી ॥ ૮૦ ॥
સોઙ્ગૈવ સસ્તિસ્તીરે । ગહને વંશજાલકે ॥ ધૂમપાનસ્તો વિદ્યાં । સાધયન્નસ્તિ સ્વેચરઃ ॥ ૮૧ ॥ ત-
પસાનેન સિદ્ધાયાં । વિદ્યાયાં પરિણેષ્યતિ ॥ સર્વા અપિ સ નો રૂપ-ગર્વસ્તર્વિતમન્મથઃ ॥ ૮૨ ॥ ત્વ-
દગ્રે યન્મયાજલ્પિ । નેદં સ્વમતિકલ્પિતં ॥ કિંતુ ગોષ્ઠીરસે સર્વે । તથ્યં મયા ન્યગદ્યત ॥ ૮૩ ॥

શોલ કન્યાજીને એકઠી કરીને તેણે આ મહેલમાં રાલી છે. ॥ ૭૮ ॥ શ્રીચંદ્રા, શ્રી, ગાંધારી, શ્રી-
સોમા, વિચક્ષણા, શ્યેના, વિજયા, સેના, શ્રીદેવી, સુમંગલા, ॥ ૭૯ ॥ સોમમિત્રા, મિત્રવતી, શ્રી-
મતી, યશોમતી, સુમિત્રા, વસુમિત્રા અને મિત્રસેના નામની હું શોલમી હું. ॥ ૮૦ ॥ વલી તે વિ-
દ્યાધર અહીંજ નદીકિનારે વાંસની ઘાટી જામીમાં ધૂમપાનમાં રક્ત થઈને વિદ્યા સાધે છે. ॥ ૮૧ ॥
રૂપના ગર્વથી હરાવેલ છે કામદેવને જેણે એવો તે વિદ્યાધર આ તપથી વિદ્યા સીધ્યાબાદ અમો
સર્વને પરણશે. ॥ ૮૨ ॥ વલી તારીપાસે જે હું આ બોલી હું તે કંઈ મારી મતિકલ્પનાથી બોલી

धम्म-
सार्थ
६७६

तत् श्रुत्वा धम्मिलो दध्यौ । नूनमेष स खेचरः ॥ यो मया चिह्निदे लीनो । वंशांतर्वंशलीलया ॥
॥ ७४ ॥ दृढा दुष्टद्विपेनेव । स मया खड्गशुंडया ॥ पक्षिणीनामिवैतासां । जिन्नो विश्रामपादपः ॥
॥ ७५ ॥ उदिते प्राक्प्रिये मेघे । मोघिते मरुता मया ॥ विलापिन्यः कलापिन्य । इव स्थास्यं-
त्यमूः कथं ॥ ७६ ॥ विमृश्येति शनैर्बिन्ध्य—दिव प्रोवाच धम्मिलः ॥ गच्छे तद्घातपापेन । सोऽयं
ल्लितोऽस्ति मानवः ॥ ७७ ॥ ततः सा शिरसः कंपा-द्व्यंजयंती मनःशुचं ॥ गद्गदं न्यगदन्नूनं । व-

नथी, परंतु वातना रसमां में सघट्टं साचुंज कह्युं ठे. ॥ ७३ ॥ ते सांजलीने धम्मिले विचार्युं के
में वांसनी क्रीमाथी वांसनी जामीमां गुप्तपणे रहेला जे पुरुषने मायों ठे, तेज आ विद्याधर ठे.
॥ ७४ ॥ अरेरे! दुष्ट हाथीनीपेठे खड्गरूपी सुंदरी पक्षिणीनुसरखी आ स्त्रीनुनो विश्रामवृद्ध में
जांगी नाख्यो ठे ! ॥ ७५ ॥ आ स्त्रीनुना स्वामीरूपी मेघने उदय पामतांज पवननीपेठे में नष्ट
कर्याथी मयूरीनुनीपेठे विलाप करनारी आ स्त्रीनुना हवे शुं हाल थशे ? ॥ ७६ ॥ एम विचारी-
ने बीकणनीपेठे ते धम्मिल धीमेथी बोव्यो के, हे भडे ! ते विद्याधरना घातना पापथी आ मा-
णस व्याप्त थयो ठे. ॥ ७७ ॥ त्तारे मस्तक धूणाववाथी मननो शोक प्रगट करतीथकी ते कन्या

ધમ્મ-
સાથી
૬૭૭

હિની જીવિતવ્યતા ॥ ૬૬ ॥ ધમ્મિલોઽનિદધે બાલે । કિમેવં સિદ્ધતે વૃથા ॥ દૈવાયત્તાઃ યતઃ કાર્ય-
-સિદ્ધિઃ કિં તત્ર શોચનૈઃ ॥ ૬૭ ॥ સાહ સાહસિકોત્તંસ । ન મે દુઃખં મનાગપિ ॥ ચલસ્યચલ-
ચૂલેવ । કિં વાણી જ્ઞાનિનો મુનેઃ ॥ ૬૮ ॥ યાવદેતદ્ભવદ્વૃત્તં । સ્વેચર્યોર્જાપયામ્યહં ॥ તાવદત્ર પ્ર-
તીક્ષેથાઃ । સૌધમૂર્છનિ બદ્ધદૃક્ ॥ ૬૯ ॥ જોત્સ્યે રાગં મુનિપ્રોક્ત-પ્રિયપ્રાપ્ત્યા તયોર્યદિ ॥ રોપયિ-
ષ્યે પતાકાં ત-દ્રક્તાં સૌધસ્ય મૂર્છનિ ॥ ૭૦ ॥ વિરાગશ્ચેત્તયોર્જાવી । તદા શ્વેતાં ચ તામિતિ ॥

ગદ્ગદકંઠે બોલી કે સરેસર જીવિતવ્યતા બલવાન છે. ॥ ૬૬ ॥ ત્યારે ધમ્મિલ બોલ્યો કે હે બાલિ-
કા! હવે તું ફોકટ શામાટે સ્વેદ પામે છે? કેમકે કાર્યની સિદ્ધિ દૈવાધીન છે, તેમાં શોક કર-
વાથી શું થવાનું છે? ॥ ૬૭ ॥ ત્યારે તે કન્યા બોલી કે હે સાહસિકશિરોમણિ! મને તો હવે જ-
રા પણ દુઃખ નથી, કેમકે પર્વતના શિખરનીપેઠે શું જ્ઞાની મુનિની વાણી ચલાયમાન થાય છે?
॥ ૬૮ ॥ હવે હું જેટલામાં આ તારું વૃત્તાંત તેની બન્ને વિદ્યાધરીબહેનોને જણાવું ત્યાંસુધી તારે આ
મહેલની ટોચપર દૃષ્ટિ રાખીને અહીં રાહ જોઈ બેશવું. ॥ ૬૯ ॥ મુનિએ કહેલા સ્વામીની પ્રાપ્તિથી
જો હું તેજને ખુશી થયેલી જોઈશ તો આ મહેલના શિખરપર હું લાલ રંગની ધજા ચમાવીશ.

वदंती सा विवेद्यातः । प्रासादं सादरैः पदैः ॥ ७३ ॥ स चातकं द्योतयत्यो-पश्यत्यसौ धाम्नां वितां
॥ सितां पताकां वैराग्य-वाङ्मनोभट्टामिव ॥ ७४ ॥ नूनं मयि निरुके ते । खेचर्यौ बंधुद्वंद्वरि ॥
इत्यसौ शयवद्वद्वंश-तस्मिन् प्रपद्याप्यतः ॥ ७५ ॥ मा ग्लायतमिधं वेला । युवयोश्चिरालिखितौ ॥
कंठकादिभ्यश्चा नित्या । समये नायुता पुनः ॥ ७६ ॥ एवं प्रसादयत पादौ । तद्वलात्प्रकट्मरिचः

॥ ७२ ॥ अने जो तेज नाखुओ अशो तो हुं त्यां श्वेतगंगी धजा चढवीओ, एम कहौने ते आ-
दर्युक पागलांजिओ महेलनी अंदर दाखल अइ ॥ ७३ ॥ पढी ते धामिल चारकनीपेरे जंजु
जोता रहो, एवामां तेणे तेजनी नाखुओरूपी समुटना फीणनी लक्ष्मणवी महेलनी द्वापर स-
फेद धजाने लटकैली जोइ ॥ ७४ ॥ खरेखर ते वधे विद्याधरीज पोताना गान्दे मारनार एवा
मारामते नाखुओ अयेली जे, एम विचारिने ते धामिल समलानपेरे वृद्धोपाजळ ज़पातो ज़पातो
त्यांओ नाशी गयो ॥ ७५ ॥ हे एण काळसुधी लाह लनावेला पगो ! तमारो आ अवसर जे,
माटे तमो शाकशो नहि, तेम वळी आ समये तमार कंठाआदिकनी वेदनातो एण विचार कर-
वो नहि ॥ ७६ ॥ एवो रीते पगोने हिम्मत आपनोयको तेना बळओ एणो ममि जळंगीने,

धम्मि- ॥ मुक्त्वाश्वं जीवमादाय । ययौ कंचन कर्बटं ॥ ९७ ॥ स्थितैः शैलांतरंत्यप्रा — ग्यामार्घादृष्टनास्करे
सार्धं ॥ शर्वरीणां त्रियामत्वं । जगृहे यत्र वासरैः ॥ ९८ ॥ चंपेशकपिलाख्यस्य । भ्राता रोषेण निर्गतः
६८९ ॥ विदधे वसुदत्तोऽत्र । वासं वसुमतीप्रियः ॥ ९९ ॥ तारुण्ये तद्भुवः पद्मा-वत्यास्त्वग्व्याधिना वपुः
॥ बबाधे विद्युतो दीप्त्या । फलकाले तिलो यथा ॥ ३२०० ॥ प्रविशंस्तव दृष्ट्वासौ । कांचिच्चूला-
कुलां स्त्रियं ॥ व्यथामूलं विदन् योग्य—भेषजैस्तामसजायत ॥ १ ॥ एतज्जनेन्यो विज्ञाय । वि-

घोडाने पण तजीने फक्त जीव लेइने ते कोइक गामढामां गयो. ॥ ९७ ॥ पर्वतोनी वच्चे रहेला
तथा ठेला थने पहेला थरधा थरधा पहोरसुधी ज्यां सूर्य देखातो नथी, एवा ते गाममां रहेला
दिवसोए रात्रिनुं त्रियामपणुं ग्रहण कर्युं हतुं. ॥ ९८ ॥ ते गाममां चंपानगरीना कपिल नाम-
ना राजानो वसुदत्त नामे जाइ रीसाइ नोकलीने राजा थइ रह्यो हतो. ॥ ९९ ॥ तलनो रोपो
फळसमये वीजळीना तेजथी जेम बाधा पामे ठे, तेम तेनी पुत्री पद्मावतीनुं शरीर युवावस्थामां प-
ण कुष्ठरोगथी बाधित थयुं हतुं. ॥ ३२०० ॥ हवे ते गाममां प्रवेश करतांज तेणे कोइक शूलरो-
गथी पीडाती स्त्रीने जोइ, त्यारे तेना दुःखनुं कारण जाणीने धम्मिले तेणीने योग्य औषधथी

धम्म-
सार्थ
६९०

ज्ञानन्यायशालिने ॥ गृहमानायितायास्मै । बहुमानं ददौ नृपः ॥ २ ॥ स कुष्ठबुद्धलावण्यां । त-
स्मै कन्यामदर्शयत् ॥ स प्राह मम रोगोऽयं । साध्यांजस श्वानलः ॥ ३ ॥ शुभ्रेऽहनि समारेत्ने ।
स तद्रोगप्रतिक्रियां ॥ तथा सिध्म शनैः शांतं । विद्ययेवाहिनो विषं ॥ ४ ॥ सम्यक्लावते तस्मै ।
राज्ञा हारल्लतेव सा ॥ मुक्तामयवपुः पारि—तोषिकस्य पदे ददे ॥ ५ ॥ नृजान्येद्युरादेशि ।
न तं पश्यामि कंचन ॥ कपिलेन समं राज्ञा । यः संधिं कुरुते मम ॥ ६ ॥ प्राज्याः प्रीतिजिदः

साजी करी. ॥ १ ॥ आ वृत्तांत लोकोना मुखथी राजाए जाणीने विज्ञान अने न्यायथी शोभता
ते धम्मिल्लने घेर बोलावीने घणुं आदरमान दीधुं. ॥ २ ॥ पढी तेणे तेने कुष्ठथी लावण्यरहित
थयेली ते कन्या देखाडी, त्यारे धम्मिल्ल बोव्यो के जलथी जेम अग्नि तेम आ रोगने हुं दूर क-
री शकीश. ॥ ३ ॥ पढी शुभ्र दिवसे तेणे ते रोगनो उपचार करवा मांड्यो, अने तेथी विद्याथी
जेम सर्पनुं जेर तेम तेणीनो ते कुष्ठ रोग धीमे धीमे शांत थयो. ॥ ४ ॥ पढी राजाए रोगरहित
शरीरवाळी ते कन्याने हारल्लतानीपेठे ते उत्तम कलावान धम्मिल्लने इनामतरीके आपी. ॥ ५ ॥
पढी एक दिवसे ते राजा बोव्यो के एवो कोइ पण माणस मारा जोवामां नथी आवतो के जे

ધમ્મિ- સંતિ । કેડપિ પ્રીતિકરા અપિ ॥ જ્ઞાં સંદધતિ પ્રીતિં । ये स्वप्ता जगतीह ते ॥ ७ ॥ गुरुरस्ति
सार्थ कविश्चास्ति । संति व्योम्नि कवीश्वराः ॥ एतेषु कोऽपि संधत्तां । बुधेन्दू शनिजास्करो ॥ ८ ॥ गो-
६९१ त्रप्रजव रंगाव्य । शुब्रवर्णक चूर्णक ॥ त्वां विन कोऽपि संधातुं । नेष्टे जर्जरितं गृहं ॥ ९ ॥ ज-
ने स्वप्तावतो जिने । संधातुं वस्त्रकर्णिके ॥ त्वमेव सूचि शक्तसि । गुणसंग्रहशालिनी ॥ १० ॥

કપિલરાજાસાથે મારી સંધી કરાવે. ॥ ૬ ॥ પ્રીતિનો જંગ કરાવનારા ઘણા હોય હે, તેમ કેટલાક
પ્રીતિ કરાવનારા પણ હોય હે, પરંતુ જે જાંગેલી પ્રીતિને સાંધી શકે, એવા આ જગતમાં વિરલાજ
હોય હે. ॥ ૭ ॥ આકાશમાં ગુરુ હે, કવિ (શુક્ર) હે, અને કવીશ્વરો પણ હે. પરંતુ એમાનો કો-
ઈ બુધ અને ચંદ્રવચ્ચે, તથા શનિ અને સૂર્યવચ્ચે સંધિ કરાવનાર નથી. ॥ ૮ ॥ માટે હે ઉત્તમ
ગોત્રવાળા! (પર્વતમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા) રંગવાળા, તથા સફેદ વર્ણવાળા ચુનાસમાન ધમ્મિલ!
તારાવિના આ જીર્ણ થયેલાં ઘરને સાંધવાને કોઈ સમર્થ નથી. ॥ ૯ ॥ સ્વપ્તાવથીજ જિન્ન એવા
વસ્ત્રના બન્ને પોતોને સાંધવાને હે સોઈ! દોરો ગ્રહણ કરવાથી શોનીતી એવી તુંજ સમર્થ હો. ॥
॥ ૧૦ ॥ એવી રીતે વસુદત્ત રાજાએ કહ્યાથી ધમ્મિલ બોલ્યો કે, હે રાજન્! આપ મને હુકમ ફર-

धम्म-
सार्थ
६९२

वसुदत्ते वदत्येवं । धम्मिलेनाज्यधीयत ॥ मामादिश यथा कुर्वे । संधिकार्यमिदं तव ॥ ११ ॥ अ-
थासौ पार्थिवाज्ञातः । संजातशकुनोऽचलत् ॥ चंपांप्रति प्रियावक्त्रा—लोकनोत्सुकलोचनः ॥ १२ ॥
निघ्नन् मार्गस्य दीर्घत्वं । प्रस्थानैरनवस्थितैः ॥ प्राप चंपामयं पाप—कर्मनिर्मुक्तनागरां ॥ १३ ॥ प्र-
विष्टोतर्ददर्शासौ । स्वस्वरक्षपरायणान् ॥ समुत्पिंजतया लोकान् । धावमानानितस्ततः ॥ १४ ॥
किं दवः किं परानीको—पल्लवः किं सस्त्रिवः ॥ पौरहोत्रकृदेवं सो—प्राक्षीत्कंचिद्विचक्षणं ॥ १५ ॥

मावो? के जेथी तमारुं आ संधिकार्य हुं करी आपुं. ॥ ११ ॥ पढी राजाए आज्ञा आपवाथी शु-
च शकुन थये ठते पोतानी स्त्रीनुं मुख जोवाने उत्सुक नेबोवाळो धम्मिल चंपानगरीप्रते चाल-
तो थयो. ॥ १२ ॥ अविड्ढिन्न प्रयाणोथी मार्गनी लंबाइ दूर करतोथको पापकर्मविनाना लोको-
वाळी चंपानगरीमां ते प्होँव्यो. ॥ १३ ॥ जेवामां ते नगरनी अंदर दाखल थयो तेवामां तेणे
जयथी पोतपोतानुं रक्षण करवामां तत्पर तथा आमतेम दोमता लोकोने त्यां जोया. ॥ १४ ॥
नगरना लोकोने जय उपजावनारो शुं दावानल लाग्यो ठे? के शत्रुना सैन्यनो उपद्रव थयोठे?
के नदीनुं पूर आव्युं ठे? एम तेणे कोइक विचक्षण माणसने पूज्युं. ॥ १५ ॥ त्यारे ते बोव्यो

ધમ્મિ- સોઽન્યધાદ્વદ્ર પટ્ટેજો । ઋપસ્યાદ્ય સ્ફુરન્મદઃ ॥ વ્યસનીવ શ્રુતધ્યાન—માલ્લાનમુદમૂલયત ॥ ૧૬ ॥
 સાર્થ સ બ્રમન્ પાતયન્ ગેહાન્ । જ્ઞાપયન્ સુજ્ઞાનપિ ॥ પુરમદ્દોઞયન્ન્યદ્દં । પ્રાચીવાયુર્ધિવાંબુધિં ॥ ૧૭ ॥
 ૬૯૨ શ્રુત્વેતિ નિર્ભયં ગહ—નતુહં મંમપં પુરઃ ॥ વિઋષાજ્ઞાજનજન—વાતસંકુલમૈક્ષત ॥ ૧૮ ॥ જન-
 વ્રાતઃ કિમેતાવાન્ । મિલિતોઽત્રેતિ સાદરં ॥ તેન પૃષ્ઠઃ સમાચૃષ્ઠ । કોઽપિ સ્પષ્ટાક્ષરં ગિરં ॥ ૧૯ ॥
 અત્રેદ્વદત્તસાર્થેશ—સૂનુઃ સાગરદત્તકઃ ॥ લેષ્મે દિશામધિષ્ઠાત્રી—સ્વાષ્ઠૌ કુલજાઃ કનીઃ ॥ ૨૦ ॥

કે હે જદ્ર! આજે રાજાના પટ્ટહસ્તીએ મદોન્મત્ત થઈને, વ્યસની માણસ જેમ શ્રુતધ્યાનને તેમ
 આલ્લાનસ્તંજને હાથેડી નાચ્યો હે. ॥ ૧૬ ॥ તે હાથીએ જમતાંથકાં, ઘરોને પામતાંથકાં તથા સુ-
 ભટોને પણ મરાવતાંથકાં પૂર્વનો વાયુ જેમ સમુદ્રને તેમ એકદમ નગરને દોષિત કર્યું હે. ॥ ૧૭ ॥
 તે સાંજલીને નિર્ભયપણે જાતાંથકાં તેણે અગાડીના ભાગમાં વિઋષિત માણસોના સમુદ્ધથી જરે-
 લો એક મંડપ જોયો. ॥ ૧૮ ॥ અહીં આટલોબધો લોકોનો સમુદ્ધ કેમ એકઠો થયો હે? એમ
 તેણે આદરસહિત પૂજ્યાથી કોણે પ્રગટરીતે તેને કહ્યું કે, ॥ ૧૯ ॥ અહીં ઇંદ્રદત્ત નામના સાર્થ-
 પતિના સાગરદત્ત નામના પુત્રે દિશાનંતની અધિષ્ઠાશ્કાસરસી આઠ કુલવાન કન્યાનું મેલવી હે.

धम्म-
सार्थ
६९४

कुमुदा कुमुदानंदा । धनश्रीर्वसुमत्यपि ॥ पद्मश्रीर्विमला देव—कीत्यासां क्रमतोऽभिधाः ॥ ११ ॥
युगपत्परिणेतुं ता । इहायातोऽस्ति सागरः ॥ समं स्वजनवर्गेण । तेनायं लोकमेलकः ॥ १२ ॥
तयोर्वार्त्तयतोरेव—मितरेतरमाययौ ॥ तत्रैव स द्विपो दाव । इव केनाप्यवास्तिः ॥ १३ ॥ तं स-
मायातमालोक्य । मुक्तपाणिगृहस्पृहः ॥ वरः परिजनैः साकं । साकंपः प्रपलायितः ॥ १४ ॥ न-
श्यता मंहु तास्तेन । बाला नालापिता अपि ॥ स्वार्थव्रंशे समुत्पन्ने । कोऽपि कस्यापि न प्रियः ॥

॥ १० ॥ तेजनां अनुक्रमे कुमुदा, कुमुदानंदा, धनश्री, वसुमती, पद्मश्री, विमला तथा देवकी
नामो भे. ॥ ११ ॥ तेजने एकीहारे परणवामाटे अहीं ते सागरदत्त स्वजनपरिवारसहित आवेलो
भे, अने तेथी ते लोकोनो आ मेलवमो थयो भे. ॥ १२ ॥ एवी रीते तेज बने जेवामां परस्पर
वार्तालाप करे भे, तेवामां कोइथी पण न अटकावी शकाय एवा दावानलनीपेठे ते हाथी त्यांज
आवी पहेंव्यो. ॥ १३ ॥ तेने आवेलो जोइने ते वरराजा तो परणवानी इहा गोडीने कंपतो-
थको परिवारसहित त्यांथी नाशी गयो. ॥ १४ ॥ एकदम नाशता एवा तेणे ते कन्याजने बोला-
वी पण नहि, केमके स्वार्थना नाशवखते कोइ कोइने प्रिय थतो नथी. ॥ १५ ॥ हवे शुं कर-

का.
का.
का.

धम्मि-
सार्थ
६९५

॥ १५ ॥ किं कर्त्तव्यजडत्वेन । प्रयाणारूढजीविताः ॥ अशरण्या अचैतन्याः । कन्यास्तत्रैव ताः
स्थिताः ॥ १६ ॥ यावत्कमलिनीमर्दं । ता मृद्राति मतंगजः ॥ तावद्योद्धुं तमाह्वस्त । धम्मिलो धो-
रधीस्यात् ॥ १७ ॥ दीनदृक् जयार्त्तासु । बालिकास्वबलासु च ॥ शुंडां व्यापारयन्नाशु । किं न कुं-
जर लज्जासे ॥ १८ ॥ यद्यस्ति कापि शक्तिस्ते । तदेषोऽस्मि बली पुरः ॥ गजस्तेनैवमाहूतो । रुषा
तंप्रत्यधावत ॥ १९ ॥ युग्मं ॥ लघुदेहः परिस्थूरं । शिक्षितोऽपरिशिक्षितं ॥ चिरं स रंगवर्त्तमाना—

बुं? एम मूढ बनीने ते जीवसटोसटने वखते आधारविनानी ते कन्यानुं बेजान थइने त्यांज ज-
नी रही. ॥ १६ ॥ पढी कमलिनीने कचरी नाखवानीपेठे जेवामां ते हाथी तेनुने चगदी नाख-
वा जाय ठे तेवामां धीर बुद्धिवाळा ते धम्मिले ते हाथीने लम्बवामाटे एकदम बोलाव्यो के, ॥
॥ १७ ॥ अरे हाथी! दीनदृष्टिवाळी, जयथी पीमित थयेली तथा निर्बल एवी आ बालिकानुंप्रते
तारी सुंढने लंबावतां तुं शुं लजातो नथी? ॥ १८ ॥ जो तारामां कइं शक्ति होय तो आ हुं ब-
लवान तारी सामेज जजो बुं, एवी रीते तेणे हाथीने बोलाववाथी ते तेनातरफ दोड्यो. ॥ १९ ॥
धम्मिल नाना शरीरवाळो तथा शिखेलो हतो, हाथी जामां शरीरवाळो तथा नहि शीखेलो हतो,

धम्म- वर्त्तमव्रमयज्जं ॥ ३० ॥ खिन्नं निर्विण्णमुत्पन्न—ग्लानिं गर्जिविवर्जितं ॥ आरुद्धत्स गजं स्कंध—
 सार्थं देशे करणलीलया ॥ ३१ ॥ निरीक्ष्य स्वस्य दुर्वारं । वारणौघत्यवारणं ॥ हियेव न्यग्मुखेनैष । कुं-
 ६९६ ज्ञे तं शृणिनाजिनत् ॥ ३२ ॥ सलीलं सोऽथ संचारी । शृण्वन् पौरजनस्तुतिं ॥ बबंध सिंधुरं राज-
 —चतुरे चतुरेश्वरः ॥ ३३ ॥ कलानिरीक्षणाज्जात—चित्रं चूषं ननाम सः ॥ जामातरं निजं रा-
 जा—प्युपलक्षयतिस्म तं ॥ ३४ ॥ ससंभ्रमं समुत्थाय । वृजानिस्तं महाशुभं ॥ भुजोपपीडमाक्षिग्य

तेथी ते कलावान धम्मिले ते हाथीने घणा काळसुधी माभी बाजुथी फुदमी फेरव्यो. ॥ ३० ॥
 अने तेथी खिन्न थयेला, थाकेला, मंद पडेला अने गर्जाखविनाना ते हाथीना स्कंधपर ते ध-
 म्मिल उलंग मारीने चढी गयो. ॥ ३१ ॥ हाथीनी उद्धताशने निवारवानी पोतानी मुश्केली जा-
 णीने जाणे लज्जाथी नीचा मुखवाळ थयेला एवा अंकुशवडे करीने तेणे ते हाथीना कुंजस्थ-
 लपर जखम कर्यो. ॥ ३२ ॥ पढी ते चतुरशिरोमणि धम्मिले लीलासहित चालतांथकां तथा न-
 गरना लोकोनी स्तुतिने सांजलतांथकां ते हाथीने राजानी हस्तिशालामां बांध्यो. ॥ ३३ ॥ पढी
 कला जोवाथी आश्चर्य पामेला राजाने ते नम्यो, तारे राजाए पण तेने पोताना जमाइ तरीके

धम्मि- । पप्रह स्वहया गिरा ॥ ३५ ॥ चिराद् दृष्टोऽसि वत्स त्वं । दर्शनानंदिदर्शनः ॥ आविःकुरु निजं
सार्थं वृत्त—मश्वापहरणादिकं ॥ ३६ ॥ ततस्तदुक्तं तद्व्यक्तं । ज्ञात्वा वृत्तांतमादितः ॥ धैर्यं चास्येन्नदम-
६९७ ना—द्यौ राजा परां मुदं ॥ ३७ ॥ पुरे महोत्सवमयः । समयस्तद्भवेदयं ॥ तायकः स्याद्यदि त्वा-
ह—गिति तुष्टाव तं नृपः ॥ ३८ ॥

तत्र संप्राप्तसंमान—स्त्रिकलत्र्या गुणोज्ज्वलः ॥ त्रिलिंग्यास्तादृशीवृतः । परशब्द श्वामित्यत

जुळखी कहाज्यो. ॥ ३४ ॥ त्यारे संप्रमसहित राजाए उठीने ते महासुभटने बाथमां लेइ भेटीने
स्वह वचनथी पूज्युं के, ॥ ३५ ॥ हे वत्स! जोवामां आनंदी दर्शनवाळो तुं घणे काळे नजरे प-
ज्यो बुं, हवे घोमो तने हरी गयो, इत्यादिक तां वृत्तांत तुं प्रकट कर? ॥ ३६ ॥ पढी तेणे प्र-
थमथी प्रकटरीते कहेबुं वृत्तांत जाणीने, तथा हाथीने वश करवाथी तेनुं धैर्य जोइने राजा अ-
त्यंत खुशी थयो. ॥ ३७ ॥ जो ताराजेवो आ नगरमां रक्षण करनार होय तो अहीं आवो महो-
त्सवमय समय जाय, एम राजाए तेनी स्तुति करी. ॥ ३८ ॥

एवी रीते त्यां सन्मान पामीने गुणोथी उज्ज्वल थयेळो ते धम्मिल बणे लिंगोमां तादृश

धम्म-
सार्थ
६९८

॥ ३९ ॥ गजे शांते गते स्वास्थ्यं । नगरे सागरः पुनः ॥ दधत्पाणिगृहोद्योगं । कन्याभिस्ताजि-
रौच्यत ॥ ४० ॥ अस्मान्मृत्युमुखे क्षिप्त्वा । तदा नष्टोऽसि किं शठ ॥ सांप्रतं दर्शयन् प्रेम-पाठं
लज्जसेऽपि न ॥ ४१ ॥ आकृत्या पुरुषोऽसि त्वं । गुणैः स्त्रीभ्योऽपि हीयसे ॥ ईदृक्सत्त्वं प्रियीकु-
र्मो । वरं त्वामाशया कया ॥ ४२ ॥ नूनं नायं गजो दुष्टः । पूर्वजः किंतु कोऽपि नः ॥ यस्ते प्रा-
चीकटद् वृत्त—मवृत्ते मंगलवये ॥ ४३ ॥ वृणुमस्त्वां प्रियैकात्म-जीवं क्लीवं न तद्वयं ॥ येन प्राण-

रहेला परशब्दनीपेठे पोतानी त्रणे स्त्रीजने मय्यो. ॥ ३९ ॥ हवे ते हाथी शांत थयाबाद तथा
नगर पण खेदरहित थयाबाद ते सागरदत्त ज्यारे पाठी विवाहनी सामग्री करवा लाग्यो त्यारे ते
कन्याजण तेने कह्युं के, ॥ ४० ॥ अरे मूर्ख! ते बखते तुं अमोने मोतना मुखमां फेंकीने केम
नाशी गयो? अने हवे प्रेमचतुराष्ट्र देखाडतां तुं शरमातो पण नथी? ॥ ४१ ॥ फक्त आकारथी
तुं पुरुष ठो, परंतु गुणोथी तो स्त्रीजथी पण नपावट ठो, माटे तने आवा बायलाने अमो शुं
आशाए अमारो स्वामी करीये!! ॥ ४२ ॥ खरेखर आ कइं दुष्ट हाथी नहोतो, परंतु अमारो को-
शक पूर्वज होवो जोश्ये, के जेणे त्रण मंगळफेरा फर्या पहेलांज तारुं आ पराक्रम प्रगट करी दे-

धम्मि- पणैः क्रीता । अस्तु भर्ता स एव नः ॥ ४४ ॥ जाते राजकुल्ये तस्मिन् । वादे कारणिकैर्नरैः ॥
सार्थं स तान्यो दूरतश्चक्रे । करेण्युन्य श्वोरणः ॥ ४५ ॥ अष्टावपि कुमारीस्ता । धम्मिलाय ददे नृपः ॥
६९९ सोऽप्याशु परिणिन्ये ता । महोत्सवपुरस्सरं ॥ ४६ ॥ तत्प्रेमामृतसुराका—रजनिं प्रमदाकुलं ॥ प्रि-
यं प्राप्य च चित्तांत-रजनि प्रमदाकुलं ॥ ४७ ॥ अथासौ वसुदत्तस्य । चंपाधिपतिना सह ॥ संधि-
कार्यं दृढीचक्रे । लक्ष्मण इव स क्षणात् ॥ ४८ ॥ संधिना तेन संप्रीतः । प्रियप्राप्त्यै समुत्सुकां ॥

खाड्युं ॥ ४३ ॥ माटे फक्त एक पोताना जीवनेज बचावनारा एवा तने हीजडाने अमो परणी-
शुं नहि, जेने पोताना प्राणसाटे अमोने खरीदी लीधी ठे, तेज अमारो स्वामी थशे. ॥ ४४ ॥
पढी आ बाबतनो राजदरबारमां ज्यारे केस चाड्यो त्यारे न्यायाधीशोए हाथणीनुंपासेथी जेम वे-
द्यने तेम ते सागरदत्तने तेनुंथी दूर कर्यो. ॥ ४५ ॥ पढी राजाए ते आठे कुमारीनुं धम्मिल्लने
आपी, अने ते पण तेनुंने जलदी महोत्सवपूर्वक परण्यो. ॥ ४६ ॥ तेना प्रेमरूपी अमृतने पु-
नमनी रात्रिसरखा ते स्वामीने मेलवीने ते स्त्रीनुंनो समुह वनमां हर्षथी व्याप्त थयो. ॥ ४७ ॥
पढी तेणे क्षणवारमां व्याकरणमां जेम तेम चंपाना राजानीसाथे वसुदत्त राजानुं संधिकार्य दृढ

धम्म- चंपायां प्रेषयामास । वसुदत्तः सुतां निजां ॥ ४९ ॥ अथ सुखासनासीनो-ऽन्यदा सौदामिनीमिव
 सार्थ- ॥ उत्तरंतीं दिवोऽद्राक्षी—हीसां कांचन योषितं ॥ ५० ॥ नृत्वा पुरोऽतिरोषेण । तमुपालब्ध स्वेचरी
 १०० ॥ यन्मे बंधुस्त्वया जग्ने । निर्मेतुर्ध्यानमौनजाक् ॥ ५१ ॥ अनौपाधिकवात्सल्य—विशदस्य दयो-
 दधेः ॥ परोपकारसारस्य । तत्किं ते धीर संगतं ॥ ५२ ॥ यच्च मे मद्भगिन्याश्च । शेषकन्यागण-
 स्य च ॥ मनोऽपहृत्य नष्टोऽसि । किं तदप्युचितं तव ॥ ५३ ॥ धम्मिलेन ततोऽवादि ॥ सति सत्यं

कर्तुं ॥ ४८ ॥ ते संधिथी खुश थयेला वसुदत्ते जर्तारने मलवाने उत्सुक थयेली पोतानी पुत्री-
 ने चंपानगरीमां मोकली दीधी. ॥ ४९ ॥ हवे एक दिवसे ज्यारे ते खुरशीपर बेठो ठे, एवामां
 बीजळीनीपेठे कोझक तेजस्वी स्त्रीने तेणे आकाशमांथी उतरती दीठी. ॥ ५० ॥ पढी ते विद्या-
 धरी तेनी आगळ आवीने अतिरोषथी तेने ठपको देवा लागी के, निरपराधी तथा ध्यानमां मौ-
 नपणे रहेला मारा जाझने जे तें मार्यो ठे, ॥ ५१ ॥ ते उपाधिरहित वत्सलताथी निर्मल थयेला,
 दयाना सागर, तथा परोपकारनेज सारभूत गणनारा एवा तने हे धीरपुरुष! शुं उचित ठे? ॥
 ॥ ५२ ॥ वळी मारुं, मारी बहेननुं थाने बीजी कन्याजुंना समूहनुं पण मन-हरीने जे तुं नाशी

धम्मि- वदंत्यसि ॥ परमाज्ञानिके पापे । नास्त्युपाखंभसंभवः ॥ ५४ ॥ परीक्षितुमहं तैदृणं । बिंदन् की-
 सार्थं चकजालकं ॥ यद्वंधुं तव हन्मिस्म । तदज्ञानविजृम्भितं ॥ ५५ ॥ अपराधं मनोस्तना—पहारेण न
 ९०१ यन्मया ॥ शुद्ध्ये तस्य पापस्य । त्वमेवेह गुरुभव ॥ ५६ ॥ श्रुत्युक्तिजंग्या चित्रीय—माणा प्रो-
 वाच स्वेचरी ॥ एवमेव भवद्वृत्तं । चित्रसेना तदावदत् ॥ ५७ ॥ बंधोर्वधे श्रुते स्वप्ता । सममा-
 धिमधामहं ॥ वाचं विचार्य नैर्ग्रथीं । शोकमस्तोक्यं कृणात् ॥ ५८ ॥ समानय तमत्रेया—वाग्या

गयो ठे, ते पण शुं तने उचित ठे? ॥ ५३ ॥ त्तारे धम्मिल्ल बोव्यो के, हे सति! तुं सघब्बुं सं-
 त्य कहे ठे, परंतु अज्ञानथी करेलां पापमाटे उपाखंभनो संभव होतो नथी. ॥ ५४ ॥ तल्लवार-
 नी तीदणतानी परीक्षामाटे वांसनी जामी कापतांथकां में जे तारा जाइने मार्यो ठे, ते अज्ञान-
 नो प्रताप ठे. ॥ ५५ ॥ वळी तमारं मनरूपी स्तने चोखाथी जे में अपराध कर्यो ठे, ते पापनी
 शुद्धिमाटे हवे तुंज मारा गुरुतरीके था? ॥ ५६ ॥ एवी रीतनी तेनी वचनचतुराश्रयी आश्रय पा-
 मेळी ते विद्याधरी बोली के, ते वखते चित्रसेनाए एवीज रीते तमारं वृत्तांत अमोने कहूं हतुं.
 ॥ ५७ ॥ जाइनो वध सांभलवाथी बहेननीसाथे मने पण दुःख तो थयुं, परंतु मुनिनी वाणी वि-

धम्म-
सार्थ
७०२

मुक्तारुरोह सा ॥ सौधस्याधित्यकां तस्य । प्रेम्णः काष्ठां परामिव ॥ ५९ ॥ हर्षाकुलतया भ्रांत-दृ-
ष्टिः श्वेतां पताकिकां ॥ सोत्तन्नातिस्म तवास्म—दन्नाग्यस्येव वल्लरीं ॥ ६० ॥ आयास्यति किम-
द्यापि । नायात्यायात एव सः ॥ एवं मिथो वदंत्यस्ताः । कन्या उत्कुंठिताः स्थिताः ॥ ६१ ॥ प-
ताकालोकनाज्जाते । त्वदनागमनिर्णये ॥ त्वां दृष्टुमब्रमं नृरि—ग्रामारामाश्रमां क्षमां ॥ ६२ ॥
यद्यपि कापि नापश्यं । त्वामुबूकीव ज्ञास्करं ॥ तथापि ब्रमितो जमा । नाहं स्नेहो हि दुस्त्यजः ॥

चारीने क्षणवारमां में ते शोकने दूर कर्यो. ॥ ५९ ॥ हवे तेने अहीं लाव? एम अमोए तेणी-
ने कहेवाथी ते चित्तसेना जाणे तेना प्रेमनी परकाष्ठाप्रते होय नहि तेम महेलनी सीमीपर च-
मी. ॥ ५९ ॥ परंतु हर्षवेली थवाथी तेणीए दृष्टिविपर्यासने लीधे अप्पारां अभग्यनी वेळडीसर-
खी श्वेतरंगनी धजा चमावी. ६० ॥ हवे ते आवशे, अरे! हजु केम आवतो नथी? अरे! ते
आ आव्यो, एम परस्पर कहेतीथकी ते कन्याजं त्यां उत्सुक बनीने तलपापड थवा लागी. ॥ ६१ ॥
पढी पताका जोवाथी ज्यारे तमारा नहि आववानो निर्णय थयो, त्यारे तमोने जोवामाटे घणा
गाम, वगीचा तथा आश्रमोवाळी आ पृथ्वीपर हुं जमी. ॥ ६२ ॥ परंतु घूकी जेम सूर्यने तेम त-

धम्मि-

सार्थ-

७०३

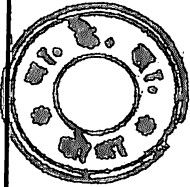
॥ ६३ ॥ समायाताद्य चंपायां । लोचने तृषिते चिरं ॥ रूपे लवणिमानूपे । तवाप्लवमकारयं ॥
॥ ६४ ॥ एषाहं सा च मे जामिः । कन्यकाः षोडशापि ताः ॥ सर्वमेतत्तवैवेति-जल्पंती सा स्व-
मुद्ययौ ॥ ६५ ॥ चक्रुरुद्धाट्यत्येष । यावत्तावदलोकत ॥ पुरस्ताद्भमिनीवृंद—मानंदोत्फुल्ललोचनं
॥ ६६ ॥ परिणिन्ये स ताः सर्वाः । शर्वाणीरूपजीत्वरीः ॥ कामी न तृप्यति स्त्रीभिः । सरिदङ्गिरि-
वोदधिः ॥ ६७ ॥ तासां रतिसपत्नीनां । पत्नीनामंगकोऽनिशं ॥ अगाद्भोगात्तरंगात्त—रंगहंसतुला-

मोने में जो के क्यांय पण न जोया तो पण हुं जमवाथी थाकी नहि, केमके स्नेहने तजवो
मुश्केल ठे. ॥ ६३ ॥ पढी आजे अहीं चंपामां आवीने घणा काळथी तृषातुर थयेलां मारां आ
नेत्रोने लावण्यना कूपसरखा आ तमारा रूपमां में स्नान कराव्युं. ॥ ६४ ॥ आ हुं, ते मारी बहे-
न, तथा ते शोळे कन्यानुं, ए सघद्धुं तमारुंज ठे, एम कहीने ते आकाशमां उडी. ॥ ६५ ॥ प-
ढी जेवामां ते आंखो उघाडे ठे, तेवामां तेणे अगामीना जागमां आनंदथी प्रफुल्लित नेत्रोवाळो
स्त्रीनुंनो ते समुह दीठो. ॥ ६६ ॥ पढी इंद्राणीना रूपने पण जीतनारी एवी ते सघल्ली कन्यानुं-
ने ते परण्यो, केमके नदीनुंन जलथी जेम समुद्र तेम कामी माणस स्त्रीनुंथी तृप्त थतो नथी.

धम्म-
सार्थ
१०४

मसौ ॥ ६८ ॥ असौ क्रीडारसे सर्व — मादितो वृत्तमात्मनः ॥ कमलापादघाताद्यं । नवोढास्ता अ-
जिज्ञपत् ॥ ६९ ॥ अन्यदा कमला गोष्ठ्यां । विद्युन्मत्या न्यगद्यत ॥ युक्तं स्वसः प्रियं पादे—
नाहतुं हंत किं तव ॥ ७० ॥ निर्धनोऽपि कुरूपोऽपि । निःश्रीकोऽपि व्यसन्यपि ॥ सेव्यो देव इव
प्रेयान् । रामया शुभ्रकाम्यया ॥ ७१ ॥ धन्ययातिप्रसादेऽपि । नावगण्यः पतिः स्त्रिया ॥ धान्यं पा-
देन मृद्नाति । नातिघ्रातोऽपि यद्बुधः ॥ ७२ ॥ स विद्वानतिकोपेऽपि । यो जानाति स्वदूमिकां ॥

॥ ६७ ॥ रतिसरस्वी ते स्त्रीजुना निरंतर जोग्धी उद्धसायमान रंगपूर्वक ते धम्मिल्ल हंसनी तुव्य
ता पाम्यो. ॥ ६८ ॥ पछी तेणे क्रीडाना रसमां कमलाए लात मारवा आदिकरूप पोतानुं सघट्टं
वृत्तांत ते नवी परणेली स्त्रीजुने जणावी दीधुं. ॥ ६९ ॥ एक दिवसे वात निकलतां विद्युन्मतीए
कमलाने कहुं के हे बहेन ! पोताना स्वामीने लात मारवी ए शुं तने युक्त ठे ? ॥ ७० ॥ निर्धन,
कदरूपो, लक्ष्मीविनानो तथा व्यसनी ठतां पण स्त्रीए पोताना कट्याणनी इडाथी पोताना स्वा-
मीने देवनीपेठे आराधवो जोश्ये. ॥ ७१ ॥ अति महेस्वानी ठतां पण जाग्यवती स्त्रीए पतिनी
अवगणना न करवी जोश्ये, केमके माह्यो माणस अति धराया ठतां पण धान्यने पगथ्री कचर-



धम्म-
सार्थ
१०५

अस्मिन्कोपापि नृपालं । पराजवति किं प्रजा ॥ ७३ ॥ अथो प्रदर्शयंत्यास्य—विकारं कमलालपत् ॥
मन्ये दोषोऽबलाया मे । सुकरः सखि ज्ञापितुं ॥ ७४ ॥ परं विमृश हृद्दृष्ट्या । प्रेयसोऽपि किमौ-
चित् ॥ रतिरंगे पुरः पत्न्याः । सपत्नीनामकीर्त्तनं ॥ ७५ ॥ अशस्त्रं मारणं मंत्र-हीनमुच्चाटनं परं
॥ निरग्निज्वालनं स्त्रीभिः । सपत्नीनाम मन्यते ॥ ७६ ॥ जगिनीत्युच्यमानापि । सपत्नी न शुजा
जवेत् ॥ ख्यातापि शर्कराख्यातो । व्यथयत्येव बाहुका ॥ ७७ ॥ मृत्युरत्युत्तमो वक्र—नवक्रकच-

तो नथी. ॥ ७१ ॥ अति क्रोध चड्या ठतां पण जे माणस पोतानुं स्थान विचारे ठे, तेज विद्वा-
न ठे, केमके अति कोप पामेली प्रजा पण शुं राजानो पराजव करी शके ठे? ॥ ७३ ॥ हवे पो-
तानो मुखविकार देखामतीथकी कमला बोल्ली के, हे सखि! हुं धारुं तुं के मारो अबलानो दोष
बोलवो सहेलो ठे. ॥ ७४ ॥ परंतु तुं अंतर्दृष्टिथी विचार के, रतिरंगसमये स्त्रीनीपासे शोकनुं ना-
म लेवुं ए शुं जर्तारने पण उचित ठे? ॥ ७५ ॥ केमके स्त्रीजुं शोकना नामने शस्त्रविनाना मा-
रसरखुं, मंत्ररहित महा उच्चाटनसरखुं तथा अग्निविना बाळवासरखुं माने ठे. ॥ ७६ ॥ बहेन कहे-
वाया ठतां पण स्त्रीने शोक सारी लागती नथी, केमके शर्कराना नामथी प्रख्यात एवी पण वे-

धार्म-
सार्थ
१०६

दारणैः ॥ न तु सापत्न्यदुःखेन । जीवितव्यमपि स्त्रियां ॥ १८ ॥ खेचर्यथ जगौ नडे । पुरुषः प्र-
भुरुच्यते ॥ न ह्यसौ हृदयेष्टस्य । गृह्णन्नामापराध्यति ॥ १९ ॥ परं प्रियतमावज्ञा—कार्येष चरण-
स्तव ॥ महादंमार्ह एवेति । श्रुत्वा कमल्यौच्यत ॥ ८० ॥ हंहो विद्युद्धतामुख्याः । स्वसारः शृणु-
ताखिलाः ॥ अन्यायजाषिणीं विद्यु—न्मतीं रक्त रक्त ॥ ८१ ॥ सर्वा उवाय मे पादं । स्नपयध्वं
कलैर्जलैः ॥ चंदनेन विलिंपध्व—मंचतानुपमैः सुमैः ॥ ८२ ॥ अधास्यज्जिह्वतामेष—श्रेत्पादो मुग्ध-

बु दुःखज आपे ठे. ॥ ११ ॥ वांकी अने नवी करवतथी वेराइने मखुं अति उत्तम ठे, परंतु
शोकना शक्यथी स्त्रीजने जीवुं पण सारुं नथी. ॥ १८ ॥ त्यारे ते विद्याधरी बोली के, हे भडे!
पुरुष माखीक कहेयाय ठे, अने तेथी ते पोताना हृदयने बहाला माणसनुं नाम लेतां कइं अप-
राधी थतो नथी. ॥ १९ ॥ परंतु प्रियतमनी अवज्ञा करनारो आ तारो पग महादंडनेज लायक
ठे, ते सांजली कमला बोली के, ॥ ८० ॥ अरे! विद्युद्धताआदिक सघळी बहेनो! तमो सांज-
लो? अनुचित बोलनारी आ विद्युन्मतीने तमो निवारो? निवारो? ॥ ८१ ॥ तमो सर्वे उठीने
मारा आ चरणने निर्मल जलथी स्नान करावो? चंदनथी तेनुं लेपन करो? तथा अनुपम पुष्पो-

धनि ॥ ताडने ॥ तदा कथमलप्स्यध्वं । दयितं यूयमीदृशं ॥ ८३ ॥ किमीदृगुपकार्येष । पूज्यते ताड्यतेऽ-
 सार्थ ॥ थवा ॥ उक्तिजंग्यानया तस्या । न कयाशु विसिष्मये ॥ ८४ ॥ विद्युन्मती बजाषेऽथ । स्वामिन्
 ९०९ मूर्त्यैव भिन्नयोः ॥ हृदा नास्त्यावयोर्भेद-स्तद्यथातथमादिश ॥ ८५ ॥ यन्नाम्ना तव लोलग्रे । दो-
 लालीलान्वद्ध्यत ॥ सा का वसंततिलका । वशासु तिलकायिता ॥ ८६ ॥ कृतिमां दर्शयन् जीतिं

श्री तेनी पूजा करो? ॥ ८२ ॥ केमके ते वखते आ मारो पग जो मुग्धतामनश्री पागो, हठ्यो
 होत, तो तमोने आवो जर्तार क्यांथी मळत? ॥ ८३ ॥ माटे आवा उपकारी आ पगने पूजवो
 जोश्ये? के मारवो जोश्ये? एवी रीतनी तेणीनी वचनचतुराश्री कइ स्त्री एकदम आश्चर्य न
 पामी? ॥ ८४ ॥ हवे विद्युन्मती बोली के हे स्वामी! केवल मूर्तिथीज जिन एवा आपणवच्चे
 हृदयथी कइ पण तफावत नथी, माटे जेवुं होय तेवुं सत्य कहो? ॥ ८५ ॥ जेणीना नामे आ-
 पनी जिह्वाना अग्र जागपर हींचोळानी लीला अनुभवेली ठे, एवी स्त्रीजमां तिलकसरखी वसंत-
 तिलका कोण ठे? ॥ ८६ ॥ त्यारे ते उपरउपरनो कृत्रिम जय देखाडतोथको बोड्यो के हे सुंद-
 रि! तुं ते वात न बोल, केमके गुस्से थयेली आ पासे उभेली कमलाने शुं तुं नथी जोती?

धम्म-
सार्थ
१०७

। स तां प्रोवाच सुंदरि ॥ मा मा ब्रूहि न किं पार्श्वे । वीक्षसे कोपनं जनं ॥ ८७ ॥ अनाजोगेन
तन्नाम—ग्रहणे या पुराकुपत ॥ तत्श्लाघां साधुना श्रुत्वा । तत्किं यन्न करिष्यते ॥ ८८ ॥ कम-
लाथ जगौ नाथ । किमेवं व्यज्यते जयं ॥ प्राणसर्वस्व विश्वस्तो । विश्वं तच्चरितं वद ॥ ८९ ॥ कौ-
तुकोत्तालचित्तासु । सन्यीकृतासु तास्वथ ॥ आरज्जमिलो वक्तु—मनुकृतां निजां कथां ॥ ९० ॥
अस्ति पौरश्रियोदग्रे । कुशाग्रपुरपत्तने ॥ नैकगणिक्यमाणिक्यं । वसंततिलकाग्निधा ॥ ९१ ॥ अ-
हं नृयांसि वर्षाणि । तस्या वेश्मन्यवास्थिषि ॥ तद्भावण्यतरंगिण्यां । कलयन् कलहंसतां ॥ ९२ ॥

॥ ८७ ॥ अजाणतां तेणीनुं नाम लेवाथी पण जे आ पूर्वे कोपायमान थइ हती, ते तेणीनी ह-
मणा प्रशंसा सांजळीने शुं नहि करे? ॥ ८८ ॥ त्वारे कमला बोली के हे स्वामी! एम शामाटे
जय प्रकट करो ठो? हवे हे प्राणनाथ! आप विश्वास राखीने तेणीनुं सर्व वृत्तांत कहो? ॥ ८९ ॥
पढी आश्चर्यथी उत्सुक थयेली ते सघली स्त्रीनुं सजासदरूप थये ठते धम्मिले पोतानी अनुज-
वेली कथा कहेवा मांझी. ॥ ९० ॥ लोकोनी लक्ष्मीथी आगळ पडता कुशाग्रपुर नामना नगरमां
अनेक गणिकानुमां माणिक्यसरखी वसंततिलका नामे गणिका ठे. ॥ ९१ ॥ तेणीना लावण्य-

धम्मि-
सार्थ
१०९

नान्यस्ता न च ये दृष्टा । न वा श्रुतिपथं गताः ॥ तेषु मान्मथजावेषु । सा मय्याचार्यकं दधौ ॥
॥ ९४ ॥ सादीदृशत्तया हार्द । सौहार्दं येन मे मनः ॥ अब्धेः पय इवोद्वेलं । तामद्याप्यनुधावति
॥ ९५ ॥ इत्युक्तितस्तदाकूतं । ज्ञात्वा विद्युन्मती जगौ ॥ तस्याः समानये शुद्धिं । हृद्य यद्यनुम-
न्यसे ॥ ९६ ॥ रोषणं जनमापृच्छ्य । यथायोग्यं समाचर ॥ इत्युक्ता तेन कमला — नुज्ञाता सो
दडीयत ॥ ९७ ॥ द्वाणांतरे समागत्य । शिरःयोजितांजलिः ॥ सा प्रियं प्राढ कुतुकं । कुर्वती नृ-

रूपी नदीमां राजहंसपणाने अनुभवतोथको हुं घणा वर्षोसुधी तेणीने घेर रह्यो हतो. ॥ ९२ ॥
जेनो में अभ्यास कर्हो नहोतो, जे में दीठा नहोता, अथवा जे में काने पण सांजब्या नहोता
एवा ते कामदेवसंबंधी जावो मने शिखाववामां तेणीए आचार्यनी पदवी धारण करी हती. ॥ ९४ ॥
तेणीए मने अंतःकरणपूर्वक एवो तो स्नेह देखाज्यो ते के समुद्रनुं जल जेम वीरप्रते तेम मारुं
मन हजु पण तेणीनातरफ दोडे ते. ॥ ९५ ॥ एवी रीतना वचनथी तेनो अभिप्राय जाणीने वि-
द्युन्मती बोली के हे स्वामी! जो आपनी आज्ञा होय तो हुं तेनी खबर लावुं. ॥ ९६ ॥ आ गु-
स्से थती कमलानी रजा लेहने जेम योग्य लागे तेम कर? एम तेणे कहेवाथी कमलाए अनु-

धर्म
सार्थ
७१०

मिचारिणां ॥ ७८ ॥ व्योम्ना तदा त्वदाज्ञातः । कांत तत्पुरमीयुषी ॥ प्राविशं पुरुषीन्द्रय । वसंत-
तिलकागृहं ॥ ७९ ॥ दुःखेनेवांगलमेन । वेष्टितां जीर्णवाससा ॥ मलैः क्लिन्नतनूं मूर्तै—दुर्दशा-
स्तबकैस्त्रि ॥ ३३०० ॥ मुक्तामाभरणौघेन । प्रमोदेनेव दूरतः ॥ तदंतस्तां जवन्नाम—जंजपूकामवै-
क्षिषि ॥ १ ॥ युग्मं ॥ अप्रादं कुशलोदंत—मुपसृत्य च तामहं ॥ सा च मां पुरुषं प्रेक्ष्य । न्यग्मु-

ज्ञा देवाथी ते जमी. ॥ ७९ ॥ थोमीवारमां ते पाछी आवीने मस्तकपर हाथ जोडीने पृथ्वीपर
चालनारा मनुष्योने आश्चर्य उपजावतीथकी पोताना स्वामीने कहेवा लागी के, ॥ ७८ ॥ हे स्वा-
मी! आपनी आज्ञाथी हुं ते समये आकाशमार्गे ते नगरमां गइ, तथा पुरुषरूपे में वसंततिल-
काना घरमां प्रवेश कर्यो. ॥ ७९ ॥ शरीरे चोटेलां दुःखवडे करीने जाणे होय नहि तेम जीर्ण
वस्त्रथी वींटायेली, तथा मूर्तिवंत दुर्दशाना गुब्बानुवडे करीने होय नहि तेम मेलथी जरेलां श-
रीरवाळी, ॥ ३३०० ॥ हर्षवडे करीने होय नहि तेम आच्छादणोना समुहथी दूर मुकायेली, अने
आपनुं नाम जपती एवी ते वसंततिलकाने में ते घरनी अंदर दीठी. ॥ १ ॥ पछी में तेणीनीपा-
से जइने कुशलसमाचार पूज्या, परंतु ते मने पुरुषरूपे जोइने नीचुं मुख करी गइ. ॥ २ ॥ आ

धम्मि-
सार्थ
१११

स्वत्वमशिश्रयत ॥ २ ॥ न दृशापि सतीवेयं । पश्यत्यपरपूरुषं ॥ ध्यात्वेति विद्ययाज्ञादं । मुख्यां
योषित्तनूमहं ॥ ३ ॥ स्वसः श्वसिहि ते वार्त्ता—शुद्धिं पृष्ठति धम्मिल्लः ॥ मन्मुखेनेत्युपेत्याहं । ता-
मज्ञापं मनस्विनीं ॥ ४ ॥ जवन्नामश्रुतेर्मैघ—गर्जेखि कलापिनी ॥ प्रमोदमेदुरांगी सा । मह्यमा-
लिगनं ददौ ॥ ५ ॥ कासौ कियत्परीवारः । कथं वा वर्त्तते प्रियः ॥ सैवं शुद्धिं तवाप्राद्वी—दत्तसे-
व मुहुर्मुहुः ॥ ६ ॥ आर्यपुत्रोऽस्ति चंपायां । पदं निःकंपसंपदां ॥ मयेत्युक्ते मुखं तस्या । जिग्ये

स्त्री सतीनीपेठे आंखथी पण परपुरुषने जोती लागती नथी, एम विचारीने में मारुं स्त्रीनुं मुख्य
रूप धारण कर्युं, ॥ ३ ॥ पढी में तेणीनी पासे जइने ते बुद्धिवाळी स्त्रीने कह्युं के, हे बहेन ! तुं
धीरज राख ? मारा मुखथी धम्मिल्ल तारा कुशलसमाचार पूढावे ठे, ॥ ४ ॥ आपनुं नाम सांजल-
तांज मेघना गर्जाखथी जेम मयूरी तेम हर्षथी रोमांचित शरीरवाळी एवी ते वसंततिलकाए मने
आलिगन आप्युं, ॥ ५ ॥ ते मारो प्रियतम क्यां ठे ? तेनो केटलो पस्वार ठे ? तथा ते शरीरीते
वर्ते ठे ? एवी रीते अतृप्तनीपेठे तेणीए वारंवार आपना समाचार पूढ्या, ॥ ६ ॥ ते आर्यपुत्र अ-
तिसंपदाना राजनरूप थयायका चंपानगरीमां ठे, एम में कहाथी तेणीनुं मुख प्रफुल्लित कमलने

धम्म-
सार्थ
७१२

स्मेरं सरोरुहं ॥ ७ ॥ एकत्रासने संवेश्य । मुक्तसंकोचलोचना ॥ जगाद सादरं सा मां । सामा-
चितवचस्ततः ॥ ८ ॥ अपि प्रपन्नधौरेयः । प्राणेशो मां यदत्यजत् ॥ नूनं तस्य न दोषोऽयं । दो-
षोऽयं मम कर्मणः ॥ ९ ॥ ग्रीष्मादनु जवेद् वृष्टी—रात्रेऽनु जवेद् दिनः ॥ वियोगादनु संयोगः ।
स्यान्न वेति वद स्वसः ॥ १० ॥ मासेनैति पुनश्चंद्रो । वर्षेणैति पुनर्धनः ॥ कालेनैति पुनर्जर्ता ।
कियतेति वद स्वसः ॥ ११ ॥ स प्राणाय्यो मम प्राणा—स्ततस्तदपि मे मुदे ॥ अयं सुखी हृषी-

पण जीतवा लाग्युं. ॥ ७ ॥ पढी तेणी मने एकज आसनपर बेशाडीने संकोचरहित नेत्रोवाली
थइथकी आदरपूर्वक शांत वचनोथी कहेवा लागी के, ॥ ८ ॥ मारा प्राणनाथे महाऋष्टिवंत थ-
या ठतां पण मने जे तजी दीधी ठे, तेमां खरेखर तेनो दोष नथी, परंतु ते मारा कर्मनो दोष
ठे. ॥ ९ ॥ जुनाळा पढी वरसाद आय, रात्रि पढी दिवस जुगे, तेम हे बहेन! तुं कहे के वियो-
ग पढी संयोग आय के नहि? ॥ १० ॥ वळी महिनाबाद चंद्र आवे, वर्षबाद वरसाद आवे, तेम
हे बहेन! तुं कहे के जर्तार पाठो केटले काळे आवे? ॥ ११ ॥ ते प्राणप्रिय मारा प्राणरूपज ठे,
अने तेथी ते ज्यारे हमेशां पोताना इंद्रियार्थना स्वार्थमां संतुष्ट थयेलो ठे, तो ते पण मने ह-

धम्मि-
 सार्थ
 ७१३

कार्य—स्वार्थतुष्टोऽस्ति यत्सदा ॥ १२ ॥ जोगान्न कामये तस्मा—न्न नृषां न पुनः श्रियं ॥ एत-
 दिहामि यच्चात्म-चित्तादुत्तारयेन्न मां ॥ १३ ॥ इत्याद्यनल्पतज्जल्प—वाहिकाहं हृदीश्वर ॥ तस्या
 अनुज्ञयोत्प्लुत्या—गहं गगनवर्त्मना ॥ १४ ॥ हृदयोह्वासरोमांच—नेत्रचू विभ्रमादिनां ॥ नाथ
 जानेऽनुमानेन । यद्गवांस्तां दिदृक्कते ॥ १५ ॥

एवमेवेति तेनोक्ता । तदा सा खेचरेश्वरी ॥ विमानमुपमानस्वी—कृतस्वर्मेदिरं व्यधात् ॥

र्षिकारी ठे. ॥ १२ ॥ हुं तेनी पासेथी जोगोनी, आनृषणोनी के धननी इह्हा करती नथी, फक्त
 एट्ठुंज इच्छुं बुं के ते मने पोताना मनपरथी उतारे नहि. ॥ १३ ॥ हे स्वामीनाथ! इत्यादि
 तेणीना अनेक वचनोनो संदेशो लावनारी हुं तेणीनी रजा लेइ उडीने आकाशमार्गे पाढी आ-
 वी बुं. ॥ १४ ॥ हवे हे नाथ! आपना हृदयना श्वासोश्वास, रोमांच, आंखो तथा भृकुटीना वि-
 लासआदिक अनुमानथी हुं एम धारुं बुं के आप तेणीने जीवानी उत्कंठा राखो छो. ॥ १५ ॥

एमज ठे, एम तेणे कहेवाथी ते विद्याधरीए देवलोकना मंदिरनी उपमा धरनारुं एक वि-
 मान तैयार कर्युं. ॥ १६ ॥ पछी चोफेरथी ते सर्व स्त्रीजुथी वींटायेखो ते धम्मिल्ल, हंसीजुसहित

धम्म-
सार्थ
११४

॥ १६ ॥ आरुरोह स निःशेष—नारीजिरजितो वृतः ॥ तद्यानमंबुजक्रोम—मिव हंसः सहंसिकः
॥ १७ ॥ जनयत्तारकव्रांतिं । दिवा नृचारिणां नृणां ॥ क्षणाद्विमानमुत्प्लुत्य । कुशाग्रपुरमापतत् ॥
॥ १८ ॥ विमानं व्योम्नि संस्थाप्य । प्राक् प्रवेशे पुरांतरा ॥ वसंततिलकायाः सो—ऽनब्रवृष्टिमुदं
ददौ ॥ १९ ॥ अमित्रदमनो नृपः । श्रुत्वा लोकात्तमागतं ॥ महर्ष्या कारयामास । तत्प्रवेशमहो-
त्सवं ॥ २० ॥ नृपस्तस्यालयं तस्मै । कृत्वा विजयपूरिति ॥ ददौ यथा वसंतर्तुः । पिकायाम्रं फलैर्भृतं
॥ २१ ॥ महर्ष्या प्रविशन् लोकै—राष्ट्रलोके स्वसन्नतः ॥ दृशा जीवन जनः किं किं । न पश्येदि-

हंस जेम कमलपर तेम ते विमानपर चड्यो. ॥ १७ ॥ हवे दिवसे पण पृथ्वीपर चालनारा मनु-
ष्योने ताराजुनी व्रांति उपजावतुंथकुं ते विमान क्षणवारमां उढीने कुशाग्रपुरमां आव्युं. ॥ १८ ॥
पढी तेणे विमानने आकाशमां स्थापीने तथा नगरमां जड्ढने प्रथम वसंततिलकाने वादळांविना-
नी वृष्टिसरखो हर्ष आप्यो. ॥ १९ ॥ पढी अमित्रदमन राजाए लोकोना मुखथी तेने आवेलो जा-
णीने मोटा आमंवरथी तेनो प्रवेशमहोत्सव कराव्यो. ॥ २० ॥ पढी वसंतऋतु कोयलने जेम फ-
लोथी जरेलो आंबो आपे तेम राजाए तेने तेनुं घर समृद्धिथी जरपूर करीने आप्युं. ॥ २१ ॥

अहो ! जीवतो माणस शुं शुं नथी जोतो ? एम बोलताथका लोको महामंवरथी प्रवेश करता ते धम्मिल्लने पोतपोताना घरमांथी नेत्रोवडे जोवा लाग्या. ॥ ११ ॥ ते वखते तेनो धनवसु नामनो ससरो पण अवसर जाणीने वियोगथी पीडाती यशोमतीने अगामी करीने त्यां आव्यो. ॥ १२ ॥ ते वखते जे जे माणस हर्षथी तेने मळवा आव्या, ते सर्वने दान अने मानथी संतुष्ट करीने ते-
जना करजथी मुक्त थवा लाग्यो. ॥ १४ ॥ पढी पोताना पितानी करमाइ गयेली कीर्तिरूपी वे-
लमीने उदारतारूपी वरसादसरखा अने दानरूपी जलवाळा ते धम्मिल्ले फरीने प्रफुल्लित करवाथी
ते पुण्यरूपी फल देनारी थइ. ॥ १५ ॥ एक दिवसे ते पोताना घरमां मनोहर अगुरुना धूपवाळा
अंदरना चोगानमां मनोहर सुवर्णना बाजोठपर बेठो ठे, ॥ १६ ॥ त्यारे सरल आशयवाळी वसं-

धम्म- सोऽन्येद्युः स्वगृहेऽश्रयत् ॥ २६ ॥ वसंततिलका प्रोचे । तदा तं शरलाशया ॥ गृहद्वारेऽद्य किं च-
 सार्थं क्रे । नाथ वेषांतरं त्वया ॥ २७ ॥ ज्वन्मनोविनोदाय । तथा चक्रेऽथ तामृजुं ॥ स विप्रतारयन्नेवं ।
 ७१६ विवेकी हृद्यचितयत् ॥ २८ ॥ नान्यद्वेषं चकराहं । वदत्येवमियं पुनः ॥ इह मन्येऽहमन्येन । ज-
 वितव्यं नरेण तत् ॥ २९ ॥ विद्यातिरोहिततनु—ननु सोऽप्यत्र तिष्ठति ॥ न हि दृश्यवपुर्मर्त्यः ।
 स्थातुं शक्तो ममौकसि ॥ ३० ॥ ततः स तद्वधोपायं । चिंतयन्नंतरालयं ॥ वितस्ताराशु सिंदूर—र-

ततिलकाए तेने कह्युं के, हे नाथ! आजे घरने बारणे आपे बीजो वेष शामाटे धारण कर्यो ह-
 तो? ॥ २७ ॥ तारा मनने आनंद आपवामाटे में तेम कर्युं हतुं, एवीरीते ते सरल स्वभाववाळी
 वसंततिलकाने उगतोथको ते बुद्धिवान धम्मिल्ल मनमां विचारवा लाग्यो के, ॥ २८ ॥ में बीजो
 वेष कर्यो नथी, अने आ एम कहे ठे, माटे हुं धारुं हुं के अहीं कोइक बीजो पुरुष आवेलो
 होवो जोइये. ॥ २९ ॥ ते पुरुष खरेखर विद्याथी गुप्त शरीरवाळो यइने अहीं रहे ठे, केमके दे-
 खातां शरीरवाळो माणस अहीं मारा घरमां रहेवाने समर्थ नथी. ॥ ३० ॥ पढी तेणे तेने मारवा-
 नो उपाय चिंतवीने तुरत घरनी अंदर चोतरफ सिंधोरना ठकानो समुह पथराव्यो. ॥ ३१ ॥

धम्मि-
सार्थ
१११

जःपुंजं समंततः ॥ ३१ ॥ स्वयं च वंचनाचंचुः । पंचाननसदृग्बलः ॥ करे कृपाणमादाय । स प्रह-
न्नमवस्थितः ॥ ३२ ॥ स तावदाययौ खेटो । विद्यादृष्टिदर्शनः ॥ अनंगतामिव प्राप्तो-ऽनंगराजस्य
शासनात् ॥ ३३ ॥ सिंदूरद्वोदसंलगां । तस्य पश्यन् पदावलीं ॥ लघुहस्ततया धीरः । स कृपाणम-
वाहयत् ॥ ३४ ॥ तेन ज्ञाग्यवता खट्वे-नाहतो व्याहितोष्मणा ॥ चित्रमानंच पंचत्वं । द्विखंडोऽपि
खगाधमः ॥ ३५ ॥ नृतधात्रि न किं शिक्षा । त्वयाप्यस्मै व्यतीर्यत ॥ रोषेणेवेति स द्वोणीं । ख-

अने ठगवामां कुशल तथा सिंहसरखो बलवान ते पोते हाथमां तलवार लेखने गुप्तपणे रह्यो. ॥ ३१ ॥
एवामां कामदेवना हुकमथी जाणे अनंगपणाने प्राप्त थयो होय नहि एवो विद्याथी अदृश्य थये-
लो ते विद्याधर त्यां आव्यो. ॥ ३२ ॥ त्यारे सींधोरना झुकामां चोटेली तेना पगलांनी श्रेणिने
जोखने ते धीर धम्मिले हाथचालाकीथी पोतानी तलवार चलावी. ॥ ३३ ॥ ते ज्ञाग्यवान धम्मि-
ले तेजस्वी तलवारथी मारेलो ते नीच विद्याधर आश्चर्य ठे के बे टुकडावाळो थया ठतां पंचत्व
(मृत्यु) पाय्यो ! ॥ ३४ ॥ अरे पृथ्वीमाता ! तें पण आने शिक्षा केम न आपी ? एवी रीतना
रोषवडे करीने जाणे होय नहि तेम तेणे ते वखते कोदाळीथी पृथ्वीने खोदी. ॥ ३५ ॥ अधो-

धम्म-
सार्थ
७१८

नित्रेणाखनत्तदा ॥ ३६ ॥ अस्य जंतुमधो यांतं । देहश्चाप्यनुगच्छतु ॥ इति क्षिप्त्वा शुवोऽधस्तं ।
स उपर्यतनोद्रजः ॥ ३७ ॥ ततस्तस्याजवद्भीति—शंका तद्वधजा हृदि ॥ नूनं समाधिजंगाय । वै-
रमौजस्विनामपि ॥ ३८ ॥ यथा यथा नृणां संपद् । द्विषां कंपस्तथा तथा ॥ विवसुः प्रतिपञ्चद्रे ।
ग्रस्यते न हि राहुणा ॥ ३९ ॥ कंकेलितलमालीनः । स्वगृहोपवनेऽन्यदा ॥ ददर्श दर्शनानंद—
करीमेकां मृगीदृशं ॥ ४० ॥ चकोरपारणाकाश—वासवारिधिमज्जनैः ॥ पुण्यैरिंद्रियदास्यत्वं । प्रा-

गतिमां जता आना जीवनी पाढल तेना शरीरे पण जवुं जोश्ये, एम विचारी तेना शरीरने ते
चूमीमां दाटीने उपर तेणे धूळ नाखी. ॥ ३७ ॥ पढी तेना हृदयमां तेने मास्वार्थी मरनी शंका
उत्पन्न थइ, केमके वैर ठे ते खरेखर पराक्रमीनुंना सुखनो पण नाश करनारुं थाय ठे. ॥ ३८ ॥
जेम जेम माणसोने संपदा मळे ठे, तेम तेम वैरीनुंतरफनो डर वधे ठे, केमके तेजविनानो प-
डवानो चंद्र कइं राहुथी ग्रसातो नथी. ॥ ३९ ॥ पढी एक दिवसे ते पोताना घरना बगीचामां
ज्यारे अशोकवृक्षानीचे बेठो हतो, त्यारे जोवाथीज आनंद करनारी एक स्त्रीने त्यां तेणे जोइ. ॥
॥ ४० ॥ चकोरपद्मिनुंनां पारणा, आकाशमां निवास, तथा समुद्रमां बुम्बाआदिक पुण्योथी ते

धम्मि-
सार्धि
७१ए
प्य नित्योदयोऽज्जवत् ॥ ४१ ॥ अमुं केवलमालोक्य । रागमागान्नृषां गणः ॥ इति देहे दधौ है-
मीं । नृषां या न पुनः श्रिये ॥ ४२ ॥ दधती गतिमारोह—द्वंद्वोरुहजरात्रसां ॥ समुपेत्य समाच-
ष्ट । कासि पृष्टेति तेन सा ॥ ४३ ॥

अस्ति वैताव्यनृमींद्र—दक्षिणश्रेणिनृषां ॥ अशोकपुरमस्तोक—लोकश्रीभासुरं पुरं ॥ ४४ ॥
मेघसेनो नृपस्तत्र । वृत्रशत्रुसमस्थितिः ॥ राज्ञी शशिप्रजा तस्य । शशिज्योत्स्नेव निर्मला ॥ ४५ ॥

स्त्रीनुं मुखपाणुं पामीने चंद्र हमेशना उदयवाळो थयो ठे. ॥ ४१ ॥ केवल तेणीने जोशने लो-
कोनो समुह राग पामतो हतो, एम विचारीने तेणीए सुवर्णनां आनृषण धार्यां हतां, परंतु शो-
जामाटे धार्यां नहोतां. ॥ ४२ ॥ प्रफुल्लित थता स्तनना जारथी मंद गतिने धारण करनारी एवी
ते स्त्रीनी पासे जशने धम्मिले पूळ्युं के तुं कोण बुं? त्यारे ते बोली के—॥ ४३ ॥

वैताव्य पर्वतनी दक्षिणश्रेणिने शोजावनारुं तथा लोकोनी घणी लक्ष्मीथी देदीप्यमान थ-
येद्वुं अशोकपुर नामनुं नगर ठे. ॥ ४४ ॥ त्यां इंद्रसरस्वी स्थितिवाळो मेघसेन नामे राजा ठे, ते-
ने चंद्रनी कांतिसरस्वी निर्मल शशिप्रभा नामे राणी ठे. ॥ ४५ ॥ ते राजाने युगलीयांनीपेठे मे-

धम्म-
सार्थ
१२०

तस्याञ्जतामपत्ये द्वे । यथा युगलधर्मिणः ॥ पुत्रो मेघजवो नाम । मेघमालाहमंगजा ॥ ४६ ॥
नृपोऽन्यदा समं पत्न्या । राज्यसूत्रं विचिंतयन् ॥ मत्वा प्रज्ञसिविद्यातो । जगाद सविषादधीः ॥ ४७ ॥
पुत्रोऽयं मेघमालाया । जत्रा व्यापादयिष्यते ॥ राज्यश्रीस्तदियं देवि । रंस्यतेऽन्यत्र कुत्रचित् ॥
॥ ४८ ॥ तत् श्रुत्वा दीर्घनिःश्वासा । मुक्तोद्धासा शशिप्रजा ॥ बजार हिमसंजार—प्लुष्टांजोजसखं
मुखं ॥ ४९ ॥ बंधुप्रेम्णा स चाहं चा—वियुक्तावितरेतरं ॥ ब्रामं ब्रामं खुवं चरि—जंगीजिश्चक्रिव-

घजव नामे पुत्र तथा मेघमाला नामनी हुं पुत्री, एम बे संतानो थयां. ॥ ४६ ॥ एक दिवसे ते
राजा स्त्रीसहित राज्यतंतवसंबंधि विचार करतो હતો, ત્યારે પ્રજ્ઞસિવિદ્યાથી જાણીને તે સ્વેદયુક્ત થ-
ઈને બોલ્યો કે, ॥ ४७ ॥ આ પુત્રને મેઘમાલાનો જતાર મારશે, અને તેથી હે દેવી! આ રાજ્ય-
લક્ષ્મી કોઈક બીજાના હાથમાં જઈ વિલાસ કરશે. ॥ ४८ ॥ તે સાંજલીને આનંદરહિત થયેલી
શશિપ્રજા લાંબો નિસાસો નાખીને હિમના સમુદ્ધથી બહેલા કમલસરખું મુખ ધારણ કરવા લાગી.
॥ ४९ ॥ પછી બંધુના પ્રેમથી તે અને હું પરસ્પર વિયોગરહિત થયાથકા ચક્રીનીપેઠે ઘણા પ્રકારો-
થી આ પૃથ્વીપર જમવા લાગ્યા. ॥ ૫૦ ॥ પછી હે સૌમ્ય! આજથી ત્રીજે દિવસે હે બહેન! હું કુ-

धम्मि-
सार्थ
१२१

दु ध्रुवं ॥ ५० ॥ इतः सौम्य तृतीयेऽहि । कुशाग्रपुरपत्तने ॥ यामि जामेऽहमित्युक्त्वा । बंधुर्मे प्र-
चक्षत सः ॥ ५१ ॥ विह्वलाहमपि त्रातु—वियोगे तस्य पृष्ठतः ॥ अध्यानवद्यविद्यातो । जातोत्पा-
ताययाविह ॥ ५२ ॥ जनाननादिहाश्रौषं । वधं बंधोस्त्वया कृतं ॥ ततः कोपेन कंप्रांगी । चेतसीति
व्यचिंतयं ॥ ५३ ॥ आयुस्तस्य ध्रुवं क्षीणं । योऽवधीन्मम सोदरं ॥ पुण्ड्रमाब्धिं सर्पस्य । कियन्नं-
दति मानवः ॥ ५४ ॥ ततस्त्वां हंतुकामाह—मिह सत्वरमागमं ॥ त्वय्यासन्ने तु रोषोऽग्नि—खि

शाग्रपुर नामना नगरमां जानं हुं, एम कहिने ते मारो ज्ञाह चालतो थयो. ॥ ५१ ॥ त्वारे ज्ञा-
हना वियोगथी हुं पण गजराहने आजे निर्मल विद्यार्थी जडीने तेनी पाठळ अहीं आवी. ॥
॥ ५२ ॥ अहीं आव्याबाद में लोकोना मुखथी सांजळ्युं के तमोए मारा ज्ञाहना वध कर्यो ठे,
त्वारे क्रोधथी कंपता शरीखाळी हुं मनमां विचारवा लागी के, ॥ ५३ ॥ जेणे मारा ज्ञाहने मार्यो
ठे, तेनुं आयु खरेखर क्षीण थयुं ठे, केमके सर्पनुं पुंछहुं खेंचीने माणस केटळुंक जीवी शके? ॥
॥ ५४ ॥ पढी हुं तमोने मारवानी झुहाथी तुरत अहीं आवी, परंतु जलपासे जेम अग्नि तेम त-
मारापासे आववाथी मारो क्रोध शांत थह गयो. ॥ ५५ ॥ माटे हे विचारवंत! हवे आपना श-

धम्म-
सार्थ
७२२

वारिणि मेशमत ॥ ५५ ॥ तन्मे स्वांगपरिष्वांग—सुधास्वादप्रसादतः ॥ अतिथेस्तथ्यमातिथ्यं ।
विचारइ समाचर ॥ ५६ ॥ तामीदृग्स्नेहलालापां । स दाक्षिण्यैकदीक्षितः ॥ गांधर्वेण विवाहेन ।
विवाह्यांकमुपानयत् ॥ ५७ ॥ एवं द्वात्रिंशतादारैः ॥ स रेजे पाणिपीनैः ॥ श्लोकोऽक्षरैर्मुखं दंतैः ।
पुरुषो लक्षणेस्त्रि ॥ ५८ ॥ जोगान्न सोऽभुक्त कांताजिः । समं ताजिरनारतं ॥ पक्कीमाणफलानीव ।
। तपःकटपमहीरुहः ॥ ५९ ॥ कमला पद्मनाजाख्यं । लक्ष्मीकेलिनिकेतनं ॥ समये सुषुवे सूनुं ।

रीरना आलिङ्गनरूप अमृतनो स्वाद चखाडीने मारी अतिथिनी खरी परोणागत करो ? ॥ ५६ ॥
एवी रीतना स्नेहयुक्त वचनोवाळी एवी तेणीने दाक्षिणतामां कुशल एवा ते धम्मिल्ले गांधर्वविवा-
हथी परणीने पोताना खोळामां बेशामी. ॥ ५७ ॥ एवी रीते बत्रीश कन्याजुने परणीने अक्षरो-
थी जेम श्लोक, दांतोथी जेम मुख, तथा लक्षणेथी जेम पुरुष तेम ते धम्मिल्ल शोभवा लाग्यो.
॥ ५८ ॥ ते स्त्रीजुनी साथे तपरूपी कटपवृक्षनां पाकेलां फलोसरखा जोगोने ते निरंतर जोगव-
वा लाग्यो. ॥ ५९ ॥ पढी केटलेक समये तलावनी जेम कमलने तेम लक्ष्मीने क्रीडा करवाना
घरसरखा पद्मनाज नामना पुत्रने कमलाए जन्म आय्यो. ॥ ६० ॥ लीलासहित गतिवाळो, धैर्य-

ધમ્મિ- સરસીવ સરોરુહં ॥ ૬૦ ॥ સલીલગમનો ધીર—ધ્વનિઃ સર્વાંગસુંદરઃ ॥ સ્ફુટં કુટુંબજારસ્ય । ધુરીણ
સાર્ય શ્વ સોઽવૃધત્ ॥ ૬૧ ॥ એવં દિનેષ્વનેકેષુ । વ્રજત્સુ લલલીલયા ॥ ચતુર્જ્ઞાનધરસ્ત્રા—યયૌ ધર્મ-
૭૨૩ રુચિર્મુનિઃ ॥ ૬૨ ॥ સદોદ્યોતમયા લોક-સ્ફુરત્તમતમશ્ચિદઃ ॥ યં સેવંતે સુવિહિતાઃ । કિરણા શ્વ
જ્ઞાસ્કરં ॥ ૬૩ ॥ આરક્ષકેણ તપસા । વિકારાસ્તસ્કરા શ્વ ॥ યત્પુરાદ્ઘરિતા નૈવ । પ્રવેષ્ટું પુનરી-
શતે ॥ ૬૪ ॥ યદ્વાગ્માંત્રીર્યમધ્યેતું । ઘનો ઘર્ધસ્તિધ્વનિઃ ॥ જલયોગાદસંપ્રાપ્ત-વિદ્યો વહતિ કાલિ-

યુક્ત ધ્વનિવાલો તથા સર્વ શરીરે શોજતો એવો તે પુત્ર પ્રકટરીતે કુટુંબનો ભાર જપામનારનીપેઠે
વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો. ॥ ૬૧ ॥ એવી રીતે ક્ષણનીપેઠે અનેક દિવસો ગયાબાદ ત્યાં ચાર જ્ઞાન ધર-
નારા ધર્મરુચિ નામે મુનિ પધાર્યા. ॥ ૬૨ ॥ કિરણો જેમ સૂર્યને તેમ તે મુનિને હમેશાં જ્યોત-
વાળા અને દુનિયામાં અત્યંત ફેલાતા અજ્ઞાનરૂપી અંધકારનો નાશ કરનારા સુવિહિત મુનિજી
સેવતા હતા. ॥ ૬૩ ॥ તપરૂપી આરક્ષકથી મરેલા વિકારો તસ્કરોનીપેઠે તેના શરીરરૂપી નગરથી
દૂર ગયેલા હોવાથી તેમાં ફરીને પ્રવેશજ કરી શકતા નથી. ॥ ૬૪ ॥ વળી જે મુનિની વાણીની
ગંત્રીસ્તાનો અભ્યાસ કરવામાટે ઘર્ધરધ્વનિવાલો મેઘ વિદ્યા ન મલવાથી જલના યોગથી કાઢાશ-

धम्म-
सार्थ
७२४

मां ॥ ६५ ॥ नृणामखंडपाखंम—चंडानिलविलोलनैः ॥ विहायतां गतां ज्ञाव—वह्नीं पल्लवयन्
हृदि ॥ ६६ ॥ सदाचारजुषा दक्षो । मलयानिललीलया ॥ पापतापमपाकुर्वन् । ज्वारण्यत्रमोद्धवं
॥ ६७ ॥ विवेकिकोकिलकुले । स्वाध्यायध्वनिवर्धनः ॥ सन्मनोरथमाकंदान् । फलयोग्यां दशां न-
यन् ॥ ६८ ॥ ज्वयपांथान् शिववधू—त्कंठया त्वरयन्नलं ॥ आगमार्थरसास्वादे । सादरं विदधज्जनं
॥ ६९ ॥ स्मेरयन् सुमनःश्रेणीं । पुरस्कुर्वन् तपःस्थितिं ॥ तन्वन् परमहो दोषा—वतारं तुल्यतां न-

ने धारण करे ठे. ॥ ६५ ॥ अखंड पाखंमरूपी जयंकर पवनना ऊपायार्थी माणसोना विखराइ ग-
येली हृदयमां रहेली ज्ञावरूपी वेलडीने नवपल्लव करतायका, ॥ ६६ ॥ सदाचारवाळी मलयाचल-
ना पवननी लीलाार्थी संसाररूपी जंगलमां फरवाार्थी उत्पन्न थयेला पापरूपी तापने दूर करता, त-
था दक्ष, ॥ ६७ ॥ विवेकी मनुष्योरूपी कोयलोना समुहना स्वाध्यायरूपी ध्वनिनी वृद्धि करनारा,
तथा स्वजनोना मनोरथोरूपी आग्रवृद्धोने फललायक स्थितिमां लेइ जता, ॥ ६८ ॥ ज्वयरूपी
पंथिजने मोक्षस्त्रीने मळवानी उत्कंठार्थी एकदम उतावल करावता, तथा आगमोना अर्थनो रस
चाखवामां लोकोने आदरयुक्त करनारा, ॥ ६९ ॥ सज्जनोनी श्रेणिने (पुष्पोनी श्रेणिने) प्र-

धम्मि- यन् ॥ ७० ॥ आनंदी कविकीराणां । सदाखिजिरजिष्ठुतः ॥ स मुनिर्दृषयामास । वनदेशं वसंत-
 सार्थं वत् ॥ ७१ ॥ षड्भिः कुलकं ॥ मुनेर्निनंसया तस्य । निर्ययौ नगरान्नृपः ॥ प्रातः पंकेरुहोपास्त्यै ।
 ७२५ कुमुदादिव षट्पदः ॥ ७२ ॥ साधुचक्रेशतां धत्ते । स विश्वप्रकटं मुनिः ॥ तत्याज राजचिह्नानि ।
 ततस्तद्दर्शने नृपः ॥ ७३ ॥ पश्यन् शमसुधांजोधौ । क्रीमतो दांतचेतसः ॥ निर्विकारान् प्रसन्नास्य-

फुल्लित करता, तपनी स्थितिने अगाडी करता, महापर्वने (मोटा दिवसने) विस्तारता, दोषोनी
 उत्पत्तिने (रात्रिनी उत्पत्तिने) स्वप्न करता, ॥ ७० ॥ कविरूपी शुकोने आनंद आपनारा, स-
 ज्ञानोनी श्रेणिथी (हमेशां जमराजुथी) स्तुति करायेला एवा ते मुनि वसंतऋतुनीपेठे वनना
 प्रदेशने शोभाववा लाग्या. ॥ ७१ ॥ प्रभातमां कमलने सेववामाटे कुमुदमांथी जेम ब्रमर निक-
 ळे, तेम ते मुनिने बांदवामाटे राजा नगरमांथी निकळ्यो. ॥ ७२ ॥ मुनिराज आ जगतमां प्रक-
 ढरीते साधुजमां चक्रवर्तिपाणुं धारण करे ठे, एम विचारीने राजाए तेमना दर्शनथी पोतानां राज-
 चिह्नो छोमी दीधां. ॥ ७३ ॥ ते मुनिराजनी आसपास रहेला, समतारूपी अमृतसागरमां क्रीमा
 करता, दांत मनवाळा, निर्विकारी तथा प्रसन्न मुखवाळा मुनिजने जोतोथको ॥ ७४ ॥ ते राजा

धम्म- नयनानजितो मुनीन् ॥ १४ ॥ नृपो ननाम निर्नाम-कृतमानो मुनीश्वरं ॥ तत्पादाब्जरजो भाल-
सार्थ स्थले तिलकयन् मुदा ॥ १५ ॥ ज्ञातोदंतः परिजना-धम्मिलोऽपि स धर्मधीः ॥ स्थाखुढो वनं गत्वा
१२६ । तं मुनिं सप्रियोऽनमत ॥ १६ ॥ नामं नामं निविष्टेसु । नागरेष्वपरेष्वपि ॥ आरेमे देशनां धी-
र-ध्वनिर्मुनिमतल्लिका ॥ १७ ॥ धर्मो जिनोदितोऽसारे । संसारे मलीमसे ॥ श्वावकरके स्तं ।
सभाग्यैरेव लभ्यते ॥ १८ ॥ तं च चंचत्प्रभं प्राप्य । संपत्संपादनक्षमं ॥ पदं मादुः प्रमादस्य । द-

अहंकाररहित थप्पने तेमना चरणकमलनी रजने हर्षथी पोताना ललाटस्थलमां तिलकरूप कर-
तौथको ते मुनिराजने नम्यो. ॥ १५ ॥ ते वसते ते धर्मबुद्धिवाळो धम्मिल पण परिवारमारफते
ते वृत्तांत जाणीने पोतानी स्त्रीलसहित स्थमां बेशी वनमां जप्पने ते मुनिराजने नम्यो. ॥ १६ ॥
कळी नगरना बीजा लोको पण नमी नमीने बेशते छते ते मुनिमहाराजे पण मधुर ध्वनिथी दे-
शना देवा मांडी. ॥ १७ ॥ आ असार थप्पने मलीन संसारमां जिनेश्वरप्रभुए कहेलो धर्म कचरा-
नी अंदर रहेला स्तनीपेठे भाग्यवंतोनेज मळी शके ठे. ॥ १८ ॥ चळकती प्रजावाळा थप्पने संप-
दाने मेळववामां समर्थ एवा ते धर्मने पाणीने हे बुद्धिवान मनुष्यो! चोरसरखा प्रमादने स्थान

धम्म-
 सार्थ
 १२१

स्योखि सचेतसः ॥ ७९ ॥ तज्झैः प्रपंचयांचके । प्रमादः स च पंचधा ॥ कषाया विषया मद्यं ।
 निद्रा च विकथा तथा ॥ ८० ॥ क्रोधाद्यास्तत्र चत्वारः । कषायाः परिकीर्त्तिताः ॥ चतुर्दुर्गतिवासाय
 । ये स्युः प्रतिधुवोंगिनां ॥ ८१ ॥ क्रोधं त्यजत नो ज्ञव्याः । क्रोधो दव झ्व द्वाणात् ॥ जस्मसा-
 त्कुरुते बद्ध-मूलं सुकृतकाननं ॥ ८२ ॥ मानो न मानवैर्मान्यो । मद्यपानोपमो ह्ययं ॥ कुरुते च-
 तुरैः शोच्यान् । विचेतीकृत्य देहिनः ॥ ८३ ॥ को मायां जजते धीमान् । माया विषधरीव यत् ॥

आप्पशो नहि. ॥ ७९ ॥ ते धर्मना जाणकारोए ते प्रमादने कषाय, विषय, मद्य, निद्रा अने वि-
 कथारूप पांच प्रकारनो वर्णव्यो ठे. ॥ ८० ॥ तेमां क्रोधआदिक चार कषायो कहेला ठे, के जे
 चार प्रकारनी दुर्गतिमां रहेवामाटे प्राणीजने साक्षीरूप ठे. ॥ ८१ ॥ माटे हे ज्ञव्यो! तमो क्रोध-
 नो त्याग करो? केमके क्रोध ठे ते दावानलनीपेठे दहमूलवाळां पण पुण्यरूपी वनने जस्मरूप
 करी नाखे ठे. ॥ ८२ ॥ वळी माणसोए मानने पण धारण करवुं नहि, केमके ते मद्यपानसमान
 ठे, माटे ते माणसोने निश्चेतन करीने विद्वानोने शोचनीय बनावे ठे. ॥ ८३ ॥ कयो बुद्धिवान
 माणस माथाने जजे? केमके ते सर्पणीसरखी ठे, अने ते मनरूपी बिलमां जराइ जवाथी बल-

धाम्म- मनोबिलाश्रयाज्जात-बलाद्दशति देहिनः ॥ ८४ ॥ हेयो लोचनस्य संक्षोभः । लोचनः कुट्माषबिंदु-
 सार्थं वत् ॥ विदूषयति यद्दूग्ध—मंजुलं गुणमंडलं ॥ ८५ ॥ रसो गंधस्तथा स्पर्शो । रूपं शब्दश्च वि-
 ७१८ श्रुताः ॥ जवंति विषयाः पंच । पंचेषोर्विशिखा छ्व ॥ ८६ ॥ विहंगभृंगमातंग-पतंगमृगवज्जनं ॥
 हंत्येकैकोऽपि विषयो । मिलिताः पंच किं पुनः ॥ ८७ ॥ विषयेषु विरज्यध्वं । विषमा विषतोऽपि
 ये ॥ विषमानीयते दूरा—द्विषयास्तु शरीरगाः ॥ ८८ ॥ मा कृद्वं सीधुपानेढां । तथा हि निप-

वान थइने प्राणीने मंखे ठे. ॥ ८४ ॥ वळी लोचना क्षोभनो पण त्याग करवो, केमके लोचन ठे
 ते बाकळाना बिंदुनीपेठे दूधसरखा मनोहर गुणमंडलने दूषित करे ठे. ॥ ८५ ॥ कामदेवना बा
 णोसरखा रस, गंध, स्पर्श, रूप तथा शब्द नामना पांच प्रख्यात विषयो ठे. ॥ ८६ ॥ तेमानो ए-
 केक विषय पण पक्षि, जमरा, हाथी, पतंग तथा हरिणीपेठे माणसने हणो ठे, त्यारे ते पांचे
 एकठा थयेत्वानी तो वातज शुं करवी? ॥ ८७ ॥ माटे तमो ते विषयोथी विरक्त थानुं? केमके
 तेसुं विषयी पण विषम ठे, विष तो दूषयी लाकवामां आवे ठे, थने विषयो तो शरीरमांज रहेला
 ठे. ॥ ८८ ॥ वळी तमो मद्यपाननी पण इढा न करो? केमके वायुथी जेम तेम ते मद्यपानथी

धम्मि-
सार्थं
७२९

तस्यधः ॥ वास्ययेव जनः शिष्ट—प्रतिष्ठागिरिशृंगतः ॥ ८९ ॥ न निद्राविह्वलैर्जाव्यं । यज्जीवन्नपि
निद्रया ॥ जवेत्परज्वं प्राप्त । इव प्राणी विचेतनः ॥ ९० ॥ नरेशदेशजक्तस्त्री—जेदतो विकथा-
स्तथा ॥ चतस्रोऽपि कषायाणां । सहोदर्य इवोदिताः ॥ ९१ ॥ मातृत विकथायत्ता । यत्ताजिर्वि-
वशो जनः ॥ पिशाचकीव नृयांसं । कालं गमयतेऽफलं ॥ ९२ ॥ प्रमादाः प्रसरं प्राप्य । पंच वं-
चनचंचवः ॥ शूरस्यापि बुधस्यापि । धर्मरत्नं हरंत्यमी ॥ ९३ ॥ तत्तद्वारयितुं धीरा । यतध्वमववा-

मनुष्य उत्तम प्रशंसारूपी पर्वतना शिखरपरस्थी नीचे पटकी पडे ठे. ॥ ८९ ॥ बली प्राणीनुंए नि-
द्राथी पण अति व्याकुल थवुं नहि, केमके निद्रावडे करीने जीवतो प्राणी पण मृत्यु पामेलानी-
पेठे चैतन्यरहित थाय ठे. ॥ ९० ॥ राजकथा, देशकथा, जक्तकथा तथा स्त्रीकथा, एम चार प्र-
कारनी विकथानुंने कषायोनी बहेनसरस्त्री कहेली ठे. ॥ ९१ ॥ माटे प्राणीनुंने ते विकथाने आ-
धीन थवुं नहि, केमके ते विकथानुंथी विवश थयेलो प्राणी पिशाचकीनीपेठे घणो समय नि-
ष्फल गुमावे ठे. ॥ ९२ ॥ उगवामां कुशल एवा ते पांचे प्रमादो फेलावो पामीने शूरा अने वि-
द्वान मनुष्यना पण धर्मरूपी रत्नने हरी ले ठे. ॥ ९३ ॥ माटे हे धीर मनुष्यो! ते प्रमादोने नि-

ધર્મ- નિનઃ ॥ येन दौर्गत्यनीनेदो-द्वन्द्वतां निर्वृतिमाप्नुय ॥ ९४ ॥ मुनेरुक्त्यानया पुण्यो—ह्यासजासः
सार्थ सजासदः ॥ जीवन्मुक्तमिवात्मानं । मेनिरे मुदिताशयाः ॥ ९५ ॥ प्रणम्य धम्मिलोऽप्रादीत । त-
९३० दा तं ज्ञानिनं मुनिं ॥ मम निर्मम को हेतु—स्त्रुद्यै वृद्धौ च संपदः ॥ ९६ ॥ सितदंतप्रजादंजा-
दर्शयन् ज्ञानवर्णिकां ॥ मुनिः प्राग्जन्मवृत्तांतं । तं प्रत्यग्निदधे ततः ॥ ९७ ॥

अस्त्यत्र जारते क्षेत्रे । भृगुकण्डं महापुरं ॥ यस्य विप्रस्य वध्वेव । रेवयासेवि सन्निधिः ॥ ९८ ॥ म-
वास्वामाटे तमो चीवटपूर्वक प्रयत्न करो? के जेथी दुर्गतिना जयने जेदवाथी उत्पन्न થયેલા મો-
ક્ષને મેળવી શકો. ॥ ૯૪ ॥ મુનિના એવી રીતના વચનથી પુણ્યોના ઉદ્ધાસથી તેજસ્વી થયેલા
સજાસદો આનંદિત આશયવાળા થઈને પોતાના આત્માને જીવન્મુક્તનીપેઠે માનવા લાગ્યા. ॥
૯૫ ॥ હવે ધમ્મિલે તે જ્ઞાની મુનિને નમીને પૂછ્યું કે, હે નિર્મમ મુનિરાજ! મારી સંપદાના કા-
ય અને વૃદ્ધિનું શું કારણ હે? ॥ ૯૬ ॥ ત્યારે શ્વેત દાંતોની કાંતિના મિષથી જ્ઞાનનો નમુનો દે-
લામ્તાયકા તે મુનિરાજ તેને તેના પૂર્વજવનું વૃત્તાંત કહેવા લાગ્યા.—॥ ૯૭ ॥

આ જરતક્ષેત્રમાં ભૃગુકણ્ડ નામે એક મહાન નગર હે, સ્ત્રી જેમ જર્તાસનું તેમ જે નગરનું પદ.

धम्मि-
सां
९३१

हाधनाग्निधस्तत्रा-जवत्कौटुंबिकाग्रणीः ॥ मिथ्याश्रुतवचोनीली-रागरंजितमानसः ॥ ७७ ॥ श्रुतिं न
यस्य जैनी वा-अप्रविवेश कदाचन ॥ मरुदेशं मरालीव । कामगौरिव पक्कणं ॥ ३४०० ॥ दयाहिंसा-
विवेकोऽपि । येन मिथ्यादृशा भृशं ॥ जन्मांधेनेव नावोधि । वासरक्षणदांतरं ॥ १॥ दुर्वणस्येव पी-
मास्य । पत्न्यपि पापपंकिला ॥ सुनंदाहस्तयोः पुत्रः । सच्चरित्रः स्वप्नावतः ॥ २ ॥ कदाचन गृहे
तस्य । सुहृदः केचिदाययुः ॥ स तेषां नृयसीजक्ति—र्नोज्यगौरवमातनोत ॥ ३ ॥ सुनंदः पितुरा-

खुं रेवा नदी सेवी रही ठे. ॥ ७७ ॥ त्यां एक महाधन नामनो कौटुंबिकोनो अग्रेसर रहेतो ह-
तो, परंतु तेनुं मन मिथ्यात्वीजनां शास्त्रोनां वचनोरूपी गळीना रंगथी रंगायेबुं हतुं. ॥ ७७ ॥
वळी मरुदेशमां जेम हंसणी, तथा दरिद्रीप्रते जेम कामधेनु तेम तेना कर्णमां कोऽपण दिवसे
जैनवचने प्रवेश कर्यो नहोतो. ॥ ३४०० ॥ वळी जन्मांधनीपेठे ते अत्यंत मिथ्यादृष्टि महाधने
दिवसे के सत्तिए दया के हिंसा वच्चेनो तफावत पण जाण्यो नहोतो. ॥ १ ॥ दुष्टगुमडांवाळाने
जेम पीडा तेम तेनी स्त्री पण पापोथी मळीन थयेळी हती, तेजने स्वभावथीज उत्तम चरित्रवा-
ळो सुनंद नामे पुत्र हतो. ॥ २ ॥ हवे एक दिवसे तेने घेर केटळाक मितो आवा, त्यारे ते

धम्म-
सार्थ
७३२

देशा—द्ययौ पलजिघृक्षया ॥ एकेनागंतुना युक्त—स्तदा सौनिकपाटकं ॥ ४ ॥ विक्रीते प्राक्तने
मांसे । नवे त्वक्क्वथिते पशौ ॥ ऋवितव्यतया तत्र । न ताभ्यां पलमाप्यत ॥ ५ ॥ मूर्ते जलच-
रावर्त्ते । ततः कैवर्त्तपाटके ॥ तौ जग्मतुर्न तत्रापि । लेज्जाते प्राग्गृतांस्तिमीन् ॥ ६ ॥ सुनंदेन नि-
षिद्धोऽपि । तत्र प्राघुर्णकोऽग्रहीत् ॥ जीवतः शफरान् पंच । क नु मिथ्यादृशां कृपा ॥ ७ ॥ व्याव-
र्त्तोऽसावुपजला—शयं कापि जलाशयः ॥ जगौ सुनंदमत्र त्वं । तिष्ठेर्यावदुपैम्यहं ॥ ८ ॥ इत्युदि-

महाधन घणी ऋक्तिपूर्वक तेजुनो भोजनसत्कार करवा लाग्यो. ॥ ३ ॥ ते वसते पिताना हुकम-
थी ते सुनंद मांस लेवानी इच्छाथी आवेला एक परोणाने साथे लेहने कसाइवामां गयो. ॥
॥ ४ ॥ त्यां पूर्वजुं मांस वेचाइ जवाथी, तथा नवो पशु चामडीना दरदवाळो होवाथी ऋवितव्य-
ताने योगे तेजुने मांस मढ्युं नहि. ॥ ५ ॥ पढी तेजु मूर्तिवंत जलचरोनी खाणसरखा मढीमा-
रना पामां गयो, परंतु त्यां पण तेजुने प्रथमथी मारेलां मत्स्य मढ्यां नहि. ॥ ६ ॥ त्यारे ते
परोणाए सुनंदे निषेध्या छतां पण त्यांथी पांच जीवता मत्स्यो लीधा, केमके मिथ्यात्वीजुने दया
क्यांथी होय? ॥ ७ ॥ पढी त्यांथी पाढा वळीने ते जड आशयवाळो परोणो एक जलाशयपासे

धम्मि-

सार्थ

७३३

त्वा करे तस्य । समर्थ शफरानसौ ॥ जगाम देहचिंतार्त्तः । सोऽपि तत्रैव तस्थिवान् ॥ ९ ॥ ह-
द्वा जलमनूपस्थं । मीनास्तत्र जलाशये ॥ तेनालोक्यंत ताम्यंतो । मातुरंकमिवार्जकाः ॥ १० ॥
ज्व्यात्मतया जाता—नुकंपः कंपयन् शिरः ॥ बालोऽप्यबालधीधाम । मनसा विममर्श सः ॥ ११ ॥
प्रविष्टा जलदुर्गेऽपि । ही कुकर्मसु कर्मठैः ॥ अन्याया इव बध्यंते । दीना मीना अमी नरैः ॥ १२ ॥
जंतुघातं प्रकुर्वति । क्षणिकस्वात्मतृप्तये ॥ शीतले शापनोदाय । दवदानमिवाधमाः ॥ १३ ॥ अपि

आवीने सुनंदने कहेवा लाग्यो के हुं हमणा आबुं बुं त्यांसुधी तुं अहीं रहेजे. ॥ ७ ॥ एम क-
ही तेना हाथमां ते मत्स्यो सोंपीने ते देहचिंतामाटे गयो, अने ते सुनंद पण त्यांज बेठो. ॥
॥ ९ ॥ हवे त्यां ते जलाशयमां नजीक रहेबुं जल जोशने माताना खोळामां जेम बालको तेम
ते मत्स्योने तेणे तडफमता जोया. ॥ १० ॥ त्यारे ते सुनंद बालक होवा ठतां पण महाबुद्धिवा-
न ज्व्य जीव होवाथी दयायुक्त अशने मस्तक धुणावतोथको मनमां विचारवा लाग्यो के, ॥ ११ ॥
अरेरे! जलरूपी किड्यामां जराइ बेठेला एवा पण आ बिचारा मत्स्योने नीच कार्यमां आसक्त
थयेला मनुष्यो अन्याय करनारानुनीपेठे बांधे ठे! ॥ १२ ॥ अधम माणसो ठंडीनी असर दूर

धर्म- मृत्युदशां प्राप्ताः । शुश्रूष्यंतेऽत्र केचन ॥ वध्यंते केऽपि जीवन्तो—ऽप्यराजकमिदं जगत् ॥ १४ ॥
 सार्धं पापप्रेरणया बंधू—नरके पातयन्ति ये ॥ चेत्तेऽपि सुहृदः ख्याता । हंत के तर्हि वैरिणः ॥ १५ ॥
 ७३४ एवं सोऽक्षिपदाबित्र—दनुकंपारसं वरं ॥ संवरे संवरत्रातं । संवरे मुनिवन्मनः ॥ १६ ॥ आगात्प्रा-
 घूर्णकस्ताव—दप्राक्षीच्च क ते रुषा ॥ स प्राह साहसी मीना । मयामुच्यंत वारिणि ॥ १७ ॥ अ-

करवामाटे जेम दावानल सळगावे, तेम पोताना आत्माना क्षणिक तृप्तिमाटे नीच माणसो जी-
 वहिसा करे ठे. ॥ १३ ॥ मोतनी अणीपर प्होंचेला एवा पण केटलाक प्राणीजुनी आ जगतमां
 शुश्रूषा करवामां आवे ठे, अने केटलाक बिचारा प्राणीजुने जीवतांज र्हेंसी नाखवामां आवे ठे,
 माटे आ जगत राजाविनानुं ठे. ॥ १४ ॥ पापकार्यनी प्रेरणा करीने जे माणसो बंधुजुने नरकमां
 पाडे ठे, अने तेजुने पण जो मित्रो कहेवामां आवे, तो पढी अरे! वैरीजु कोने कहेवा! ॥ १५ ॥
 एवी रीते उत्तम दयारसने धारण करीने मुनि जेम पोतानुं मन संवरमां तेम तेणे ते मत्स्योनो
 समुह ते जलकुंममां छोमी दोधो. ॥ १६ ॥ एवामां ते परोणाए आवीने तेने क्रोधपूर्वक पूज्युं
 के ते मत्स्यो कयां गया? त्यारे ते पण साहस धरीने बोड्यो के में तो ते मत्स्योने आ जलमां

धम्मि- हो ते चापलं वत्स । न प्राच्यैः सदृशो जवान् ॥ अविमृश्यविधेयत्व-फलं संप्राप्स्यसि स्वयं ॥१७॥
 सार्थ- एवं निर्भर्त्सयन् बालं । व्यालं क्रोधितया जयन् ॥ जगौ स तस्य दुर्वृत्तं । तत्पितुश्चित्तकट्पितं ॥
 १३५ सः ॥ १८ ॥ किमु त्वममुचो मीना—नेवं पितरि पृष्ठति ॥ कारणं करुणामेव । निर्विकल्पं जजल्प
 न मन्यसे ॥ १९ ॥ कुटुंबं वा शरीरं वा । श्रुत्वा जवति दूरतः ॥ आत्मैव सहते जंतु—जातया-

छोडी मेंढ्या ठे. ॥ १७ ॥ अरे ठोकरा! आ तारुं लुगांळ्यापणुं केवुं? खरेखर तुं तारा पूर्वजोजे-
 वो न जीवळ्यो, आ तारां वगरविचार्यां कार्यनुं फल तुं पोतानीमेळेज मीश. ॥ १८ ॥ एवी रीते
 क्रोधीपणाथी सर्पने पण जीततो ते परोणो ते बालकने निब्रंढवा लाग्यो, अने तेनुं आ डुराच-
 रण मनमां राखीने तेना पिताने कही दीधुं. ॥ १९ ॥ तें मत्स्योने शामाटे ठोमी मेंढ्या? एम
 तेना पिताए पृष्ठवाथी तेणे शंकारहित दयाने तेना कारणरूप जणावी. ॥ २० ॥ (वळी ते बो-
 द्यो के) हे पिताजी! तमारा, मारा तथा मित्रोना पण प्राणो जेम वहाला ठे, तेम सर्व प्राणी-
 जुंना पण तेवाज होय एम आप शामाटे मानता नथी? ॥ २१ ॥ कुटुंब अथवा शरीर तो खा-

धम्म-
सार्थ
७३६

तनपातकं ॥ ११ ॥ अमीज्जिर्वचनैस्तस्य । घृतवह्नीतलैरपि ॥ ज्वरीव तापमधिकं । दधानः प्रालप-
त्पिता ॥ १२ ॥ रे दुष्ट किं वयं जैना । यदेवं वर्ण्यते दया ॥ न हि चैत्रोत्सवे मैत्र—कुलाचारः
प्रवर्तते ॥ १४ ॥ पितुः पितामहस्यापि । त्यजन् मार्गं सुतहृत्प्रातः ॥ त्वमखिं कुलेऽस्माकं । वटे पु-
द्गफलं यथा ॥ १५ ॥ प्रपोष्यंते निजप्राणै—यै वयस्याश्रिरागताः ॥ प्रप्राणान् ददत्तेषां । शंकसे
कोऽसि रे शठ ॥ १६ ॥ निर्दयेनेति तेनोक्त्वा । प्रहृत्य लगुडादिभिः ॥ दयावानिति बालोऽसौ ।

इषीने दूरं थइ जाय ठे, परंतु जीवहिंसाथी उत्पन्न थयेदुं पाप तो आत्मानेज सहन करवुं पडे
ठे. ॥ ११ ॥ एवी रीतनां तेनां घृतसरखां शीतल वचनोथी पण ज्वराकुल माणसनीपेठे अधिक
खेदने धारण करनारो तेनो पिता बोव्यो के, ॥ १२ ॥ अरे दुष्ट! शुं आपणे जैनीजुं ठीये! के
जेथी तुं आवी रीते दयानुं वर्णन करी रह्यो ठे! केमके चैत्रना उत्सवमां कइं मैत्रनो कुलाचार
कसतो नथी. ॥ १४ ॥ वम्मां पीपळाना फलनीपेठे बापदादाना मार्गने ठोडनारो तुं खरेखर पुत्र-
ना मिषथी अमारा कुलमां अंगारो जाग्यो तुं. ॥ १५ ॥ अरे दुष्ट! घणे काळे आवेला आ मि-
त्रोने पोताना प्राणोथी पण ज्यारे आपणे पोषवा जोश्ये, त्यारे तेथी जलदुं परना प्राणो आ-

धम्मि-
सार्थ
९३९

स्वगृहान्निवास्यत ॥ २९ ॥ अनुनीतोऽपि लोकेन । कोपं तस्मिन् सोऽत्यजत ॥ प्रायेण दीर्घरोषाः
स्यु—भुजगा इव तादृशाः ॥ २७ ॥ तिरस्कृतोऽपि बालोऽसौ । न मास्त्रिन्यमलंभयत् ॥ पटोपमं
दयापुण्यं । पश्चात्तापरजोन्नैः ॥ २८ ॥ कुर्वन् यथातथा वृत्तिं । स प्रकृत्या दयार्दया ॥ बालो ब-
द्धमनुष्यायु—रचिरेण व्यपद्यत ॥ ३० ॥ अस्ति शैलनितंबस्था । पत्नी विषमकंदरा ॥ राजते रा-
जधानीव । पापह्मापस्य या शुवि ॥ ३१ ॥ मंदरोऽमंदरोषोऽद्भु—दधिपस्तत्र निःकृपः ॥ वनमाला

पतां पण शंका पमाडनारो तुं क्यांथी कुलमां पाक्यो? ॥ २६ ॥ एम कहीने ते निर्दय महाधने
ते बालकने दयादु जाणी लाकमीयादिकथी मारीने पोताना घरमांथी बहार कहाडी मेव्यो. ॥
॥ २७ ॥ लोकोए समजाव्या छतां पण तेणे ते बालकप्रतेनो कोप ओब्बो नहि, केमके प्राये क-
रीने तेवा माणसो सफोनीपेठे दीर्घ रोषवाळा होय ठे. ॥ २८ ॥ एवी रीते तिरस्कार पाग्या ठतां
पण ते बालके पश्चात्तापरूपी रजना समुहथी पोताना वस्त्रसरखां दयापुण्यने मलीन कर्यु नहि. ॥
॥ २९ ॥ पढी पोताना दयादु स्वजावथी जेम तेम आजीविका चलावीने ते बालक मनुष्यनुं आ-
यु बांधीने तुरत मृत्यु पाग्यो. ॥ ३० ॥ पर्वतनी मेखलामां विषम गुफालुवाळी एक पत्नी ठे, के जे

धम्म-
सार्ध
५३८

प्रिया तस्य । जर्तुव्यगुणोदया ॥ ३२ ॥ स च जीवः सुनंदस्य । तस्याः कुक्षाववातरत् ॥ समये
च प्रसूता सा । तनयं सरज्ञाजिधं ॥ ३३ ॥ कुर्वन् कुलोचिताः केली-व्याधमात्रपरिहृदः ॥ स ना-
रीनेत्रविश्राम-स्थानमाप वयः शिशुः ॥ ३४ ॥ अथाकस्मिकरोगेण । मंदरे न्यग्नवं गते ॥ न्यवे-
शि सरज्ञस्तस्य । पट्टे पट्टीमहत्तरैः ॥ ३५ ॥ स्वाः प्रजाः पालयंश्चाप-करः परिकरान्वितः ॥ अ-

था पृथ्वीपर रहेला पापरूपी राजानी राजधानीसरखी शोत्रे ठे. ॥ ३१ ॥ त्यां अत्यंत क्रोधी अने
निर्दय मंदर नामे राजा હતો, તેને જર્તારસરસ્રાજ ગુણોના હૃદયવાળી વનમાલા નામની સ્ત્રી હ-
તી. ॥ ૩૨ ॥ હવે તે સુનંદનો જીવ તેણીની કુક્ષિએ અવતર્યો, અને તેથી સંપૂર્ણ સમયે તેણીએ
સરજ્ઞ નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો. ॥ ૩૩ ॥ તે બાલક ફક્ત પારાધિનના પરિવારવાળો થઈને પો-
તાના કુલને હિત ક્રીડા કરતોથકો સ્ત્રીનના નેત્રોને વિશ્રામ કરવાના સ્થાનરૂપ યૌવનવય પા-
મ્યો. ॥ ૩૪ ॥ હવે કોઈ આકસ્મિક રોગથી તે મંદરભિદ્ધ મરીને નીચી ગતિમાં ગયાબાદ પટ્ટીના
મુખ્ય લોકોએ તે સરજ્ઞને તેની પાટે સ્થાપ્યો. ॥ ૩૫ ॥ પછી તે પોતાની પ્રજા પાલતોથકો એક
દિવસે હાથમાં ધનુષ લેઈને પરિવારસહિત પટ્ટીનજીક રહેલા પર્વતપર ગયો. ॥ ૩૬ ॥ ત્યાં રહ્યાથ.

ધર્મિ-
સારી
૭૩૯

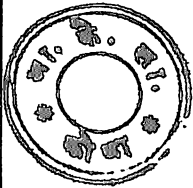
ન્યેશુરુદ્યમી પટલ્યા । હપશૈલં જગામ સઃ ॥ ૩૬ ॥ તત્ર સ્થિતો દદર્શાસૌ । નાતિદૂરે વિહારિણઃ
॥ નરાન્નિરાયુધાન્ કાંશ્ચિદ્ । ઋમિન્યસ્તદ્દશઃ કૃશાન્ ॥ ૩૭ ॥ તતઃ સોઽચિંતયત્પટલ્યા—મિહ યે
સંતિ માનવાઃ ॥ વિપરીતા અમી તેજ્યો । વીદ્યંતે વત કે પુરઃ ॥ ૩૮ ॥ જ્ઞાતં નષ્ટં ધનં દૃષ્ટુ-મે-
ષાં દૃષ્ટિર્ધોમુચી ॥ નિઃસંદેહં ચ દેહેઽપિ । દૌર્બલ્યં ચિંતયા તયા ॥ ૩૯ ॥ તેનૈવ કારણેનૈતે । મં-
દં મંદં ચરિણવઃ ॥ દહુર્દેવાય કસ્મૈચિ-ત્તદાપ્ત્યૈ મૂર્છજાનપિ ॥ ૪૦ ॥ યત્પુનઃ પરિતઃ પદ્વીં । બ્રા-

કાં તેણે નજીકમાં ચાલતા, આયુધવિનાના તથા પૃથ્વીપર દૃષ્ટિ રાખનારા કેટલાક દુર્બલ પુરુષોને
જોયા. ॥ ૩૭ ॥ ત્યારે તે વિચારવા લાગ્યો કે આ પદ્વીમાં જે માણસો રહે છે તેનુંથી વિપરીત
વેષવાળા વઢી આ અગામી કોણ દેસાય છે? ॥ ૩૮ ॥ અહો! હવે માલુમ પડ્યું, સોવાયેલાં ધ-
નને જોવામાટે આ લોકોએ પોતાની દૃષ્ટિ નીચી રાખી છે, અને સ્વરેસર તેજ ચિંતાથી તેનુંના શ-
રીરમાં પણ દુર્બલતા છે. ॥ ૩૯ ॥ વઢી તેજ કારણથી તેનું મંદ મંદ ચાલે છે, અને તે ધન મે-
લ્લવામાટેજ તેનું (માનતાતરીકે) પોતાના કેશો પણ કોણક દેવને આપેલા જણાય છે. ॥
॥ ૪૦ ॥ પરંતુ આ પદ્વીની આસપાસ જે તેનું હથિયારરહિત ઝમે છે, તેજ એક આશ્ચર્ય છે, કે.

धम्म-
सार्थ
१४०

म्यंत्येते निरायुधाः ॥ तदेव चित्रं यन्नात्र । दृष्टः कोऽपि निरायुधः ॥ ४१ ॥ एवं विकटपतटस्थः ।
स तेषां सविधं ययौ ॥ धर्मलान्नाशिषं चास्मै । ते दयांचक्रिरे स्वयं ॥ ४२ ॥ के यूयं किमिहाया-
ता । ज्ञापिता इति तेन ते ॥ मृदुवाचोचिरे चारु-मुखपोतावृताननाः ॥ ४३ ॥ महानुज्ञाव धर्म-
ज्ञा । धर्मतत्त्वोपदेशकाः ॥ श्रमणा इति विख्याता । धर्ममार्गे स्थिता वयं ॥ ४४ ॥ क्रामंतः सार-
सार्थेन । सममेनां गिरिस्थलीं ॥ सार्थब्रंशाद्धमंतोऽव । समाजग्मिम सुंदर ॥ ४५ ॥ साधुसंगसमु-

मके अहीं कोऽने हथियाररहित दीठो नथी ॥ ४१ ॥ एवी रीते अनेक प्रकारना विकटपो कर-
तोथको ते तेजनीपासे गयो, त्यारे तेजए पण तेने पोतानीमेळेज धर्मलान्नानी आशीष आपी.
॥ ४२ ॥ तमो कोण छे? अने अहीं केम आव्या ठो? एवी रीते तेणे बोलाव्याथी तेज मुखपर
मुहपत्ति राखीने मिष्ट वचनोथी बोल्या के, ॥ ४३ ॥ हे महानुज्ञाव! अमो धर्म जाणनारा, धर्मत-
त्वनो उपदेश देनारा तथा धर्ममार्गमां रहेनारा श्रमण नामथी प्रख्यात थयेला ठीये. ॥ ४४ ॥
वळी हे सुंदर! अमो एक सथवारानी साथे चालता होता, परंतु तेथी विखुटा पन्वाथी अमो भम-
ता नमता अहीं आ गिरिस्थलीमां आवी चळ्या ठीये. ॥ ४५ ॥ साधुना संगथी उत्पन्न थयेला



धम्म-
सार्थ
१४१

दुवृत्त—पुण्योद्धासः सुवासनः ॥ सरन्नः प्राह को धर्मो । धर्मज्ञा जवतां मतः ॥ ४६ ॥ अनूचाना-
स्तमूचाना । दृष्ट्वा प्रकृतिजद्रकं ॥ वत्स स्वन्नोऽसि यद्धर्म—विवेकं प्रचिकीर्षसि ॥ ४७ ॥ समासेनै-
व धर्मस्य । रहस्यं ब्रूमहे शृणु ॥ परो हि दूयते येन । कार्यं धर्मार्थिना न तत् ॥ ४८ ॥ त्यजेद-
धिपमन्यायं । वयस्यं दांजिकं त्यजेत् ॥ दृष्टपायं त्यजेद्वासं । त्यजेद्धर्मं दयोश्चितं ॥ ४९ ॥ उत्ता-
रयन्ति पानीया—त्तिमीनं जालेन ये जमाः ॥ ते शंसन्ति जवे जाव्यं । पानीयोत्तारमात्मनः ॥ ५० ॥

पुण्यना उद्धासवाळो तथा स्वन्न वासनावाळो ते सरन्न बोव्यो के, हे धर्मज्ञ मुनिजं! आपने क-
यो धर्म सम्मत थयेलो ठे? ॥ ४६ ॥ त्यारे ते मुनिजं तेने स्वन्नावथी जद्रक जाणीने बोव्या के
हे वत्स! तुं खरेखर निर्मल हृदयवाळो गो, के धर्मनुं विवेचन करवानी इह्हा करे ठे. ॥ ४७ ॥
हवे अमो तने संक्षेपमांज धर्मनुं रहस्य कहीये ढीये ते तुं सांजळ? जेथी परप्राणीने दुःख थाय
एवुं कार्य धर्मार्थी माणसे करवुं नहि. ॥ ४८ ॥ अन्यायी राजानो, कपटी मित्रनो, नुकशानीवा-
ळा निवासनो अने दयारहित धर्मनो त्याग करवो. ॥ ४९ ॥ जे जन्म माणसो जाळवडे जलमां-
थी मत्स्योने उतारे ठे, तेजं आ संसारमां पोतानुं पाणी पण उतरशे एम जणावे ठे. ॥ ५० ॥

ધમ્મ-

સાર્થ

૭૪૨

નિવ્રંત્યશૂકરાજા યે । શુકરાજાદિપત્રિજિઃ ॥ વિધ્યંતે તેઽચિરાચ્ચુ—ઘાતૈર્નરકપત્રિજિઃ ॥ ૫૧ ॥
પતંગાનાં ગતિહેદો । યૈર્વધેન વ્યધીયત ॥ આત્મનઃ સુગતિહેદં । તેનિરે તે નરાધમાઃ ॥ ૫૨ ॥
અમૌહિદેહમસ્તંભં । ગેહં રૂપમયૌવનં ॥ અવૃત્તિક્ષેત્રમસ્વામિ—સૈન્યં કુલમનંગજં ॥ ૫૩ ॥ અસ્મૃ-
તિશ્રુતિરજ્ઞાનં । વ્રતં ધનમનર્જનં ॥ અમૂલઃ પાદપો ધર્મો । વિનશ્યત્યદયસ્તથા ॥ ૫૪ ॥ આમંતગ-
જમાકુંથુ । યજ્ઞીવો રહ્યતે ક્ષિતૌ ॥ એષ એવ સતામિષ્ઠો । ધર્મો દુઃકર્મમર્મજિત્ ॥ ૫૫ ॥ મુનિ-

જે નિર્દયશિરોમણિજી બાળોથી શુકરાજઆદિકોને મારે હે, તેજીને થોડા કાઢમાંજ નરકના પ-
દ્ધિજી ચંચુઘાતોથી વીંધી નાખે હે. ॥ ૫૧ ॥ જેજી વધ કરીને પદ્ધિજીનો ગતિજંગ કરે હે, તે ની-
ચ માણસો પોતાની સુગતિનો જંગ કરે હે. ॥ ૫૨ ॥ જેમ મસ્તકવિના શરીર, સ્તંભવિના ઘર, યૌ-
વનવિના રૂપ, વાડવિના સ્વેતર, નાયકવિના સૈન્ય, પુત્રવિના કુલ, ॥ ૫૩ ॥ સ્મરણવિના શાસ્ત્ર,
જ્ઞાનવિના ચારિત્ર તથા કમાણીવિના જેમ ધન, અને મૂલ્યવિના જેમ વૃદ્ધ તેમ દયાવિનાનો ધર્મ
નાશ પામે હે. ॥ ૫૪ ॥ હેક હાથીથી માંડીને કંથવાસુધીના જીવનું રક્ષણ કરવું તેજ દુષ્કર્મોના
મર્મોને ખેદનારો ધર્મ સજ્જનોને વહાલો હે. ॥ ૫૫ ॥ એવી રીતે તે મુનિજીએ સરજીને પુણ્યમાર્ગ-

ધામ્મ-
સાર્થ
૭૪૩

જિઃ સરજઃ પુણ્ય—માર્ગમિત્યવતાસ્તિઃ ॥ સ માર્ગેઽલીલગત સાધૂ—નહો તસ્ય કૃતજ્ઞતા ॥ ૫૬ ॥
સૌમિકાયન્યદા ઋરિ—નિદ્વૈઃ પદ્વીપતિર્યુતઃ ॥ આત્તસર્વાયુધોઽચાલી—તેષાં હ્યેષૈવ જીવિકા ॥ ૫૭ ॥
તમોરૂપાસ્તમોવેલા—મિઙ્ઠંતઃ સૌહૃદાદિવ ॥ શબરા આદિનેશાસ્તં । વને તસ્થુર્નિલીય તે ॥ ૫૮ ॥
તદા પુણ્યોદયાદ્વાચઃ । સાધૂનાં સરજોઽસ્મસ્ત ॥ શ્રુણીયંતે હિ તાશ્ચિત્ત—દ્વિપે કાપથચારિણિ ॥ ૫૯ ॥
શિક્ષિતઃ પરપીઢાયાઃ ॥ પરીહારં મુનીશ્વરૈઃ ॥ તસ્યામેવ પ્રવૃત્તોઽસ્મિ । ધિગ્માં ડુઃશિષ્યશેખરં ॥ ૬૦ ॥

માં ભતાર્યો, ત્યારે તેણે પણ તે સાધુજીને માર્ગે ચડાવ્યા, અહો તેનું કૃતજ્ઞપણું કેવું ભમદું બે ! ॥
॥ ૫૬ ॥ હવે એક દિવસે તે સરજપદ્વીપતિ ઘણા નિદ્વોસહિત સર્વ હથિયારો લેઈને ઘાઢ પામ-
વામાટે ચાલ્યો, કેમકે તેજીની એજ આજીવિકા બે. ॥ ૫૭ ॥ અંધકારરૂપ તે નિદ્વો જાણે મિ-
ત્રાણથીજ અંધકારની વેલાને ફઠતાથકા બેક સૂર્યના આયમવાસુધી વનમાં બુપાઈ રહ્યા. ॥ ૫૮ ॥
એવામાં પુણ્યના ભદયથી સરજને સાધુજીનાં તે વચનો યાદ આવ્યાં, કેમકે કુમાર્ગે ચાલનારા ચિ-
ત્તરૂપી હાથીને અટકાવવામાં તે મુનિવચનો અંકુશસમાન હોય બે. ॥ ૫૯ ॥ અરે ! તે મુનિજી
પરને પીઢા ન ભપજાવવી, એમ મને શિલામણ આપી બે, અને તેજ પરપીઢામાં હું પ્રવૃત્ત થયો હું,

ધમ્મિ- જનં હત્વા ધનં હત્વા । ગોઝ્યસ્તર્ણાન્ વિયોજ્ય ચ ॥ અવસ્થા સૈવ મે ઋયો । ઋવિતા પંચપૈર્દિનૈઃ
 સાર્થ- ॥ ૬૧ ॥ વૃત્તિર્મૃગચ્છુજંગાનાં । સુકરા તૃણવાયુજિઃ ॥ મનુજા હંત દુઃપુરો—દરા દૈવેન ચક્રિરે ॥
 ૭૪૪ ॥ ૬૨ ॥ વરં બુદ્ધદાસહનં । ગહનં સેવિતં વરં ॥ ન તૃષ્ણિરપિ દુઃકર્મ—પ્રજવૈર્વિજૈઃ પુનઃ ॥ ૬૩ ॥
 કિમેજિરાયુઘૈર્જતુ—હત્યયેવ મલીમસૈઃ ॥ અમીભિઃ સૈનિકૈઃ કિં વા । શ્વઘ્રસંચારસાધકૈઃ ॥ ૬૪ ॥
 एवं શમસુધાંજોધિ-વીચિવિમલ્લિતાશયઃ ॥ સોઽચાલીદાયુધાંસ્ત્યક્ત્વા-ઝનાપૃચ્છ્ય ચ પરિહૃદં ॥ ૬૫ ॥

માટે મને કુશિષ્યોના સરદારને ધિક્કાર છે. ॥ ૬૦ ॥ માણસોને મારવાથી, ધન હરવાથી તથા
 ગાયોથી વાઢરમાંનુંનો વિયોગ કરાવવાથી મારી પણ પાંચ ઢ દિવસોમાં તેજ અવસ્થા થશે. ॥ ૬૧ ॥
 હરિણ અને સર્પોની પણ ઘાસ અને વાયુથી થતી આજીવિકા સહેલી છે, પરંતુ અરેરે! દૈવે મા-
 ણસોને દુઃખે પેટ ઝરાય એવા કર્યા છે. ॥ ૬૨ ॥ ક્રુધા સહન કરવી સારી, વનમાં નિવાસ કરવો
 સારો, પરંતુ કુકર્મથી મેલવેલાં ધનથી તૃપ્ત થવું પણ સારું નથી. ॥ ૬૩ ॥ જીવહિંસાથી જાણે મ-
 લીન થયેલા એવા આ હથિયારોનું શું પ્રયોજન છે? તથા નરકમાં મોકલનારા આ સૈનિકોનું પણ
 શું પ્રયોજન છે? ॥ ૬૪ ॥ એવી રીતે શાંતતારૂપી અમૃતસાગરના મોજાંનુંથી નિર્મલ થયેલા આ

धम्म-

सार्थ

७४५

कृपापूर्णमनाः पाप-जीरुर्निर्मुक्तमत्सरः ॥ सद्वृत्तमत्यजन्नित्य-मायुः स स्वमपूरयत् ॥ ६६ ॥ कृत्वा
समाधिना काळं । कुशाग्रपुरपत्तने ॥ कुले सुरेंद्रदत्तस्य । धम्मिल त्वमन्नः सुतः ॥ ६७ ॥ यत्प्राग्ज-
वे दयापुण्य-मनन्यतुलितं व्यधाः ॥ पुष्टः क्षीणोऽपि तेनाय-मभवद्विजवस्तव ॥ ६८ ॥

गुरोरिति गिरास्मार्पि-धम्मिलः प्राच्यजन्मनः ॥ ग्रंथस्य विस्मृतस्येव । विनेयो विनयोज्ज्वलः
॥ ६९ ॥ ततो वैराग्यतो रोगे-ष्विव जोगेष्वनादरी ॥ दध्यावध्यात्मबुद्ध्यासा-विति व्रतरुचिश्चिरं ॥ ७० ॥

शयवाळो ते सरज्ज हथियारो ढोमीने पखिरानी रजा लीधाविनाज त्यांथी चाव्यो गयो. ॥ ६५ ॥
दयाथी संपूर्ण मनवाळा, पापोथी डरेला तथा मत्सररहित थयेला ते सरज्जे हमेशां पोतानुं सदा-
चरण नहि ढोडतांथकां पोतानुं आयु संपूर्ण कर्युं. ॥ ६६ ॥ पढी समाधिपूर्वक काळ करीने कु-
शाग्रपुर नामना नगरमां तुं सुरेंद्रदत्तना कुलमां धम्मिल नामनो पुत्र थयो. ॥ ६७ ॥ पूर्वजवमां तें
जे अनुपम दयापुण्य कर्युं, तेथी तारो क्षीण थयेलो वैजव पण पाढो पुष्ट थयो. ॥ ६८ ॥

विनयथी निर्मल थयेलो शिष्य गुरुना वचनथी जेम विसरेला ग्रंथने याद करे तेम धम्म-
ले गुरुना वचनथी पोतानो पूर्वभव याद कर्यो. ॥ ६९ ॥ पढी वैराग्यथी रोगोसरखा जोगोमां आ-

ધર્મ-
સાર્થ
૭૪૬

અહો મોહાહ્વાનો જન્મ-જરાદ્યં દૂષણવ્રજં ॥ ન પશ્યતિ જવે કાષી । કલત્રમિવ દુર્નયં ॥૭૧॥ ન
જોગૈર્ઘ્નરિન્નિર્મુક્તૈ—રુપર્યુપરિ તૃપ્યતિ ॥ સંસારી વિવિધાહારૈ—ર્નસ્મકવ્યાધિમાનિવ ॥ ૭૨ ॥ સત્ત્વજં-
ગમિવાગારં । રજોમિશ્રમિવોદકં ॥ સત્રાસમિવ માણિક્યં । મલક્રિક્તમિવાંબરં ॥ ૭૩ ॥ સકંટકમિ-
વાધ્વાનં । ક્રૂરકેંદ્રમિવોદયં ॥ ન સ્વીકુર્યાદ્ બુધો ઘ્નરિ—ક્લેશં વૈષયિકં સુખં ॥ ૭૪ ॥ આજન્મ ય-

દરરહિત થઈને ચારિત્રમાં રુચિ ધારણ કરીને અધ્યાત્મબુદ્ધિથી તે ચિરકાલસુધી વિચારવા લાગ્યો
કે, ॥ ૭૦ ॥ અહો ! કામી માણસ જેમ દુરાચારી સ્ત્રીને જોતો નથી, તેમ આ સંસારમાં માણસ
મોહને લીધે જન્મ, જરાઆદિક દૂષણોના સમુહને જોતો નથી. ॥ ૭૧ ॥ મસ્મક વ્યાધિવાળો મા-
ણસ જેમ વિવિધ જોજનથી સંતુષ્ટ થતો નથી, તેમ સંસારી માણસ પણ હપરાહપર જોગવેલા ઘ-
ણા જોગોથી પણ સંતુષ્ટ થતો નથી. ॥ ૭૨ ॥ માટે સર્પવાળા ઘરનીપેઠે, ધૂળથી મિશ્ર થયેલા જ-
લનીપેઠે, ત્રાસવાળા માણિક્યનીપેઠે, મેલથી જરેલાં વસ્ત્રનીપેઠે, ॥ ૭૩ ॥ કાંઠાવાળા માર્ગનીપેઠે
તથા ક્રૂર કેંદ્રવાળા હૃદયનીપેઠે હાહ્યો માણસ ઘણા ક્લેશોવાળા વૈષયિક સુખને સ્વીકારતો નથી.
॥ ૭૪ ॥ હેક જીવિતપર્યંત ક્રોમોગમે મહાક્લેશોથી જે ધન હપાર્જન કરાય હે, તે ધન મૃત્યુસ-

ધર્મ- સાર્થ ૭૪૭ ન્મહાક્રેશ-કોટીભિઃ સમુપાર્જ્યત ॥ પશ્યતઃ પરકીયં સ્યા-તદ્ધનં નિધનક્ષણે ॥ ૭૫ ॥ વિઝરાંચક્રિ-
 રે સ્નેહા-દ્યા નિજાંગવદંગનાઃ ॥ પત્યુર્મૃત્યુક્ષણે તાઃ સ્યુઃ । સ્વસ્વાર્થપ્રાપ્તિતપરાઃ ॥ ૭૬ ॥ યે સ્વતો-
 ઽપ્યધિકં સ્ત્રિગ્ધૈઃ । કવલૈઃ પોષિતાઃ સુતાઃ ॥ તેઽપિ દારુણિ દત્વાંતે । સુખિતા ભુંજતે ધનં ॥ ૭૭ ॥
 કૃત્યાકૃત્યાવિચારેણ । યદપાલ્લિ કલેવરં ॥ વૈરિણ્યા જરસા પ્રાંતે । મિલિતં તદ્વિનંદ્યતિ ॥ ૭૮ ॥
 એવં તાંન્વયંશ્ચિત્ત-રંગે નીરાગતાનટીં ॥ સુગુરોશ્ચરણૌ નત્વા । તત્વાર્થીતિ વ્યજિહ્વત્ ॥ ૭૯ ॥ પ્ર-

મયે જોતજોતામાં પારકું થાય હે. ॥ ૭૫ ॥ જે સ્ત્રીનું સ્નેહથી પોતાના શરીરનીપેઠે પોષણ કર-
 વામાં આવ્યું હે, તેનું પણ પતિના મૃત્યુસમયે પોતાનો સ્વાર્થ સાધવામાટેજ તત્પર થાય હે. ॥ ૭૬ ॥
 જે પુત્રોને પોતાથી પણ અધિક રીતે સ્ત્રિગ્ધ જોજનોથી પોષવામાં આવ્યા હે, તેનું પણ અંતસમ-
 યે કાષ્ટો આપીને પત્ની સુખેથી તે ધન જોગવે હે. ॥ ૭૭ ॥ કૃત્ય અકૃત્યનો વિચાર કર્યાવિના જે
 આ શરીરને પોષવામાં આવ્યું હે, તે પણ અંતે વૈરી ઘમ્પણસાથે મલીને નષ્ટ થાય હે. ॥ ૭૮ ॥
 એવી રીતે વૈરાગ્યરૂપી નટીને પોતાના મનરૂપી રંગમંડપમાં નવાવતોથકો તે ધમ્મિલ તે સુગુરુના ચ-
 રણોમાં નમીને તત્વનો અર્થી થયોથકો વિનંતિ કરવા લાગ્યો કે, ॥ ૭૯ ॥ હે પ્રજો! માગ્યોદ

ધમ્મ
સાર્થ
૭૪૮

જો જાગ્યેન દૃષ્ટોઽસિ । જંગમસ્ત્વં સુરહુમઃ ॥ દત્વા દીક્ષાફલં તન્માં । સુકૃતાર્થ કૃતાર્થય ॥ ૮૦ ॥
તતઃ સૂરિમું મુક્ત-મુક્તાનૃષમદૂષણં ॥ ગુરુપાદાંબુજસ્પર્શા—ઘન્યમન્યમદીક્ષયત ॥ ૮૧ ॥ વિજ્ઞાત-
શ્રમણાચારો । વિહરન્ ગુરુણા સહ ॥ અંગાન્યધિજગે જ્ઞાતિ—રંગાદેકાદશાપિ સઃ ॥ ૮૨ ॥ અ-
ધીતશ્રુતસૂતાર્થ—સ્મૃતિવ્યગ્રં ન તન્મનઃ ॥ અવકાશમપિ પ્રાપ । પ્રમાદૈઃ સહ સંસ્તવે ॥ ૮૩ ॥ ત-
ત્યજે યચ્ચિરં જુક્ત—મપિ સાંસારિકં સુખં ॥ ન જાતુ તત્ત સોઽસ્ત । નિર્મોક ઇવ પન્નગઃ ॥ ૮૪ ॥

યથીજ જંગમ કટ્પવૃદ્ધસમાન આપ મારી દૃષ્ટિ પડેલા છો, માટે હે સુકૃતાર્થ! આપ મને દીક્ષા-
રૂપી ફલ આપીને કૃતાર્થ કરો? ॥ ૮૦ ॥ ત્યારે મોતીનના આનૃષણોથી રહિત થયેલા, દૂષણવિ-
નાના અને ગુરુના ચરણકમલના સ્પર્શથી પોતાને ધન્ય માનતા એવા તે ધમ્મિલને ગુરુમહારાજે
દીક્ષા આપી. ॥ ૮૧ ॥ હવે જાણેલ છે સાધુનનો આચાર જેણે એવા તે ધમ્મિલે ગુરુસાથે વિહાર
કરતાંથકાં જ્ઞાતિના રંગથી અગ્યારે અંગોનો અભ્યાસ કર્યો. ॥ ૮૨ ॥ જાણેલાં શાસ્ત્રોનાં સૂત્રોનાં
અર્થોના સ્મરણમાં આસક્ત થયેલું તેનું મન પ્રમાદસાથે પરિચય કરવામાં અવકાશ પણ પામ્યું ન-
હિ. ॥ ૮૩ ॥ ઘણા કાલસુધિ જોગવેલું એવું પણ જે સાંસારિક સુખ તેણે તજી દીધું, તે સુખમાં

धम्म-
सार्थ
७४ए
दृढगाढनवब्रह्म—गुप्तिजित्यंतरास्थितं ॥ नारीकटाक्षनाराचै—रविच्युत न तन्मनः ॥ ७५ ॥ शीत-
वातातपक्लेश—सहने स वनेचरैः ॥ अलक्ष्यत गुरुग्राव—घटितप्रतिमोपमः ॥ ७६ ॥ एवंविधविहारे-
ण । विहरन् स महीतले ॥ ज्ञात्वावसितमायुः स्वं । जगद्देशनशनं सुधीः ॥ ७७ ॥ प्रपद्य त्रिंशता-
होत्रि—रेष संलेखनां सुखं ॥ सध्यानयानमारूढः । कल्पं नाम्नाच्युतं ययौ ॥ ७८ ॥ द्वाविंशतिम-
सौ तत्र । सागरोपमितीन् सुखं ॥ श्रुत्वा महाविदेहेषु । सत्कुले जन्म लप्स्यते ॥ ७९ ॥ तत्रापि

गोडेखी कांचळीमां जेम सर्प तेम ते कदापि पण आसक्त थयो नहि. ॥ ७४ ॥ दृढ अने मजबू-
त एवी नव प्रकारनी ब्रह्मचर्यनी गुप्तिजित्तरूपी भींतोनी अंदर रहेबुं तेनुं मन स्त्रीलुना कटाक्षोरूपी
बाणोथी बांधायुं नहि. ॥ ७५ ॥ ठंडी वायु अने तापना क्लेशोने सहन करवामां वनचरोए ते
धम्मिल्ल मुनिने महान पत्थरनी घडेखी प्रतिमासरखा जोया. ॥ ७६ ॥ एवी रीतना विहारथी ते
सुबुद्धि धम्मिल्ल मुनिए पृथ्वीपर विहार करतांथकां पोताना आयुनो अंतकाळ जाणीने अनशन
ग्रहण कर्युं. ॥ ७७ ॥ त्रीश दिवसोसुधी सुखेथी संलेखना करीने उत्तम ध्यानरूपी वाहनपर च-
मीने ते अच्युत नामना देवलोकमां गया. ॥ ७८ ॥ त्यां ते बावीस सागरोपमनुं सुख जोगवीने

ધમ્મિ-
સાર્થ
૭૫૦

સમયે દીક્ષા—મુરીકૃત્ય તપોજલૈઃ ॥ ધૌતકર્મમલો ગંતા । તત્વતઃ પદમચ્યુતં ॥ ૯૦ ॥ એવં બુધ-
શ્રુતિસુધાસ્રુતિધમ્મિલસ્ય । સમ્યગ્નિશમ્ય ચરિતં કરુણાકરસ્ય ॥ આમુષ્મિકૈહિકસુખાય ઝજંતુ જંતુ
—સ્દાર્થમાદરમુદારધિયઃ સદૈવ ॥ ૯૧ ॥ ઇતિ શ્રીધમ્મિલચરિત્રસ્ય ચતુર્થો ઝાગઃ સમાપ્તઃ ॥
॥ ઇતિ શ્રીજયશેખરસૂરીન્દ્રકૃતં ધમ્મિલચરિત્રં સંપૂર્ણં ॥

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ઉત્તમ કુલમાં જન્મ પામશે. ॥ ૮૯ ॥ ત્યાં પણ સમયે દીક્ષા લેઈ તપરૂપી જ-
લથી કર્મરૂપી મેલને ધોઈને તત્વથી મોક્ષસ્થાનમાં જશે. ॥ ૯૦ ॥ એવી રીતે દયાની શાળાસરસ્યા
તે ધમ્મિલમુનિનું વિદ્વાનોના કર્ણોને અમૃતના ઝરણાસરસું ચરિત્ર સમ્યક્પ્રકારે સાંજલ્લીને ઉદાર
બુદ્ધિવાળા મનુષ્યો હમેશાં આ લોક અને પરલોકના સુખમાટે જીવદયામાં આદર કરો ? ॥ ૯૧ ॥
એવી રીતે શ્રીધમ્મિલચરિત્રનો ચોથો ઝાગ સંપૂર્ણ થયો છે.

॥ શ્રીજયશેખર સૂરીશ્વરે રચેલા શ્રીધમ્મિલચરિત્રનું ગુજરાતી ઝાણાંતર સંપૂર્ણ થયું. ॥

સ શ્રીનાગ્નિનેરેદ્રનંદનજિનઃ શ્રેયાંસિ દેયાચ્ચિરં । યઃ સ્થામ્ના ત્રિજગત્પરાન્નવકરં ચૂપં જિગાય
સ્મરં ॥ સ્કંધદ્વંદ્વનિલીનકુંતલતતિવ્યાજેન વર્યાદ્ધર—ન્યાસં વૈરિજયપ્રશસ્તિરમલા તેનૈવ કિં લિ-
ખ્યતે ॥ ૧ ॥ શ્રીસિદ્ધાર્થનેરેદ્રવંશતિલકઃ શ્રીવર્ધમાનો જિન—સ્તપદ્મે કિલ્લ પંચમો ગણધરઃ સ્વા-
મી સુધર્મા તતઃ ॥ શ્રીજંબૂપ્રજવાદયો ગણભૂતસ્તેષાં ક્રમેણાગતઃ । શ્રીમાનંચલગહ્ણ ઇષ વિજયી વિ-
શ્વે ચિરં નંદતાત્ ॥ ૨ ॥ તત્તાર્યરક્તિગુરુર્જયસિંહસૂરિઃ । શ્રીધર્મઘોષગુરવોઽથ મહેદ્રસિંહાઃ ॥ સિંહ-

જેણે પોતાના બઢથી ત્રણે જગતને પરાન્નવ કરનારા કામદેવરૂપી રાજાને જીતેલો ઢે, અને
તેથીજ જાણે વન્ને સ્વપ્નાપર લટકતી કેશોની શ્રેણિના મિષથી ઉત્તમ અદ્ધરની સ્થાપનાવાઢી વૈ-
રિને જીતવાથી નિર્મલ જયપ્રશસ્તિ શું લખી હોય નહિ, એવા તે શ્રીનાગ્નિરાજાના પુત્ર પ્રથમ જિ-
નેશ્વર ચિરકાલસુધી કલ્યાણ આપો? ॥ ૧ ॥ શ્રીસિદ્ધાર્થરાજાના વંશમાં તિલકસમાન શ્રીવર્ધમાન
જિનેશ્વર થયા, તેમની પાટે પાંચમા ગણધર શ્રીસુધર્માસ્વામી થયા, ત્યારબાદ શ્રીજંબૂસ્વામી તથા પ્ર-
જ્ઞવસ્વામી આદિક ગણધરો થયા, અને તેના અનુક્રમથી આવેલો આ વિજયવાઢો અંચલગહ્ણ
જગતમાં ચિરકાલસુધી સમૃદ્ધિ પામો? ॥ ૨ ॥ તે અંચલગહ્ણમાં શ્રીઆર્યરક્તિસૂરિ, જયસિંહસૂરિ,

धरि-
सार्थ
१५२

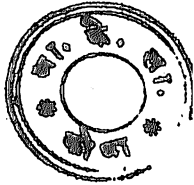
प्रज्ञो गणधरोऽजितसिंहसूरि—देवेंद्रसिंहगुखः परवादिजैताः ॥ ३ ॥ धर्मप्रज्ञो गणधरो जितवादि-
सिंहः । श्रीसिंहसूरितिलका गुरवो महेंद्राः ॥ तत्पट्टकाननमनोहरकटपवृद्धा विश्वे जयंतु सुचिरं
गुरुमेरुतुंगाः ॥ ४ ॥ महेंद्रप्रज्ञसूरीन्द्र—पाणिपंकजदीक्षिताः ॥ दक्षमुख्यास्त्रयः शिष्या । अमृवन्नि-
ति नामतः ॥ ५ ॥ श्रीमुनिशेखरसूरिः । श्रीजयशेखरसूरयः ॥ श्रीमेरुतुंगसूरीन्द्रा—स्ते च पट्टे प्र-
तिष्ठिताः ॥ ६ ॥ कविचक्रधरः श्रीमान् । सूरिः श्रीजयशेखरः ॥ नापि वेधा विधातुं य—त्कवित्व-

श्रीधर्मघोषसूरि, महेंद्रसिंहसूरि, सिंहप्रज्ञसूरि, तथा गणधर एवा अजितसिंहसूरि अने परवादीनुने
जीतनारा श्रीदेवेंद्रसिंहसूरि थया. ॥ ३ ॥ पढी जीतेल ते वादिरूपी सिंह जेणे एवा धर्मप्रज्ञ ना-
मे गणधर थया, पढी श्रीसिंहतिलकसूरि, तथा पढी महेंद्रप्रज्ञसूरि थया, तेमनी पाठरूपी वनमां
मनोहर कटपवृद्धसरखा श्रीमेरुतुंगसूरि जगतमां चिरकालसुधी जयवंता वर्तो? ॥ ४ ॥ श्रीमहेंद्रप्र-
ज्ञसूरिराजना हस्तकमलथी दीक्षित थयेला तथा दक्षोमां मुख्य नीचेमुजब नामवाळा तण शिष्यो
थया. ॥ ५ ॥ श्रीमुनिशेखरसूरि, श्रीजयशेखरसूरि, अने श्रीमेरुतुंगसूरि. तेनुमांथी ते मेरुतुंगसू-
रिने पाटपर स्थापन कर्या हता. ॥ ६ ॥ तेनुमांना श्रीमान जयशेखरसूरि कविनुमां चक्रवर्तिसमा-

ધામ્મ-
સાર્થ
૭૫૩

ગણનાં વિભુઃ ॥ ૭ ॥ પ્રબોધચિંતામણિરઘૂતસ્તથો—પદેશચિંતામણિરર્થપેશલઃ ॥ વ્યધાયિ યૈર્જૈન-
કુમારસંજવા—જિધાનતઃ સૂક્તિસુધાસરોવરં ॥ ૮ ॥ વિજ્ઞાર્થિતૈસ્તૈઃ કિલ ધમ્મિલસ્ય । પ્રશસ્યમેત-
ચ્ચરિતં વિતેને ॥ નિપીયતાં તત્ર પવિત્રપુણ્ય—રસઃ સરસ્યામિવ જ્ઞવ્યલોકાઃ ॥ ૯ ॥ દ્વિષદ્વારિધિ-
ચંદ્રાંક—વર્ષે વિક્રમઋપતેઃ ॥ અકારિ તન્મનોહારિ । પૂર્ણે ગુર્જરમંડલે ॥ ૧૦ ॥ તત્ર ત્રીણિ સદ્-
સ્રાણિ । તથા પંચશતાનિ ચ ॥ ચતસોઽનુષ્ટુજશ્ચેતિ । ગ્રંથસંખ્યા વિનિશ્ચિતા ॥ ૧૧ ॥

ન થયા, કે જેમની કવિતાની ગણત્રી કરવાને બ્રહ્મા પણ સમર્થ નથી. ॥ ૭ ॥ વઢી જેમણે અદ્-
જુત એવો પ્રબોધચિંતામણિ નામે ગ્રંથ, અર્થથી મનોહર ઉપદેશચિંતામણિ નામે ગ્રંથ, તથા સુજ્ઞા-
ષિતરૂપી અમૃતના સરોવરસરખું જૈનકુમારસંજવ નામે મહાકાવ્ય બનાવ્યું હે. ॥ ૮ ॥ વઢી વિદ્વાનો-
એ પ્રાર્થના કરવાથી તેજુએ ધમ્મિલનું આ પ્રશંસાપાત્ર ચરિત્ર રચ્યું હે, માટે તઢાવનીપેઠે તેમાં રહે-
લા પવિત્રપુણ્યરસને હે જ્ઞવ્યલોકો! તમો પીજી? ॥ ૯ ॥ વિક્રમરાજાના ચૌદસો બાસઠ (૧૪૬૨)
ના વર્ષમાં આ મનોહર ચરિત્ર ગુજરાત દેશમાં સંપૂર્ણ કર્યું. ॥ ૧૦ ॥ આ ચરિત્રમાં લખે હજાર
પાંચસોને ચાર (૩૫૦૪) અનુષ્ટુપ્ શ્લોકોની ગ્રંથસંખ્યા નિશ્ચય કરેલી હે. ॥ ૧૧ ॥

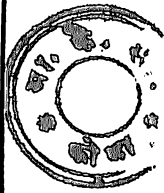


ધમ્મિ-
સાર્થ
૭૫૪

યાવન્મેરુમહીધરઃ ક્ષિતિતલે યાવન્ન રત્નાકરા ॥ યાવન્નંદ્રદિવાકરૌ ગ્રહગણા યાવન્નન્નસ્તારકાઃ ॥ જ-
વ્યાનાં શિવમાર્ગદર્શનવિધૌ વિભૂત્રપદીપાયિતં । તાવન્નંદતુ ધમ્મિલસ્ય ચરિતં વાચ્યં મુનીઙ્ગૈશ્ચિરં ।૧૧।

જ્યાંસુધી આ પૃથ્વીતલપર મેરુપર્વત છે, જ્યાંસુધી સમુદ્રો છે, જ્યાંસુધી ચંદ્ર, સૂર્ય અને ગ્રહોના
સમુહો છે, તથા જ્યાંસુધી આકાશમાં તારાનું છે, ત્યાંસુધી જગત્ત્ર્યલોકોને મોક્ષમાર્ગ દેલામ્વાની વિ-
ધિમાં દીપકસરખું તથા મુનીશ્વરોથી વંચાતું એવું આ ધમ્મિલનું ચરિત્ર ચિરકાલસુધી સમૃદ્ધિ પા-
મો. ॥ ૧૧ ॥ આ શ્રીધમ્મિલચરિત્રનું ગુજરાતી જાણાંતર સ્વપરના શ્રેયમાટે જામનગરનિવાસિ પંડિત
શ્રાવક મનસુખલાલ હીરાલાલ હંસરાજે યથામતિ કરેલું છે. તેમાં દૃષ્ટિદોષથી અથવા મતિમાંઘ-
થી જો કંઈ પણ સ્વલ્પના થયેલી હોય તે કૃપા કરી સજ્જનો સુધારીને વાંચશે, એવી મારી નમ્ર
પ્રાર્થના છે. કેમકે—ગહતઃ સ્વલ્પનં ક્વાપિ । જવત્યેવ પ્રમાદતઃ ॥ હસંતિ દુર્જનાસ્તત્ર । સમાદધ-
તિ સજ્જનાઃ ॥ ૧ ॥ આ ગ્રંથ શ્રીજામનગરનિવાસિ પંડિત શ્રાવક હીરાલાલ હંસરાજે સ્વપરના શ્રે-
યમાટે પોતાના શ્રીજૈનજ્ઞાસ્કરોદય ઢાપલાનામાં ઢાપી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. ॥

॥ સમાપ્તોઽયં ગ્રંથો ગુરુશ્રીમન્નારિત્તિવિજયસુપ્રસાદાત્ ॥



३३५८

॥ इति श्रीधम्मिल्लचरित्रं ज्ञाषांतरोपेतं समाप्तं ॥